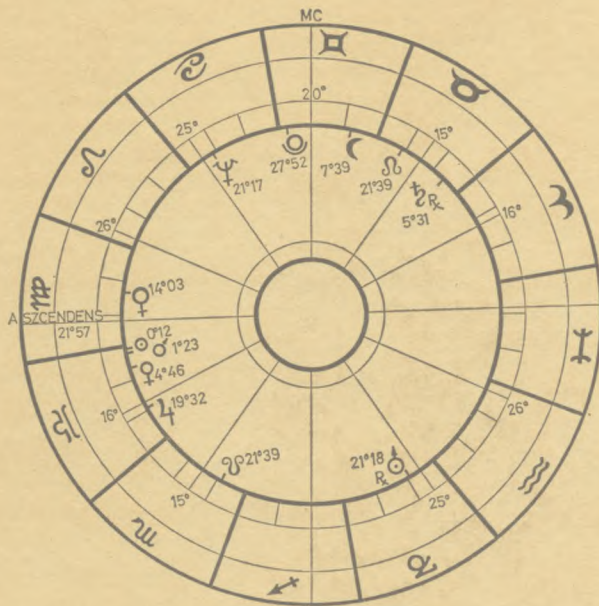
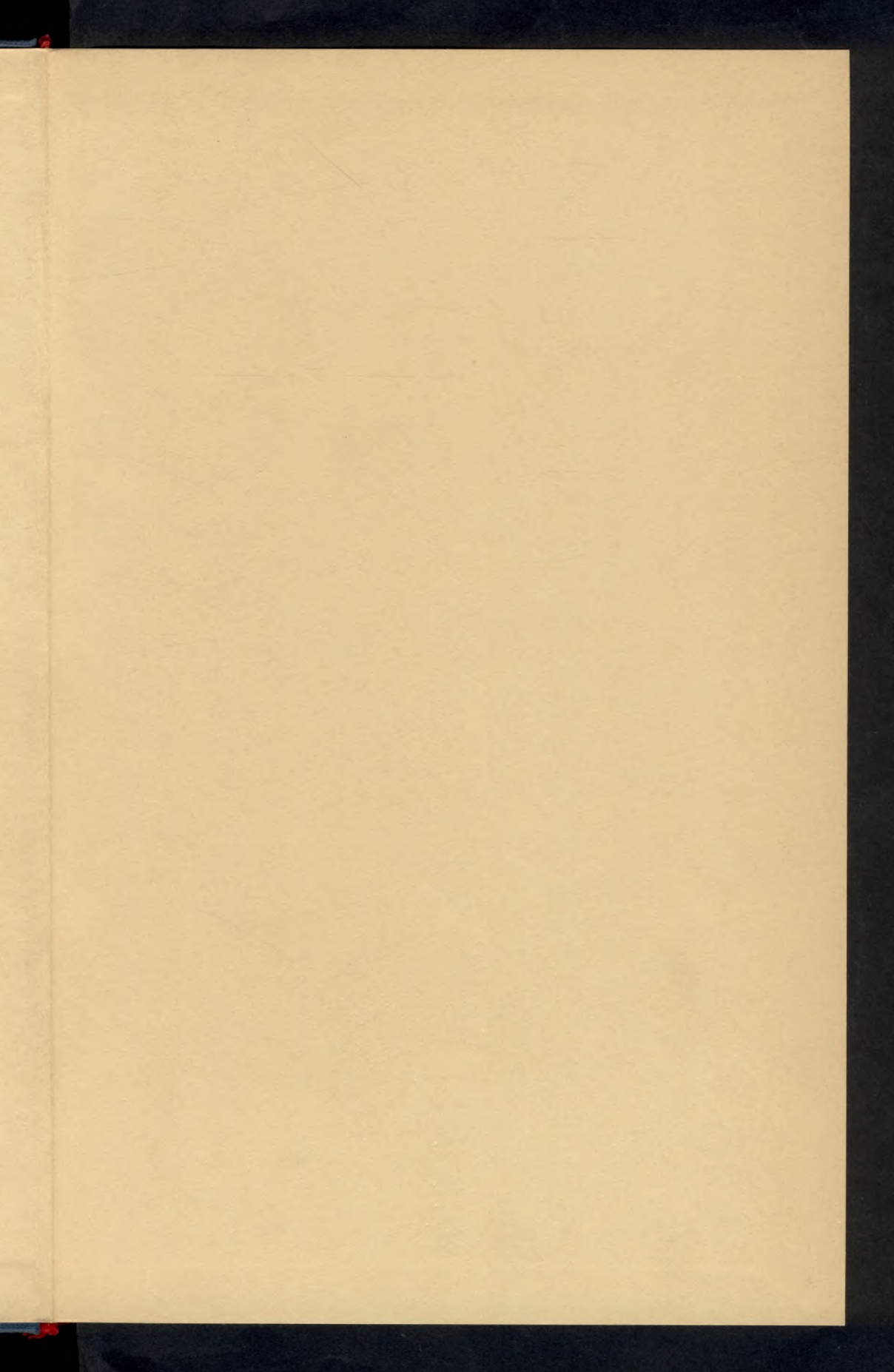
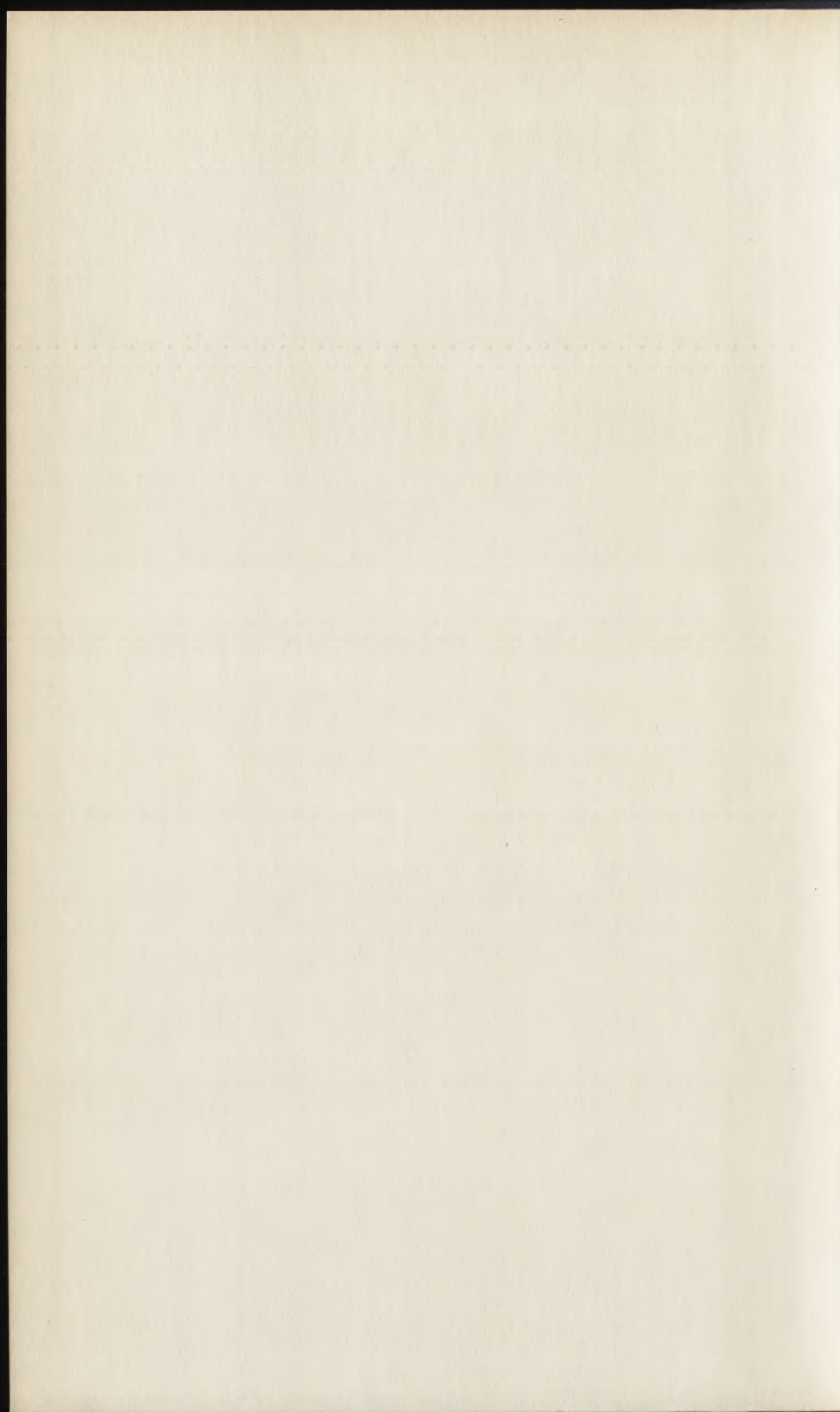

6.785/2

VAS ISTVÁN

VAS ISTVÁN

VAS ISTVÁN
ÖSSZEGYŰJTÖTT MUNKÁI

2

VAS ISTVÁN

RAPSZÓDIA
A HŰSÉGRŐL

VERSEK

1945–1959

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ

6.785/2

~~HC 72.300~~

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

1977 év A 2150 SZ.
LELTÁRI SZÁM

SZÁNTÓ PIROSKA

HÁBORÚ UTÁN (1945)

KÉRDEZŐ IDŐ

1945-1947

MEMORANDUM

TO : [illegible]

FROM : [illegible]

SUBJECT : [illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

6. [illegible]

7. [illegible]

8. [illegible]

9. [illegible]

10. [illegible]

11. [illegible]

12. [illegible]

13. [illegible]

14. [illegible]

15. [illegible]

16. [illegible]

17. [illegible]

18. [illegible]

19. [illegible]

20. [illegible]

21. [illegible]

22. [illegible]

23. [illegible]

24. [illegible]

25. [illegible]

26. [illegible]

27. [illegible]

28. [illegible]

29. [illegible]

30. [illegible]

31. [illegible]

32. [illegible]

33. [illegible]

34. [illegible]

35. [illegible]

36. [illegible]

37. [illegible]

38. [illegible]

39. [illegible]

40. [illegible]

41. [illegible]

42. [illegible]

43. [illegible]

44. [illegible]

45. [illegible]

46. [illegible]

47. [illegible]

48. [illegible]

49. [illegible]

50. [illegible]

51. [illegible]

52. [illegible]

53. [illegible]

54. [illegible]

55. [illegible]

56. [illegible]

57. [illegible]

58. [illegible]

59. [illegible]

60. [illegible]

61. [illegible]

62. [illegible]

63. [illegible]

64. [illegible]

65. [illegible]

66. [illegible]

67. [illegible]

68. [illegible]

69. [illegible]

70. [illegible]

71. [illegible]

72. [illegible]

73. [illegible]

74. [illegible]

75. [illegible]

76. [illegible]

77. [illegible]

78. [illegible]

79. [illegible]

80. [illegible]

81. [illegible]

82. [illegible]

83. [illegible]

84. [illegible]

85. [illegible]

86. [illegible]

87. [illegible]

88. [illegible]

89. [illegible]

90. [illegible]

91. [illegible]

92. [illegible]

93. [illegible]

94. [illegible]

95. [illegible]

96. [illegible]

97. [illegible]

98. [illegible]

99. [illegible]

100. [illegible]

KÉRDEZŐ IDŐ

Nem emlékeznek tavalyi kínomra
A zöldarany, tavaszi levelek –
Lehet-e, hogy a rikkancs is kimondja,
Amit tavaly nekem se lehetett?
A régi, titkos, tiltott szavakat
Most lobogó meg hangszóró kiáltja –
A szabadult rab tompán tapogat
S tanácstalanul néz az új világba.

A kábult költő hunyorogva néz szét:
Jaj, mennyi régi szenvedés és mennyi új tabu!
És reszket és kitörni kész a részvét,
De meggyávul, gödrébe visszabú.
És érdesül az édesség, zokog a régi hang,
Bent vergődik – odakint hogy fogadnák?
A vénülő és gyötrött húrú lant
Hiába próbálgatna már hozsannát.

A koranyár kint új életet érlel,
Bent forr az érett szesz, a régi ész –
Hogy érje be a lelkes töredékkal,
Akinék még a minden is kevés?
Mehet-e hát egy sorban veletek,
Ki lépést tartani sohasem értett?
Ki fájni és kérdezni született,
Zengje dalát a megelégedésnek?

De mégis *ez* az én korom. Tűnődni
És holtakat siratni nincs idő.
A fák alól is eltűnt rég az őszi
Avar, már új szőlő duzzadva nő.
S a kérdezőtől választ követel
A lét. A magány most ölelni gerjed.
A kérdező időnek így felel,
S ó századok és új csírák figyelnek:

„Nem reszket már a sorsom vak kezében,
Személytelen, szeszélyes akarat –
Az életem, a pusztá, rendezetlen,
A bonyolult, a bűnös, megmaradt.
Örüljek most a nemvárt folytatásnak,
Mely egyre kúszább s érthetlenebb?
Az életemnek nincs értelme más, csak
Hogy nem volt, nem lesz és egyetlenség,

Hogy nincsen párja sem a Térítőkön,
Se tegnapelőtt, se holnapután –
Én nem a gőzölgő kis sejtet őrzöm,
Mely szaporodni, osztódni kíván.
Én nem azért rejtőztem csalva, szökve,
Hogy megmentsem a pára-életet,
De nem lettem az ember-kása csöppje,
Nem bírtam el, hogy én ne *én* legyek.

Hát megmaradt, és tartozom vele
A szabadító, vergődő időnek,
Hogy ott legyen majd életem jele
Az emberség új arcán, hogyha győznek
Azok, akik a mélységből epednek.
A múltnak és jövőnek tartozom.
Nem csaphatom be őket. Kevesebbet
Nem adhatok, csak minden birtokom.

Nem kis kincset halmoztak bennem össze
A tönkrement, tékozló századok –
A néha még értetlen örökre
Aranyló lángjuk rajtam át ragyog.

Te arany áram, melynek nincs határa!
Jövőbe-múltba nyúló életem!
Formátlan korom új ábrázatába
Tömör valódat beleégetem.

Mik biggyesztett nullákkal növekednek,
Sok bárgyú szám engem nem érdekel,
Nekem a milliárd magányos *egy*nek
Gőgös-szegény testvérisége kell.
Te üldözött, örök testvériség, mely
Nagy tömeg éjszakákon villog át!
Te teremteni duzzadt, kényes émely,
Te véd a milliárdnyi *egy* jogát!

Fogalmi téboly, reménytelen egység,
Monádokból lett, tág emberiség! –
A port, a piszkot, a romok szemetjét
Hirtelen, selymes zápor veri szét,
És tiszta és édes szagot Budáról
Nyáresti szél hoz, mintha azelőtt –
Tüdőm és elmém tágul és kitárul,
Beszívja a csíráztató időt.

A szabad szélre bennem is *igennel*
Felel a lágy, rejtelmes akarat,
Mely engem kedvem ellen élni rendel –
Mint ez a szél, szabad leszek, szabad.
Ha milliók lépése dobban is,
Nem tűröm el, hogy zárt rendbe tereljen,
Szabad leszek, ha kell, magamban is,
Szabad leszek, ha kell, majd magam ellen.

Ha agyam szövénéye megmaradt,
Nem lehetek új vallás ócska papja –
Nem táplálhat unalmas mocsarat
Az életem bolond bűvópatakja.
Segíts tovább, kíváncsi akarat!” –
Az Idő tágranyílt szemébe látok.
Vad tükrei felém villámlanak:
Új szépségek és örök pusztulások.

ÉJFÉL UTÁN

Letettem a tollat. Richárd és Anna
Fejemben vívják szócsatájukat.
Éjfél. Lent, szemközt, egy fekete, sanda
Kutya a telehold felé ugat.
Az utcát vastag méz árasztja el,
A kapualjak, házak mind zenélnek,
Harmónikára pattogón felel
A szláv ütemű, katonás karének.

Le kellene feküdni. Nem hevül
Jól este, aki reggel rosszul ébred.
A dívány mélyén türelmetlenül
Villanyoltásra várnak már a férgek.
Négy évvel ezelőtt éppen ilyenkor
Hancúroztunk a Zugligeten át –
Agyamban a töméntelen finom bor
Szépítette a dzsesszek dallamát,

Melyet most odalent egy kis cseléd
Hangosan dalol, katonák bolondja,
S a kaukázusiak csiszolt fülét
A régi sláger férczenéje rontja.
Köröskörül dalolva, incselegve
Szövődik kurta hadiszerelem,
Nincs is szüksége egyéb díszletekre:
Dunára, holdra, romra odalenn.

De engem egy ideges elme átvisz
Dúlt háztetőkön, lombos tereken,
A csonkarajzú holdvároson át is
Az egészet, a földit keresem,
A hídakat ép házsorok között,
Hol fényt pazarol a kétsornyi lámpa
– De hogy került közénk ez a tücsök,
Föl, negyedik emeleti szobánkba?

Tán szatyrodban krumpliban keveredve,
Elbújt és elveszetten ciripel –
Ó, Szentendrén a tücsökhangu este,
Hold, Duna, domb, nagy séta – mélabú.
A dombtetőre már két éve nem
Jutottam el. A város dzsungelében
Bújkáltatott tavaly a félelem,
Idén pedig a halvány holdra ébren

Igézve nézek. Mágusi sugárban
Szállnak alá sovány kísértetek:
Itt szítták ők, a régi éjszakában
Az éltető, kábító mérgeket,
A koffeint, alkoholt, nikotint,
És mámorítóbb mérgeket keverték.
Ha lesz megint borunk, majd ki koccint
Velünk, ki ízleli a ritka verset?

Értünk és általunk volt, ami eltűnt,
A város, az egyetlen egyveleg.
Kísértenek most, hogy együtt eszeljünk
Új művet, holtak és elevenek.
Igen, a város nappal tengve szenved,
Tompán tápászkodik, fúr-farag, ácsol –
Az éjszakában dől el, hogy milyen lesz
Halottak, élők *egy* akaratából.

Jaj, életem fele e csúf romokban
Maradt. A csupasz vázak őrzik-e?
Még minden sóhajomra visszadobban
A város túlérzelmes kőszive.
A lenti utca holdasulva szépül
Éjfél után regényes rajzú csenddé.
Az új városba szenvedve beépül
Új életem, Kőműves Kelemenné.

Ne csak nyomdában szült, hiú kötetből
Zengjen szívem többszólamú zenéje,
Áradjon majd a lüktető kövekből
A tomboló villannyal teljes éjbe.

Tudod-e, hogyha este egymagad
Sétálsz eső után a réten át,
Mit hallasz, tücsökcirpelést-e, vagy
Az illatozó, boldog rét dalát?

ALFÖLD

Zörög a szekér, telehold van.
Akácfák szigete fekete foltban.
Ezüst tejben a kukorica ring.
Szilvafák közt tanya fehérlik.
Ölemben újság: a vezércikk,
Hogy mi a *nemzeti*, most megszabja megint.

Ezúttal nem nagyanyák, áttérések,
Hanem hagyomány, történelmi végzet
Szabályozzák a kategóriát.
Mit vallok, mit nem? mit hiszek még?
Fontolgatom, feladott leckét.
Zörög a szekér a síkságon át.

Mint ábrándozó, telivér lány,
A táj komolyan visszanéz rám,
Agysejtjeimmal elvegyül.
Csak fűszer énnékem Perzsia, Párizs –
Ez a hazám, ez a romantikus-reális,
Mely álmodik, nem lelkesül.

Nem választás a haza, rég nem,
Nem feladat, nem is érdem,
Ítélet ez, életfogytiglanig.
Csillog a gögös táj, tűnődve, mint én –
A táj, a nők, a nyelv, nem lehet más tekintély,
Mely engem magyarul tanít.

Mi a magyar? Fitymáló holdba hágok.
Hazudjak hát dicsérő délibábot,
A büntelenség ígéreteit?
A költő agya is híg szeszt rajongva főzön?
Nem így tanultam. Egy komoly elődöm
Se tette így.

Nem, nincs kedvem hazám kegyét keresni,
Nem is tudom már kívülről szeretni,
Vagyok, ami vagyok.
Én láttam, hogy lapult e nép,
És gyávaságát, mint a magamét,
Úgy vetem meg. De a nyárvégi csillagok

Nagy sűrűje szikrázva fent ég.
A nyegle gyilkolás, pipogya becstelenség
Lejtőjén lettem egy veled, hazám.
Nem léphetsz álszent óriások nyomába:
Cinikus léted örök ábra
A múlandóság tündöklő haván.

Úgy nézek az öreg, de holdsütötte tájra,
Mint önmagamba. Nincs szükségünk áltatásra?
Vagyunk, amik vagyunk.
A silány aratás után sebesre szántva
Álmodik új magokra szánva
Fekete, termő talajunk.

A TEJ, A HÚS, A BOR...

A tej, a hús, a bor egy napra visszaopta
Keringésembe a vért és hiányodat.
Az ideg és az agy lassan leng izgalomba,
Ha lényed misztikus hulláma látogat.

Az újjászülető lét vad tengere tombol
Vad képzeletemen, mély árterületén.
Előbb csak hangodat hallok: mint telefonból,
Tartózkodón, szemérmesen lebeg felém.

Aztán a szenvedély halk árjával telik meg,
Mint arany méz pereg az édes értelem.
Aztán ruhák, cipők, foszlányai a hitnek,
A valóság. Tudom, mivel nem érthetem.

Cipőket, selymeket, szöveteket betöltve
Örök művébe kezd a hű emlékezet.
Az anyag mámore az égből száll a földre,
A légbe villanyos ívet von szép kezéd.

Reménytelen tapad a bőrhöz és ruhához
A szem, az agy, akár hat évvel ezelőtt.
Kinek meddő tüze kételkedésbe kárhoz,
Hiába várna már megoldást, pihenőt.

E tudat, e hiány, e láz épp az egészség:
Ha fáj, hogy nem vagy itt – e tartós szervi kór.
Hisz miből lett ez a találkozás, e szépség?
Egy ritka vacsora jobb falatjaiból.

A jóllakott homály eloszlik sejtjeimből,
Keserű koplalás józan vitája forr.
Remény és látomás! tudom, mi épített föl:
Az éj, a nikotin, a tej, a hús, a bor.

De akkor biztosan tudtam: nem én teremtlek.
Nagy vezeték hozott, villanó gyorsvonal.
Miért az ösztövért ész tudná, mit jelenthet
A lét, milyen erő kapcsolja sorsomat

Hová, és ki és hol vagy magadra maradtan?
Atom vagy szövevény? lélek, göröngy, monád?
Mit tudom én, mit tudom én? Csak halhatatlan
Hangod lebeg felém, mint telefonon át.

SZERETNÉK ÉN IS

Szeretnék én is verset írni,
Amely mindenkit érdekel,
A fáradt népet arra bírni,
Hogy lelkesedve tűrje el,
Ha új lovagok nyergelik meg
Kiszolgált hátát – mondanám,
Amit a kor bölcsőbb füleknek
Súg újdonsült uborkafán.

Hideg van. Hűlök. Kell a kályha,
S a szívnek, hogy megértenék,
De húz a hálátlan homályba
A tehetetlen nyomaték.
Idegen gondba bonyolódom,
Nem-kívánt mámor száll le rám,
S táncoltat törékeny hajókon
Egy érthetetlen óceán.

Szeretnék én is verset írni
Az örök csillagok alatt,
Amelyből nem tud égre sírni
A földi fekete salak.
De minden út gyanús sikátor,
S a végtelen olyan kevés,
És visszaránt a misztikától
A fintorgó kételkedés.

Idétlen göröngyökbe botló,
Idegenítő gondolat!
Már sem az égnek nem vagyok jó,
Már sem a föld be nem fogad.
Az agyam sötét, kúsza műhely,
Szikrázó csillag, árva rög.
A szívem bolond pörgettyű, mely
Az ég s a föld között pörög.

NEKEM BESZÉLHETSZ

Nekem beszélhetsz, énnekem úgyse kell
Aszkéta üdvösséged.
Szép tőled, hogy míg fázol és éhezél,
Szemed az égre réved.

De én nem hallom a nagy zenét
Átázva, hideg teremben.
A szegényes kultúra-törmelék
Nem lelkesíthet engem.

Jaj, minden kell, a jövő meg a mult,
Mind gazdagon és egészen,
Mert semmiről, ami valaha volt,
Nem mondhatok le. Nem és nem!

Nem kell az üdvösség se, ha itt
Lent megrohad a testem.
Az égben is kell minden, amit
A földön megszereztem.

Ha a földi szín és értelem
Lim-lom Isten szemében:
Lélek ne legyek személytelen –
Legyek inkább féreg a mélyben!

AZ ÉRTI ŐT...

Nem érted Őt. Krisztus nem a Vezér, ki
Híveinek lemondást prédikál.
Az érti jobban Őt, aki megérti,
Hogy király volt, szegényen is király.

Ő Márta mellett Magdolnát dicséri,
Minden új szívnek új utat kínál,
És el lehet úttalan úton érni,
Nem hiszi Tamás és üldözi Pál.

Ki-ki olyan mennyet kap, amilyet
Képzelné tud magának. A tied
Személytelen lesz, tág és oszthatatlan.

De én a végső titkot mostani
Értelmemmel fogom megérteni:
Azt élelem végig, amit abbahagytam.

VÁCI UTCA, SZILVESZTER, 1945

Tavasz a tél közepén, pocsolyák, feltárt belü romház.
Cinkos felleget át titkon skarlátszínű pompát
Űz az emigráns nap. Szemközt romantika, várrom.
Máshoz hosszú sor egy péküzlet előtt. Pocsolyákon
És sziveken delnők halinás, hiu lába tipor.
Kirakatokban francia pezsgő, samosi bor.
A *Savarim*-nél gépkocsi áll, nagy Lancia, mélykék.
Bent szigorú gazdája ebédel. Újévi beszédét
Most fontolja meg: „Itt az idő, már szabni határt!
Juttassuk diadalra a tömegek akaratát!”
Költő néz be az ablakon át, tűnődik, eretnek.
Kint a pufók, idegen katonák ödöngve nevetnek –
Ők is sejtik már, hova hull, ha rohadt, a gyümölcs.
Inti a költőt vágyakozó gyomrában a görcs,
Hogy nyavalyák törik őt, mire újra chetne-ihatna:
Lesz még egyszer béke talán, buza, bor, de mihaszna?
Gyilkosok és örültek után a fekély vagy a rák
Készít benne elő új, barbár diktatúrát.
Fordul minden dísz, bőség Szilveszter elé –
És ha e pompa csupán a basáké, sибereké?
Nézd meg hát a hires, tündöklő, tűnt korokat:
Jobb lehetett tán Napoleon vagy Xerxes alatt?
Lázadozó gyomrodban a görcs türelemre tanít:
Nézz csak szét, az egész a tiéd egy pillanatig.
Nézd, mert holnap már e basák s kupeczek kora, mindez –
És magad is legenda leszel, ha visszatekintesz.

A BÉKEKÖTÉS ELÉ

I

A tél átmeneti kegyelme olykor
Ha ránk csurgatja langyos aranyát,
Az ég, a föld, amely előregondol
A még-jövendő havon, fagyon át,
A téli alkonyat, ha barna köd száll,
A csatakosan csapdosó eső,
Amely az alvó, megfagyott rögöt már
Az új tavaszra készíti elő,

A szervezet, ha éhe-szomja reszket,
Az íny, a gyönyörökre epedő,
A didergő és meggyötört idegzet,
A gyöngé csont, a csenevész tüdő,
A szív, amely újjongani szeretne,
A hosszasan haldokló gyűlölet,
A pincéből tántorgó, vézna eszme,
Az értelem, az újjászületett,

Az anyák, akik gyermeket nevelnek
S kiket búvöl a kisdéd tejszaga,
A fiú, aki először szerelmes
És szeretne ölelni éjszaka,
A férfi, akit sürget már a munka,
Ki elveszített éveket sirat,
A költő is, aki hiába únja,
Hogy honfibú zeng ujjai alatt,

A ház, melynek sötét hiánya tátog,
A rom, mely értelmetlenül borong,
A parkokban elhanyagolt virágok,
A híd helyén a halott, ferde csonk,
A törött vagon, a vaspálya tépett
Síne, az árva rög mélyén a mag,
Az anyagot sóvárgó, fürge gépek,
A gépeket kívánó, új anyag,

„A Kárpátoktól le az Aldunáig”
Népek hazája, mely békére várt,
Hol minden, ami él vagy élni áhít,
A férfi, nő, a gondolat, a tárgy,
A föld, a víz, a lég, a láng az agyban,
Minden, ami a halált ízlelé –
Fordul megint, tudva vagy öntudatlan,
Párizs felé, Párizs felé!

2

Nem az a szittya vár új életére,
Ki sorsa elé díszmagyarban állt,
Egy-egy várért háromszor is cserélve
Országot, vallást, pártot és királyt:
Velünk együtt hozzátok az kiált,
Akit a röghöz vastörvény kötött,
S mindegy volt, német, magyar vagy török
Az, akinek szántott-vetett, kapált,

Míg tatár, kuruc, labanc *katonák*
Vonultak el a színpadon robogva,
Azt leste, mikor viszik új robotra,
És rejtegette megmaradt lovát,
Batyúval ballagott a havon át,
Ha a *hazáért* égni látta házát,
Rég elvesztette minden rokonát,
Ha magyarul szólt, gyakran megalázták,

S ki levetette testőrzubbonyát, hogy
Legyen a nyelv rögeszmés remetéje,
S az, aki tőle átvette az átkot,
A konok folytató, s korán kiégve,
A ráboruló éjben vette észre,
Hogy éneke magányos örület,
És gyanutlanul úgy keveredett
A nyelvbe, mint vad összeesküvésbe,

És az is, aki idegenbe hajtva,
Ki tudja, hol s milyen gödörbe tűnt,
Akinék kitagadott, lila ajka
Magyar verssel búcsúzott – életünk
Visszhangzik rá – ha félve csüggedünk,
Ő kételyünkre titkosan felelve
Jelen van, érzem, és másik szerelme,
Párizs felé most így fordul velünk:

3

„A Kárpátoktól le az Aldunáig”
Milyen mohóság, hány néptörmelék!
Az szól hozzátok, aki többet áhít,
Akinék csip-csup konc-föld nem elég,
Kinek szeme a tengerekig ér, ki
Kamaszvillongások közül kilát
És únja már ezt a dunavidéki
Határhúzó tragikomédiát.

Oly mélybe hulltunk: vágyunk az egészre
Céloz. Többet kér, mint egy-egy falut:
Miországunknak örök alkatrésze
A délibáb s az éjféli tejút.
Éveket kérünk, melyek záporozzák
A tudatot, hogy miénk a világ:
Adjátok vissza nem csupán Kolozsvárt,
De Párizst, Londont, Rómát, Indiát,

A vérkeringést, amely minden eddig
Lekötött, zsibbadt országot bejár,
A bőséget, mely osztva csak növekszik,
Az áramkört, amelyben nincs határ,
Megsemmisíti a csatájavesztett
Tébolyt, mely nem felejtett, nem tanult,
A hódítást, mely fegyverkezve reszket,
A határokat zároló gyanút,

Az idült önkényt, mely torz mániáit
Tilalmakkal, drótokkal őrzené,
A konok birtoklást, mely gátat állít
A lágyan áradó jövő elé,
Az elfojtott bosszút, a béke mérgét,
A rombolást, az örök csábítót,
A gyilkolást, a szívek rejtett érvét,
Végső érvét, *ultima ratio*-t!

UTAZÁS

Mikor a messzeséget megkívánom,
Mikor az eső arannyal átszőve szítál,
Ha villan a szűk mozivásznon
A délszaki táj:

Téged kívánlak meg, hozzád szaladnék,
Exotikus szivedet
Keresem, te sötét színű vadnép,
Te pálmafa, tarka sziget.

Benned ölelem az elérhetetlen
Városokat, te gazdag egész-világ.
Az óceán ring zöldszínű, mély szemedben,
A hajadban micsoda Indiák!

Versailles-t varázsol, játszani hív a hangod,
Perzsiát párol bőröd illata,
Őserdeidben a szám bámulva barangol,
Derekad mozgása arany Granada.

Tengert emel hullámmazni tested,
A kéket, a Földközít,
Nagy szempilláidon Afrika reszket
És tüzes éjszakákba öltözik.

A barna Brazília trópusi bája
A búcsúnál arcodból visszaint –
Rejtelveidet értelmem imádja,
Te sziklatemplom, meglelt inkakincs.

Te vagy a hó is, amely hull a tájra,
A trojka, mely csilingelőn szalad,
A pusztá, mely a világra bocsátja
A hódító hadat.

A hódítás te vagy, én meg alattad
A hódolás, a gyötrelmes gyönyör,
És te vagy a préda, a dús, puha Bagdad,
És én az ozmán, mely kapudba tör.

Te vagy a tér, melyen tikkadva állom
A dzsungelháborút –
Függőhídakkal a sziklai tájon
Visz a hajmeresztő Burma-út.

Te Normandia, ahol partraszálllok,
Azúrpart, hol pezsgőt iszom,
Velence vagy, megbízhatóan álnok,
Rég-elsüllyedt Atlantisom.

Meddig kell még utazni érted,
Ó, Styx hétszer tekergő vize, te?
Tájaidon bolyongok, míg elérlek,
Te élet fája, holtak szigete!

VILLÁM, FEKETE LÓ

Alkonyodott. Odafent a narancsszinű és lila felhők,
Idelent meg a barna határ.
Földszag. Esőtől zöld buzatáblák. Fekete úton
Zörgő kocsí. Jegenyenyár.

Már a tanyán két napja csak ettem, szüntelen ittam,
S működött étel-ital:
Felszabadult agyam is, ahogy illik az emberi agyhoz,
Méltóbb gondjaival

Játszott kénye szerint. Ballagtam a vihar elébe
Ázott-puha, esti uton:
Képzelet és akarat, törvény, kegyelem, anyagelvű
Dialektika, Napoleon

Váltották egymást, amíg illatot ontott a sárga
Akác, viruló, lila mák –
Ő, az a véres, váltakozó panoráma s a gennyes
Örök-egy hatalom, panamák!

Már a vihar meg az éj feketélt. Tapogatva siettem.
Illat, susogás. A titok
Pillanatig lobogott csak élém. Csattanva a tájba
Zöld villám hasított.

Rávillant az elszabadult, vad, fekete lóra:
Felszökött, égig ért,
Mint borgőzös agyamból felhorkanva magasba
Ágaskodik annyi *miért*.

Nincs felelet, csak a villám fent a fekete égen,
Lent meg a zakatoló
Gyorsvonat és a méla tanyák és köztük az űrült,
Fiatal, fekete ló.

RÓZSADOMB

Az a délután, az a délután...
A kései uszoda fénye...
Sötétedő Duna, mint most.
A hegyek zöld-lila hajlatán
Szeptemberi pára ringott.
Szél súgta víznek, hogy az ősz jön.
Egy-két csepp csillan barna bőrön.

Rőt alkonyi csönd...
Az az út, az út fel a dombra...
Kezemben a könyv,
Tettetni közönyt
A levegőbe tartom.
A villa kivillan a sarkon.
Elkéssett, résnyi fény
A fekete rácson,
Teste ivén
Pizsama, zöld-puha bársony.
Erkélyen állt,
A várakozás mosolyát
Szemembe szórta onnan.
Ifjúkoromban.

Az erkély, az az erkély...
Sokáig kint maradtunk.
Alattunk
A város tengere áradt,
A hidak, a házak, a gyárok.
Az alkonyi fény letűntén
Kigyúlladt a lenti neonfény,
Tarkázta a fekete estét
A sárga, zöld, piros, kék –
A Tőke is a maga módján
Imázott az esti órán,
Akár itt Budán valaha
A müezzin: „La illah il' Allah”.
Aztán megúnt, modern miséje
Eltűnt a történelmi éjbe.
Hát összehajolt szívünk
Hova tűnt?
Az az út, az az erkély?
Messzebb, mint Velence vagy Erdély.

ÖSSZEFOGLALÁS

Igen, ültem börtönben is,
Vettem be harminc sevenált,
Feküdtem öntudatlanul hörögve
A Rókusban öt napon át,
Jártam hullák közt, fáztam eleget,
Alászakadt az emelet,
Melyen laktam, és többször is akartak
Erre meg arra hajtani –
De az fájt igazán, a hajdani,
A hajdani rettegések,
Amikor féltem, hogy a vonaton
Lenin-könyvemmel tetten érnek,
Amikor még megbízhatatlanok
Voltunk csak és leshettük napra-nap,
Nincs-e valami ok,
Amiért hirtelen lefogjanak –
Az volt az ifjúkor,
Mikor
Mint sűrű, vad bozót,
Vett körül a nyomor,
És koromba mint dzsungelba hatoltam –

Később kiismertem magam
Az indák bogaiban
És férfi lettem:
Ritkult az inda körülöttem,
De bennem sűrűsödött és mire
Végsőt feszült a kor rossz idege,
Az enyém is, egyszerre tört ki a
Kinti és benti világ vihara.
És bombázók, hirtelen zuhanók
A templomok fölött, eszeveszett
Mocsárba-fülő lovasrohamok –
Az ifjúság Varsója elesett.
Bennem tombolt ez a bűn, ez az örület,
Bennem történt, hogy Párizs elveszett
És vele a hit, a szépségbe vetett,
És a táj, a világ egyszerre sötét lett,
Kihúnyt a világ kivilágítása,

Tejfények sűrűsége,
És egy természetellenes sugár,
Széles csóvájú pászta
A vak földre meg a csillagos égre
Olykor kapkodva kéklgett,
Kutatta, hogy a repülő rögeszme merre jár.

És mindez bennem, bennem! a börtönök,
A járványok, a gyáva gyilkolások,
A kín és kínzás bennem működött,
Hajók süllyedtek, és én voltam minden, a
Hullák, a hómezők, a sárga Afrika,
Bennem a bomba mély menedékeimbe vágott.
A dörgés, robbanás, az összeütközés!
És nem a magas égbe,
Se mesés messzeségbe,
Csak rombolni repült fel az ész.
Énbennem pusztították a hidat, a gyárat, a házat,
Én voltam a tűz meg a rom,
Én, aki megalázott, én, akit megaláztak,
Én voltam az én korom.
És én voltam a konokság,
És én voltam a gonoszság,
A kiégett város, a csatamező,
A tankokat emészto mocsarak,
A tengereken átkelt akarat,
Meg a téboly, a végig védekező.

És győztem és amit legyőztem,
Belém hatolt,
És háború előtti részem
Már néma volt,
A szép magány is itthagzott magamra,
Már nem borogat lázat a halk tudás,
De utat tört a mohóság agyamba,
A handabandázó megalkuvás.
És erkölcstelen egyezségre lépett
Bennem, ami alantas és sekély,
Az aszténiás forradalom helyébe
Önteltség állt és piknikus kedély.
És énbennem csalatnak, akiket

Beccsapni szokás volt, mindig lehetett,
Bennem hatnak a rég megúnt,
Fennkölt és aljas hitetések,
S a holnap, a holnap az örök csalétek,
Amellyel a tegnap horgán akadunk.
Európa én vagyok és sírhant itt a rög,
A cromagnoni ember meg a görög
Meg a polgár is belém temetkezett,
És máris az új övezet
Új háborúra készül konokon
A sírokon, a romokon,
A bolond bűnök Bábele
Énbennem vár kéjjel a pusztulásra –

Joga van arra, hogy korát útálja,
Ki sejtjeiben egy vele!

TERÉZ KÖRÚTI ELÉGIA

Zakatul a villamos odalent, motorok pöfögése
Riaszt fel néha még éjszaka is.
Nem szoktam meg a zajt még, nem úgy, mint valaha régen,
Mikor ez a forgalom nekem az élet
Természetes lélegzetvétele volt.
Hűvös, ezüst telehold
Októberi fénye süt az utcákra, ahol
Gyerekkorom lefolyt.

A gyerekkor és a kamaszkor, igen, szégyennek
Nincs helye itt:
Ez volt gyermekidőm környéke, a táj, ahová most
A sorsom visszatelepít.
Nem költői vidék, tudom, nem falusi udvar,
Nem Krisztina ez, se Vár.
Ó, ti sötét bérházak, csúf, szégyenteli gangok!
Igen, a fényre-sóvár
Gyermek bennetek élt és a ház kapuján ha kilépett –
Ó, Gyár utca, szagok,

Boltok előtt a libák, jércék, odabent a lapockák,
Fűszerek, nyersanyagok!
Nyersanyagok, mint este a lámpa alatt a kövér kéj,
Nyersanyag ez az egész.
Itt eszméltem e mellékutcák közt, az anyaghoz
Tapadt a révedezés.
Ez volt az a vidék, amely elvonttá finomulni
Sose hagyott,
Ez bontotta először élém és mindig ez idézte
A nyers Anyagot.

És a homályos utca után a Nagykörút,
Az tanította fényre, ütemre a kisiút.
Reklámok, mulatók, híg slágerek és mozik:
Éreztem, hogy mind egy ütemhez tartozik,
Ahhoz a lázas, szinkópás ütemhez, amely
Értelmem, idegem dobogó ütemére felel.
Koldusok és katonák és parvenük, utcai nők –
Ezt az egészet akartam, az újkori, kúsza időt
Felcsillantani, azt, amitől már undorodom,
És átnyújtani fényben a kései újkorokon,
Fényben a forgatagot s a homályos, sűrű világot –
Ó, az a régi magány, mely megváltásra sovárgott!
Ó, az egyesülés, a beteljesülés, az a húsz év!
Mintha a lassú, szeszélyes Idő hullámain úsznék
Visszafelé... Mi maradt a kamaszkor forgatagából?
Tán az a kék, piros és zöld fény, mely a sarkon lángol.
Annyi vak év után már izzani kezd a neon
Élesztőt, mulatókat hirdet az Oktogonon...

Jaj, a sorsom vissza ide
Miért is kanyarít?
Mire való ostoba ellipszise?
Nem érthetem szándékait.
De ha éjszaka villamos zakatol,
Vagy felhangzik a motorpöfögés,
Kinézek és tudom, hogy valahol
Összefügg ez az egész.
Hogyan és miért és mit jelent –
Kérdezni is érdemes?
Tudom, hogy kint és idebent

Semmi se végleges,
A hold sem, amely romantikusan
Most mindent beragyog –
De hiszem, hogy ami van, az van
És lesz is valahogy.

A NAGY HIÁNY

A tél, a hosszú tél megint bevájta karmát
Agyamba és szívembe –
Fényes pengéjét a fagy újra kifente,
Az ablakokat szigorú csipkái takarják.
Sápad a föld: lehelletével egyszerre belepte
A sztyeppe, a sztyeppe!

De a város mintha a nagy hiányt
Vágyná mindig, az óceánt,
A lágy levegőt,
A sós szellőt,
Zöld, sárga, piros, kék fényeivel
Villog a ködön át,
Kikötőnek képzele este magát
És léha Levantét mímel.

VIDES UT ALTA STET

Nézd, hópaplan alatt szunnyad a Rózsadomb,
Szikrát vet a csönd a befagyott Dunán,
A Nagykörút jeges kövén most
Óvatosan cammognak az autók.

Menjünk fel hozzám, nálam a tűz lobog.
Van hús, sajt, kenyér, van feketém, teám.
Burgundi bordó csillogása...
Kapsz konyakot, whiskyt, Thaliarchus.

Szívunk szőke szivart, nem búsulunk, hiszen
Nem várunk behívót. Tölts, Thaliarchus, tölts,
És jaj, ne légy kíváncsi, holnap
Robban-e bomba a dzsunglelekben,

Sárga sivatag zöld peremén, sziklán,
Próbálgatnak-e már háborút új bandák,
Vár-e még pince, munkatábor,
Nagy birodalmak gyarmatáért.

Holnappal ne törődj, úgyse törődik az
Soha veled. Kéklő éjszaka, február.
Hó hull megint. Hát ma talán már
Nincsenek is fiatal bolondok?

Bízd a holnapot, mint a szerelmet is,
Új agyak, új szívek gondjaira. Veséd
A halálnak lett műhelyévé,
Felzakatol szerszáma fejedbe.

Holnappal ne törődj, bízd a világ forgó
Törvényeire. Bőjti szelet, tavaszt
Meghoznak idejében. Árvíz
Hirdeti és zápor zokogása

Vagy szelid olvadás és fakadó faág,
A tavaszt, – többé májusi éjszakán
Első szerelmeddel az utcán
Már sose sétálsz, forradalomról

Beszélve ketten hajnalig, és csigás
Hajához nem nyúlsz, barna bogárszemét
Csillogni nem látod, se karját
Meztelenül ragyogni az éjből.

Téged vastagabb ködbe takar ma már
Minden új kikelet, – tölts hát, úgyse magad
Iszol: kortyolnak egyet-egyet,
Nézd, konyakos poharadból az árnyak.

BOLDOG ISTEN

Et vidit Deus quod esset bonum.
Genesis, I.

A vágnélküli Istenről, a dolgok
Kezdetén-végén, kár beszélgetek.
A szegények szándékát bíró boldog
Isten talán sohase létezett.

Vágy nélkül Isten sem teremt világot,
Hogy megnézzze és örüljön neki.
Legyetek hát mint mennyei atyátok,
Aki egy percre megpihenteti

Szemét és rögtön kétségbeesik
És vízözönt talál ki, hogy megértsük,
És úgy váltja meg teremtményeit,
Hogy a keresztfán kínhalált hal értük.

Boldogtalanok vagyunk, mert Vele
Nem egyesülhetünk. De tán az ablak
Kinyílik egyszer és Vele leszünk,
Vele leszünk még boldogtalanabbak.

NEGYVEN FELÉ

Negyven felé az ember visszanéz:
Megdöbben ismeretlen csillogástól.
E töredékekből hogy lett egész?
A völgyeken, a hegyeken,
A víz tükrén a kegyelem
Búcsúzó bíbora lángol.

Te új homály, te nem a fiatalság
Termékeny, szálló gőze vagy!
A vándornak te elfödöd az arcát,
Veszélyes gázlók, lejtők, mocsarak
Várják, – süpped a lába, szíve reszket:
Bárhova visz az út, az élet egyre messzebb.

És indul, mert szereti végzetét,
Átöleli a süppedő sötét,
És dideregni kezd a lélek.
És visszanéz – nem látja viszont soha,
De bent már gerjed mosolya:
Szeretni azt, amiből kifelé megy.

Ó szeretet, te halk-erős sugárzás!
Óvatos léptei előtt
A mélyülő ködöt hasítva járd át,
Mutasd meg a jövőt,
Melyen már keze nem farag –
Ne szállja meg őt ellene a butító harag.

Azonosulni azzal, ami készül,
Segítsd, ne ijeszd:
Nem félni a szennytől, a késtől,
Mely a beteg világ
Csontjába bevág,
Szeretni azt, ami *lesz*.

Ha az ifjúság, az ifjúsága
Odavan, odavan, –
Az út végén majd szembejön vele
Álruhában, álarcosan:
Dobbanjon akkor vissza rá szíve,
Bár rossz szeme idegenül csodálja.

Fiatal szíve dobban egy percre megint,
Öreg szeme új szemébe tekint,
Már vissza se retten.
Pusztulva is velering, velering,
Mint a patak a tengerekben,
Ahogy a múlt az emberekben.

ÓDA AZ ÉSZHEZ

A párzás, gyilkolás, a néma ősanynak
Ős kapzsisága és a zsarnokszívű, vak
Rajongás, melyet a föld mélyén bujtogatnak,
A lét kezdete óta erjedő salak –
Nézzétek e világ-vén, korbácsos erőket:
Magára mind pihés ifjúságot erőltet,
Bakugrást mímel és táncol, szökell, szalad.

Közöttük halkan szól egy elfogódott, új hang,
Öregnek tetteti növendék szellemét.
A legifjabb erő, mely a világba villant,
Üveggel leplezi szép, csillogó szemét,
És álszakállt ragaszt és óvatosan lép még,
Szürke ruhát is ölt – a vadak összetépnék,
Ha tudnák, hogy milyen zsenge és gyenge még.

Ó ész, te ifjú ész, te ötszázezeréves,
Teérted nőttetett emlősökben az agy!
Most sejtjeinkbe marnak már az okok, érvek:
A lét konok-szelíd, nagy forradalma vagy.
Téged nem sejthetett a kő, sem az amőba,
Nélküled boldogult a tenyészet, amíg a
Pliocén földön át nem pusztított a fagy.

Katasztrófák után, természetvágta résen
Léptél be csöndesen. Vajúdva görcsözött
A hold, a víz, a föld. Kétlábra állt merészen
Az ember, pusztuló őszállatok között.
Azóta hallatik hangod s halk türelemmel
Nem hallgat el, amíg meghallgatásra nem lel.
Szűkülnek torz hitek, megsértett ösztönök.

Te vagy a lét kamaszkori, kíváncsi láza,
A villám vagy, amely a mélységbe hasít,
A természet a te ollód nyomán csirázza
Legérthetlenebb, legszebb virágait.
Nem az, ami örök, nem az, ami múlandó,
Csak az, ami lehet, a megvalósulandó –
Tévelygő, szilaj ész, te vagy nekem a hit!

Téged dicsérlek a börtönben, háborúban,
Terád emlékezem tetvek közt, föld alatt,
Hasadt tudattal és mély szégyenbe borultan,
Dadogva, esztelen majd téged áldalak
Mikor a szabadult lélek az ürbe táncol,
Téged kereslek a fényben, az éjszakán túl:
Isten sem kell nekem, ha nem teáltalad.

Mint párzások után a gyönyör mákonyát
A tisztuló tudat formáira cserélve:
Vad alvilágokon, nagy éjszakákon át
Veszélyes úton ne hagyj el, te kísérj le.
A sírgödrök fölött, a csillagok alatt
Te nemvárt összefüggés, örült kapcsolat,
Emberi életünk legbátrabb szenvedélye!

RÓMAI PILLANAT

1947

CATHOLIC LITANY

OF THE MOST HOLY VIRGIN MARY

AND OF THE MOST HOLY INFANTS JESUS AND MARY

AND OF THE MOST HOLY BAPTIST JOHN

AND OF THE MOST HOLY MARTYR STEPHEN

AND OF THE MOST HOLY MARTYR POLYCARP

AND OF THE MOST HOLY MARTYR PETER

AND OF THE MOST HOLY MARTYR PAUL

AND OF THE MOST HOLY MARTYR JOHN

AND OF THE MOST HOLY MARTYR JAMES

AND OF THE MOST HOLY MARTYR MATTHEW

AND OF THE MOST HOLY MARTYR MARK

AND OF THE MOST HOLY MARTYR LUCAS

AND OF THE MOST HOLY MARTYR THOMAS

AND OF THE MOST HOLY MARTYR JACOB

AND OF THE MOST HOLY MARTYR JUDAS

AND OF THE MOST HOLY MARTYR ANDREW

AND OF THE MOST HOLY MARTYR PHILIP

AND OF THE MOST HOLY MARTYR BARNABAS

AND OF THE MOST HOLY MARTYR TIMOTHY

AND OF THE MOST HOLY MARTYR TITUS

AND OF THE MOST HOLY MARTYR HERMES

AND OF THE MOST HOLY MARTYR PAMPHILUS

AND OF THE MOST HOLY MARTYR AGATHA

AND OF THE MOST HOLY MARTYR CATHERINE

AND OF THE MOST HOLY MARTYR AGNES

AND OF THE MOST HOLY MARTYR LUCY

AND OF THE MOST HOLY MARTYR BARBARA

AND OF THE MOST HOLY MARTYR JOSEPH

AND OF THE MOST HOLY MARTYR MARY

AND OF THE MOST HOLY MARTYR MICHAEL

AND OF THE MOST HOLY MARTYR GABRIEL

AND OF THE MOST HOLY MARTYR RAFHAEL

AND OF THE MOST HOLY MARTYR URIEL

AND OF THE MOST HOLY MARTYR JEREMIAH

AND OF THE MOST HOLY MARTYR EZEKIEL

AND OF THE MOST HOLY MARTYR DANIEL

AND OF THE MOST HOLY MARTYR ABRAHAM

AND OF THE MOST HOLY MARTYR ISAAC

AND OF THE MOST HOLY MARTYR JACOB

AND OF THE MOST HOLY MARTYR MOSES

AND OF THE MOST HOLY MARTYR ARON

AND OF THE MOST HOLY MARTYR PHARAOH

INDULÁS ELŐTT

Még három nap és három éjszaka,
S vonaton ülünk, – ugye, Marika?
Ha negyedik napon kisüt a nap,
Az adriai szél hajadba kap.

*

Jaj, mennyi-mennyi hivatal
Főhivatása, hogy kidob!
De míg visszalökött a bal-
Kéz, segített a jobb.

*

Igen, elhinni is alig lehet,
Milyen rettegett szörny keze vezet,
Hogy Rómában is ő ringat a hátán:
Az állam, az újkori Leviátán.

*

„A hivatalnak packázásai”
Ezúttal nem tudtak kifogni rajtam.
De lehet-e valóra váltani
Azt, amit hajdan hiába akartam?

*

Az idő csak apad,
És dagad a dolog,
Tragédia, regény marasztal,
Kis kert, tornác, diófa, asztal,
Udvar, paraszti pad:
Szentendre, Kondoros.

VONATON

Közel a határ, délután.
Szorongva, tompán, tétován
Ülök a vonaton.
Nemcsak a határ, nem a vám,
Az töprengtet el igazán,
Nem öregedtem-e nagyon.

Mert az is, aki megkívánt,
Mint kamasz, egy gyönyörű lányt,
De szegény és suta
Volt és hiába epedett,
Csak húsz év múlva lehetett
Hölgyét megkapnia,

Az is szorong a nász előtt:
Érez-e hozzá új erőt?
Ezért ülök most csendesen.
Az, akivel együtt reméltünk
Rómába menni öregen,
Hol van – föld alá, ég fölé tűnt?
Nem jön velem.

A HATÁRON ÁT

A határon át.
Szaporodnak a katonák.
Legtöbbje ifjú még,
Szereti fegyverét.

A sok egyenruhát hamar unom.
Nincs bor, gyümölcs, se víz az állomásokon.
Egész Szlavóniában szomjazom.
Komorabbak az emberek,
És lassabban járnak a vonatok,
Pedig jobb szénnel fűtenek.
Itt sokkal több, mint nálunk, a tehén.
Nézegetek, hasonlítok.
A határon túl nemcsak te meg én
Vagyunk már, hanem magyarok.

HARMINCNYOLC ÉV

Harmincnyolc éve, hogy apám, anyám
Ezen az úton jöttek Dél felé.
Őket nem rettegtette még a vám,
A valutakérdés, az útlevel.

A Déli vasútig fiákeren
Kocsiztak ki egy szombat délután,
Vasárnap reggel már a tengeren
Egy nagy hajón ültek apám, anyám.

A mi vonatunk másfél napja már
Úton van, s még Velencét el nem értük,
De közben hány vizsgálat, hány határ,
A korom és füst mellé mennyi mérget

Nyeltünk, és közben hány hatalmi zóna,
Fegyveres rendőr, finánc zaklatott!
Komiszabb szénnel fűtenek azóta,
És lassabban járnak a vonatok.

Harmincnyolc év... két emberöltő nézte,
Hogy Európát ízenkint rágja szét
A pusztulás. No, menjünk a fenébe,
Barátaim, minek a sok beszéd!

SÓHAJOK HÍDJA

A Sóhajok Hídja előtt itt áll a
Ferde, fehér, szakállas öregúr.
A Dózse-palotát emeli válla,
Köve hideg, nézése szigorú.

Mivé torzult e férrias ciráda
Utolsó, lázas képeden, húgom?
A haldoklás hő sejtelve csírázta
A tört, meleg fényt látomásodon.

Egy ácsorgó kamasz piros trikója
Közepén, olthatatlan láng, lobog,
A kék meg a fehér közt panaszolja,
Hogy Velencét többé nem láthatod,

Hogy nem a szem új tekintete bontja
Képedet már, csak az emlékezés –
A Sóhajok Hídja előtt e pompa
Ezért túl sok nekem és túl kevés,

És az a visszfény, az a láz ma minden
Velencénél többet jelent nekem:
Mint te a képből ide, én meg innen
Utolsó képedre emlékezem.

SZENT MÁRK

Esztelenül halmozza itt
Habos cikornyáit Velence.
Cukrozott márvány, arany, mozaik,
Csupa óriás zsuzsú.
De állj meg csak a homorú,
Táruló kupolák alatt:
Milyen hatalmas tereket
Teremtett itt az akarat,
Nő-cicoma mögött a férfi-rendszer.
Matematikus üregek

A formát gyönyörködve sokszorozzák,
Hogy Velencét,
A hódító, kalóz okosság
Diadalát
Kurtizán bujaságon át
Jelentsék.

NÉGY KŐLOVAG

SZENT MÁRKUS TEMPLOM

Milyen ostoba mozdulat,
Ahogyan egymást ölelik!
Elnézem piros arcukat,
Olyan ismerős mindegyik.

Csak összefogni! – erre vall
Merev-kemény mozdulatuk.
– És mienk lesz a diadal! –
Ezen ma már csak mulatok.

Nem mulatnék bezzeg, ha éppen
Uralmuk alatt kéne élnem.

Négy kései cézár meg imperátor
Ez a négy vörös kőfigura.
Összefutott a világ négy tájáról
A világ négy ura.

Az arcukon barbár erő ül,
De a mozdulatuk
Korabizánci:
Kenetteljes, hazug.

Hogy ez a négy itt kire bősziül,
Arra ma senki sem kíváncsi.

Nagy dolog készül itt – ezt hirdeti
E póz. De mi volt ez a nagy dolog?
Ki tudja, kik ezek a kezdeti
És máris hanyatló diktátorok?

TINTORETTO

Annyi szépítés, gyönyörködtetés,
A büszke, mégis édes színözön
Után, mely gazdagsággal úntat és
Amelyhez véglegesen nincs közöm –

Ezek a sötét, óriási vásznak!
– Előbb eltévedsz bennük, mint homályban –
Ó, ez a duzzadó, csodás halászat!
Ó, az angyal vastag-érzéki lába

A felhőnjárást alig bírja már.
Az angyalok – félsz, hogy mindjárt leesnek –
Itt kecstelen lebegnek. Proletár
Nehézkedéssel mozognak a testek.

Zsíros fény üli Józsefnek, az ácsnak,
Vállbagörnyedt, kopasz, kerek fejét,
Bársony mögül is mintha izzadásszag
Sötét hullámokban terjedne szét.

Ezen a gyarló, földi életen
Messze megszűrt fény borzongtatva száll át,
Földöntúli és tisztességtelen
Derengés permetezi misztikáját.

A földhözragadt, bús érzékiségnek
A fény itt szentségét köszönheti,
A testet meg misztikus fénykiséret
Még bűnösebbre elsötétíti.

Együtt és mindkettőn túl: *chiaroscuro*,
Festői egység, zene és halál.
Nagy dallam peng a mélyzengésű húron,
S egyenesen a szívünkbe talál.

LIDÓ

Egy nagy Siófok belül a sziget.
Gyerekkoromban csak textilesek
Jáltak ide. Én legalábbis így
Hallottam akkor. Nem voltam irigy
Arra, aki e hoteleket lakja:
Képzeletemben a világ salakja.
De most a szikrázó olasz napon
Ámulva nézek szét. No, nem nagyon
Csalódtam képzeletemben, holott
Azóta sok minden megváltozott.
Most magyar szót csak ritkán hallani,
És kevesebb itt az európai.
De hogy milyen a tenger, sose mondták,
Hogy jólesik a kagylók és a spongyák,
Az ügynökök, tengerentúli tiszték,
Örök ringyók, szerencsés számüzöttek
És új világnak új kalmárai
Közt magamat kissé megmártani,
Beúszni a szelíd hullámokig,
Nézni, Marika hogy csodálkozik.
Sós szélről gyűrűzik bolond haja.
Kék víz, fehér nap. Ez az Adria.

SZENT MÁRK TÉR

Berzsenyi, Arany, József Attila
Ezen a téren nem ültek soha.
Hát Zrínyi, Babits? Gondolom, alig
Időzhettek itt három-négy napig.

Négy esténél több nekem se jutott
E teraszokon inni vermutot,
Vad évek után, vad évek előtt
Szívni a lágy éjt, a lágy levegőt,
Mint szivacs, melyet a Lidón vetett
Elém a tenger, szívja a vizet.
Majd szikkadtan, halálos-szárazon
Erre a térre s éjre szomjazom.

VELENCE

Tudom, miért nem szereted Velencét:
Hiszen annyira hasonlít terád
Ez a méltósággal teljes bujaság,
Ez az izgató-ernyesztő képtelenség,

Ez a tetszelgő, kirakati mutatvány,
Ez a kábulat, amelyben elveszek,
E hídacskák, álarcok, jelmezek,
Ez a patétikus játékoroszlán,

Ez az éj, mely szétfoszlik a csillogástól,
Drágakő mellett a bazári dísz,
Ez az útvesztő, hol zsákutcába visz
Még nappal is sok szűk, gyanús sikátor,

És hirtelen a tenger és vígasság:
Szent Márk térséget tékozló tere,
S az apró kurtizán-csecsebecse
Mögött a bátor ész és férfiasság,

S a bizonytalan ringás csalárd sötétbe,
S a csatornán a hajnali köd és
Összeolvadó esti tükrözés,
S a nap formát robbantó tündöklése,

Ez az álom, ez a multnál és jelennél
Hatalmasabb, sziget és laguna,
Mókázó gúny, halálos babona,
Méreg és balzsam, minthacsak te lennél.

Ez a pezsdítés, már este, új erőre,
Mikor fáradtan, hosszú út után,
Az agy, a test csak aludni kíván,
De úgy tárul föl a város előtte,

Hogy kedvet kap látásra, ölelésre,
És azt hiszi, a könnyű préda boldog
Megadással a hódítóra csillog,
De ő a préda, későn veszi észre,

Ez a feledés, maradni, még, örökké,
Nem ébredni fel mákonyos örömből,
Ez a mogorva vád, mely itt dörömböl:
Menekülni és vissza soha többé!

IMA A SZENT PÉTER TEMPLOMBAN

Te naponta megfeszített
Mi Urunk, aki még itt is jelen vagy,
E márvány-, arany-, hatalomdagályban,
Tégy értünk csodát, add meg minekünk,
Hogy a mi hitünk
Ne füljön ilyen cikornyás kudarcba.
Ne engedd, hogy hiába
Higgyünk. A történelem önmagába
Visszaforduló, sötét,
Nevetséges csavarmenetét
Törd te szét,
Hogy a gondolat nagy lendületét
Meg ne akassza
Terpeszkedő beteltség,
Ostoba pompa
A nagy kupolát,
A tér komoly oszlopsorát,

Szentjeid küzdelmét, a tiszta
Mesterek szigorú tervét.
Nem irgalomra
Lesz szüksége a földnek.
A buta bestiát, a gőgöt öld meg
Bennünk, Uram,
Különben minden hasztalan.
Óvj meg minket a hatalomtól!

KATAKOMBÁK

Szent Ágnes hamvait ma már ezüst
Koporsó őrzi, bronzszobor fölötte.
De akkor milyen szűk helyen feküdt,
Milyen szegényes pince földje födte!

Ügyetlen rajzok, csontok, mélyedés,
Éppen hogy helye volt a feszületnek.
Ez a sivárság, ez volt az egész?
A legnagyobb dolgok mind így születnek.

És nemsokára Konstantin kora...
Később máglyák égtek, harangok zúgtak,
Bizánc aranyba dermedt fintora
Felelt az itt szétporladt vértanúknak.

Ölelni nyirkos pinceköveket,
Míg kint a hatalom viharja tombol –
Aki túlélte, maga öletett
És részt kapott az örök hatalomból.

Unt cirkusz! Vasszabály! El innen, el!
Ős vezetékek fut születő koromba.
Keserű, torz tapasztalást felel
Gyötört agyamnak minden katakombá.

EZ AZ ÚT...

Ez az út, ez az út csupa búcsúzás,
Búcsúzunk, ég huga, tisztaság.
Velence, Róma... delelő
Ez a déli táj, ez az őszelő.
Latin táj, érett fény hevít.
Utam már innen a mélybe visz.
Emlék lesz Róma, Velence is.
Te voltál nekem a szerencse is.
Látom az este ormait,
Elzúlik tőlem a forma is.
Arany ősz... ólom lesz a tél.
Milyen szép, hogy ide eljöttél.
Alkonyi fény, sötét ciprus,
Minden oly fájó-klasszikus.
Őrizni hiába akarom.
Rómában is legszebb a rom.
Szökőkút, pínéák, pálmafák.
Búcsúzunk, ég huga, tisztaság.

SIXTUSI KÁPOLNA

Gigász homály. Fent szűrődik be a nap.
Hátradőlt fejek, kitekert nyakak.
Fölöttem miféle szín lehet
És miféle alak?
Mi ez az örület?
Hogy ezt a mennyezetet,
Mely a megváltatlan világot jelenti,
Nem láthatja igazán soha senki?

Kinek festette? Istennek? Magának?
Elérhetetlenül a döbbenő világnak,
Mely csodálja, de szívéből kiveti?
Mit is kezdjen vele?

Ez nem neki
Szól, nem az ő ügye.
A régesrég megvert titánok
Szégyene és dühe
Megint az égre támad.

A Vatikán közepén!
Ez, ez keresztény?
Milyen zsidó!
És milyen görög-előtti pogány.
A boltozatot betölti
A megváltás-előtti
És soha meg nem váltható
Ótestamentumi nép.
Mennyi keserűség
És lehetetlent akaró erő
A próféták világát
Felismerő
Mozdulatán!
Jónás, a kiakádt,
Kiválasztott bolond,
Istent ítéli el.
Kiábrándultan borong
A pergament tekerő Ezékiel.
Csupa lemondó tudás
Dániel, Ézsajas, Jeremiás.
És mennyi pogány
Komolyság a Szibillák homlokán!

Itt csak elkárhozás van és ítélet.
Jaj, ez az Utolsó Ítélet!
Az elítéltek
Izmos és iszonytató
Tömege és a középén
Milyen reménytelen bakó
A Fiúisten a fekete égen!
Senkit se hív magához.
Kétségbeesés
Ez a rendezés.
Maga a *Káosz*.

FRASCATI

Dombra fel számárfogat döcög.
Keskeny út két kőkorlát között.
Északi szemünk narancsra lát.
Kőfalakra hajló pálmafák.
Tusculanum, tompa tücsökszó.
Ezt hallgatta este Cicero.
Sötét pincék szőke, hús bora.
Ezt hajtotta fel Casanova.
Hercegnők is vacsoráztak itt.
Kétszer is bombázták Frascatit,
Mikor itt tanyázott Kesselring.
Romvendéglő. Angol tánc kering.
Fent kecses Aldobrandini-villa.
Lent egy teherautó fénye villan
Róma felé. De az ének vissza-
Zeng a fák között: *Bandierra rossa!*

HÁROM CSÁSZÁRSZOBOR

A Kapitólium terén
Marcus Aurelius szobor:
Ércfilozófus érclovon.
Lehet-e? Volt idő, mikor
Bölcsesség meg a hatalom
Egyesült birodalmakat
Teremteni, megmenteni?
Vagy talán ez is csak a mi
Legendánk, kései vigasz,
Történelem... mit tudom én,
Ebből mi igaz, nem igaz,
Mit tud a regényes-makacs,
Javíthatatlan képzelet?

De ezt a letört kőfejet,
Konstantin kolosszus-fejét,
Ezt ismerem. A bölcsesség
Az illyr arcból kimaradt,

Csak összefogó akarat,
Mely csal és öl és fenyeget,
Barbár, alattomos erő,
Az élteti e holt szemet,
Hozzá a megújult idő
Hatalmi eszköze, a hit,
A megtért és a térítő,
Mely megvakul és megvakít.
A császár egyik kőkeze
Is megmaradt s most látható,
Külön. A megnyúlt mutató-
Újj mintha éppen intene –
Talán a világnak javallt
Valami újat, eszmeit.
Mellette még egy lényeges
Kőtag: az óriási talp,
Mely tapos, és ha kell, kitart:
Az eszmének érvényt szerez.

S a harmadik! Constantius penészes
Zöld vasfeje.
Itt nincs erő már, csak erőszak. Ős
Bizánc. Jaj, ez is milyen ismerős!
Modern Bizáncok mestere
E fej s meredve vallja az egészet:
A hazugságot, borzadályt,
Kenetteljes szemforgatást,
Képmutatássá vált hitet,
Eunuchokat, spicliket,
Zsinatot, máglyát, hitvitát,
Császári döntést, intrikát,
Gyáván gyilkos tekintetet,
Összeroppant gerinceket,
A jámbor ölni-buzdulást
S az észrevétlen pusztulást.

FORUM ROMANUM

EZ VOLT AZ A MOCSÁR...

Ez volt az a mocsár, ahol egykor Romulus és Remus
Menedékre talált.
Ide bújtak és innen csaptak ki a Mars és Vénusz
Kedvelte haramiák.

Ide vonultak az élni és halni tudó, talányos
Etruszkok hódítani,
De tudásukat átadva elbuktak – ebből született a Város.
Idelátszanak ó falai.

Dallamos, izgalmas nagy lelkét haldokló Hellas
E rablókba lehelte ki.
De falnál erősebb volt már a római jog meg a vallás,
A józan, a nyugati.

A szenátus boltja alatt a márványon kiabálva
Próbáltuk, hogyan hangzott a szó,
Amikor tógáját összefogva Catilinára
Mennydörgött Cicero.

Karthago és Kleopátra s utánuk kifosztva, leverten
Az egész Kelet
Ideöntötte mesés kincsét. És láttam a keskeny,
Augustusi diadalivet.

Tágabb a Severusé, s ide látszik tagbaszakadtan
Egy óriási ív, a Konstantiné,
Barbár díszeivel. És Róma hódítva, lassan
Romlott keletivé.

Augustus hiába akarta kemény szándékkal a végzet
Lendületét megállítani:
Legyőzik mindig az akaratot meg a bölcsességet
A történelem szabályai.

Áll még a dombon majdhogynem épen a Livia háza,
S Augustus mértékére vall,
De Tiberius palotáját egyiptomivá csigázta
Zsarnok arányaival.

Császárok császárok után, paloták palotákra,
Követni alig tudom.
Márványpadlót, íveket, oszlopokat bejárva
Bolygok a Palatinuson.

Íveken, oszlopokon és ciprusokon, pineákon
Gyors tüzijáték-alkonyat.
Itt ülök napra nap, hol a romokon szikrázni látom
Eszményemet és sorsomat.

ÍVEK, OSZLOPOK...

Ti ívek, oszlopok, komoly kőfaragások,
Miféle pára száll ma is belőletek,
Hogy fényetekre és hanyatlásomra látok,
Ha a két ősi domb közé betérhetek,
Ti ívek, oszlopok, komoly kőfaragások.

Már hűvös és kemény formátok átderengett
A póre tanterem első latin szaván,
Megsejtetvén velem a szépségben a rendet,
A kamasz képzelet forró ködfátyolán
Már hűvös és kemény formátok átderengett.

Ó, az az ifjúság, tündöklő, büszke szégyen,
Mely minden zűrzavarba bátran belevág,
Vígán merül alá a tapadó veszélyben
És vasfalként veri fejét a netovább.
Ó, az az ifjúság, tündöklő, büszke szégyen!

És a homály után a hirtelen kigyúlt fény,
Ti ívek, oszlopok, ti voltatok velem:
E dallamos szigor, e bűnnélküli törvény,
Kivétel és szabály és nedv és fegyelem
És a homály után a hirtelen kigyúlt fény.

A puha vágnak, a formátlan fájdalomnak,
Ti ívek, oszlopok, ti adatok erőt,
Mikor a nyomorult esztendők sárba nyomtak,
Szándékom és eszméletem fölébe nőtt
A puha vágnak, a formátlan fájdalomnak.

Ó, rend és képzelet, komoly latin kezesség,
Reményem romjai, ti ívek, oszlopok,
Egy hete köztetek várom az őszt, az estét,
Maradatok velem, míg bomlok, pusztulok,
Ó, rend és képzelet, komoly latin kezesség.

Saturnus temploma, Caesar bazilikája,
Ti ívek, oszlopok, ti kirabolt falak,
Tömör formátokat idegzetem kívájtja,
Most látlak meg, mikor már elárultalak,
Saturnus temploma, Caesar bazilikája.

Örök, kemény arány, édes-szigorú szépség,
Áve és búcsúszom, Flavia, Vesta-szűz!
Hitemet keselyű évek zabálva tépték,
Márvány tekinteted rámvillan, messze úz,
Örök, kemény arány, édes-szigorú szépség.

A SKÁRLÁT ASSZONY

Titus ívén hétkarú gyertyatartó,
Rab zsidók, diadalmenet:
Rómába még rabszíjra fűzve tartott
A hódító Kelet.

A Via Appián át egyre többen,
Bújdosva Péter, büszkélkedve Pál,
Bérházakban, elmékben, börtönökben
Terjedt a szent ragály.

Szemben a Mamertin börtöne, Péter
És Pál ott bent raboskodott,
A szentek vére csúcsotokig ért fel,
Ti ívek, oszlopok.

Hány vajákos hagyta próféta-nyálát
Hús homlokodon!
Ó, márvány Róma, így lettél a skárlát
Asszony a fenevadon.

Egy hete már a vad fűvön kinyúlva
Köztetek, ívek, oszlopok,
Visszanézek a régre, az újra,
Mindkettő én vagyok.

Én halok kinhalált, a vészt tirátok
Én, én hozom, az izgatott Kelet,
Ti ívek, oszlopok, komoly kőfaragások –
És én védlek, amíg lehet.

Győz a pusztulás földöntúli érve
Énbennem is: a hit,
Elárullak ma is, mint másfélezer éve
Legjobb fiaid.

FLAVIA

Nem tudatok szembe-
Nézni a halálnak,
Ti ívek, oszlopok.
Én sem tudok.
És pusztulás csapott a rendre.
Fejükvesztetten állnak
A Vesta-templom szűzei.
Csak Flavia tudott megküzdeni
Idővel, vésszel,
Már sose vész el,
Amit romokból
Kikelve mond itt.
Szigorú-gyöngéd,
Arra hasonlít,
Akiért egykor
Vállaltam önként
Abroncs-fegyelmet.

Ó, gyönyörűség,
Tragikus hűség,
Ti visszasajgó,
Mindig kihajtó,
Hitet jelentő,
Törvényt teremő
Első szerelmek!

SANTA MARIA ANTIQUA

A boltozatos augustusi könyvtár
Helyén a legrégebb keresztény oltár,
A rombadőlt Antik Szűz Mária.
A Vesta templom tere mellett épült,
Itt áll csonkán is emlékeztetésül:
Mit kell minden Rómának várnia.

Falain együtt éltek, tönkrementek
Keleti szentek és nyugati szentek,
Zuhogó esők, háborúk alatt,
De felizzik egy-egy csupasz falon még
És lángol elmosódva is a szentkép:
Élet és eszme, szín és áhítat.

Egymás mellett állnak, ledőlve már rég,
És Vesta templomát és Máriáét
Kövek helyett a századok földik.
Minden tovább él, csak valami másban.
Az örök Isten is a változásban,
A forradalmakban gyönyörködik.

Évezredek egymásba bogozódnak –
Az örök egynek, örök változóznak,
Dicsőség neked, Róma dzsungelé!
Mi se rekedjünk meg a szűk időben –
A változás, a változás időtlen.
Hatalmas ár, vessük magunk bele.

Évezredes sorsunkba belelátok,
Ti ívek, oszlopok, kőfaragások:
Elárullak, hogy megmenthesselek.
A dombon végső szikrát vet az alkony,
A száraz fűvön végigdőlve hallom,
Hogy fordul halkan nyugat és kelet.

RÓMAI RABLÁS

Nyugatot, keletet, elevenet, holtat
Durván vagy szeliden kiraboltak
A latinok.
Piramisok
És obeliszek
Költöztek, szöktek
A Földközi-tengeren át.
Idementette kincse javát
Nyíltan vagy titkon
Hellas, Egyiptom.

Az istenek vesztén
Vidult a keresztény.
Rómát, a régít,
Még élve félig,
Földbe temették,
Rabolt a kegyesség.
Láttad-e, mondd,
A Pantheont?
Teteje vaksin pislogat:
A bronzlapokat
Elvitette a pápa
Szent Péter templomába.

A Piazza Navona
Egy régi aréna
Ellipszisére:
Igy épült Róma
A régi helyére,
Hítet cserélve.

Obelisz k tetején,
Traianus oszlopán
Kisajátító angyalok.
Milyen heterogén!
De ami pogány,
Már korán
Így kaphatott
Keresztény polgárjogot.

Augustus oltára
Ma vajon hol várja
A kíváncsi utast?
Megmaradt.
No igen,
Az Ara Coeliben,
Krisztus oltára alatt.
Tetején arany
Mécses és angyal és bárány.
Stilustalan.
De ha ennek árán
Adhattak gazdagabb, tágabb
Rómát a világnak?

Barátaim,
Nekünk is mi marad más?
Felel a rím:
Csak ez a római rablás.
Mint a régi és régebbi rómaiak,
Raboljunk mi is, maiak.
Tiszta a munka
Javukra, javunkra.
Nytva Európa sírja,
Az marja, aki bírja.
Az élőké lesz a haszna,
Bitang, aki elmulasztja.
Előtted
A példa:
A prédálóból préda.
Hát tedd, ahogy tanultad,
És rabold ki a multat
A jövőnek.

BANCO DI SANTO SPIRITO

Szentlélek bankja – ez aztán beszéd!
Kétszáz éve folytatja üzletét.
Most Olaszország városaiban
Számos előkelő fiókja van,
De maga a szépnevű anyabank
Rómában működik és sose pang.
Háttér: Vatikán, nagyhatalmi múlt,
Nodehát *spiritus fiat ubi vult*,
Ahonnan fegyverek kiszoríták,
A kamat és részvénymajoritás
Tán visszaszerzi. Mit szól Az, aki
Egykor kötéllel ostromozta ki
A pénzváltókat? Tudjuk, *tempora*
Mutantur. Ez a Szent Hozam kora.

NICOLAÛS CUSANUS SÍRJA

„*Coincidentia oppositorum...*”
Cusanus

Ellentétek keresztezési pontja
Ez az egész világ, a végtelen sok
– Lényeiben, és mégis oszthatatlan
Egység. Az Isten is, az abszolút nagy,
Ki mindent átfog és az abszolút
Parány, melyet a legkisebb dolog
Magába foglal. Minden lény, egyed,
Ellentétek keresztezési pontja:
Az ember kis világa – *parvus mundus* –
Melyben találkozót ad újra s újra
A halhatatlanságnak a halál,
A léleknek a test – e kis világ
Tud is a rengeteg találkozásról.
Ellentétek keresztezési pontja
Vagy magad is, aki ezt megtaláltad,
Te, Cusanus, bíboros és eretnek,
Istenkereső világfi, utolsó

Skolasztikus és első forradalmár,
 A vallás és a tudomány, a dogmák
 És misztikák nagy összebékítője,
 Ki őrizted a régit és az újat
 Fellobbantottad. Hogy kerültél el
 A máglyahalált, a kiátkozást?
 Hogy tudtál élni Róma gyanujában?
 Most itt vagy Rómában, a *San Pietro*
In Vincoli-ban, márványlap mögött.
 Félezer éve fekszel itt, Cusanus,
 És a márványon át erőd merész
 Sugara megtalálja új meg új
 Ellentétek keresztezési pontját.

RÓMAI BESZÉLGETÉS

– Hol jobb az élet? – tudakolta Schwartz
 Siegfried. – Hogy érted ezt és mit akarsz
 Tudni? – Hol könnyebb megélni? – Kinek?
 Itt még túl kevés embert ismerek
 Ahhoz, hogy tudjam. – Node, látod, itt
 Akármiből élsz, nem avatkozik
 Bele az állam. Teljesen szabad
 A verseny, és mindenki vesz-elad
 Kedve szerint. A kínálat, kereslet
 Szerint az árak emelkednek, esnek
 Szemed előtt. Egy percre nézz csak itt szét,
 Hány olasz kínálhatja árúcikkét.
 Látod, áruk s árusok ezrei...
 – Igen, kétmillió munkanélküli-
 Ből telik. De – faggattam a fiút –
 Hogy él az, aki csak dolgozni tud?
 – Hát az... talán napi munkája mellett
 Esténként üz szabadkereskedelmet.
 – No jó, de mit csinál az, aki semmi-
 Képpen nem tud itt sem eladni-venni?
 – Hát az forduljon fel, mit bánom én!
 És a szabadság, az smafu, öcsém?

RÓMAI PILLANAT

Milyen buta, milyen kiállhatatlan
A Fórum fölött ez a pöfögés!
Hamarosan millió szilánkra pattan
Ez a szörny-tákolmány, ez az egész

Antik modernség, e zsúfolt, e kerge,
E hordalék-civilizáció,
A Vatikánvár barokk-buja kertje
Végében a rádióleadó,

A Kapitólium tere alatt a
Neonfények, a kirakati láng,
Mikor a tengert meglátjuk: *thalatta*,
A bárókban a bugi-vugi tánc.

Amerikai autó fénye villan
Este Scipio villája előtt –
Mi mindent őrzünk szívünkben, agyunkban,
Hány Atlantist, eleven temetőt,

Szent Terézt és Kommunista Kiáltványt,
Horatiust, Bartókot, Tiziánt,
Entrópiát, egyiptomi királylányt
És végső menedékül a ciánt.

Emésztési zavara a világnak,
Villog fölé már a sebészi kés.
A népek nagytakarításra várnak,
Hogy jöjjön a szent egyszerűsítés.

Ti dekadens, halálos ellentétek,
Már megszámlálva minden napotok,
Ameddig élek, ti is addig éltek,
Addig vagytok, ameddig én vagyok.

Világok közt, világok fordulóján,
Hogy most lehetek, milyen nagyszerű,
Mikor veszély és pusztulás zuhog rám,
Most, most, mikor semmi sem egyszerű!

Elhallgatás, börtön, háború, szegény?
Megéri ez a pillanat,
És hogy e részeg perceket megértem,
Rómában, a Göncöl-szekér alatt.

AQUAPENDENTEI ELÉGIA

Aquapendente? Jól hallottam? Úgy
Nevezik azt a kis toszkán falut,
Ahol – reggel volt, kilenc óra tájt –
Az autóbuszunk először megállt?
Csüggedten, álmosan szálltam ki, még
Visszafájt a sötétkék, holdas ég
Alján a kis narancsszín virradat,
A Palatinus bukó nap alatt,
Hogy hét nap még, szabadságom lejár,
Hogy Rómából el kellett jönni már.
Nem reggeliztem, feketét sem ittam.
Rossz előérzet áradt tagjaimban.
De hirtelen az őszt lehellete,
A nap, a szél, egy csésze fekete
Felvidított. Köröskörül a házak,
Mint boltíves parasztkastélyok álltak,
Emeletesen, komor, szürke kőből,
Bukkantak ki a tájból és időből.
Közeli dombok teraszos sorát
Tömött vesszőkkel fődte a borág,
Távolabb, kopár hegyen egymaga,
Előkelően állt egy pína,
Visszanéztem: az út, amerre jöttünk,
Ciprusok között kanyargott mögöttünk.
Előttem egy íves kőhídon át
Paraszt vezette szürke szamarát,
Kezében bot, a felesége meg
A számaron, féloldalt átvetett
Lábbal, fekete kendőben, ruhában,
Egykedvűen ült Giotto modorában.
A kocsmában két öregember antik
Mozdulattal kortyolta a chiantit.

Elgondoltam: ha itt élnék, talán
El tudnám felejteni, hogy hazám
Is van – ha van – és munkám és egyéb,
Ha szívhatnám mély kábítószerét
A déli bornak, tájnak, levegőnek.
Elborzadtam, hogy mennyivel erősebb
Nálam az a sok szenteltjogú kényszer,
Mely hazavonszol mágneses eréllyel:
Hány követelmény, durva unszolás,
Bűn és nyomában lelkipurdalás.
Mi vár otthon? Szerelem és robot.
Az út észak felé kanyarodott.

KESSELRING

Nemcsak Budával, Budapesttel
Nem törődtek:
Itt áll előtted
A Ponte Vecchio. A teteje
Hiányzik. Ezt is semmibe
Vették. Nem könnyen eshetett el.
Szétlőtték mindkét
Hidfőjénél a partot:
Védtek Firenzét.
Sokáig tartott.

És Frascati és Tivoli,
A Villa d'Este kútjai!
Vizét ma már csak fele szökteti.
És Firenze és Bologna között
Hegyen-völgyön rom és üszök,
Templomok, falvak, gyárak, városok
Csonkjaiból pusztulás párolog.

Ez is mikor történhetett?
Negyvennégy vége felé,
Amikor vonultak a németek
A pusztulás elé,
Hullákon át

És lángon át,
Az örületbe
Belevetve,
Ami útjukba akadt,
Budát és Bolognát
Meg a toszkán falvakat.

És e téboly vesztes
Tábornoka merre van?
Kesselring.
Talán a végtelen keresztek
Közt fehérlik a sírja?
Nem, él még és bizonyosan
Szokás szerint
A memoárjait írja.

TERRA DI SIENA

Igen, ez a vörösesbarna föld.
Az olajfák levele szürke-zöld.
Végy hozzá még házakat, égetett
Téglát, apró felhőket, kék eget.
Vad, sárga homok, sötétzöld fenyők,
Piroscipős, feketehajú nők.
A dombtetőn, mint óriási zebra,
A csíkos székesegyház néz a napra.
Fehér abrosz, a táj sötét bora
És Siena gyönyörű tébolya.

SIENA

Siena, Siena! A mély középkor
Komor szeszéllyel építette rendjét,
És keveretlen él e férfi-téboly,
E gótikus, kemény kőképtelenség.

Ravasz rendjükkel három görbe dombon
Át tekeregnek szűk zegzugai,
És legfelül a tigris-csikú templom
Áll, mintha most készülne ugrani.

Ugye, a dombokon sötétben félnél,
A boltívek alatt, ha nem lennék veled?
Látod, ez volt a középkori éjféli,
A lélekben ez a sejtelmes rémület.

És reggel és a templom-tigrisen
A tornyokon kigyúl a teli fény. Fény!
Valami nagy és szikrázó *igen*
Pattant ki itt az idők szűzi mélyén.

A homályos Palazzo Publico
Falán két vár között csillogva nyargal
A középkor. És páncélban a ló,
A lovag inge pikkely, orra karvaly.

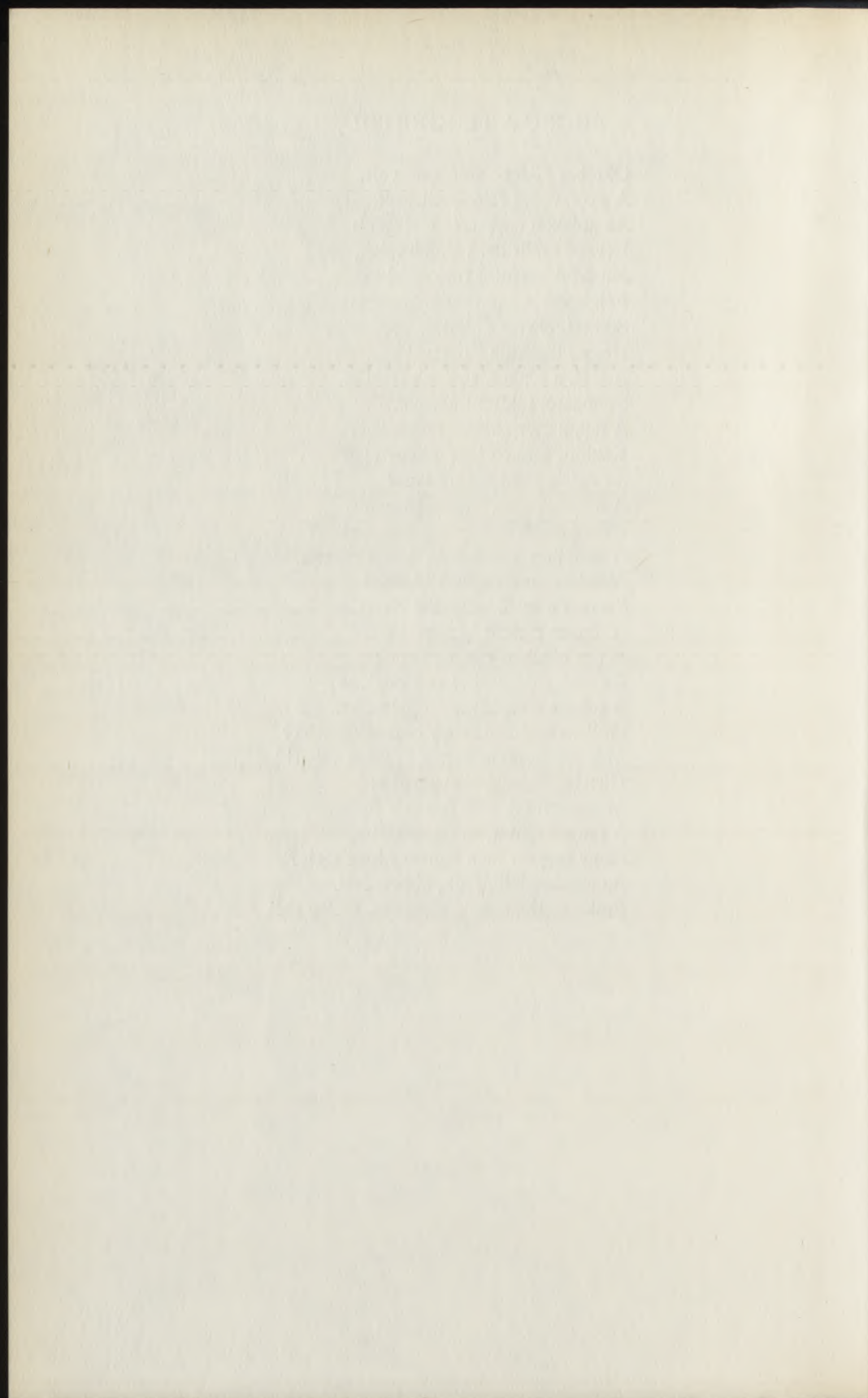
Ahol a három sienai domb
Egymásba fut, ott mint rőtfényű kagyló
Belseje, mélyül lefelé bolond
Építkezéssel a főtér, a Campo.

Mint kagylóból a nagy tengermorajt
Hallhatja néha sóvárgó füled,
Nekünk e kagyló-térből zúg ki majd
A guelf téboly, ghibellin örület.

Ha otthon leszünk, ne sóhajts: „Hová szállt?”
A mi nyarunk múlása sem múlandó.
Mint kagyló mélye holt tenger zúgását,
Őrzi szerelmünk búcsúját a Campo.

BÚCSÚ A TENGERTŐL

Október közepe volt, este volt.
A gyorsvonat fölfelé zakatolt.
Az ablakon egyszerre melegebb
Levegő szállt be. Pálmalevelek,
Babérfák – amint futó ablakok
Fényszórója egy percre kicsapott
Sötétségükre – csöndesen jelezték,
Hogy mögöttük fűszerezi az estét
A Dél, a tenger, s rajtuk fújja át
Simogató, fájdtó búcsúját.
A fák, a cserjék sora megszakadt,
Kéklőn, sötéten lent a hegy alatt
Az Adria puhán, váratlanul
A messzeségbe, éjszakába nyúlt.
Kihajoltunk. Izgatottan kerested
A mélyben Miramarét, fent Triestet,
Mindazt, amin a fény idejövet
Szemet bővülő szikrákat vetett,
A tenger mellett kígyózó utat,
Fehér villákat, pálmás kapukat.
De csak meleg sötét volt odalenn,
A tenger volt, kéken, sejtelmesen.
Hullám csobbant vagy csak a képzelet?
Még azt se mondhattuk: „Isten veled!”
Hirtelen csattogó kanyarulat:
Magasabb fák közt futott a vonat.
A tenger eltűnt, és emlékszel-e,
Hogy csapott be a Karszt hideg szele?
Az ablakot felhúztuk, kimeredtél.
Emlékszel? pálmák, sósszagú, meleg szél.

A TEREMTETT VILÁG

1947-1956

UNIVERSITY OF MICHIGAN

ANN ARBOR, MICH.

UDVAR

Az udvaron már két nap óta bög
A tehén – panaszolja és kívánja
A kis borjút, melynek húsát kirántva
Mi vacsoráztuk meg tegnapelőtt.

Éjszaka az istállóban meleg
Almon érzi, hogy nincs ott, és rekedten
Jajgat, ha kivezetik, visszaretten,
És itt kint újra bögve őgyeleg.

És megfejni sem lehet, mert bután
Tejét szopós fiának tartogatja,
Tompán tűri, ha a kutya ugatja,
És fogy és eped a borja után.

Az emberek itt nem egy tehenet
Láttak így ríni – hát vigasztalóan
Veregetik: „No jól van, Rózsi, jól van”,
Tudják, hogy két nap múlva már tejet

Is ad megint, majd bikához viszik.
Lesz új borja. Aki most símogatja,
Emlékszik-e a tavalyi halottra?
Hiszen a tehén is bög majd kicsit

Egy év múlva a forró ég alatt,
Oktalanul. De most az ól, az udvar,
A csődöröcsikó, mely szökellve rugdal,
A három árva, habzsoló malac,

A gémeskút, a szürke nádtető,
A rozsdás eke, az öreg szederfa,
A forró szellő, mely a port sodorja,
A várt vihar, a lomhán készülő,

Az állati verejték csupa vád,
És még a kislány is, ki itt viháncol –
Visszhangozza most mind a Prédikátor
Keleti szélről sivatag szavát.

A BÚCSÚ

Az este fel a hegytetőre.
A langyos szél álmosítóan
Símogatott.
Megint, megint csak egybeforrtunk.
Feküdtünk. Szinte únta orrunk
A kakukkfűillatot.

Megint a mélyemig hatott
A bősztű szabálytalanság,
A nevetséges érzelem kalandját
Megkomolyító ősi egyezés,
A testedből kicsapó meleg és
A csillagok.

És csillagok alatt
Egyenes fekete hajad
Éppen hogy csak érezhető volt
És sejtelmes, ha a nőző hold
Rávillantotta sugarát,
De a sötéten is át
Nagy-nagy szemed
Zöld szikrákat vetett.

A tücsökszó, a zizegő levél,
Köröskörül a fű, a fura fák –
Minden oly ismerős volt, de megint más,
Sötétben kétszerezve él

A tapintás:
Izmaiban erő és puhaság
Hullámozott egymást váltani,
A csillagok fölöttem, és alattam
Elmondhatatlan
Gyönyörű csúnyságai.

*

De a hajnal, a hajnal!
Együtt belhelltem
Bőrét meg az új levegőt.
Siettem. Egy percre
Megvillant barna arca
A ház előtt.

Lent éppen szétoszlott a pára
A lángkapott levegőben,
A folyó, a sziget
Aranyba mártva
Csillámlott, remegett.
Én tudtam már, hogy búcsúzunk, de ő nem.

Meredek lejtőn, görbe köveken
Indultam a mélybe.
Ha élhetnék még ezer évet,
Hogy oda mindig visszatérjek,
Már nem találnám soha sem
A fákat, csilló szigetet,
És azt, aki gyanútlan integet,
Nevetve és remélve.

Tűnt szigetek, legendák!
Elöttem a lemondás
Sivatag évei.
Miért volt ez? Mi történt?
Tudom-e valaha önként
Megérteni?

Egész kegyetlen, önhitt
Világunk ér-e annyit,
Mint mi ketten
És az a pillanat?

Vagy tán a gyönyört így kell meghaladni,
Hogy el ne romoljon az ismeretlen
Sugárzás pillanatnyi
Szeszélye, az anyag?

Amiben mi öletve, ölte,
Szeszélyel is betöltve
Egy nagy, szigorú törvényt,
Nem értjük meg, mi történt.
És megsemmisül, alakul,
Megint én és megint ő,
Taszítva és konok
Vonzásban boldogtalanul,
Mint az atommag körül keringő
Elektronok.

NYARAK

Hányadik nyár ez, mely itt lobog?
Ezek a nyári alkonyatok!
Hegyek mögött örült lobogás,
Csitító Duna-csobogás,
Ez a hirtelen tűz a víz színén,
Narancs-lila felhők, esti fény,
Domb, árvalányhajjal borított,
Vihar utáni illatok,
Pacsirta csapdosó szárnyai,
Mákvirág halvány szirmai,
Bíbor felhőben telehold –
Hányadik már? Mi volt, mi volt?
Háború volt a kezdete,
Fényeket oltott lehellete,
A félelem a folytatás,
Rettegett hírek, vesztett csaták,

Azután villám, szikkadás,
Felismerésre szakítás,
Vad érvek, suta helyzetek
És álarcok és rejtekek,
És közben mindig visszatér
A télre nyár, a nyárra tél,
Új menekülés, új hurok,
Ösvények, erdők, nyáralkonyok,
Levendula, zsálya illatok,
Mindig a tücskök, csillagok,
Mindig a hőség, enyhülés,
A szem, a száj, az ölelés,
Sötétedő vidék felett
Kigyúlladó önkívület.
Új nyár lobbantja lángjait,
Ne kérdezzük, hogy hányadik.
Ne kérdezd – úgyis hasztalan –
Előttünk nyár még mennyi van.
Ha az őszi eső megered,
Apadnak a tündöklő tengerek,
A parton majd megállsz velem:
Kagylók a fekete fövényen.
Számold meg akkor, hány maradt:
Csillognak a kihúlt nyarak.

NEM HASONLÍT

Nem hasonlít görög szoborra tested
Parányi része sem. Nincs műremek,
Mely csúnyságaidra emlékeztet.
És legszebb tagjaidban sem remeg

Egy rajtad túli, magasabb arány
Igazoló, boldog üzenete.
Te csak te vagy, semmi más. Valahány
Elragadtatás száll meg, mind a te

Diadalod, nem pedig rajtad át
Nyilvánuló nagyobb összhang ígéz meg.
Mennyekre szomjasan hiába nézlek:
Szabálytalan dudorú koponyád

Figyelmeztet, ha már villám-szemednek
Kutatnám eredeti sugarát,
És ha az *itt* és *most-on* túl szeretlek,
Drótszálaival mindig visszaránt

Hajad fekete keménysége. Csontos,
Képtelen rajzú mellkasod alatt
És nagy lábad fölött a hosszú combok,
A büszke hát, tündöklő derekad

Is csak tiéd és nem más, mint ami.
Ez a gyönyörűségből-csúnyaságból
Lett áramkör, mágneses terű mámor
A te létedről tud csak vallani.

A MÉRGEZETT VETÉS

Hogy rettegek minden felismeréstől,
Mely védekező agyamba hasít!
Mi jöhet még? Mi maradt? Van-e rés, hol
A romok között megbújhat a hit?

Ez volt a tengely? Ez hozott idáig?
Az általaj, a hamis hordalék
Emelte bennem még a tagadást is,
Hitem termékeny ellentételét.

Önáltatásunk mérgezett vetése
Hogy szárba szökkent! Meg se tagadom.
A felismerés nehéz jégverése
Kopog a pőre, szikkadt talajon.

ROMANUS SUM

Romanus sum – kezem a tűzbe tettem,
Mely csontomig hatolt húsz éven át.
Eljátszottam egy még megszületetlen
Róma előtt Mucius Scaevolát.

Egyszerre itt állt. Bent dagad idétlen
Falai közt, amit a múlt kihányt.
Róma nem épült fel, de a helyében
Pöffeszkedik egy új, hazug Bizánc.

És máglya lett a pünkösdi sugárból,
Arany dísszé torzult a feszület.
Az eleven húst elégetni kár volt
Egy Városért, mely halva született.

MAJD SZÁZADOK UTÁN

Lehet persze, hogy klasszikus virágkor
Lesz ebből is a sötét századok
Után, mikor már a hazug csírákból
Erő, tudás és szépség származott.

A történelem, mely taposva trágáz,
Így termel, süppedékes talajon.
Vagy tán a piramis, a székesegyház,
Más kezdetből lett New York, Babilon?

Törvény telik be. Hadd mondjam ki végül:
Nem erre készültünk, akármi lesz.
A szabadság felé a szükségszerűségből
Az emberiség egy lépést ha tesz.

AZ ŐS ALJASSÁG

Hát én magam? Az ős kényszereket
Egyre kevésbé tudom megtagadni.
Nem vádolhatok. Bűnöm segített
A világnak a sárba bennragadni.

Minden gyönyöröm szavazás, pecsét
Volt a világ ős aljassága mellett.
Természetem egyetlen ösztönét
Se tudtam megfékezni, s követeljek

Szabadságot? Engem a szerelem
Tett tönkre, titeket a hatalom.
Barátaim, hiába szégyellem:
Nincs különbség, csak az, hogy én tudom.

A LÁTHATATLAN ELEM

A láthatatlan, vegytani elemhez,
Mely megvalósulásainkba szállt,
S amit a vágy és a tudás teremtett,
Ellentétére fordította át –

Mit szólhatnál? Hogy tervünk tettbe érik,
És eszménk itt már formává kövül?
Az embereket bölcsőtől a sírig
Elgondolásaink veszik körül.

És a hazugság bacilusa honnan
Fertőzte meg a megvalósulást?
Vagy benn csírázott már a gondolatban?
Nem ezt vártuk? De várhattunk-e mást?

Mit tudsz erről? Mit szólhatnál, ha élnél?
Vagy neked, neked se volt igazad?
Ó, némaság! Szebb az üdvözlésnél
Ez a ragály, veled-egy kárhozat!

CSIKÓK

Negyvenötben az aransárga Sári
Túl vékony lábán itt ugrándozott.
Nevettünk rajta, hogy nem tud megállni
S ügyetlen bájjal táncol, tántorog.

Míg *Harmadik Richárd*-ot fordítottam,
Játék közben megállt hátam mögött
És ijesztgetni a sötét lugasban
Selymes pofával vállamon bökött.

Negyvenhatban meg Pajkos vihorászott.
Vad csődörccsikó, barna volt, sötét.
Emlékszem, két hátsó lábára állt, hogy
Villámmal szembe szegje fel fejét.

Most felnőtt ló lett már szegény. Herélten
És megbékélten húzza a kocsit.
De vasalatlan patával a réten
Megint egy új csikó ugrándozik.

Fehér folt homlokán, fekete vessző
A lábai közt. Pejcsikó: Sanyi.
Törleszkedő s hirtelen futni kezdő.
Megáll, visszanez, úgy hív játszani.

Negyedik nemzedék ez már, mióta
Figyelni kezdtem. Hát még a kocák!
Karácsonykor majd nyöszörögve ontja
Az új disznó új rakás malacát.

Új borja lesz jövőre a tehénnek.
A változásokban milyen csodás
Egyformaság! De ha magamba nézek,
Az egy életben mennyi változás!

Mit hiszek abból, amit ma egy éve?
Csalódásom is tűnőbb, mint a hab.
Gondolataim új s új nemzedéke
Ágaskodik s a régibe harap.

Hány élet született meghalni bennem!
Egymásba csapnak gyászom-vígaszom:
Csupa halál egyetlen életemben
S örökélet ugrál az udvaron.

Ó, Valóság, halálos dalú Múza!
A lét hétszeres fátyola főd el.
De minden évben újra nő a búza
És minden évben új csikó szökell.

KÁNIKULA, VIHAR, ŐSZ

Milyen aranyos porfelhőben úszott
Még délután az úton a szekér!
Az alkonyati nap még fájva tűzött
A póre háton, a nehéz ekén.

Az udvaron a lovakat kifogták.
Ittak, sehogy se tudtak eleget.
A porral együtt széthordott pizok szállt.
Hemzsegve, zúgva csíptek a legyek.

Egy váratlan felhő kelet felé tört,
A keleti szél hirtelen megállt,
A súlyosodó, dúlt tébolyú légkör
Tán nyomta már az agy kergét magát.

A félkör-ég egy negyedóra múltán
Sötétre szűkült már az ól mögött.
A szilvafák között egy kurta villám,
A messzeség habozva dörmögött.

Egy-két esőcsepp hullott tétovázva,
Felbőgött rá a kikötött barom,
Zizegni kezdett a poros akácfa,
Kutyák, macskák gyűltek az udvaron.

Majd beljebb húzódtak. Fekete zápor.
Az este nem tudott lehűlni még.
A fölperzselt föld lehelte magából
Az égre sivatagi melegét.

És gőzölgött az udvaron a trágya
S a faluban, kövér dunyhák között
A sok napszitta test a magas ágyban.
Villám és dörgés megsűrűsödött.

Fel-felszikrázó, kénköves fehérség,
Felhődarab, a ház meszelt fala.
És reggelre már javában mesélték,
Ki szénakazla égett éjszaka.

Reggelre már az őszi eső mélább,
Egyenletesen, hűvösen zuhog.
Ázik a nád, az udvaron a téglák,
Melegednek a trágyán a tyúkok.

Almon szeretne heverni a jószág,
Csikorog, sárba süpped a szekér,
Szaporodnak az udvaron a tócsák,
Kopog az eső, közelít a tél.

AZ IMÁDKOZÓ SÁSKA

Szerencsénk volt. Csak néhány perce térdelt
A déli napsütésben hosszú, zöld
Fedőszárnyán finom erezetével,
Levél a keskeny levelek között,

És két első lábát nyújtotta föl, de
Lazán, mint egy imádkozó barát –
Mikor egyszerre zúgva, tündökölve
Egy darázs a katáng szirmába szállt,

Azután fölrepült. Ekkor a sáska
Két jámbor karja hirtelen kinyúlt
S összecsukódott. Hosszú hajlatába
A potrohos darázs belészorult,

A hajlat fűrészre már felszögezte
Apró, kemény tüske-fogaival.
Szúrt volna, de hová? A sáska teste
Fent csupa éles, vékonyzöld vonal.

Még élt, vonaglott – mi hallgatva néztük –
Fűrészre felszúrta a pecsenye.
A háromszög-fej megmozdult, előtűnt
Az imádkozó sáska pontszeme,

Tűfoknyi szája harapott a húsba,
Mely haláltáncban kínlódba riszált,
Karjával lassan jobbról balra húzva
Rágta, mint mi egy cső kukoricát.

Végigmajszolta szája, csücsörödve,
Az étel után leszopta kezét,
Aztán megint imázva csukta össze,
Levelek közt úgy nézett újra szét.

Én meg gyufát gyújtottam és a tűzzel
Fejéhez közeledtem. A veszélyt
Megsejtve ugrott. Zölden zöldbe tűnt el,
De megtaláltam, újra odaért

A láng, most épp a szárny csomós tövéhez.
Kaszált a karja, nem ugrott tovább,
Vonaglani kezdett a kicsit égett
Szerkezet, a vékony vonalú váz.

„Ez, látja, ez a bűn!” – fülembé hangzott.
„Nem szégyelli? Az Isten remekét...
Legalább gyorsan!” Elfújtam a lángot,
Mielőtt még a holttest is megég.

De megmaradt a test, majdhogynem épen.
Isten remeke? Bűn? Miért csinált
Ilyen remekművet? Hiába néztem
Megpörköldött őslény-mértanát.

NÁSZDAL

Tu ne quaesieris...
Horatius

Ne kérdezd, jobb lesz, tudni ne akard,
Mi lesz, Leukonoé, mához egy évre.
Ezerkilencszázmillió éve tart
A világ őrjöngő terjeszkedése.

A naprendszer, terek, tejutak
Így távolodnak világrobbanásban.
Leukonoé, ne törődj vele, csak
Ti fonódjatok szorosan a nászban.

Nincs völgy, se domb, se párás Dunapart,
Csupán elektronok bűvészkedése?
Ezerkilencszázmillió éve tart
A világ őrjöngő terjeszkedése.

Ne kérdezd, – másra nézz, Leukonoé –
Hogy ez a csillagrobbanás hová hull.
Elindult már az örület felé,
Aki e világszédületbe bámul.

Csak az ember, ki tervez és szeret,
S hogy a világűr-robbanást kivédje,
Atomot és galaktikus teret
Tud sűríteni dobogó szívébe.

Ó, honnan jött az élet, tudod-e?
Csillagtávolon át meteoritról,
Vagy robbanógázból? Leukonoé,
Sejted-e, amit sejted magja titkol?

A mag, mely halon, hullón át akart
A nászotokban várni foganásra?
Ezerkilencszázmillió éve tart
A világ terjeszkedő robbanása.

Meddig, hová fokozza ütemét?
És mivé fog még sejted magja válni?
Leukonoé, ne kérdezd, jön-e még
Egy másik világ, egy ember-utáni.

S a végén, ha a robbanás kihűl
S a világfagy éónos szárnya lebben?
Állj meg, Leukonoé, és nézz körül,
Fogadd el, ami tükrözik szemedben.

Ha napjait megszűnni szórta szét
A világmag őrző robbanása,
Majd megteremti újabb rendszerét
Az, ami ma titeket hamjt a nászra.

Leukonoé, ne félj. A szerelem
Megint új csillagrendszereket ér el,
Szívetekben a világegyetem
Romolhatatlan, régi kezdetével.

FELELET A FORGÓSZÉLBŐL

Hát te meg hol voltál, amikor a földnek
Alapját kimértem
S újjongó csillagok karban énekeltek
A hajnali égen?

No mondd csak, ha tudod, ki rakta szegelet-
Kövét a világnak?
Méhéből kitörő tengerre ki vetett
Erős kaput, zárat?

Én adtam rá felhőruhát, én pólyáltam
Puha sötétségbe.
Raktam sziklareteszt, amely zabolátlan
Habjait kivédje.

Talán amióta születél, a hajnal
Helyét kijelölted?
Te parancsolod meg, milyen útvonallal
Fedje be a földet?

A halál kapuját te talán kitártad
S oda bementél-e?
Eljutottál csak a halál árnyékának
Háza közelébe?

A fényhez, az éjhez milyen út visz innét?
No mondd meg, no mondd meg!
Oly régen születél, hogyan isne ismernéd
Lakhelyét a csöndnek?

A fagy, a jégverés, a hó tárházába
Betekintettél-e?
Láttad, mit tároltam a csaták napjára,
Nyomor idejére?

Ki szabta adagját a szélnek, a nyárnak?
Vagy talán magától
Csattan el a villám, ha a víz kiárad
S lezuhog a zápor,

Melytől megelégül az ember, az állat
Nem ismerte pusztá,
S mely a sivatagban a gyenge fűszálak
Növését kihozza?

Van-e az esőnek, a jégnek apja? Vagy
Méhében ki tartja?
Kövek alá bújnak a vizek, ha befagy
A mélységek arca.

Te vagy-e, aki a reszkető Plejádok
Fékjét meglazítod?
Te vagy-e, aki az Oriont bevárod
S útba igazítod?

Te szerzel-e zsákmányt, ha barangol éhen,
A vad oroszlánnak,
Akire kölykei a barlangi mélyben
Leselkedve várnak?

Ki ad a hollónak, ha kicsinye étlen
Kiált fel az égre?
A kőszáli zergék ellését a bércen
Te veszed-e észre?

Megszabhattad-e a szarvasok fajzását?
Kínjukat kimérted?
Fiaikat egyszer útjukra bocsátják,
Vissza sose térnek.

Hát a vadszamarat szabaddá ki tette?
Vagy pedig gyeplőjét
Te oldottad el tán? Sós föld a lakhelye
S a tágas mezőség.

Hegyre fut s a város zaját kineveti.
Legeli a hajtást.
Röhögne, ha szídnád. Hiába megy neki
Ostorral a hajcsár.

Kérdezd az egyszarvút, akar-e szolgálni?
Jászladhoz betér-e?
Barázdát előtted szánt-e? No, próbáld ki,
Fogd csak az ekédbe!

Kérkedik a páva, tündöklük a szárnya,
Te adtad-e dísznek?
Strucc ha a tojását homokban elhánnya,
Tán te melegíted?

Hogy a levegőben leng a héja szárnya,
A te bölcsességed?
Tán te parancsoltál rá a sasmadárra,
Sziklán rakni fészket?

Kőszálon a fészke, prédára lesve ül
S prédát hozva tér meg.
Ki tette, hogy már a kicsinye is örül
A vérnek, a vérnek?

PERZSA DALOK

I

A táncdobom felét kitépted, szétziláltad: egyremegy.
A megmaradt felét, nekem csak azt kínáltad: egyremegy.
Tépett dobbal jöttünk a táncba. Ó, ki így, ki úgy.
Boldog, ki célba jut s ki célba nem jut nálad: egyremegy.

2

A világok okosa te vagy? A szerelem bolondja légy!
Ha az ég teliholdja vagy, inkább országút pora légy.
Ifjúval-vénnel, jóval-rosszal együtt, egy uton haladj:
A sakktáblán ne csak király – futár, paraszt is sorra légy.

3

Tűz és lég és ital, étel, minden ő.
Dobban szívvel, lüktet érrel, minden ő.
Hitvitátok engem már nem érdekel.
Nem fér ide hit és kétely: minden ő.

4

A mámort, ha még józan vagy, nem éred el,
 A lelket, ha béklyóba vagy, nem éred el,
 Ha szerelemben égve meg nem semmisülsz,
 Léted hűlő folyóba fagy: nem éred el.

5

A mindenség Nagy Óceánja lényegem,
 Minden rész szépségét meglátja lényegem.
 Lobog szerelmem, földünk minden korszaka
 Eggyéolvad s e gyertya lángja lényegem.

6

Én nem vízcsepp, én óceán-egész vagyok,
 Én látni, merni támadt ember-ész vagyok,
 Ha szólok, jajsavamban zúg a nagyvilág,
 Minden paránya jajgat: én nem rész vagyok.

7

Hát azt hiszed, hogy én egyéniség vagyok?
 Hogy csak egy pillanatra magamé vagyok?
 Ugy mozgok, mint a papíron a tiszta toll,
 Labdaverők közt szálló labda én vagyok.

8

A szerelem, az otthoni sosem kell.
 Nem ismer az határt, ami nekem kell.
 A sír túlsó szélén az égi kertek
 Ezer kapuját nyitja ki – ilyen kell.

9

A szerelemre szomjazó megleli italát, ne félj.
 Kincs vagy, bár rombadőlt a ház, gazdád már megtalált, ne félj.
 Nézd, nem remeg, ha vékony is, a bűrű, amely átvezet.
 Ébredj, no ébredj, ne időzz. Csak álom a világ, ne félj.

Edény vagyok, te meg a bor, mely benne vagy.
 Meghaltam, túlvilági kedvesem te vagy.
 Nyisd ki a húség ajtaját! De ki bocsát
 Házába egy bolondot, amilyen te vagy?

Sírom fölött az idegen járókelő berúg,
 Emlékemtől, míg a világ, minden jövő berúg,
 Híremtől ittasulnak a hajók és tengerek,
 Érintésemtől minden sír és szemfödő berúg.

Nem bortól, ópiumtól, én az észtl lettem mámoros.
 Ne háborgass! Így lettem én bolond, illetlen, mámoros.
 Forróságom kiárad és felforral száz Oxus folyót,
 Forgok, forgásomtól az ég, az ég felettem mámoros.

HASONLAT

Mint a beteg, aki egyik oldalán
 Nem tud elaludni, vergődés után
 Másik oldalára fekszik s boldogan
 Alszik el, de rögtön szörnyű álma van,
 És félóra múlva eltűnt már a föld
 S puha dzsungelekben süppedt, süllyedt, ölt.
 Riad – inge, teste csupa veríték,
 Rossz körből rossz körbe, mint az elítélt,
 Másik oldalára fordul újra át
 S ébren töltene a maradék éjszakát.
 De félóra múlva agya, szeme ég:
 Csak megint lehúyni, csak álmodni még,
 Mindegy, mit, miféle bünt, iszonyatot,
 Csak ne ezt a vágyat, fél-öntudatot!
 A közönyös éjbe, csillagokra, csendbe
 Kinéz, hallgatózik, lesi, nem dereng-e.

És ha virrad és ha besüt majd a nap,
Hunyorog, kel, indul – lesz-e boldogabb?
Elborzad, ha vissza, ha előre néz:
Fejgörcs, rossz egyensúly, tompa szédülés.
Aztán újra este, párnát gyúrve ébren,
Majd iszonyat-álom. Rossz, bűvös körében
Örülne egyetlen, szabadító résnek –
Ó, azok a régi, tiszta ébredések!

PILLANAT

Minthacsak rózsá volna a körte,
Rózsá, rózsá az ágon,
Olyan pirosan bűvik a zöldbe.
Szél játszik a kukoricaszáron.

Kukoricák közt piros ruhában
Lépeget a szerelem maga.
Fentről nézem, bent ülök a házban.
Orromig csap fel a nyár szaga.

Át a síkon mennyi búzaasztag,
Fel az acélszürke hegyekig!
Itt még elkésve aratnak,
Ott a cséplőgépet etetik.

A táj fölött, messze, míg a szem lát,
Csillék futnak drótköteleken.
Viszik a követ. A sárga sziklát
Robbantják a Kőhegyen.

Ablakom előtt két karcsú csille
Zirrenve találkozik.
Nézem, kertre könyökölve,
A violát s a robogó kocsit.

Ha meghalnék most, nem fogyna ki
Egy percre sem – amíg szívem megáll –
Üteméből ez az ipari
S egyben mezőgazdasági táj.

Megérne a szőlő s a csillék is
Igy futnának tovább.
De a világ okosabb lesz mégis,
Nem ostobább.

ÁMNON ÉS TÁMÁR

Betegségbe esett Ámnon, Dávid fia
Támárért, húgáért.

– Királyfi, naponta hervadsz, mi az oka,
El nem mondanád-é?

– Támárt, Absolonnak, öcsémnek szűz hugát
Én igen szeretem. –

– Ámnon, Dávid fia, ágyadba feküdj hát,
Ott maradj betegen.

Apád, Dávid király, majd aggódik nagyon,
Elmegy látni téged.

Akkor mondd ezt neki: „Támár, az én húgom
Jöjjön ide, kérlek.

Támár, az én húgom, míg fekszem az ágyban,
Ő etessen engem.

Valami lágy étket csináljon, hogy lássam,
Aztán adjon ennem.” –

Lefekszik, jön Dávid, a királyra Ámnon
Esdekelve néz föl.

– Jöjjön Támár húgom, hogy bélest csináljon,
Egyem a kezéből. –

Tarka, finom szoknyát, amelyet csupán a
Királylány viselhet,
Ölt magára Támár, Dávid király lánya,
Fivéréhez elmegy.

Szolgái közt Ámnon ágyban feküdt veszteg,
Amikor belépett,
Ő pedig előtte meggyúrá a lisztet,
Megsüté a bélest.

Leteszi elébe, aranyosan remeg
Az új serpenyőben,
De nem eszik Ámnon s így szól: – Az emberek
Menjenek előlem.

Jöjj be kamarámba, hozd ágyam fejéhez,
Hogy kezedből enném. –
Akkor megragadja, mondja: – Jövel, édes
Húgom, feküdj mellém. –

Támár pedig mondja: – Ne legyen, hogy engem
Megronts, édes bátyám.
Nem így szokott lenni, tudod, Izráelben,
Ilyet ne hozzál rám.

Mert a gyalázatot hogy távoztassam el,
Avagy mit csináljak?
Te meg Izráelben mint a bolond leszel.
Szólj hát a királynak. –

De nem fogadá meg szavát, hanem erőt
Vett ott rajta Ámnon.
Szorosan magához odavonszoló őt
Megnyomá az ágyon.

Meggyűlöli aztán, kit betelve szemlél,
Útálja felette.
Gyűlölete nagyobb lett a szerelemnél,
Mellyel megszerette.

Monda neki Ámnon: – Menj dolgodra, kelj fel! –
Ki felele néki:
– Miért üzöl? Nagyobb gonoszat cselekszel,
Mint volt az előbbi. –

Szavát sem akarja hallani. – Űzd ki ezt! –
Szól rá inasára.
– Űzd ki gyorsan, aztán az ajtón a reteszt
Jól zárd be utána!

Megy Támár az úton, kezét a fejére
Kapcsolja zokogva.
Megy hamuval hintve, rajta összetépve
Csüng a tarka szoknya.

JELEK A PORBAN

S a farizeusok, a vének,
Az írástudók, hivatalnokok
Egy asszonyt elébe vívének,
Ki parázñaságban találtatott.

S középre állíták s kegyetlen
Így szóltak: „Mester! Ezt a nőt
Találtuk a cselekedetben!
Bujálkodott szemünk előtt.

S törvényben parancsolta Mózes,
Hogy az ilyenek
Kővel agyonveressenek.
De, Mester! Mit mondasz te? Jó lesz?”

S ő értette: kérdőre vonták,
Hogy vádolják vagy ő is öljön.
Fáradt volt már, aláhajolt hát
S újjával ír vala a földön.

S válaszolt fölegyenesedvén:
„Aki bűn nélkül való köztetek,
Az vessen őrá először követ.
S kezdjétek hát, ha ez a törvény.”

S viszontag lehajol vala
S megint jeleket ír a porba.
Nem hallotta a véneket meg a
Fiatalokat elhúzódni sorba.

Csak csönd. Jeleket ír és jeleket ront.
Mire fölegyenesedett,
Szétnézett és nem látott egyebet,
Egyedül a parázna asszonyt.

És szólt: „Hol vannak az írástudók
S a farizeusok, kik elítéltek?
Asszony, nem maradt vádolód?
Senki nem kárhoztat-e téged?”

„Nem, senki, uram, senki sem!”
S ő szólt: „Nem kárhoztatlak én sem.
Többé ne vétkezzél. No, menj!”
És egyedül maradt a téren.

VÁLTOZATOK EGY CSUVAS DALLAMRA

ERDŐ

Május, május gyújtogat
Sötét erdő közepén,
Platánlevelek alatt
Indultunk el, te meg én,
Erdő, erdő, új szerelem.

Sárga lombon rozsdá, dér,
Hulló platánlevelek,
Mikor közelít a tél,
Elengedted a kezemet,
Erdő, erdő, régi szerelem.

ESTE

Száll az este, aludnál,
Hadd üljek az ágyadnál,
Hajad omlik, fekete,
Rózsa, rózsza, te, te, te,
Zöld láng, zöld láng, zöld a szemed.

OKTÓBER

Októberi ködön át
Vonulnak a katonák,
Kopognak a köveken,
Búvik, retteg a szerelem.
Bal, jobb, bal, jobb – látlak-e még?

CSILLAGOK

Isten tudja, ki vagyok,
Azt tudom, hogy meghalok,
Remegnek az illatok,
Halványulnak a csillagok,
Vénusz, Véga, vén Orion.

NEM A VERS

Nem dacosan, közönnyel hallgatok.
Rossz anyagot kaptam, rossz anyagot.
Ajkam, fülem rosszul tanulta meg
A magyar nyelvet, anyanyelvemet.
Torz fordulatok, kitekert szavak,
Rossz hangsúlyok, lipótvárosiak.
E némettel kevert, textilesek
És tőzsdések körében ellesett
Nyelven akartam dalba kezdeni?
A dac és szégyenkezés évei –
Ez volt az ifjúság. Előtte meg
A töprengés, rossz lelkiismeret
Rontotta gyermekkor – ez a talaj,
Melyből fel szokott szökkenni a dal?
Később is, mikor tenyésztve fakadt,
Gyakran megrágta már a föld alatt

A kétkedés.

Tizennyolc évesen
Kezdődött csak igazi életem.
Amit akkor akartam, az a múltam:
Élni, költőnek lenni csak *tanultam*.
Én nem az vagyok, aminek születtem:
Az az enyém csak, amit megszereztem.
Miért legyek szerény? Elég sokat
Szereztem e huszonkét év alatt.
Amiből nem volt, megtoldottam ésszel,
Elég jól gazdálkodtam a kevéssel.
Elég sokszor meglett a lehetetlen:
A rossz anyagot megnemesítettem.
Sikerült, és ezért nem érdekel,
Hogy éppen most már elhallgatni kell,
És nem is szólhatok talán soha.
Ez kellett csak, az erő tudata.
Megtanultam, azért vagyok nyugodt.
Beszélni, hát hallgatni is tudok.
Szólhatok-e többé vagy sem, kívárom.
Nem kell költőnek lennem mindenáron.
Tudnék, de nincs kedvem dalolni. Mert
Az ember a fontosabb, nem a vers.

NAPLÓ

ELMÜLT EGY NAP

Elmúlt egy nap. Mennyit sírtam, nevettem!
Az ötödik fröccs aranylik előttem.
Képtelenség, hogy nem vagyok veled.
Február egy. Ezerkilencszázötven.

HIÁBA

Találkoztunk megint. Sírtunk. Hiába:
Nem mehetünk együtt, csak a halálba.
Emlékszel még? „Mint vének, rögök, árnyak...”
Igen, így volt. Fejem fáj. Február hat.

ÉBREDÉS

Mint hajnali álmon az értelem,
Hó csillan át a redőnyréseken.
Hol az óra, a cigaretta? Itt, ni.
Életem napja többé sose süt ki.

SKIZOPRÉNIA

Február hét. Bennem nem a tudat –
Az élet az, amely kettéhasadt.
Mindennek rögtön ellentételét:
Két percet élek minden perc alatt.

OLVADÁS

Hirtelen vált rendszert a február:
Tegnap kemény fagy, hó – ma puha sár.
Járd csak az utcákat, vigasz ha kell:
A jeget mint lucskot tapossuk el.

ÚJ RENDSZER

A világ mosolyogva pártol
Az új rendszerhez és a sárból
A koratavas rózsaszíne
Verődik vissza. Február nyolc.

MADARAK

Türelmetlenek már a madarak.
Az etetés talán ma elmarad?
A csókák sötétszürke szárnyverését
Ez hajtja ablakunk alá, az éhség.

CSÓKA

Csak, csak, – kiált és ablakunkra csap,
Egy falatot kacsintva felragad.
Tudod-e, hogy a csóka mit szeret?
Zsírt, májat, húst, de főként bűdöset.

CSAK

Magasban tépi titkon valahol.
Akkor boldog a csóka, ha rabol.
Miért? Mikor itt békén is ehet?
Csak, csak – úgyszincs rá egyéb felelet.

JÓ ÉLET

Minden – a rossz is, amit veled éltem,
Jó életté lesz, mihelyt megemészttem,
Elvesztett boldogsággá alakul
Szívem vegykonyhájában észrevétlen.

KIS ARS POETICA

Olyan verset szeretnék írni, hogy
Ne legyen sem megoldás, sem titok,
Olyat, hogy minden szavam, mondatom
Tárgy s tény legyen, ne kép és fogalom.

TE MINDENT ÚGY CSINÁLTÁL...

Te mindent úgy csináltál, ahogy ízlett neked.
Én mindent úgy csináltam, ahogy rosszul esett.
És mindent úgy csinálnék, ha újrakezdeném.
S élném-e? persze, hogy élném, újra az életet.

VÁCI UTCA, FEBRUÁR 18.

A fény, a szag, egy percre mintha régen!
Mit siratok a tűnt tavaszi képen?
Nem a „békét”, a Horthy-korszakot,
Csak azt, hogy éltél, azt, hogy veled éltem.

GYOMOR

Most mindig röhöghetek valamin.
Mindig működnek gyomorizmain.
Hasam reng bele, aztán észrevétlen
Okádásba megy át a nevetésem.
Reggeltől estig hányok, röhögök:
Fejem gyengült, gyomrom erősödött.

NÉPFI

Népét árulja ez a nyomorult.
Milyen ízesen, milyen magyarul!
Hazát árulni nem tud senki sem
Ilyen hetykén, ilyen hitelesen.

HEGEDŰSZÓ AZ UDVARON

Versunkenes Kulturgut

Húsz év előtti slágert nyúz. De ma
Szívembe vág groteszk-bús dallama.
Akkor divat volt, meg kellett utálni –
Ma tiltott honvágy, szabadság-utáni.
Hogy megváltoztak únt ütemei!
Ma koldus játssza, cseléd figyeli.

EGY ÉRTEKEZLET MARGÓJÁRA

Fegyelem... felszámoljuk... és a többi.
Röhöghetnék, de nem tudok röhögni.
Csak izzadni és rettegni tudok.
Négy órán át... Jaj, micsoda hurok,
Amelybe magam dugtam fejemet.
Igen, bűnbe a jószándék vezet.
Huszonkét éve estem bele és
Azóta mennyi bűn és büntetés!
És ami még csak most következik!
A büntetésből újra bűn lesz itt.

EGY ÓRA MŰLVA

Ép észhez nem segít, csak a csoda:
A Dunapart, a lomb, a vacsora.
Hogy a hollandi szivar füstje kék,
Hogy a Gellérthegy sötét tömegét
Még láthatom ma éjszaka. Milyen
Nyugalom árad szét a szívemen!
Itt fenn a bor, ott lenn a víz ragyog!
Arany a bor, sötétek a habok.

MI IS?

Néha, egy-egy váratlan-éles
Pillanatban
Elgondolom, miért is élek
És hogy nevezzem
Azt, ami éppen
Kibírhatatlan?

FELELET

Minden verssor, amelyet leírok,
Minden szivar, amelyet elszívok,
Minden pohár bor, mely kellemesen
Árad szét romló szervezetemen,
A nyugalom, minden jó vacsora,
A szeretet eszmélő mosolya,
Nyújtózás reggel vízsugár alatt,
Este minden ellopott pillanat,
Mind új vigasztalás, új győzelem
Azon, ami hadbaszállt ellenem,
Még el sem fogott, máris elítélt.
És felelet, hogy most is van miért.

BÉKE

Nincs szebb, mint ha összeér
Villanyfény és falevél.

AUGUSZTUSI KÁNIKULA

Nagyokat lobban a nyár,
Végére jár.
Kiül nemsokára
A rozsda a fákra.
Nagy esők illata száll.

HÁROM NÉGYSOROS EGY FRANCIA LEMEZRŐL

GITÁR

Egy egész dzsesszbend – átírva gitárra.
Párizs, kissé amerikanizálva.
Nemcsak a gitár húrja sír, eped:
A szinkópákat visszaveri fája.

FANYAR KERINGŐ

Szakszofont pótol ez az árva húr.
Hallod? Keringő. Milyen fanyarul!
~~~~/~~~~/~~~~/.
Ujjunk kopog, szívünk összeszorul.

KOZMOPOLITA

Hogy fáj ez a csempészett muzsika!
Mereng a szegény kozmopolita.
Túl későn érti meg, hogy többet ér
Egy keringő, mint minden hitvita.

ÁPRILISI FÉNYEK

I

Milyen élesek, milyen szépek
Ezek az áprilisi fények!
Nézd a levelek ifjú zöldjét,
A levegő fölötté gyöngykék,
Az a fehér meg az a sárga,
Egy ablak váratlan lilája.
Ragyogó éj viharos estét –
Szeszély és következetesség.
Ó, április, fiatal, éles,
Erőt ad még szörnyű évhez,
Hitet, hogy mégis érdemes lesz,
Feltámadáshoz, nem is egyhez,
Kedvet ad nézni, tenni, túrni.
A kikelet fecskendőtűi
Ezek az áprilisi fények.
Milyen jó, hogy még mindig élek.

2

Ugy van, nem tagadom, még mindig élni szeretnék.
Életemet nem únom, nem, még koromat sem. A kérdés
Nem tompult a szememben, sem szívemben, agyamban.
Azt, ami jön még, azt sem únom, nem. Látni szeretném.
Dolgom van még. Ó, már régen nem híreket kell
Átadnom, – de látni, de tudni! Talán, ha sokáig
Élnék, még az idő vegykonyhájában arannyá
Válnának bűneim, hogy majd a halált ne az undor
Kívántassa, hanem a kíváncsi szív, a vidám ész.

ZÁRT SZEMPILLÁM FALÁRA ÍROM

Zárt szempillám falára írom
Keserű, tiszta nevedet,
Leolvasom, mit kell kibírnom:
Hogy nem lehet, hogy nem lehet.

Tavasz, nyár, ősz milyen kudarc volt!
Csábít a csönd, a tél jege.
Kemény szépséged, sápadt arcod
A megváltás ígérete.

JEGYZETEK EGY ÁLOMHOZ

I

Mi ez a lefokozott élet?
Ez volt a szemed, ez a térded?
Ezt csókoltam, ezért epedtem?
Jaj, lehetetlen, lehetetlen!

2

Ha néha megjelenesz, nem értem,
Miért hogy sápadtan, szegényen.
De ez a sápadt, álombéli
Arcod bíztat csak, élni, élni.

3

Ha álmaimban megjelenesz,
A kapcsolat vagy és a rend,
Biztosíték, hogy ami jó itt,
Összefügg mégis, folytatódik.

SOHA MÉG

Soha még ilyen olvadt fényű félhold
A budai hegyek fölött nem égett.
Ilyen édes illata soha nem volt
A nyáralkonyi szélnek.

A villanyberagyogta lomb, az árnyék
Soha nem volt ilyen valószínűtlen.
Ilyen búcsú, tudom, hogy sose fájt még
A tücsökszóban, sem a hegedűkben.

A szőke bornak, a sötét teának
Volt-e már ilyen íze? Lehetetlen.
Ilyen mennyországot még nem találtak
A földi szerelemben.

A húsnak, csontnak, a szagnak, a bőrnek
Nem volt ilyen üdvözítő varázsa.
Ilyen vigasztalóan kit gyötört meg
Elárult szeretet szégyenmarása?

Bűnbánat soha nem volt a szívekben
Ilyen keresztény, halálosan éles.
Soha nem volt ilyen merész-hitetlen,
Ilyen pogány az élet.

MŰVÉSZET

I

Nézd, a művészetet legtöbbje játszva győzi,
Mint a jóféle ringyó, vérbeli,
Már önkívületét, mámoros ájulását
Lassankint érzi, nemcsak mímeli.

Hogy értettek ezek egykor a hallgatáshoz!
Zengett a sok átszellemült kölyök
Virágról, halról és csillagról, fellegekről
A fagyhalál, az éhhalál fölött.

Most aztán megtanult folyékonyan beszélni
E tanulóknő, boldog nemzedék.
Az ölelésekhez, a fogcsikorgattatáshoz
Szolgáltatják a kísérezőnét.

És milyen könnyedén, pimaszul, elegánsan
– A te nehéz nyelveden, ó, magyar! –
Percenként létrejön, mindig új rendelésre
Egy-egy induló, himnusz, norma-dal.

2

Nem így a kényesek, a valóságfeletti
Ábrázolások megszállottjai:
Szögletes síkokért, halandzsás, új dagályért
Hajlandók vért és lángot ontani.

A börtönt, robotot, háborút, munkatábort,
A megalázott emberéleket –
Mit is bánnák ezek, ha szabadon, magában
Állhatna tótágast a képzelet?

Hazudnák szívesen dicsőséggé a szörnyet,
Ha világra nevelhetnék saját
Kis szörnyeiket és túrná a diktatúra
A szentelt abrakadabrák jogát.

Gőg görcse, kerge kör! Nem volt soha a művész
Tragikumánál nevetségesebb!
Te kövessed az ős forrást, a bedugultat:
A meggyalázott átlagéleket.

BADACSONYI ŐSZ

Esik, a köd vastagszik a tavon.
Alig látszik ki már a Balaton.
De idejövet elkaptuk, ahogy
Akarattyánál élénk ragyogott
Előbb az a hirtelen, résnyi víz,
Aztán egy forduló után kinyílt,
Csillogtak a vékony, őszezdeti
Napsütésben kékjei, zöldjei.
A kék eltűnt, a zöld sötétedett,
Sötéten áll a badacsonyi hegy,
Piroslik rajta esőverte lomb,
Boltozata, a gyűrt bazalt borong,
Nem látni, csak szürkés-zöld fátylon át
Szigligetet, Csobáncot, Tátikát.
Zokog a lomb, suhog a szél, oda
Ez a nyár is, az eső illata
Száll szét a szélben, mélyen beszivom,
A magam nyaratól is búcsúzom:
Ahol a szél, a köd, az ősz is édes,
Ezen a hegyen lettem negyven éves.

SZEPTEMBER

Szeptember van, napról-napra fogy a fény,
Gyullad már az alkonyat a tó vizén.
Kék tükrére kétnapos eső után
Kettős ívet épített a szivárvány,
Vetül a tó halkabb hullámaiba
Az a fenti narancsbarna, zöld-lila.
Sötétedő út kanyarog idefenn,
Terászoszt szőlők rakott köveken.
Ez az út, a kőfalak, a lenti hab –
Frascatiban sem lehetne latinabb.
De a kihűlt láva-táj, a láng, a méz
Távolabbi, régibb tájakat idéz,
A hajdani, csonka tűzhányó hegyek,
Ez az édesség, mely tűzből született,

A koránkelő hold és a piros ég
Valamely görög szigetre illenék.
Nem csodálnám, ha a forduló után
Szembe jönne fehér lepelben egy lány
Amforával a fején. – És már kilép,
De nem fehér *peplon*ban: napszíta kék
Térdigérő karton, rózsaszín kötő,
Nem amforát, csak vizes vödröt vivő.
Keskeny ajkának szemérmes mosolya –
Rómáért, Hellasért sem adnám oda.
Jó, hogy nem Hellasban éltem, jó, hogy most
Itt látom szemét, az enyhén mongolost.
A mélyúton jöhetett: a lősz-agyag
Kecses, kerek lábikráján ott ragadt.
A szőlőkben férfiak és asszonyok,
Útrakelnek teli kádak, puttonyok,
Levetik a tőkék érett terhüket,
Szeptember van, megkezdődött a szüret.

BÚCSÚ A BADACSONYTÓL

Bukik a nap pirosba,
A tőkék már lefosztva,
Sötétednek a hegyek,
Gyűlnek lila fellegek.
Ez az utolsó alkonyat,
Odalent csattog a vonat.
Fölkel a hold, bukik a nap,
Én elmegyek, ez itt marad.
De még egyszer, utólszor
A tájból és a tóból,
A bíborból, a zöldből,
Az édesből, az őszből
Nagyot szippantok szememmel:
Búcsúzik a szeptember.
Búcsúzom én is, megmarad
Szememben ez az alkonyat:
Tücsökszó, susogó némaság,
Fehér házfalon paprikák,

Lehullott szilva, újdíó,
Távolodó kis gőzhajó,
Akácerdő sziklák alatt,
Holdsütött bazalt boltozat,
Macskaköves út kanyarog,
Bástyázott szőlőteraszok,
Fején szőlőskosárral
Asszony jön a homályban,
Komoly, paraszti szüret,
Romkoszorúzta Szigliget,
Tavon tündér aranyfolt,
Szeptemberi telihold,
Nyárfák, diófák, körtefák,
Édes íz, jóillat, szabadság.

KÖZÖS BŰN

Igen, rettenetes évek,
Félelmes fordulatok,
Legrémesebb az, hogy én meg
Náluk bűnösebb vagyok.

Hány kudarc, hány meg nem oldott,
Félbehagyott feladat
Sírja vissza másképp boldog-
Talan ifjúkoromat,

Melyen még be nem mocskoltan
Mentettem át magamat,
Amikor még férfi voltam,
Hűség, hit és akarat!

Csapda-rendszer, förtelem-kor -
Vagyok olyan szörnyeteg!
Közös bűn, testvéri undor
Köt már össze veletek!

ZOKOG A GYILKOS...

Zokog a gyilkos, csupa jóság,
Ahogy áldozatába döf.
Ne szagold ezt a szende rózsát:
Felbúzzlik alóla a dög.

Virágos rét a pokol útja:
A bűnök jószándékai.
Vágyol a mennybe? Mint a szikla,
Mered utadba: Dönteni!

ESZMÉK ÉS TÁNCLEMEZEK

Hol vannak már húsz év előtti
Eszméink? Megvalósulóban.
Bár ne tudnám, hogy az egészben
Valaha én is benne voltam!

Hogy kettőnknek valaha ez volt
A legszebb ifjúság, az élet!
Ha élnél, e teljesedésből
Átkarolva kimentenélek.

De most már hordoznom kell őket,
Mert bennük téged is, a sírig –
Volt eszméink számban, szívemben
Emlékedet megkeserítik.

De mosolyod mézét megőrzi
Az, amire nem is figyeltem:
A kopott lemezen recsegve
Forog: „Legyen a Horváth-kertben...”

Nem tudtunk mi táncolni erre,
Ütemei hozzánk verődtek,
Ahogy a Dunán lecsurogtunk,
Pihentettük az evezőket.

Meghallottad, elmosolyodtál,
A bukó napra visszanéztél.
Mosolyod húnyó napsütését
Nem tudta betemetni húsztél.

HA ESZEMBE JUT

Ha eszembe jut, hogy majd meghalok
S húnyó szemem hiába néz utánad,
Kereslek fuldokolva, nem találalak,
Mert nem leszel, csak te nem leszel ott –

Akkor előre fülemben csobog
Sötét habja a pokol folyamának,
Mert erőm érzetében halk hiány vagy,
Csak bajomban fáj megvont mosolyod,

Mint a tengerelnyelte parti birtok
Dagálykor hullámmal borítva csillog,
Mivel az óceán ölébe zárta,

De apálykor a tengerből kifogy,
Pőréen, kifosztva, siváran vacog:
A kertre emlékszik s a kicsi házra.

CSAK TŐLED

Csak tőled túrném el, hogy éjeket
Virrassz velem, amikor én nem alszom.
Az életemre költött éveket,
Szépséget, vért csak tőled nem sokallom.

Amit te tékozolsz rám, édesem,
Tudom, hogy majd megtérül az időben.
Csak tőled búcsúztam el, életem,
Úgy, hogy veled egy percig sem törődtem.

AMIT TÖNKRETETTÉL

Gyűlölöd, amit tönkretettél,
Hogy darabokra hullt, eléd.
Gyűlöleted gránitköveknél
Tömörebb lett és feketébb.

Hogy hiúságból tönkretetted,
Erőd, étvágyad joga volt,
De kell, hogy utólag a tettet
Gyűlöleteddel igazold.

Még piheg – érdemes megölnöd.
Haldoklik és te félsz. *Te félsz!*
Úgysem lehet majd elkerülnöd,
Hogy meggyilkold kísértetét.

Egy kis csillag lehull. Utána,
Az úrön, éjen át! Siess!
Földön, égen, szívben csupán a
Gyilkolás következetes.

ÍGY LETT VÉGE

A februári hajnal már derengett.
Ma végre – Pest felé!
Lehet:
A Duna jege még nem enged –
Gondoltam, s minthacsak szívem feszítené,
A levegő, a táj megremegett.

Már szívesen aludtam volna el megint,
De nem lehetett nem meghallani,
Hogy odakint
Puskák, gépágyúk és rakéták hangjai
Támadtak fel és egyre közelibben.
Nem, ez lehetetlen!
Előlről kezdik Buda ostromát?
Az első emeleten csapkodás,

Csomagolnak az oroszok.
Kemény a homály, a hideg.
Minden mozog,
Lovasok, szekerek, gépkocsik.
Reményeink és gyermek
Kéréseink: „Ne menjete!”
„De menni kell!”
„Kitörnek a Várból a németek,
Már itt vannak, egész közel.”
„Nem megyünk el, csak egy kicsit.”
„Visszajövünk, ne féljete!”

Nőtt a dörej, a ropogás, de bent
Megnőtt a csend.
Szobánk, szívünk kihűlt.
Szemben is megürült
A kadétiskola,
Nagy udvara
Hallgatva ásít,
Bennünk meg a pánik-
Nyűgözte csend,
A visszatérő rémület –
Ha itt lesznek a németek!...
S Leitgébné ismét följelent...

Milyen szerencsés T., aki
Még nem vetette le premontrei
Ruháját,
Az utcán és a házban
Lila övvel, fehér csuhásan
Járkált!

A tanácstalanság.
Ki hova köti sorsát?
„Örület itt bevárni őket!
Ha csak egy óráig érnek is itt, megölnek.
Jobb menni, amerre az orosz katonák.”
„A vonalak között? Ez a front!
A golyóknak magyarázod-e, bolond,
Hogy nem ellenség vagy, de jóbarát?”

O. a kis pisztolyát hozza rendbe,
Van, aki csomagol kéziböröndbe,
Van, aki bámul az ablakon át,
A még üres tájat kémleli körbe
És inkább csak olvasná, bőrbe kötve,
A fasizmusok korát.

Amíg lehet,
Harapunk egy kis kenyeret.
Körben ülünk, csak a nők mosolyognak,
Mi hallgatunk komoran, ostobán.
Süt a nap, csörren az ablak,
Golyó repül át a szobán,
Míg végül röpteszegetten
A kályhába koppanva kiköt,
Átzirren Géza meg énközöttem
És Mari meg Gyöngyi közt.

Felugrunk, sisakok árnya suhan
A havon, a kadétiskola messzibb
Udvarain, s szemközt a kapuban
Zöld katona alakja magaslik.
Mellette kibukkan egy apró, tömzsi –
Izzadt, négyszögletes arc,
Amelyet az éhség és a düh torzra csikart –
Sikerült nekik ide kitörni.
Kézigránátot lendít a magasabb,
Feszülnek az izmai felmagasodva,
Majd féloldalt dől jobbra, örök
Mozdulattal, mintha görög
Atléta volna, minthacsak
A *Borghesei Vívó* szobra.
De az arca fakó, beesett –
Mennyit éhezhetett
A kazamatákban, a Vár alatt.
De nem csuklik össze most sem:
Élt, hogy betöltse a parancsokat,
Élt, hogy öljön, ölessen.
Története nincs már, fegyverét
Nem tartja már kezében,
Csatáját elvesztette rég,

De ölésre most se tétlen.
A konok, szabályos pusztítás
Jelképe, ahogy itt vigyáz,
Gránáthajtásra készen.
Tökéletes ív a teste, de meddig
Vár vele? Elveti már, de bedöglik
Az ócska anyag.
Csak a harmadik
Robban végül az ablak alatt.

A szomszéd villa mögül feltűnik
Három orosz katona.
Közelednek ugorva, lebukva.
Délutáni nap hideg sugara
Csillantja színes alakjukat,
Nem sisakokat,
De kucsmájuk prémje mögött a
Zöld, sárga, piros szövetet.
A mesebeli múltat, álombeli jövőt
Magában hordozó, csodás Kelet
Fiai ők,
És jönnek egyre közelebb,
Egyikük ablakunk alatt kúszik
És ropognak géppisztolyaik
Arra, ahonnan imént
Nézett a pusztulás hírnöke felénk.

Aki ablak mögül a téli
Tájra kiles, érezni véli
Szinte a füst szagát.
A falépcsőn súlyos lábdobogás.
Hallgatunk bízva, félve.
A három lángalak!
Beviharzanak.
Győzelem, virtus, szeretet
Ragyogtatja a szemüket,
A szép háború fénye.

Nem nézhettük sokáig őket,
Nem maradhattunk a lakásban,
Le kellett mennünk, mert gépfegyverfészket

Állítottak szobánk két ablakában.
Ó, az az éjszaka,
A földszinti kis konyhában szorongva!
Az ordítás, a csizmák dobaja!
A hunyorogva fogyó gyertya csonkja!
Lesni kopogó lépteiket, az éjt:
Jóbarát-e, aki felénk igyekszik,
Akinek megszoríthatjuk kezét,
Megkérdezhetjük tőle: meddig? –
Vagy fegyver csöve nyúlik-e közénk,
Ellenség jön garázdán tántorogva,
És kézilámpa szór kíváncsi fényt
A lócán ülő asszonyokra?

A lassú éj, a szürke reggel,
A havas táj, amely gépfegyverekkel
Ropogva ébredt!
A lüktető szívet, az ideget
Könyvvel nyugtattuk orvosság helyett.
Toldit olvasta T., Irén a Bibliát,
O. meg a kabaré történetének
Esett neki. Az én kezemben „A világ
Mint akarat és képzet.”

Süt a nap, a lét újra könnyebb,
Csitul a fegyverropogás,
A fenti oroszok elköszönnek,
Mehetünk, üres a lakás.
Üres az iskola. Még egy-egy puska dördül.
Aztán halotti csönd. Fény ragyogja be föntről.
O. toldozza az ablakot.
Odakint szálló varjak raja károg.
Már borotválkozunk. Csípi átéjszakázott
Bőrünket a hólé, fogunk vacog.

Mire melegszik a szoba,
Vonul a foglyok sora,
Közöttük a gránáthajító, az iménti,
Sisaktalanul, a szemén szemüveg,
Átcsillan rajta az éles, a hideg
Ész, mely a pusztulást kiméri.

Mi lehet „civilben”? Tanár, vegyész?
Ez hát az az „értelmi megismerés”,
Amelyről olvastam az éjszaka?
A pusztulás csatlósa, útmutatója,
A bölcsesség szomorú buktatója,
A vértelen, akit megrészeget a vér szaga?
Mellette az alacsony, aki tegnap
Olyan vadul dühöngve állt itt,
Most magáról lemondva baktat,
Tompán, elbóbiskolva sántít.

Leszaladunk. Nem különb semmivel
A többi sem, aki itt vonul el,
A félvilágverő ármádiának
Romjai. Így veszett
A szörny, amelyet
Európa fölnevelt magának.
Most elmerül,
Mint fáradt, piszkos sokaság,
Nem előkelőbb,
Mint akiket ők
Hajtottak fegyvertelenül
Egy évtizeden át.

És a Hidegkúti úton a tanklapította,
Zöld egyenruhás tetemek,
Vagy ahogyan a fákhöz épp odadobta
A végső rettenet
Különc elrendezése. De még
Szívemben a gyűlölet helyét
Csak lassan tölti be valamilyen
Közöny és figyelem.

Majd Grigorij őrnagy lép be. Megint ő
Kockázik este velünk,
A hangraforgón bécsi keringő,
Együtt iszunk, eszünk.
Csillog a tokaji. Először állva
Iszunk a belorusz katonára,
A félszeműre, az elesettre –
Ó, ha velünk ihatna ma este!

Mielőtt az öröm végleg beborulna,
Emeli poharát Alexandr újra,
Villog fekete szeme, úgy
Dicséri az ártatlan háborút:
„Vojna prima, vojna gut!”

Éjfél. Holnap mehetünk Pest felé.
Nem alszom. Még sokáig festené
A képzelet
A várost és a még jövőendő éveket.
A nap története is továbbremeg, és
Értelemmel telik meg az egész,
És hisszük, hogy legyőzetett
A rettentés, a rettegés.

*

Hány éve már? Ma is az éltet,
Hogy megláthattam azt a véget,
Hogy végetért egy nagy hazugság,
Azokat, akik összezúzták,
A gépesített szörnyeteget,
Amint darabokra töretett,
Hogy láttam sárba hullani
A ragály-hordó zászlót,
Sárként omlani azt, ami
Vasnak és kőnek látszott.

Láttam, s azóta is elég,
Hogy tudjam mindörökre:
Ami az ő helyükbe lép,
Mind így töretik össze,
A jobb erő hódítja meg
Az ingatag szerencsét –
Megértettem, hogy a fegyverek
Közt mégis van különbség,
S hiába harsog évekig
A hazugság, sose győzhet,
Mert mindig a régi verembe vetik
Az új rettegtetőket.

TERÁD VONATKOZIK...

Terád vonatkozik megint Chopin zenéje,
Váltakozón borong föl egy-egy arcvonásod
S a hősiesség hangnemet cserélve
Társul az ellágyuláshoz.

Ez a zongorahang! E végső lehetőség
Búcsúmosolya, mely még egyszer visszanéz!
F-moll balladád esőverte őszét
Pontozza halk ügetés.

A dallamot zilált akkordok mért kísérik?
Hiába kérdezem, epedőn visszakérdez.
Ifjúságunk motívuma – miért is
Fáj e futam, pedig édes?

Mért végződik a tánc elcsukló lendületben?
Szerelmünk hangjait egyedül hallgatom –
És feldobog a még teljesületlen,
Fiatal forradalom.

NYÁRBAN ŐSZ

Ismeritek-e azt a percet,
Mikor a nyárban itt az ősz?
Megborzongnak a teli kertek,
Élednek a szikkadt mezők.

Előbb a nyár nagy heve marta
A követ, az emberi bőrt,
Azután zúgva, örvényt kavarva
A vihar kitört.

Most tiszta és csillog minden: az élet,
Az este, a Duna a hidak alatt,
És megalázó bódulatból ébred
A tisztázó gondolat.

Megvilágítja a városi tájnak
Minden ismerős zugát. Mi is ez?
Nem tudtam, hogy így, boldogítva fájhat
Az, ami volt, és az, ami lesz.

Megvillan a hűvös, éjféli holdban,
Mosolya a vizen rezeg –
Tudom, milyen volt, mikor kicsi voltam,
Sejtem, milyen lesz, ha már nem leszek.

Tudom, hogy jönnek új bölcsek, bolondok,
Jövendő emberek –
Tudom, hogy volt, mikor nem voltam, tudom, hogy
Lesz, mikor nem leszek.

Tudom, hogy a Duna akkor is így susog,
Igy reszketnek a levelek –
Tudom, lesz még ilyen este, és valahogy
Akkor is itt leszek.

TÖRTÉNELEM

Keress hát könyvet, melynek háttere
Nem szörnyűség: ölések, árulások!
Tacitus, Shakespeare ezzel van tele:
Sorsunkat bennük nemesítve látod.

Történelem, középkorok, Bizáncok
Tükröt tartó, farsangi menete!
De ezt az évezredek óta tárolt,
Gépesített Rosszat kibírjuk-e?

De nemcsak a rosszat, a legjavát
Is halmozták évezredekén át,
S Róma ereje általunk megint él.

Használd, amit nekünk gyűjtöttek ők,
S cézárok, inkvizíciók előtt
Mi sem leszünk rosszabbak őseinknél.

JELENIDŐ

Az ide-oda rángatott, naponta
Ezerszer meggyalázott, kalodába
Gyömöszölt, életét mentő, pojáca-
Ruhás magyar nyelv nem azokban él,
Kik odakint megcsillogtatva régi
Fényét vagy idebent dugdosva, féltve
A történelem mocskából kimentik,
Hanem azokban, akik a mocsokba
Vitték magukkal szívben, észben, ajkon,
És torzítják, tekerik öntudatlan
A szörnyűségnek úgy mondanak ellent,
Hogy csontjuk ropog, felfordul a gyomruk,
Lélegzetük zihál a szorításban:
A kertelő vagy hallgató parasztban,
A munkásban, ki meggyötörten is
Nyíló ésszel, szemmel lép fölfelé,
Az orvosokban, hivatalnokokban,
A cinkosan hunyorító szemekben,
A felvillanó, néma jelbeszédben,
A megpróbált, megromlott szerelemben,
A fertőzetben, a jelenidőben,
A szörnyállat hatalmában, amely
Mindennap újra elnyel s kiokád,
Mert nem juthatunk levegőre, csak
E cethal gyomrán át – és nem lehet
A behemótot megkerülve élni.

A PRÉDIKÁTOR DALAIBÓL

I

Vígaszt akarsz? Keress máshol!
Ezt mondja a Prédikátor,
Jeruzsálem királya:
Ahogy jöttél, eltűnsz innen,
Ha valami történt, minden
Hiába volt, hiába.

Kérdezd csak az embert, hogy mi
Haszna volt, ha munkálkodni
Jól tudott a nap alatt:
Most eszmélne, most már késő,
Nemzedék megy, nemzedék jó,
De a föld, az megmarad.

Nap elnyugszik, nap feltámad,
Napkeltétől napnyugtának
Lehanyatlik, visszatér.
Megy északra, siet délre,
Keringésről keringésre,
Körbe-körbe jár a szél.

Folyók tengerbe sietnek,
Mégis soha nem telnek meg
Színültig a tengerek.
Hangja, látványa a földi
Történésnek be nem tölti
Füledet és szemedet.

Ami történt, az történik –
Mért hiszed el, ha a régít
Újdonságnak hazudják?
Menj csak vissza ezer évet:
Magleled a szörnyűségnek
Elfelejtett alakját.

Én, királya Izráelnek,
Láttam mindent, ami kellett,
Ami volt és ami lesz.
Mindent fogtam, elejtettem,
Mert az, ami egyenetlen,
Soha nem lesz egyenes.

2

Ideje van a születésnek
És ideje a meghalásnak,
Ideje van az ültetésnek,
Ideje a kiszaggatásnak.

Ideje van a megölésnek
És ideje a gyógyításnak,
Ideje van az építésnek,
Ideje a lerombolásnak.

Ideje van a nevetésnek,
Ideje van a zokogásnak,
Ideje van a begyűjtésnek,
Ideje az elhullatásnak.

Ideje van az ölelésnek,
Ideje az eltávozásnak,
Ideje van a keresésnek,
Ideje van az elhagyásnak.

Ideje van az őrizésnek,
És ideje az eldobásnak,
Ideje megvan a beszédnek
És ideje a hallgatásnak.

Ideje van a szeretetnek,
És ideje a gyűlölésnek,
Ideje van a seregeknek,
Ideje a békekötésnek.

Hogy mit jelent ez? Azt jelenti:
Ki ahogy bírja, úgy csinálja,
Mert nem hozhatja vissza senki,
Hogy lássa, mi lesz őutána.

3

Keserűbb volna neked a halálnál,
Ha olyan asszonyra találnál,
Kinek haja mint a háló, szeme mint a tör,
Szíve mint verem.
Ha behullnál,
Nem szabadulnál
Sohasem
Két kezének köteleiből.
Ki Istennek kedves,

Azzal ilyet nem tesz,
De az, akit
Gyűlöl,
Nem szabadul a büntől:
Megfogattatik.

4

Nem nyeri meg itt a versenyt soha gyorsaság,
Láttam, soha el nem dönti erő a csatát,
Nem a bölcsé itt a kenyér, okosé a kegy:
Ideje van mindennek, és minden egyremegy.

Mint a halakat hálóban fogják víz alatt,
Mint a törben megfogatnak szálló madarak,
Azonképpen megfogatik az ember fia:
Ha ideje eljő, nem lesz hova bújnia.

Mert az ember fiainak szíve gonoszság,
Amig élnek, benne fészkel minden bolondság,
Hirtelen a holtak közé mennek le aztán –
Jobb az élő eb, hogynem a megholt oroszlán.

Akit minden elevennek erős kapcsa köt,
Az remélhet – nincs remény a halottak között.
Minden élő, csak az élő tudja, hogy meghal,
De a halott semmit nem tud, semmit meg nem hall.

5

Azon a napon majd visszazállnak
A felhők, nagy eső után,
Remegnek őrzői a háznak,
Megáll az őrlőleány.

Meggörnyednek majd az erősek,
Aki az ablakon kinéz,
Sötét lesz és egyre sötétebb,
Végül homályba vész.

Egy ajtót az utcán bezárnak,
És halkabban zúg a malom,
Fölkelnek a madár szavára
Azon az alkonyon.

A lányok halkulva zenélnek,
Kivirágzik a mandulafa,
A szöcske is nehéz a rétnek,
Meg a virágok illata.

Minden tele ijedelemmel,
A szellő, a bucka, az út,
Amikor indul az ember:
Tartós otthonba jut.

A FORDÍTÓ KÖSZÖNETE

Köszönöm nektek, nyájas óriások,
Hogy elnémulva sem hallgattam el,
Hogy tiltott hangom hangotokon át szólt,
Schiller és Goethe, Shakespeare, Molière!
Én nem zengettem el teli torokkal
A hazugság dagályos énekét,
Inkább csak lopva, idegen sorokkal
Rejtett tudásom egy-egy részletét.

Míg Nero rémuralmát fordítottam,
Előttem működött a mostani,
A tacitusi tömör mondatokban
A magamét tudtam elmondani.
Vak szorongásom ott talált magára,
Feszült fölénné fájó undorom,
Villon magányos vércsevijjogása
Azt hirdette, hogy én nem alkuszom.

A rég megírt szöveghez hú maradva
Utat talált az új tapasztalat:
Csak amit láttam, az bírta szavakra
A *Tell Vilmos*-ban a parasztokat.

A magam dühén egyet fordítottam,
Én is elértem a mélyútra, mert
Láttam a kalapot, amelyet száz alakban
A császár várnagya utunkba cövekelt.

Új tudásom s újuló szenvedélyem
Régi remekművek ötvözetébe forrt.
Mit préseltem bele, hogy észrevétlen
Eggyé kevertem a *Tartuffe*-öt és e kort?
Mig rímem Molière ostorát megsuhintva
Elcsattant a gyanútlan szinpadon,
Lestem, veti-e már a „szent hurkot” nyakamba
A képmutatás, a vakbuzgalom.

Mert nem tudtam közösre felcserélni
Természetem rejtendő hajlamát,
Az, ami bennem üldözött-egyéni,
Az őrizetlen titkosúton át
Szökött napfényre, rég letűnt időkbe,
A remegő zavar, a kései,
És onnan hozták újra vissza Goethe
És Shakespeare és Racine hősnői, hősei.

A láthatatlan falon át hiába
Néztem Nyugat felé, Nyugat felé?
De felültetett postakocsijába,
Vitt magával nyugatra Thackeray.
A magam vágyait napfényre csalva
A *Henry Esmond* mondatain át
Kalandos úton vittem diadalra
A büntetendő eleganciát.

Hazudik, aki él, nálunk csak az beszélhet,
Akiről azt hiszik, balzsamos múmia,
De titeket magyarul újraéltet
Akaratom eleven árama.
Nektek köszönhetem, hogy hű lehettem
Nemcsak hozzátok, önmagamhoz is:
Viszitek már jövődő tengerekben
Szívem bűvópatak-hullámait.

Köszönöm azt, amit rajtatok át hatottam,
A rajtatok át visszanyert időt,
És a ragálytól párolgó napokban
A tengeri szelet, a szabad levegőt.
Köszönöm, hogy a börtönből kilátok
S üzenetemet rátok bízhatom,
Ti biztató, ti nyájas óriások,
S közös hazánk, világirodalom!

RAPSZÓDIA A BÁTORSÁGRÓL

I

Alkonyodott a Kovácsberekben.
A kökénybokrok közt kirobbant
Az állatok futása.
Amerre néztünk, fenn és lenn
A csönd átváltott hirtelen
Rikácsolásba, kodácsolásba,
Csipogásba és gágogásba.
Tavaszi ég alatt
Madarak, bogarak
Izgatott szállta zúgott –
Repültek maguk a tyúkok.
Felülről elindult
A kendermagos tyúk,
Nyaka kinyújtva, szárnya kitárva,
Akár egy igazi madárnak,
És szállt kétségbeesve,
Már csibéit se kereste.
Futottak a kislibák,
De a lúd laposra vált,
Elnyújtotta nyakát.
Két tehén lihegve
A hegyről szaladt le,
És minden, ami élt ott,
Hegyről lefelé forrt –
Ekkor jutott csak idő
Felnézni a hegytető

Felé, meglátni, mitől van
A fűben, a légben, a porban
Ez az általános riadalom.
Egy asszony egyszerre fojtott,
Remegő hangon sikoltott:
„Keresztrefeszített Krisztusom!”

És csakugyan, a levegőben,
A napban, a lemenőben,
Mint fekete kőkereszt
Lebegett az égi magasban
Egyedüli mozdulatlan
A kavarodás felett.
Én fölfelé meredtem,
A különös döbbenetben
Nem volt számomra fontosabb,
Mint az a fekete látvány –
Ó, hátha azt is látnám,
Amint a sas lecsap!

Nem láttam, mégse láttam,
Csak egy fekete villanásban,
Ahogy a lég megreszketett.
Sötét örvényt kavarva
Borult egy törpe bokorra
A zuhanó kereszt.
Egy pillanat és eltűnt,
Ott szállt már újra felettünk,
Csak alant még, nyújtva előre
Hosszú feje, görbe csőre,
Szinte nem mozdult a szárnya,
Karmában valami sárga
Kis élet csillogott.
Csak álltak az asszonyok,
A sas lassan lebegett föl,
És kiszakadt a csendből
Az asszonyi ricsaj,
És itt és ott a berekben
Csengőn meg öreges-rekedten,
Hogy „Jézus!”, „A sas!”, „A ganaj!”
És „Fölvette!”, „Viszi!” – sikongnak.

Rezzennek a fekete tollak,
Kinyújtott karma közül
Kiejti a csirkét, szárnya
Csapásait szaporázva
A sas menekül, menekül.

„Hova dobta a csirkét?” „Hol van?”
Keresik minden bokorban,
Bejárják a hegy oldalát.
Lesték, hallják-e csipogni –
Csak a szíve tudott dobogni,
Mikor a kis Kati rátalált.
Csőrén kiszivárog a vére
Kati meleg tenyerére,
Ott lesz hidegebb, hidegebb.
Az Öregkő sziklái
Közt már a sast se látni,
Csak az alkonyi eget.

2

Mért ejtette el vakrémületben?
El nem éri őt a tehetetlen
Asszonyok és gyerekek zaja.
Vagy talán „a levegő királya”,
Még a sas, a szirti sas is gyáva,
Akárcsak a csirke, a liba?

S mért ne lenne? Emlékszel-e még a
Délutánra, amikor a héja
Üldözőbe vett egy vadvacsát?
Nád és ér fölött hogy szállt utána,
Míg egy villogó körben levágta,
S vaskarma az üzött testbe vájt!

Mert hogy a gyöngébbet utolérjék,
Bántatlanul onthassák a vérét –
Fáradtságnak az is épp elég.
Mélto rá, hogy győzelmét a héja
Elvijjogja, mielőtt a préda
Még gőzölgő, lágy részébe tép.

Emlékszel a hódítói pózra,
Ahogy szétnézett lovagi módra,
Mint a szárnyasok nagyhercege?
S a rókára, hogy bújt ki lyukából,
Vonzatva az ontott vér szagától,
Hogy a martalékot elvegye?

Harc nélkül miért mondott le róla?
Miért nem próbálta ki a róka
Ellen karma, csőre fegyverét?
Csak egy percig nézett tétovázva,
Aztán felrepült s a vadkacsára
Fentről nézett egyszer vissza még.

Ó, a természet komédiája!
Rettegő ragadozók futása!
Vak erő, vérengző gyávaság!
Nem tudják azt tigrisek, sasok sem,
Ami néha él az emberekben:
Tett és szándék szép kockázatát.

3

Akkor ott az alkonyi berekben
Büszke voltam, hogy ember lehettem,
Aki tudva, kockáztatva élt.
Félve, mérve, félszeg zavaromban
Hány hatalmassággal, hatalommal
Néztem szembe, láttam a veszélyt!

Mérgezõ, halálos szorítások
Közt ti cinkos szemhunyorítások!
Hitet és bizalmat adtatok.
Párducszemnél villogóbb, merészebb
Jelbeszéddek, gyors testvériségek,
Szebbek, mint a kőszáli sasok!

És a bányász? Mit vállal magára,
Mikor a felmért veszélyű tárna
Sujtóleges mélyeiben áll?
Kérdezd csak, hogy fél-e – visszanéz és
„Gyomra körül egy érdekes érzés,
Reggel, míg a felvonón leszáll” –

Ennyit szól a jóltudott veszélyre,
A valódi bátorság szemérme
Szemén gyors zavarral villan át.
És a lány, ki titkon szívdobogva
Börtönökbe, pestisbe, pokolba
Vitte mégis mentő mosolyát?

És mind, aki ép ésszel megállott
Cézárok, vagy spiclik, janicsárok,
Szentelt inkvizíciók előtt!
És a költő, aki tapodatlan
Földre lépve borzongó sorokban
Megnevezte a sötét erőt!

Emberi bátorság, ésszel élő,
Lehetetlent játszva megkísérlő –
Ha te lépsz, hátrál a végtelen!
Embervoltunk bélyege, merészség!
Égitestünk ősi szenvedését
Te ostromlod, ifjú Értelem!

A SÜKETNÉMA KISLÁNY

Sok volt a gyerek a szőlőhegyen
A kőkunyhók, sziklák, tőkék között,
Szépek voltak, erősek, kedvesek,
És eleinte nem is vettem észre,
Hogy nem szólal, csak szebb a többenél.
Nem, eleinte nem tudtam, mitől
A komolyság nagy, sűrűkék szemében,
Hogy mosolygása mitől telített,
Nem tudtam, hogy a természet kegyetlen,

Kanyargó árama mit alakított
Mivé, nemcsak a kicsi koponyában,
De tökéletes teste minden apró
Izmában úgy, hogy öt éves korára
Megérjen benne, amit nagy színésznők
Tudnak csak felmagasult percekben,
És homlokig maszatosan, mezítláb,
Minden nézése jelentős legyen,
Minden mozgása rögtön több magánál:
Szépséggé nőtt emberi kapcsolat.
Ó, milyen volt a mosolya! Akárcsak
A kihűlt láva-táj szüret előtti,
Kínálkozó, önfeledt ragyogása,
A földi boldogság ígérete.
Kérdő szeme, kérdőn kinyújtott úja
Sem volt már gyermeki, hanem a minden
Titok előtt fájó kíváncsiság.
Ha *nem*-et intett, maga a titok,
A szerelem volt, az elérhetetlen,
A *nem*-et mondva is fájdalmas, édes,
Minden, amit az élet megtagad,
A *meg kell halni* termékeny tudása.
És az *igen*! ahogy valakihez
Odaszaladt, kezét kezembe adta,
Tekintete, a nyílt, a védtelen,
Ajándék volt, biztonság, bizalom,
Hogy ember és ember közt van remény.
És búcsúzása! Állt a poros úton,
A Balaton fölött, sziklák alatt,
Körülötte a táj, melyből kinőtt,
A hegyoldalba bújt kis ház, ahol
Megszületett, család, sövény, kutya,
És gyönyörű kezével mintha az
Idő maga, a visszahozhatatlan
Intene még utólszor. És nekem
Több volt, mint lent a szikrázó öböl,
És több volt, mint mögötte Szigliget
Hegyén a várrom, fönt a gyúrt bazalt,
Mellette a bástyázott teraszok,
Több, mint a szőlőlevelek közé
Bújt, tömör, sárga fürtök, mert nekem

Te vagy legtöbb, természetből kinőtt
Természetten, fájdalomon, pusztuláson
Túlnövő lélek. Nekem a világ
Értelme csak te vagy, emberi szépség!

KAKASSZÓ

Kardját, mellyel a főpap szolgájának fülét
Levágta hetvenkedve – elhajította rég.
Már csak ketten maradtak: János meg ő maga.
Körül füstélyos örök, kihúló éjszaka.

A főpap kapujában megállt és remegett.
Az udvaron a szolgák megraktak nagy tüzet.
János, a könnyű János már bejutott előbb
S kiszólt az őrizőknek, hogy engedjék be őt.

Egy szolgáló kaput nyit, ránéz, amint belép,
Meglátja zavarát és vidéki külsejét.
„Ez is a Názáreti embere! Mind ilyen.”
S ő szól: „Kiről beszélsz te, asszony? Nem ismerem.”

A tornácon, poroszlók és vallatók között
Meghallja ezt a Mester, a megvert, leköpött,
És gyúlt szemhéja mögött lobog a láz:
Még mennyi kínhalál jön, még mennyi vallatás!

A tűzhöz odakullog, kezét melengeti.
Egy papiszolga látja és odaszól neki:
„Azok közül való vagy, hiába tagadod.”
Mellére ütve mondja: „Ember, nem, nem vagyok.”

És tudja fenn a Mester, hogy elvégeztetett,
S föléje hengerítik az irdatlan követ.
És görgetheti félre, nem másul a jövő:
Lesz Törvény, Főpap, Egyház, és kő és újra kő.

És megszólal egy másik: „Beszédjén hallani,
Hogy ez is csak aféle vad galileai.”
„Mit is beszélsz? Nem értem. Egyiptomi fene
Az Isten egy fiába, a Názárétibe!”

Röhögnek a cselédek a rémült bugrison.
A Mester visszanézett. Mert Róma, Babilon
És Jeruzsálem egy már – halál, feltámadás! –
A Szikla, az Alapkő csak te lehetsz, Kefás!

Te lészel itt a kőszál, te kötsz vagy oldozol.
Mindig kilép az Ember Fia a kő alól.
És pofoz a poroszló, röhög a konyhalány,
Felhangzik a kakasszó a főpap udvarán.

És felszáll a kakasszó és feljebb száll a köd
Az Olajfák Hegyéről, a Jozafát fölött.
„Istennek fia vagy hát?” „Te mondad.” Hátranéz:
A nap vérezve kel föl, mint az elvégezés.

És nevetnek a lányok, és fut a volt halász,
Fújtatja, rázza izmos mellét a zokogás,
És tengerek, jövődők hallják a jós-panaszt:
„Mielőtt a kakas szól, háromszor megtagadsz.”

RAPSZÓDIA A HÚSÉGRŐL

I

RADNÓTI NAPLÓJÁT OLVASVA

Milyen kevés élet, mennyi irodalom!
És hogy átcsap az élet a meddő szavakon!
Három napja nézem, hallgatom, amint
Felcsapnak tajtékozva régi napjaink,
Átszúrt, átszellemült fény villószik, minthacsak
Áttündökölné rajtuk egy hajdani alkonyat,
És mintha a régi erkélyen ülnék újra vele,
Előttünk a Duna a hídakkal, és napjaink szégyene
Szívünkéből, szavainkból felcsapna hirtelen –

Egy országnak, egész világnak szégyene kiben
Élt akkor úgy, mint bennünk? És hallgatom dühét:
Ez volt az ifjúságunk, ez a keserűség?
Ez a becsület-próbája, ez a megszégyenítő,
Gondolatot szorító, csapdába csaló idő?
Ezek a félszeg helyzetek, ezek a kínos érvek,
Bemocskoló bizalmak? Ezek a rettegések!

És szemérmes, irodalmár dühök
Tanácstalan sistergése mögött
Hiába hősies igyekezet az ész:
Terjed, mint a mocsár, az ólom nehézkedés.
És akármilyen más volt, az övét meg az enyémet
Összefonták örökre a napok, az események,
A szörnyszülő folyó, a múlttá vált jelen
Tajtékai között fel-felbukó nevem
S az első háborús őszebe kövült kinszenvedés.
És az a ravatal! És az a temetés!
Az a mellékmondatban felhörgő éjszaka,
Hogy ott voltál, hogy a sírtól együtt jöttünk haza.
Ó, az a halálhörgéstől hangosodó világ!
Egymásba kulcsolódó, testvér agóniák!
S a lapok közt, ahol az övé végetért,
Ott látom haldoklásod lopódzó kezdetét.

Soha senki hozzám hűséges ne legyen,
Ha kínjaitokat valaha feledem.
Ne legyen soha többé egy derűs pillanatom,
Ha azt, amit akartunk, valaha megtagadom.
Világtalan legyek és süket, mint a föld,
Ha valaha visszakívánom azt, ami titeket ölt.
Ti szegények, ti szentek, ti bátrak, kedvesek!
Száradjon el az agyam, ha hozzátok hűtlen leszek!

2

KÉT NAP MÚLVA

Ha azt, amit akartunk, valaha megtagadom...
De akartad-e, amit akartunk, meredek utadon?
Az evangéliumi, utolsó ösvenyen?
Ha szememmel követném, belekáprázik eszem.

Terád a kínhalál várt, a végső tisztaság.
Én szöktem, menekültem a szennyen, a törökön át.
Mennyi bújkálás, színlelés, mennyi csel és csalás!
Aztán az a világvég, az a szabadulás!
Később a kénköves mocsár, dögvésszel vert öböl!
A hagymáz, mely mindennél alattomosabban öl!
És az, amit akartunk, így-úgy valóra vált,
A szándékot a teljesedés szégyennel itatta át,
S ez a szégyen, az elkárhozás már vérünkben kering,
Kiki másképpen süllyed el, öntörvénye szerint,
Mert visszájára fordul itt a védekező akarat,
Itt még a retteghetéshez is a cinkos bűn ragad,
Nyálkájával bevonja a tiszta eszméletet –
Ehhez kell hűnek lennem, hogy hozzátok hú legyek?

Én szöktem, menekültem és életben maradtam.
Baráti és idegen kéz hány segített utamban!
Hány bizó, biztató arc ragyogott rám azóta!
Felnyíló új szem, új szív mentett meg mosolyogva.
Mennyi új lehetőség ölelt magához engem,
Hány erős új szövetség az újabb förtelemben!
És az, amit akartunk, özönvíz ellenük,
Már lassan öli őket, vagy azt, ami lényegük,
Mint ahogy ölné azt is, ami legszebb volt bennetek –
Lehetek-e hú hozzátok, hogy hűtlen ne legyek?

Nekem egy és oszthatatlan az idefenn, odalenn,
És köt az, ami meghalt, és köt, ami eleven,
És hűnek lenni ahhoz, amit akartunk, nem elég,
Mert minden, amit élek, új és új kötelék,
Hiába tudom, hogy minden hűségem mást jelent,
Hiába fogadna magába két ádáz csatarend,
Mert nem az az én dolgom, hogy rendet teremtsék itt,
Agyam, szívem őrzi ellentmondó hűségeit,
Két pillanattá válik minden pillanatom –
Száradjon el az agyam, ha az egyiket megtagadom!

SUMMA FIDEI

Két pillanattá válik minden pillanatom
 És engem kétfelé feszít egy időtlen kínpadon,
 S én nézem pontosan, józanul, mert nem az öntudat:
 A hűség, létem tengelye az, mely bennem meghasadt.
 Mondják, a karóbahúzott, hajdani magyarok
 Között nem egy akadt, aki a karón pipázgatott –
 Így kínpadra feszített, keserű tudatom
 Erőt vesz még a kétfelé igyekvő pillanaton.
 Az egyik hűség ide ránt, a másik húz oda.
 Feszít a kín: „Vagy ezt, vagy azt!” – De nem és nem!
 Soha!

Nem, amíg én vagyok én, amíg érzem, hogy *egy* vagyok,
 Egy hűségemet sem nyelik el ezek a „vagy-vagy”-ok.
 Ha szorít az egyik förtelem és beleroppan az öntudatom,
 És szűkül létem lényege, és magamat feladom,
 És felhördül rettegésem, hogy „akármi, csak ne ez”,
 Ha csak a kívánságom is a *másik* cinkosa lesz,
 Vagy félek attól, ami jön, és elborul agyam,
 S azt mondom a pillanatnak: „maradjon az, ami *van*” –
 Nem én vagyok, nem én vagyok, csupán a rettegés:
 Nem változik a hűség, az időtlen, egy, egész.
 Hűségölő, tébolybavivő, sátáni „vagy-vagy”-ok –
 Száradjon el az agyam, ha egyet is elfogadok.

Két pillanattá válik minden pillanatom –
 Ne hagyd széthullani őket, megtartó Irgalom,
 Te mindenkihez másképp hűséges Szeretet,
 Te, kihez minden új szív újképpen hű lehet,
 Te rejtelmes Megértés, te sugárzó Titok,
 Te, aki a hűtlenséget is hűségre fordítod,
 Te, akihez a százfelé húzó hűség vezet,
 Fogadd szívedbe ellentmondó hűségeimet,
 Te, akiben tudásra talál a tévelygő tudat,
 Vezesd magadba annyifelé elveszett útjaimat,
 Te minden hűség pásztora, fogadj be oda, ahol
 Egésszé egyesülhet az, ami itt részekre hull,

Ahonnan kinnrekednek a zsarnoki „vagy-vagy”-ok,
Hol mindent megtalálok, amihez hű vagyok,
Hogy ami kétfelé hasadt, örökre egy legyen,
Te ezer alakban Egyetlen megváltó Szerelem!

SZÜLETÉSNAPI ÓDA

Akkor születél, amikor a nyár születik.
Szűk életemben te gyújtottad a nyár tüzeit.
Voltál a hirtelen napfény, az érlelő,
Teremtő-aszaló koranyár, szigorú-szép erő.
Voltam a rosszfajta rög, a fényedre sóvár,
Te meg a tékozló, túl hamar ellobbanó nyár.
Rám tékozoltad termékeny, szertelen ős-tüzedet:
Korai termés volt, még kicsit fanyar és elsietett.
Akkor jöttél hozzám, amikor a nyár volt születőben.
Burjánhó, mérgező gyomokat égettél ki belőlem!
Felgyújtottad a börtönző, fullasztó, puha kacatot,
Amibe engem a szomorú gyerekkor beleszorított.
Ígéret voltál és ítélet: önmagam ellen ítéltél.
Ó, milyen láng voltál, perzselő, csontomig értél!
Tiltottad, irtottad, új törvényt teremtő láng-akarat,
Élni a megszabott anyagot, megújtál önmagammat.
Tisztító tűz voltál, csontomig égetted életedet,
Hogy néha a csúcsokon önmagam ellentéte legyen,
Szívembe ültetted túl hamar ellobbanó nyaradat,
Te tündöklő, tékozló, életet fakasztó tűz-akarat!

Uj nyár lobban, az ég meg az utca tüzes –
Láng a világ, te lobogsz ma megint, a te évszakod ez.
Aszaló, teremtő láng-törvény, könyörtelen!
Éltető, égető, szigorú, szép erő, hős szerelem!
Süt a nyár, perzsel már, felel rá, szemébe néz
Bennem egy régi nyár, még mindig lobogni kész.
Az, ami bennem a legjobb – nem én vagyok:
Te lobogsz bennem, eleven törvény-akaratod,
Kérlelhetetlen igény, aki szüntelenül követel,
Próbálni küldesz és próbádra felövezel,
Csak te szorítasz rá, hogy félve se féljek,

Szívemben, eszemben te az egészség, te vagy az élet,
Az ad erőt, ami benned tizennégy éve megállt,
Gyűlölni, megvetni örökre a halált, a homályt.
Égen és földön és bennem is újra a hajdani tűz ég:
Merni, ragyogni – tehozzád csak ez a hűség.
Lobogj, nyár, öreg nyár, lobogtasd szerelmünk tűzjeleit!
Mindig megszületsz bennem, mikor a nyár születik,
Amikor rövid az éj, hosszan tündöklük a fény,
Szűkül a halál, mint a mi nyarunk elején.

MÁRTON BÁCSI

A nagy tűznek már csak parazsa volt.
A nyársakról a szalonnát leettük.
Ki kontárul, mint én, félig kisütve,
Az értőbbek az ág hegyére tűzött
Hagymán keresztül csöpögtetve zsíráját.
A kisebb, a venyigékből rakott tűz
Is már csak ritkán, únszolásra lobbant,
A sercegő, aranyvörös tekergés.
Kihűlőben végsőket így tekergett,
Gondoltam, a hegyoldalon a láva.
A lobogástól káprázó szemünk
Hozzászokott a megnövő sötéthez,
Lassan figyelmes lett az éjszaka
Mélyén megbúvó nagyobb lángolásra:
Lent valahol fekete sejtetés
A Balaton, a nappal csupa-szikra,
Köröttünk közel kézzelfogható
Vad rajz, a felbástyázott teraszok,
A tőkéken a tűz, a majdnem-érett,
Fenyegető körvonalak fölöttünk,
Lángolás az is, ősi, megkövült,
A bazalttömbök felől halk derengés
Jelezte, hogy kibukkan nemsokára
Sziklák mögül a hold, a fogyni-kezdő.
Kevés üvegben már a bornak alja –
Augusztus vége volt, és az egész hegy
Csak a szüretre várt, szomjas torokkal.

A hamvadó tűz mellől elbucszúzott
A néprajzoslány, aki szigorúan
Ügyelt, hogy csak „eredetit” daloljon
„A nép” – nem tudta, hogy nemcsak a kóta
A nép, hanem a hangsúly is, a rezgés,
A tekintet is, a bortól kigyúló,
Nem figyelt a le nem jegyezhetőre,
Nem látta Tombor nénit, aki meghal
Jövőre tán és hangjában, szemében
Egy évszázadnyi népet visz magával.
Most már csak összeviszza énekeltek,
Aztán kiki elvétele egyet-egyet,
A mindig vastagabb szüneteket
Kitöltötte az őszibogár-kardal.

– No, ezt meg épp úgy énekelte, mint
A Márton bácsi – mondta valaki.
Ki az, kérdeztem. – Itt élt a hegyen,
Ott állt a háza, túl a fordulón.
Kőműves volt, kályhákat is csinált,
A kemencénket is ő rakta föl.
Kőműves volt, hát nyáron dolgozott,
Télre nem szerelte be magát.
De jó fúró-faragó ember is volt,
Ha kapa kellett vagy balaskanyél,
Mindenki csak hozzá ment. Így telelt ki.
De az mindig jókedvű volt. Vasárnap
A kocsmában csak pántlikás szivart szítt.
Kiviccölte a rendőröket is.
Jön egyszer föl, a vállán két karóval,
Másik kezével csak botozgatott.
Kérdik, hogy honnan hozza azt a fát.
Az Isten szőllejéből, azt felelte.
Elismert ember volt. Mindenki tudta
A Márton bácsi hangját. Ha felült
Háza előtt a pince tetejére,
Szigligetig is elhujjogott.
Legényember maradt, csak egymaga
Járt a világban, de olyan komót ment,
Hogy egy lépést ha tett egy perc alatt.
Az ember ha messziről nézte néha,

Azt se tudhatta, áll-e vagy mozog.
Jött végig a hegyen, már jóelőre
Hallatszott, hogy miért is nem virágzik
Minden fa tetején a szerelem.
Ezt énekelte. De ha már előbb
Imitt-amott bevett egy-két litert,
Hát ismeretlen nótákat dalolt
A régi ácsokról, kőművesekről.
Ilyenkor este végig a hegyen
Az emberek a ház elé kiálltak
Hallgatni Márton bácsi énekét.
Öt éve halt meg.

Parázs sem piroslott.
Éjfélre járt. Lassankint szedelőztünk.
Elbúcsúztunk. Tudtuk, vége a nyárnak.
Egy szót sem szóltunk. Mégegyszer megálltunk.
Az augusztusi ég szinte fehérlett.
Nem különös-e, mondd, hogy már ezentúl,
Ha e nyarunkra visszagondolunk,
Majd Márton bácsi, ez az ismeretlen
Vonul át rajta, lassan lépegetve?

HÁROM NAP

A meleg ősz, az a telehold,
Az októberi éj, mondd, milyen volt?
Hazafelé, hegy tetején,
Ketten az erdő közepén,
Menni sóhajtó, holdsütött,
Pergőlevelű lomb között,
Fülünkben még – emlékszel-e? –
Mariska édes éneke,
A vadul rezgő citera,
Orrunkban még a must szaga.
Reggel a völgy, a tó fölött,
Táncoló fátyol, fut a köd,
Kis kócos kontyot azon át
Lenget a rózsaszínű nád.

De fönt a méz meg a tűz csurog,
Aranyba merülnek a teraszok,
A diófa, a szilva, mandula,
A vágók kéklő kőfala,
Kőfalon duzzadó, gyönyörű
Muskotály, sűrű kéknyelű,
A hervadástól erezett,
Zörgő, nagy szőlőlevelek
Közt kendő-szoknya-tarkaság,
Nevetések, tündöklő bokák.
Tűz, méz és szőlőlé csurog,
Ázott, sötétlő puttonyok,
Indulnak szálfá-emberek
Kopott lépcsőkön, meredek
Kapaszkodókon a hegyre fel,
Derék sajog, torok tüzel,
Tűz, méz és veríték csurog,
Hajló, kuporgó asszonyok,
Hatalmas puttonyok alatt
Hegynek feszülő férfiak,
Erősek, tékozlók, adakozók,
Munkába, mámorba rokkánók.
A tetőn sajtárba, fakádba, ahogy
Oly vékonyan, csöndben a must csurog,
Ahogy csikorogva felnyög a prés,
Hordókban a zümmögő erjedés,
Gyerekek tág szeme, borszagú föld,
Szőlőfürt, száraz, összetört,
Kóstolás, ünnepi, áhítatos,
Cefrén szép, barna láb tapos,
Udvaron lassan apad a prés,
Pincében jókedv, halk neszezés,
Imbolygó mécses, jó homály,
A képzelet tágul, az éjbe kiszáll,
Kigyúlnak részeg ókorok,
Görögországra gondolok.
A tó fölött, a bérc alatt
Három éjszaka, három nap,
Ennyi volt – ez is már a múlt.
Mikor indultunk, beborult.
Lefelé mentünk, már esett,

Puha felhőkbe bújt a hegy.
Boltozatán néma homály –
Ugye, ha eljön a halál,
Mint az a köd a szőlőhegyen,
Olyan legyen, olyan legyen?

ÚJ NYÁR

Megjött az új nyár. Milyen nyár!
Megéri az élet, a halál.
Minden, ami volt, benne fáj.
Hogy ez is elmúlik, milyen kár!

Hogy ez is elmúlik, nem bánom,
Hogy túl kell majd esni a halálon.
Lelkemet annak ajánlom,
Ami szép volt a világon.

Ha elmúlik, nem siratom,
Csak az „itt és most”-ot akarom.
Milyen váratlan nyugalom!
Bűneimet sem kutatom.

Csak itt és most – mást nem akarok.
Az elfolyó folyamatot.
Ha elborul, majd fölragyog.
Nem az számít, hogy meghalok.

És nem is az számít, hogyan,
Nyomorultul vagy boldogan.
Mindent megérték, ami van,
Már nem kell a határtalan.

Állj meg, gyönyörű pillanat.
Hiába szólok, nem marad.
Fölkel a hold, bukik a nap.
Hallok elnémult hangokat.

Nem az számít, hogy meghalok,
Hogy megtörtén mit jajgatok.
Az számít, hogy most itt vagyok,
Fölöttem hold és csillagok.

Részeg-okos nyár, szép erő,
Ez számít, ez a delelő.
Most mondom, míg van rá idő,
Kényes, kurta jelenidő,

Hogy későn bár, felismerem:
Nem veszhet kárba semmi sem,
Halál, se bűn, se szerelem,
Tévelygés, ész és sejtelem.

Kudarcra, konok szeszélyre,
Nézek vissza a veszélyre,
A megértetlen miéltre:
Megérte, megérte, megérte.

A ROSSZ HÁLÓZATA

Rosszul szigetelt drótok szövevénye
Múltakat hordozó idegzetem.
Nem kell több, csak egy ponton áram érje,
Már minden szálamon emlékezem.

A régi bűnre, kudarcra, veszélyre
Egy kapcsolással ráfut a jelen,
Egy karcolástól mindent újraélve
A pusztulás felbolydul idebenn.

Álmatlanná csupán egy éjszakámat
Rontotta egy tajtékzó nyomorult,
De dúlt üteme a szívdobogásnak

Az áramkörben mind beljebb nyomult:
Egy féreg hozzáért a vezetékhöz,
S a Rossz egész hálózata felérez.

ITT KELLETIK

Hozzád fordulni régen nincs jogom,
Ó, szépség földöntúli ívelése!
Ha megkísérlem felnézni a fénybe,
Formáidat már föl sem foghatom.

Ez az a kúsza, sűrű, vad vadon –
A fényre törtem, ide vettetém le.
Nem gyümölcsön, de gyökereken élve
A sötét folyó partjain lakom.

Levettetém? Dehogy! A kárhozat
Bugyrába én vetém le magamat.
Itt kelletik Istentől távol élnem.

De ahová Jehova sem hatol,
A földöntúli szépség a Séol
Szívébe is le tud hajolni értem.

A HANG

A villanyfényes ködben mendegél
Lassan, köhögve – majdnem öregúr.
Teára gondol, mert a téli szél
Kedélytelenül gallérjába fúj.

A szél kíséri, kéretlen szava
Csak régen hallott híreket jelent.
A hazatérőt bor, sötét tea,
Karosszék várja, könyv is odafent.

Ekkor nevén szólítják hirtelen,
Tréfásan kurtított nevén, ahogy
Ma már nem szólíthatja senki sem.
A hazatérő csöndben megvacog.

A túloldalról szólhatott neki
A hang, az össze nem téveszthető.
Honnan került oda, nem kérdezi.
Egyszerre visszazökken az idő.

Egyszerre minden oly természetes,
Megbénító, ujjongó félelem.
Csak áll, a fénnyel átszótt ködbe les.
Vár. Megmozdul. Nem, nincs ott semmi sem.

Szégyenkezik. Elindul hirtelen.
A szél megint hűlő szívébe fúj.
Fellélegzik: nem, nincs ott senki sem.
És fájni kezd, gyógyíthatatlanul.

ÁPRILISI GÁZEL

Átfordult a föld, a város hirtelen a szép időbe,
Ez a gyors tavasz megromlott életemnek delelője.
A hurutos, hosszú téltől sápadt város bánatára
A koránjött kikeletnek híg aranya hull esőzve.
Itt talál még egyszer engem, láthatom még egyszer én is:
Fölmerül az óceánból Aphrodité barna bőre,
Másoké lett örök teste emlékszik, hogy voltam én is,
Még egyszer kitárja karját énelém is ölelőre.
Még egyszer a kikeletnek sóvárgása, szomjúsága!
Csak még egyszer rátalálni, még egyszer búcsúzni tőle!
Eltűnőben visszavillan mosolyogva, jön az alkony,
Aranypára foszlik szét a kéesszürke levegőbe.
Még egyszer az élet ízét számban, szívemben lakatni,
Április szellőjét szívni nikotinfelhős tüdőmre!
Még egyszer az új gyümölcsök íze, régi bor zamatja,
Orgonaszag, akácillat, ólomsúlyunk könnyítője!
Ó, az izmok ébredése, ó, a szív feltámadása!
Nyúveit lerázva kérdi, fájni, élni még erős-e.
Dúlt agyamnak gyógyulása, váltólázam nyugovása
Mennyi bűnnek, hány kudarcnak, hány halálnak eredője!
A természet, a történet, kor és szándék, végzet, vétek –
Lett, ahogyan lett: egy a sokból bonthatatlan összeszöve.

Csak még egyszer a világgal megújulni egy ütemben,
Nem fordulni most se hátra, nézni most is csak előre.
Még egyszer te légy iránytűm, új tavasz kíváncsisága,
Te vezess, ha hegytetőre, te vezess, ha temetőbe.
Áprilisnak ragyogása, áprilisnak borulása:
Átsüt rajta rég megromlott életemnek delelője.

MÁJUS HAVA

I

Ilyen ékes, érdes,
Ilyen éles, édes,
Ilyen friss, ragyogó gyepű,
Ilyen arany tekintetű,
Ilyen madárcsicsergős,
Rügyező, lombtalan erdős,
Ilyen új, halhatatlan,
Puhaujjú tavaszban
Jártunk-e már együtt, szerelmem?

Nem, ugye, nem? Nem!
Szerelmünk tizenöt éve
Mindig a nyárból a télbe
Fordult, kiszikkadt nyár volt,
Fagyott, viharzott, lángolt,
Hőségek, ölelések,
Meg azok a rettegetések,
Vacogó búcsúzásokor
Köztünk a fehérlő fátyol,
Vagy a novemberi eső,
Később meg a feledtető
Téli esték a kályha
Mellet, egymásra találva,
Boldog hajótöröttek,
Kik ketten kikötöttek
Lakatlan szigeten –
Ez még a szerelem?

Ez még a szerelem, édes,
Gyűrűzik az első évhez,
A régi rettegéshez,
Amit újra meg újra érez
Az idegzet, a lelkiismeret,
Fellobban, aztán didereg,
Sötét izzásba vénül,
De soha el nem évül,
Nem tud csöndben leperegni,
Se szépen öregedni,
Év gyűrűzik az évre,
Új rém a régi rémre,
Új tél fagy a régi nyárra,
Új nyárnak gyúllad a lángja,
S örülnek a szigetnek
Szegény hajótöröttek.

2

De most a föld, a föld előttünk,
Ahova eddig nem vetődtünk,
Gyöngéd lombok közt, új gyepen
Csillámló első szerelem,
A sarjadó-zöld búzatábla,
A dombok póré barnasága,
Még disztelen kapaszkodók,
Görcs tőkék közt kopasz karók,
Csupaszló szőlőhegyeken
Fehérvirágos szerelem,
Barack, cseresznye glória,
Mandulafa, mandulafa
Áll egymagában, rózsaszínben
– Ugye, milyen valószínűtlen? –
Mintha lilázó rózsafénye
Vetülne rá a tó vizére,
Hol tündöklük a nagy darab
Égből-vízből szótt alkonyat,
Már színét, szárnyát lengeti
Május hava, a kezdeti,
A fény, az árny, a fent, a lent
Valamit jelent, nekünk jelent.

Nekünk szól most az üzenet,
Gyorsan meg kéne fejtened,
Magamban némán olvasom,
Gyorsan ki kéne mondanom,
De megszólalni sem merek,
Csak állunk tündér rejtjelek
Közt szégyenkezve, hallgatag –
Sötétül már a pillanat.
Eltűnik? Hova tűnhet?
Köröttünk életünknek
Megkésett, nagy nyitánya.
Mi jöhet még utána?
Kigyúllad vagy sötét lesz?
Akármilyen lesz, miénk lesz.
Lehetett volna jobban?
Jól van úgy is, ahogy van.

NYÁRIGÉZET

Még jólesik, ha nyári éjszakákon
A régi Dunaparton járhatok.
Most rendszerint van miből vacsoráznom,
Van miből innom fröccsöt, konyakot.

De hogyha leülök, hiába várom,
Hogy feltűnik majd egyszer alakod,
És meghívhatlak, mint egy régi nyáron,
És mosolyogva el is fogadod.

Hiszen most annyi süteményt ehetnél,
Amennyit bírnál. Én meg azalatt
Csak nézném barna szemedet, szemednél
Is barnább és tündöklőbb karodat.

És feltámad megint a nyárigézet:
Bennem dobog az egyértelmű végzet.

MOSTANÁBAN

Ha dolgozom, hiába várom,
Egyszer se mégy át a szobámon.

Se lágyan pattogó, hibásan görgetett
R betűiden nem derülhetek.

Hamutartód is mindig tiszta:
Nem gyúlik benne cigarettacsutka.

Nem szídhatlak, mennyit dohányzol.
Elmegyek, akkor is hiányzol.

Ha napközben haza igyekszem,
Most nem gondolkodom, otthon leszel-e, vagy sem.

És hajnali homályban hetek óta
Nem látom hajadat összegubancolódva.

ULTIMA REALITAS

Tudom, tudom, te is egy kissé szégyeled,
Hogy nem úgy írok, mint az igazi énekesek,
Sőt, néha magam is eléggé szégyelem magam,
Hogy így beszélek, ilyen hétköznapián,
Hogy mindig ezeket emlegetem, a köznap dolgokat,
És nem az apokalipszist, a mennyet, a poklokat.
Igen, nem tagadom, ha olvasom, mindig írigylem,
Mi minden zsúfolódik össze a verseikben.
Ott gomolyog nyelvi varázsszal, barbárul összedobálva
A régiek alvilága, az újak galaktikája,
A mítoszok összessége, plusz a robbanó atomok –
Bevallom, mindezekre én alig gondolok.
Ha néha eszembe tódul, félredobom sietve:
Tudom, hogy úgyis jut majd elég időm ezekre.
Tudom, ez zár magába időtlen időkön át,
A Hades, a holtak szigete, az unalmas szörnyvilág.
Mert énnekem hiába festik leleménnyel újonnan:

Ez az a régi grand-guignol, amit mindig előre untam.
Ez az a hátborzongató, hatalmas ócskaság,
A létalatti létek, vagy a transzcendenciák.
Ezek azok, amiktől a lelkem émelyeg, ásít:
Új gőzön felmelegített, maradék mitológiáik.
Hiszen értem ezt, éltem ezt én is, mikor az árnyadatok
Hirtelen egyezése szívemre, agyamra csapott,
A vijjogó bizonyosság, hogy valahogy, valahol
Fut hétszer körbe a fekete víz, és tátog a pusztá Séol.
Volt, mikor feltört bennem is az alvilági láva,
Esővert, éji kertben voltam Thanatos fuvolása.
És beleillett az ősvilág gomolygó tájaiba
Az imbolygó világkép, a modern fizika,
Hogy az anyag, a kételyek fölé meredő, szilárd tömeg
Vadul keringő, villamos töltésektől rezeg,
A sugárzás határozatlansági viszonya,
Hogy ami szilárdnak látszik, merő koincidencia,
És ha a tényeket, a bizonyosat vélnéd érinteni,
Ezek is csak képletek, világvonalak metszései.
És az okot és az okozatot, a merész kutatást magába nyelte
Az ősidőktől létező éjféli, a démonok kertje.
De énnekem egyremegy, őstojás vagy robbanó atom,
Hogy régi vagy új mitológiák között unatkozom,
Mert fűtyülök én mindenre, ami változhatatlan, örök,
Amibe majd éónokig oldódva elmerülök,
A léttelen létre, az ősi-sötét bálványra fűtyülök –
Nekem az a csoda, ami ide fel, az elmúló fényre lökött.
Csak az a csoda, ami elmúlik, ami egy percig marad itt,
Ami nem volt, nem lesz, és amíg van, folyton változik,
Az életbentartó, harminchét alatti, hétköznapi láz,
A sokféleség, az egyediség, az *ultima realitas*,
Ami feltűnik, eltűnik, és ha volt, nem lesz többé soha:
Eónok mulva se teremti meg még egyszer a Világok Ura.

BADACSONYI SZONETTEK

I

A hegyek, öblök ködben-ébredése,
Melyben a rőt nap rejtve imbolyog,
A Balaton párásabb tükrözése,
A felszikrázó, kurta nappalok,

Az alig-ősz, amely a tájhoz érve
Csali-fátylában gyöngyrezgésbe fog,
Az alkony, melynek aranyló szelébe
Hideg, hirtelen éj búvik s vacog –

Hát életem, amely most tétovázva
Gyorsan leszálló délutánra döbben,
Mindebből hogyne ismerne magára?

A búcsúfénytől kábultan figyel:
Szeretné tudni, mivel és kivel
Találkozik a már nem messzi ködben.

2

A szőlő még szedetlen, félig érett,
De kezdik verni már a mandulát,
Szemek, karok csillognak, nevetések
Villognak a magasból, lombon át.

Tömött arany felel a sűrű kéknek,
Rakott őszibarackfák, szilvafák,
Tőkék hegyén csupán egy-egy levélnek
Rozsdáján leng az őszi tarkaság.

Mit érezhet a föld? Azt, amit én.
Még tündöklök, már búcsúzik a fény.
A régi dal, tudom jól. Berzsenyi

És Babits eldalolta már. Hiába:
Minden utód újonnan kezd neki.
Egymaga indul a néma homályba.

Rossz esztendő volt: nyirkos, hosszú télre
Hirtelen, egyhetes tavasz, s utána
A fagyból, hóviharból kurta nyárba
Érett a földnek becsapott reménye,

Szakadt a szőlők napszomjas hegyére
Az esős nyárnak fülledt zuhogása,
De Szeptember aranyesőbe mártja
A kéknyelút, amely alig-megérve,

De félig már rohadva csüng. Egész
Nap minden szem a hegyen égre néz,
Az őszi napkeltét szorongva várja.

Tán nem vész kárba ez az év se. Még
Egy héten át ha így ragyog az ég,
Erőt, ízt, lángot hajthat a borágba.

Erők és Végokok, hát elrontott nyaramra
Hoztok-e békítő, szép őszi napokat?
Merész tavaszomat vén szégyenem takarja.
Szőlőm félig fanyar, félig már megrohadt.

Gomolygó rettegés, kudarc szakadt kudarcra
Alacsony és nehéz, fülleteg ég alatt.
Rajokban szállt a bűn az átázott talajra,
Kikezdte azt, ami a tőkén ép maradt.

De a kudarcokat, a gyászt, a bűnöket
Feloldozhatja egy csöndes, komoly szüret,
És nem hiába hullt el tavaszom virága,

Ha majd szeptemberem, a higgadt, érlelő,
Mégkészt ráadás ragyog, a szépidő,
S feledtető hevet hajt életem borába.

HIÚ ZSOLTÁR

I

Hogy tudtak kérkedni a régiek,
Ronsard, Shakespeare meg sok más halhatatlan,
Hogy kedvesüket mintázott alakban
Szonettjük mindörökre őrzi meg!

S én életemben néma mért maradtam,
Míg ültem és mozogni néztelek,
Míg láthattam fénylő szépségedet,
Miért nem fogtam meg fénylő szavakban,

Hogy amíg lesz, ki ért magyar beszédet,
Mindenki tudja páratlan bokádat,
Kemény fejedén a selyem csigákat,

És megváltó, hallatlan hangodat,
Amelyben együtt volt a hold s a nap,
A halál-sejtelem, s a tűz, mely éltet?

2

Mert énnekem a bőrdő símasága
Tündöklőbb volt minden márványszobornál,
Hozzád szegényes volt minden dal, ábra,
Nekem művészet, műremek te voltál.

Nem hittem, hogy ez juthat pusztulásra –
Nem a hívő: a templom és az oltár.
Ha nincsen többé az, akit imádna,
Hiú szépséggel mért zengjen a zsoltár?

Domborodó csípőd, finom kezed,
Nem hittem, romlandó a szerkezet,
Amelyben egy volt erő és kecsesség,

De megmaradnak fényképek, sorok,
És tartósabb lesz az ügyefogyott
Merő hiány, sóvár esetlegesség.

ELÉGIA EGY SZERELMI ANTOLÓGIA
SZERKESZTÉSE KÖZBEN

Ezek a Déliák, Laurák és Lalagék
Királyoknál, híres vezéreknél nagyobbak,
Haj, száj, szem, váll, kebel, mosoly, kéz, láb, fenék,
Hány kötetten, sötét századon át ragyognak
Ezek a Déliák, Laurák és Lalagék.

Cythere szigete, bárkák és ünnepélyek,
Vagy kis tanya, füzes, folyópart, rét, kazal,
Derék pásztorderű, látványos szenvedélyek,
Találkozás, búcsú, udvarlás, diadal,
Cythere szigete, bárkák és ünnepélyek.

Paraszi, lovagi sirám és kérdés,
Éjfél sötét verem, tengerek tündöklése,
Az éden, a pokol, ez volna az egész?
Dal, disztichon, gázel, szonett ötezer éve
Paraszi, lovagi sirám és kérdés.

Vár, strand, park, bár, lebuja, nyakfodor, tóga, turbán,
Márkiz és kurtizán, cseléd, szalónvirág,
A gálás ünnep, idillek elavulván
Kulisszaszagató, új dekadenciák,
Vár, strand, park, bár, lebuja, nyakfodor, tóga, turbán.

Minden kosztümben és a föld négy égővén
A tüzes nyelveken csak ez a szó: „Szeretlek!”
És „Milliók közül csak ez! Csak te meg én!”
Nagy jelenetei a szép önkívületnek
Minden kosztümben és a föld négy égővén.

De hol maradtak a hatalmas árulások,
Nem az elszenvedett: a véghezvitt csalás,
A lét csodája, mely elszállva visszakárog,
Hogy sötét „soha már” lett az a „soha más”?
Ó, kimaradnak a hatalmas árulások!

Ha ez elmúlhatott, hogy élhattünk tovább?
Ami egyetlenegy, hogy lett belőle még egy?
Ismétlőpisztoly a megváltás? Délibáb
Vagy szappanbúborék a vastörvényű végzet?
Ha ez elmúlhatott, hogy élhattünk tovább?

S ha már elmúlhatott, miért áll mozdulatlan?
Véget miért nem ér, ha elvégeztetett?
Hány hőforrás buzog a szívemélyi kutakban?
Ha becsapott, miért hisszük a végzetet?
S ha már elmúlhatott, miért áll mozdulatlan?

Mit titkolnak, milyen talányt, történetet
A makacs köhögés, fejfájás, szédülések,
Szégyellve szenvedő ráncok mit rejtene,
A cigarettafüst, görcsoldó, boros éjek
Mit titkolnak, milyen talányt, történetet?

A világ titkosan tárolt energiája,
Hány hőforrás buzog, áramlik szüntelen
Új észbe, versbe és táncokba, technikába,
Hűtlenné lett hűség, eljátszott szerelem
A világ titkosan tárolt energiája.

Minden feláldozott, megkínzott szerelem,
A dolgok gyökerét szívünkben ez itatja,
Valahol felbuzog és áttör minden
Megművelt életünk erős bűvópatakja,
Minden feláldozott, megkínzott szerelem.

Bűvópatakja az életnek, a halálnak,
Mely mindent elrabol és mindent visszaad,
Az egység, amire sehol sincs magyarázat,
Az, ami kimaradt, az, ami elmaradt.
Bűvópatakja az életnek, a halálnak.

RAPSZÓDIA
EGY ŐSZI KERTBEN

1957-1959

ALONGSIDE

THE GREAT INDIAN

WARRIOR

.....

PESTI ELÉGIA

Micsoda város! Mocsokkal vastagon loccsan a sár.
A gyász bíborát latyakkal igyekszik befedni február.
Az ólmos esővel szüntelen szaporodva szemét szítál.

Koromtól feketéllnek erjedve a hókupacok.
Fölsebzett, csonkított teste a lucsokba belevacog
A Városnak, amellyel a sárban is egy vagyok.

A Körút sebeit mint rossz hadivatta borítja a köd.
A Royal, az Emke még fekete, üszkös – már nem füstölög.
A New York új villanya vibrál a tátozó romok között.

A Városnak, mely a városölő éghajlatot kiállta,
Tápáskodik, kigyúllad meggyötört léhasága,
Nem fullad bele most sem a malteros, terjedő sárba.

Tíz óra. Az élet villanya vibrál még – nem sokáig.
A csüggedés gyámoltalanul berúgva a sárba okádik.
Gyér gépkocsizaj rebbenti Pest gubbasztó éjszakáit.

De micsoda hangok szálltak a Város utcáin át!
Sosevölt remény hallatta itt fiatal füttyszavát,
Szikráztatta föl érveit a végső tisztaság.

Emlékszik fényeire még egymásra villanó szemünk –
Ugye, szegény barátaim, mi mindenre emlékezünk?
A Város kihagyó kőszive együtt dobog velünk.

Kihagy a Város kőszíve, de meg nem áll soha,
Ha minden követ lerontaná a Végzet valaha,
Az Időben épül újra föl, mert van hozzá joga.

Mert nem a kövei teszik, traverzei, falai,
Ha százszor leromboltatik, megmarad annak, ami:
Meg tudta örök életét a Haláltól váltani.

A Város megváltotta magát és meg tudott váltani engem:
Ott úsznak minden bűneim a februári szennyben.
Meglett a nagy Feloldozás, a földön, a jelenben.

S kihull szívemből a kárhozat, a magányos bélyegű bánat:
A Város megváltotta magát és megváltott magának.
Sebeiből felém ragyog a nem remélt bocsánat.

Kihúnyt már minden villany és dereng a ködben a hit:
Tudom, valahogy, valahol majd beszámíttatik,
Hogy itt éltem és egyszer sem akartam élni máshol, csak itt.

EGY RÉGI DAL VISSZHANGJA

Egy gödölye, egy gödölye,
Apám vette két garasért,
Egy gödölye, egy gödölye.

Apám vette két garasért,
Szökellet, mikor házunkba ért.
Együtt láttuk, emlékszel-e?
Egy gödölye, egy gödölye.

Jött a macska, jött a macska,
Sárga szemét villogtatta,
Úztük, visszasurrant hátul,
Házi herceg, éjjel bátor,
Megölte a kis gödölyét,
Kit apám vett két garasért,
Aranyidő tűnt öröme,
Egy gödölye, egy gödölye.

Szállt a szaga már a vérnek,
Ólalkodott kint a véreb,
Átugrotta a kiskaput,
Macska visítani se tud,
Szikra szeme ólmos üveg,
Vére vérrel keveredett,
Macskavér és gödölyevér,
Kit apám vett két garasért,
Piros lett az udvar földje.
Egy gödölye, egy gödölye.

Ki botja is volt az a bot,
Mely már fölötte suhogott?
Nem emlékszel, édes húgom?
Én sem tudom, már nem tudom.
Lendült föl-le egyet-kettőt,
Jól forgatták, gerincet tört,
Két ütéssel agyoncsapták
A gödölyeölő macskát
Torkonragadó lovagot,
Egyet nyikkant, megállt a bot,
Többet nem ütöttek vele,
Egy gödölye, egy gödölye.

Ki gyújtotta azt a tüzet,
Melybe a bot beléveszett?
Azt hitted, hogy voltál bíró?
Voltál bárdolatlan bunkó.
Aki használt, tűzre vetett,
Agyonverted azt az ebet,
Mely a macskát megharapta,
Mert széttépte az a macska
A gödölyét, akit apám
Vásárolt a két garasán,
Lobogott a tűz ideje,
Egy gödölye, egy gödölye.

Nem lobogott szakadatlan,
Volt elég víz a kutakban,
Teli vödörök zuhogása
Fullasztotta pocsolýába,

Amikor már elhamvadott
Benne az a vadbuta bot,
Amely leütött egy ebet,
Ki egy macskát kivégezett,
Egy gödölyét az a macska
Marcangolt szét darabokra,
Azt a fehér kis gödölyét,
Kit apám vett két garasért,
Tűz ereje, víz ereje,
Egy gödölye, egy gödölye.

Víz ereje szerteáradt
Udvarunkba pocsolyának,
Arra jött egy büszke ökör,
Egykedvűen hörpölte föl
A pocsolyát, mely korábban
Legyőzte a zabolátlan
Tűzet, amely elégette
A botot, mely a vérebre
Ütött, arra, amely ugrott,
Átharapni macskatorkot,
A macskáét, mely hőszíleg
Egy gödölyét leterített,
Apám vette a gödölyét,
Két garasért, két garasért,
Mindig új vér, régi mese,
Egy gödölye, egy gödölye.

Egyszer voltak, hol nem voltak?
Régi mesét új vér folytat.
Új kéz próbálja az ősit,
Örök tagló emelkedik.
Mi történt a bús ökörrel?
A mészáros maga jött el.
Levágta a büszke ökröt,
Ki tűzőlő vizet hörpölt,
Ökör vizet, víz a tűzet,
Tűz a botot, bot az ebet,
Kutya irtotta a macskát,
Hatalmat a hatalmasság,
De az soha nem ontott vért,

Kit apám vett két garasért,
Ártatlanul került bele
Egy gödölye, egy gödölye.

Aki hátra van még, hova
Indul a Halál Angyala?
A mészáros dagadozik,
Mutogatja bős izmait,
Henceg, iszik, úgy énekel
A székálló legényekkel,
Vér megalvad, tagló pihen,
Elszunnyad a balsejtelem,
De te itt vagy ébren, közel,
Sötétarcú angyal, jövel,
Leteríti erős öklöd
Azt, ki levágta az ökröt,
Mely felhörpölte a vizet,
Mely eloltotta a tüzet,
Mely elégette a botot,
Mely a kutyára lecsapott,
Gyilkosára a cicának,
Mely a gödölyére támadt,
Kit apám vett két garasért,
Azt a vért, a gödölyevért
Felírta a Szentek Szentje,
Egy gödölye, egy gödölye.

A gödölyét, a gödölyét,
Kit apám vett két garasért,
Azóta az öröklétig
Szikraszemű macskák tépik,
Kutya ugrik, macskát öli,
Kutyát a bot agyonveri,
Tűz égeti a botokat,
Bosszútűzet víz oltogat,
Sárrá lesz a víz, a tiszta,
Pocsolyát az ökör issza,
Büszke ökröket azóta
A mészáros letaglózza,
És míg dagad diadallal,
Levágja a halálangyal,

De majd őt is elbocsátja
Szentek Szentje, Élet Fája,
Hull a Halál Angyala is,
Ahová a tűz meg a víz,
Honnan a bot, macska, kutya
Nem jön fel a fényre soha,
A mészáros, sem az ökör
Ütni, bőgni nem támad föl,
De nem múlik, de visszatér,
Kit apám vett két garasér,
Felszökell a világ szíve,
Egy gödölye, egy gödölye.

NEMÉRTETT AZONOSULÁS

Ezen a nyáron, ezen a tájon
A vizeket, a fákat meg se látom.

Szépségek, ismerős utak –
Nekem már semmi nem maradt.

Húségekből, fényűző daczból,
Kifogytam minden büntudatból.

Ha elvesztettem, nem hiányzik –
Nem is sejtettem, mi vár itt.

Botorkálva kimért időmben
Most is van amivel törődjem.

Zeng az ég, a régi rossz elévül.
Fejem zúg, létem beleszédül.

Nemértett azonosulás
Üdvözítően megaláz.

Előbb a hőség, aztán a villám –
A nyár, az egész nyár borul rám.

A bomlás ez – nem lehet nem-jó:
Belőlem él, hozzám hasonló.

Megyek, megyek – csak most ne, még ne
Legyen a történetnek vége.

Nem lehet, hogy az én szemem ne lássa,
Hogyan kezdődik folytatása.

Örökkévaló csupa-kezdet,
Nem kérem amit úgysem adsz meg,

Csak magadat, csak a valódit
Add, amíg ki nem bonyolódik

Amibe belebonyolódtam
Anyagodban, az elfolyóban,

Anyagodban, mely csupa-lélek,
Mert azt is szenvedni ítélted.

Nem máshol, ezen a tájon.
Csak azt add meg, hogy itt találjon

A felelet, a folytatása.
Figyelek a vihar szagára.

Mélyen beszívom – ugye megérem?
Jelentését ugye megértem?

Nagy Kezdet, hallasz-e, felelsz-e?
Sötétebb perc borul a percre.

Nagymessziről cikázva hozzám
Égzengő választ hoz a villám.

SZABÓ LŐRINC HALÁLÁRA

Meghalt... A legnagyobb volt
Közöttünk, akik élünk –
S amire ő megérett,
Mi is már arra érünk.
Megérett testi-lelki
Kínok és szégyenek közt –
S mit tudjuk, hogy nekünk még
Mit tartogat a nagy köd?

Volt, amikor hitetlen
Vakhitú harcba pártolt,
De ellenségnek is jó
Erőt adó barát volt.
Ha van, ki jogot érez
Fölötte, hadd ítéljen –
Mesterünk volt a szóban,
Szégyenben, szenvedésben,

S eltűnt a mesterekhez,
Kik előtte leszálltak,
És körülveszik újra
A modern magyar árnyak.
Tündöklő férfikorban
Szoktak oda leszállni –
Nem öregebb ott nála
Ady, se Kosztolányi,

Babits, se Tóth... Miért is
Folytassam? Ez a század
Tanúja volt a költők
Látványos kintpadának,
És akiket e földön
Sietve meg nem öltek,
Azok is hogy siettek
Ölelni ezt a földet,

Ahol a történelmi
S az élettani végzet
Egy működés lett abban,
Kit magyarrá ítélték.
Önző, nehéz tudású
Sejtelmünk sír utána.
Előttünk jár a ködben
Szegény, titáni árnya.

EZÉKIEL

S lett rajtam a Kéz, melynek nehezét érezte sokszor a vállam,
És Lélek emelt, beszívott, kilévelt, egy völgy közepette álltam.
Mind rakva volt csontokkal a holt völgy szomjas szíkjé
köröttem,
Mind koponya, láb, szóltan sokaság vigyorgott, amerre
jöttem.

Csont, csontra csont, hús nélkül a comb, kibontva
a kapcsok, a szárazak,
Forgók, perecek, dudorok s üregek, és mind felette kiszáradt.

És Valaki már rámszólt a kopár völgyben, a keleti szélben:
„Ember Fia, mondd, lesz-e még, hogy e csontsereglet
újra éljen?

Lesz-e még, hogy ezek a konok tetemek felállnak
s újra mozognak?”

Így fújta felém a Hang, s felelém a csontok közt:
„Te tudod csak.”

„Mondj jóslatot”, így szólt, „az aszott vázaknak énhelyettem.
Hallják, hogy az Úr így szólt: Leszen új élet a tetemekben.
Mert húst, ínakat, lobogó hajakat hozok én csupaszult tagokra,
S majd lesznek az elesett vázak, tetemek fiatal bőrrrel beborítva.
Ti száradt tetemek, lelket lehelek a halál odvába, belétek.”

S én ott a mezőn halkan, hebegőn elmondtam ezt a beszédet.

Még mindig a szakmai titok –,
Aztán felvillant bennem, hogy mi vár rám,
S a cigarettámat elnyomva gyáván,
Izgatott képzeletemet
Altatóval csendesítettem.

Most hamar alszom el, de rendszerint fölébredek
Háromkor. Többnyire ijedten.
Lecsillapodtam: még itthon vagyok.
De agyam örölte a holnapot,
És eszembe jutott,
Hogy éhgyomorral kell röntgenre mennem.

És tudtam, hogy milyen távoli minden,
A szeretet, a gyűlölet,
A kételyek, a misztikák,
Az utazás utáni vágy,
Szerelmeim, hitem, hazám,
Minden, ami lehetett volna tán,
És minden, ami elveszett –
Mert nem élek most, csak a sejtjeimben,
A nedveimben, szerveimben,
Mintha legbelül nem volna semmi más,
Csak szűkülés, szűkülés, zsugorodás,
Ahogy érteni kezdik a helyzetet.

Most nincs zuhany, hogy lemossa az éji
Homályt, mert nincs víz a negyediken.
Gyors borotválkozással kell beérni.
Kint még köd. Régen nem járok ilyen
Korán az utcán. Nem vagyok már magánhivatalnok.
De bizonytalanabb bennem mégis a dalnok.

Szűkül, zsugorodik a dalnok és a dal:
Már végetért a szerelem idénye,
Unja a siratást, lejárt a fiatal
Elégiák sora, új hitetésre
Sóvárog még a régi szív, tengerre újra –
S helyette megnyílik a minden testnek útja.

A klinikán, ahogy azt a fekete, szép
Fiatal nőt hordágyon odatolták,
Fölvetette ijedt, kintől megtört szemét,
Azt példázta az is: a minden testnek útját;
S a két öreg barát, ki egymást támogatta
Röntgenre, egyikük még vidor kedvű vén –
„Megvárjuk, míg lemegy” – a másik csak mogorva
Közönnyel nyálazott, bólogatott hülyén;
S a férj és feleség, ki reszkette, totyogva,
Egymást karolva jött – miért van, hogy kibírják?
Ki életnek, halálnak egyszerre lesz a foglya,
Mért vánszorogja végig a minden testnek útját?

(Az üdvösség nekem mi más lehetne?
Megérteni, amit szívem s eszem nem ért.
Az Isten is velem mi mást tehetne?
Ezt megérteti, vagy elkárhoztat ezért.)

Már én tekergek groteszkül a gépen,
A húson átvilágít a sugár
A mélybe, ahol az emésztő székelyen
Kínlucskos gépe akadozva jár,
S elzárják az utat a régi-régi
Rosszul forrt hegek... *ulcus duodeni*.

Mikor történt, hogy ilyen észrevétlen?
Amikor fuldokoltam a számok erdejében?
Vagy később, mikor a magántisztviselői
Életbe kezdtem már beletörödni,
S a kétségbeesést csak a gyomoridegesség
Alattomos rohamai jelezték?
Vagy épp amikor a hivatalnoki lét
Kis örömeiben kerestem enyhülést?
Egy zónára, egy fröccsre leugrani titokban,
A félórás ebéd az ujbpesti stadionban!
A külvárosi koszt férfias íze ártott?
A disznótorosak, a jó borsos tokányok,
Ebéd előtt a töpörtyűs pogácsa,
A hegyes paprikák tűzharapása,
A bográcsgulyáshoz a sűrű lé,
A káposztaleves hajnal felé?

Söntésnél inni milyen jólesett,
Az olcsó borok, a kisüstiek,
S a Levente füstjét örökre érzem
Agyamban, a sóvárgó televényben!
Ha pusztító nyomát ez véste be a mélybe,
Most, nyomorékul is, azt mondom, hogy megérte.

„Ez bizony csúnya röntgen, mit is mondjak...
Végső soron úgysem rám tartozik.
A műtét még nem feltétlen javallat:
Manipulálni még lehet kicsit.”
Kint még mindig hideg homályú köd van:
Mélyen beszívom, mint ifjúkoromban.

S az szívja be a ködöt, aki régen,
De öreg köd, nem ködös ifjúság.
Úgy, mint egy régi divatú regényben –
Egy hőse van három kötetten át:
Botorkál, s mire élni megtanulna,
Végéhez ér a minden testnek útja.

Most már telik orvosra, patikára,
Nem úgy, mint hajdan, amikor *neki*
Tanácstalan akartam legalább a
Végső vergődést megkönnyíteni.
Ó, a szégyenletes, ügyetlen nyomorúság,
Mikor ő kezdte járni a minden testnek útját!

Emlék és félelem kettős képzeletében
Oly kísérteties tud lenni a testiség:
Mire a kávéház szokott termébe léptem,
Émelygett létem, és kivert a veríték.
Végignéztem a szőke, vörös, fekete főkön,
A kedves röhögőkön, az utánam jövőkön.

Ha holnap nem leszek köztük, ki kérdi: „Hol van?”
Ki kérdi, hol vagyok, ha el kell maradni végleg?
Ki vette észre gyors, szemérmes szervuszomban
A lemondást, a félénk, didergő búcsúvételt?
És akik elmaradtak, évekre, búcsúvétlen?
Egyedül támolyogtam hideg ködű sötétben.

Vacogtatott létem apálya.
Kedvetlen készültem az Operába,
De hullámaival az elmaradó tengert
Pótolja majd, gondoltam, s érzelmes búcsúzásnak
A kések, csövek, a kórházi ágyak
Előtt jó lesz a koncert.

De a szép nők és ruhák, a látszat-kellemesség
Túlontúl is betöltötte az estét,
S Mozart zenéje valahogy
Nem érte utól izgatott
Figyelmemet.

Hanem szünet után Schubert következett,
A hetedik, a C-dúr,
S az allegróból és az andantéból
Hirtelen összeállt
Az, ami volt, az ifjúság.
Ölelkezik, motívumot cserélve,
Az ereje, az édessége,
Az idill trillázása a viharban,
Minden, amit akartam,
És minden, ami nem lehet.

S a második tétel kürtje bűg,
Hogy jól van így, hogy jól van úgy,
És minden tétel szövevénye
A fődallamhoz visszatérve
Kizengeti a mámort, a finálét,
Együtt az életét meg a halálét.

Míg bent ültünk, a tél ereje megtört:
Könnyű szél füttyült át a városon.
A néptelen utcán hogy fénylenek fönt,
A hencegő lámpák, az új neon,
Hetyke, felvágó fénye Budapestnek –
Örök-új Város, most is hogy szeretlek!

Ti öreg, nagy szobák a Város közepében,
Hogy szeretlek, könyvekkel tarka barlang!
Benned nyolc éven át szerettem, írtam, éltem,

Ha így, ha úgy – élet, most is akarlak.
Nézni a villanyt a Károlyi-kertben!
Érezni téged, utolsó szerelmem!

Érezni téged és benned az évek
Áldását, rettegését, a minden ölelések
Ölelését, egyetlen éjszakán át
Szerelmeink integrálszámítását,
Azt, ami nyomorék napok után kigyúl
És beragyogja olthatatlanul
Vissza s előre is a minden testnek útját.

Még utóljára ezt a cigarettát!
Egy Kossuthot, hogy jó mélyen beszívjam...
Ne sajnáljatok engem se kórházban, se sírban.
Ki most kinéz az éjbe, örökké az vagyok:
Ne higgyetek nekem, ha jajgatok.
Még egy pohár badacsonyi vöröset,
Ezt az utolsót, aztán soha többet!
Lassan iszom, mivel a búcsú ez,
Arra, ami volt, van, és újra lesz.

Készülhet a pokol, bennem, ha nem alattam:
Én tudom, hogy jobb részem halhatatlan,
S minden bomláson és átváltozáson át
Viszi magával ezt az éjszakát
Kések, csövek közé, kínokba, csillagokba –
És elfogyott az éj, a bor, a cigaretta.

EGY ESTE A NÉGY SZÜRKÉBEN

A Négy Szürkében ültünk, vacsoráztunk.
Emlékszel? Negyvenkettő nyara. Hogy lobogtál!
Akkoriban sosem volt nyugovásunk.
Csavarogtunk. Sokat ültünk vendéglői asztaloknál.
Sokat beszélünk. Arról is, ami
Megtörtént közöttünk korábban.

Szikrát vető okokkal magyaráztuk, miért nem
Szerethetjük egymást mi ketten.
Közeli sejtelemmel, távoli
Tudással terhelt, villódzó homályban,
A villanyfénnel, rettegéssel remegő nyári éjben
Külön, vad lüktetés volt a szívünk, a megfejthetetlen.
A fal mellett ültünk egy kerti boxban.

És hirtelen valahol valami robban,
Minden villany kialszik, vaksötét
– Pest nem ismerte még a bombák rémületét –
Megreng a fal, hull ránk a vakolat,
S egyszerre némaság.

Aztán az első bombázás abbamaradt,
Elhúzó repülők zúgtak az éjen át,
Elkésett női sikolyok,
Ijedt morajlás, evőeszközök
Csörömpölése, széktologatás között
A feketeség életre kapott.

És az oldódó rettenetben
Egy boros hang böfögve reccsen:
„A parancsnokságot átveszem!
Első a fegyelem!
Meg ne merjen mozdulni senki sem,
Mert agyonlövöm itt a helyszínen!”

Elhallgatunk. Tán olyan is akad
Aki már bújik az asztal alatt –
Pisz sem hallatszik a vendéglőudvaron.
Ekkor egy hang, egy második
Rikácsolóan felcsapott:
„Mi a fene! Ki parancsol itt?
Én százados vagyok!”
És rá a másik kaptos hang:
„Százados urnak alázatosan
A parancsnokságot átadom.”

A százados egy ideig még prelegált
És lelkünkre kötötte legkivált
Ő is csak a fegyelmet.
Aztán fizettünk gyertya mellett,
És mert a villany már nem gyúlt ki akkor éjszaka,
Kibotorkáltunk a feketeségbe
S a Margithídon át gyalog mentünk haza
Megint reménytelen szerelmünkről beszélve.

Hány bomba hullt azóta, és hány részeg parancsnok
Tántorgott, és pattogtak a parancsok,
Hányszor kihúnytak már a fények –
És a Négy Szürke hova lett?
Bizony, kettőnket is a sorsunk
Inkább vonszolt, mint vezetett.

De megvagyunk még, és bennünk a Lényeg
Felragyogott a rettenetben,
Meg is fejtettünk a Megfejthetetlen
Titkaiból egy keveset,
S éltük, nem azt, amit akartunk,
Csak amit lehetett.

MOTORBICIKLI

Kik fogják és fogják-e majd kinyitni
A nyugtatások titkos ajtaját?
Kék villanással egy motorbicikli
Vibrál, robog fekete parkon át.

Ne hagyj el azon a holdtalan estén,
Te is surranj be, tolvaj értelem.
A dombok közt kék lámpa, ideges fény.
Honnan? hová? minek is kérdezem?

MIKOR A RÓZSÁK NYÍLNI KEZDTEK

Emlékszel? amikor a rózsák nyílni kezdtek,
Már nem voltunk fiatalok –
Házunk körül virágzó sírkeresztek,
Szívünkben sok friss halott.

Tudtuk, hogy a boldogság lopott jószág,
Akkor is, ha férj-feleség
Nézi, hogy bomlanak bokron a babarózsák,
Fogják egymás kezét.

Sok hajszálad lett ősz éppen abban az évben –
Emlékszel? volt is oka.
De ami fekete maradt, még feketébben
Ragyogott, mint valaha.

Szemedbe, a töretlen csodájú, vad tükörbe
Tört fényeket rejtett a rémület,
És zavarosabb lett tiszta, haragos zöldje
S attól lett édesebb.

Újjongó áhítattal ébredtünk reggelente,
Te a kertre, én terád –,
Ez az öreg nyarunk szelíden betemette
Velencét s Angliát.

Mint furcsa ráadást vagy veszélyes messzeséget
Kezdtük nézni a holnapot –
Ez volt az a nyár, mikor a tél szele szíved
Koszorújába kapott.

Volt vidámabb nyarunk s merészebb azelőtt,
De emlékszel? ez volt a legszebb.
Némán kertünkbe hajoltak a szomszéd temetők,
Mikor a rózsák nyílni kezdtek.

ELŐHANG

Igen, tudom, gyász-zene illenék
Koromhoz, annyi nyomorult körülmény,
Életem vérkörébe lekerülvén,
Siralmához hangolná ütemét.
Horatius gondlovasa, a Törvény
Éreztetni mögöttem erejét:
Áporodott árnybűzével nekem dől,
Ha nem vigyázok, kivet a nyeregből.

Mint árammal a koponyás cövek,
A szívem úgy telítve van halállal,
De ilyen magasfeszültséget átall
Bevallani az ember, ha öreg,
Hát még, amikor ifjan is a gyászdal
Nem játék volt, amit húrjára vett:
Nem csoda, ha az ilyesmit megúnja –
Fintorogni kezd minden tragikumra.

Sötét lovas mögöttem, átkarol,
A tépett húrt új fortéllyal cibálja,
Hogy versenyjajt feleljen – már hiába,
Szökést tervez a halni szánt fogoly,
S míg vele nyargal a hideg homályba,
A Napba néz és másnak válaszol:
Ha egy perc is, míg nyergemből ki nem vet,
Kezdem dalát az élő szerelemnek.

Nem, amíg fal vagy rög be nem temet,
Míg lélegzetem tart, míg látok, érzek,
Míg el nem vesztelek, gyönyörű Érdek,
Míg szét nem hullanak az elemek,
Én nem fordulok arccal a sötétnek,
Hol várnak alvilági istenek –
Míg elmém el nem árul, nem jajongok,
Míg van szemem, én nem leszek vakondok.

Én életem, előre, míg lehet,
Mert nem lehet, hogy végül meg ne lássam
Tragédiátlan és komédiátlan,
Mindent megfejtő, titkolt lényeged.

Én úgysem tudok hinni a halálban
És abban sem, hogy én ne én legyek:
Kiragyog majd az én Napom a ködben.
Hiába ülsz, sötét lovas, mögöttem.

RAPSZÓDIA EGY ŐSZI KERTBEN

Csapzottan tarka lett az a fényteli kerted,
Későn süt fel a nap, hamar homálylik,
Elfagytak, feketednek
Napraforgóid, dáliaid,
Még nyílnak, őszién égnek – már nem sokáig –
Napszomjas, késő helianthusok:
Az elmúlásból is itt körül az világít,
Ami nekünk meg nem adatott.

Piroslik már a kis meggyfád – milyen lesz,
Ha jön a nagy esőzés hirtelen?
Szebbek a rőt levelek, ha kerengnek
Nedves szelekben is tündérien.
Már várja a nemes, növényi sejtelem
Novemberi esők verését:
Itt győzni fog minden enyészeten
A szépség.

Magunkra gondolok – a szívre, a gyomorra.
Nem a haláltól félek, féltelek.
De miért kell nekünk magunktól undorodva
Megérni – ha megérjük – a telet?
Szépségben boldogult virágok, levelek –
Ha holdba, csillagokba ér az ember,
Csúnyán közelítő telében mire mehet
Ezzel a földi förtelemmel?

Elfagyott rózsák, dáliaák: a kertünk
Új és új szépség akkor is, ha pusztul.
Meglátjuk most, hogy mit szereztünk
Bőrön, beleken, szerveken túl?

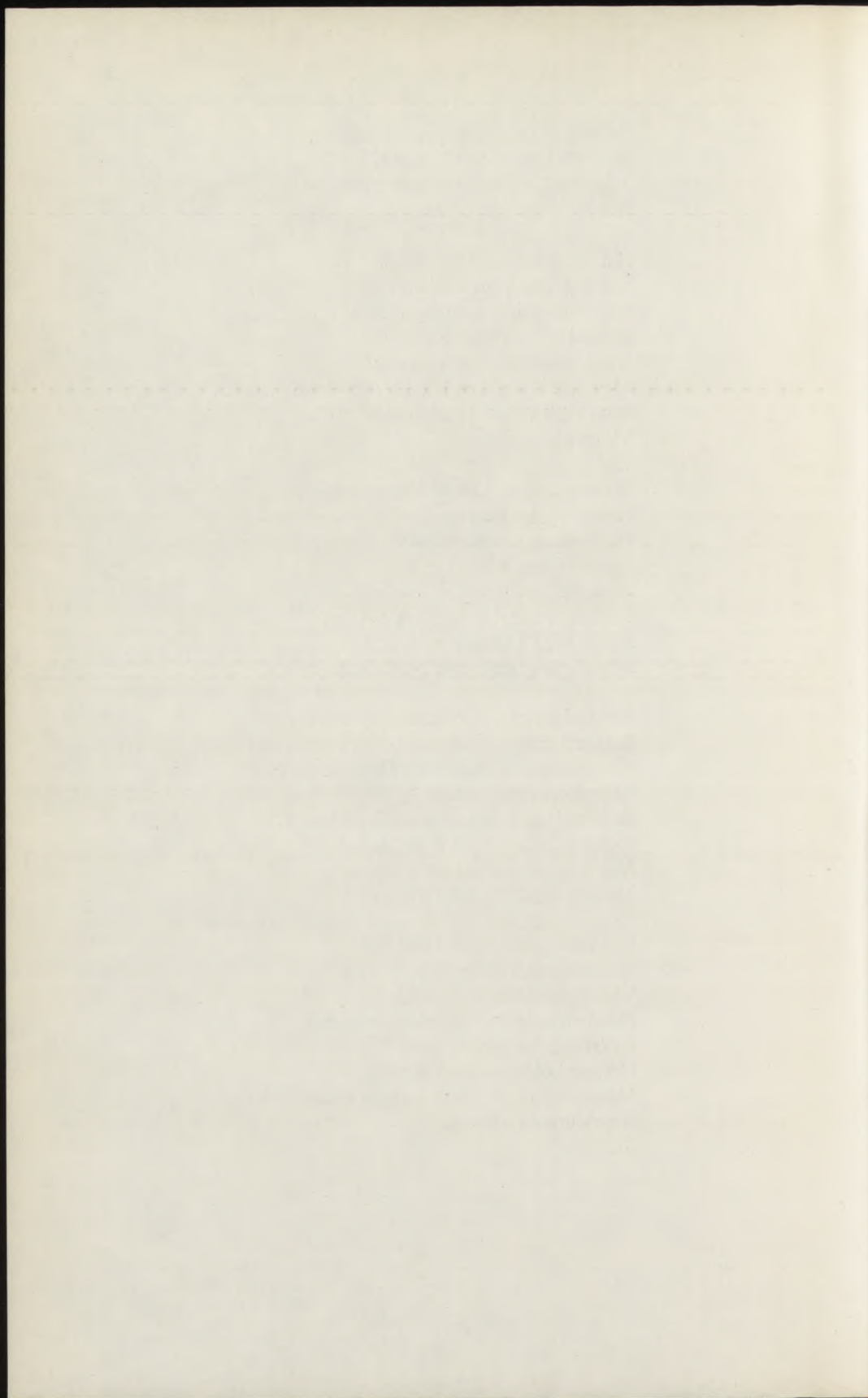
Ez még az ősz, ha jól, ha rosszul,
Most vívj, most védd magad,
Míg végső hódításra el nem indul
A sejtjeinkbe zárt tudat.

Hát lett-e a tizezer éveken át
Szépség, ami nem a miénk?
Vagy tud-e ilyet a lomb, a virág:
Eltenni télire a fényt?
Nincs miért adnunk a szerénnyt:
Még csúf estünkben is több szépségünk marad,
Mint amit valaha pompáztak elénk
Virágok, madarak.

Mi más értelme van az időben a szépet
Halmozni, ha nem ez,
Hogy mikor nyomorultul vergődik az élet,
Akkor is szép lehess?
Nem tréfából teremtetett tartós és nemes
Szépséget annyi mesterünk és ösünk;
Azért, hogy te is vele védekezz,
Míg alantas elmúlással vesződünk.

Mit tud a virág, mit tud a tenyészet?
Rettentő szép rakéták, robbanva repüljete!
Mindig nekünk teremtik a földöntúli szépet
Az emberi évezredek,
És mindig te leszel, és mindig én leszek,
Holdban, Marson, ki tudja, hol,
Míg meg nem leljük azt a képletet,
Nem nyughatom, nem nyughatol.

És új energiává lesz a múltó idő,
Új csillagmáglyát gyújt meg érted,
Végasztalóvá lesz a rémítő,
Mindent meglátsz, mindent megérttek,
És érthetetlen szenvedésed
Hétszer boldog szépségre válik:
Mosolyodban kinyílnak a régen semmivé lett
Napraforgóid, dáliáid.

ÁTKELÉS

1959

29 JAN 1977

INDULÁS ELŐTT

Éjfélkor utazom.
Most még egyszer végig mindennapos utamon.
Sebeit mosolyogva kitárja,
Átlényegül a vészverte járda,
A póruljárt, tátongva rút,
Felásott, szegény Körút
Mélyértelmű cinikus ötlet,
Álléha pesti vicc lett,
A romokból szépülő két part
Közt ahogy a Duna felém tart,
Felvillantja fénykeverékben
Az egészet, amit megéltem,
És azt is, amit belelátott
Az ősök és régholt barátok
Szeme, mielőtt megtöretett –
És őrzi az én szememet,
A még lobogót. Mire várok?
Indulok, és jön a Város,
Minden, amit mi ketten
Reményben, rettenetben
Kaptunk, titkos tudásunk,
Minden, amit kívánunk,
Jön, jön zakatolva
A messze sinekre, vagonba,
Minden, ami visszavár itt,
Az Atlanti Óceánig,

Bolyongani velem
A nyugati szigeten,
Elkészett utamon.
Éjfélkor utazom.

ELKÉSETT ÚT

Elkészett út. Bár éppen erre vártunk,
Tengert szomjazva, messzeségeket,
Nem tudhattuk, hogy lesz egy utitársunk,
Mire vonatra szállhatok veled.

Szívedben hordod, hiába vigyázunk,
Kilesi minden érverésedet.
Nem tudhattuk, hogy nem lesz mód leráznunk
Vasuton, sem hajón a végzetet.

De mit tegyünk, ha elmúlt ifjúságunk,
És útra kelnünk most engedtetett?
Csak most. Veszed a lapot, nem veszed?

Ó, édesem, mi nem kis tétre játszunk.
Folytassuk-e? Nincsen más felelet:
Igen. Amíg lehet, ahogy lehet.

ÁTKELÉS

I

Nem az a tajtékot sziszegő szél,
Nem az a felhajtott gallérú köd
Vár, amire vártam.
Őszömben nem ősszel jöttem ide:
Fehérlik messze a sziklafal,
Mint világok végén a boldogok szigete,
Mint új ifjúság, a fiatal
Nap tündöklök május havában.

De a fehérlő csík, amit
A hajó a zöldbe hasít,
Északi tengerek hidegét
Hordja taraján.
Ez nem az a sóvárgott-ismerős,
Meghitt, közös ősz
Anya-szerető, a földközi kék:
Ez a kegyetlen-kalandos Óceán.

Ilyen vizen siklott Trisztán hajója
Nyugat felé, Cornwall felé, s azóta
Hány messzeségbe mennyi vágy!
Új kalandokra hódítók, kalózok,
Költők szíve ily tengeren hajózott,
Míg fel nem tűnt az Újvilág.

Milyen jelenvaló a régmúlt!
Ez volt a tenger, ahol széthullt
A Nagy Armada, és e század
Veszett bohóca sem tudott átkelni rajta.
E süppeteg, keskeny dűnák
Homokján volt, hogy angol libasorban
Néztek fehér sziklákra, át a partra
Bombaverésben s vártak csak nyugodtan
A csónakokra az elárult katonák –
S tudtam, hogy életem és amit élni szeretek,
Az is e jól belőtt dűnán, tengeri szélben
Vár, félig halálraitélten,
Mint az a ritkuló, de meg nem vert sereg.

2

Mert nekem nem a messze fény
Kellett, hivalgó idegenség –
Anglia, nem magadért szerettelek,
De azért, amit megoszthattam veled,
Ami belőled otthon is jelenlét,
Az kellett, amit
Nem terhelt vám, se profit,
Nekem nem kellettek áltatásaid,
A szabadverseny balkánszabású rongya,

És nem kellett a művelt hulladék sem,
De megkaptam kamat nélkül, hozomra
Tengeredet s álltam vadízú szélben,
S halványan hullt a nap az óceánba,
Ilyen vizen, ilyen zöld tengeren,
Mint ahol most mi járunk, édesem,
Hűvös, tündöklő napszállatra szállva,
Mig felmerülnek fehér sziklafok
Fölött a vöröstéglás teraszok,
A kikötő.

A mi napszállatunk
Nem ez, szívem, mi még feltámadunk,
Keletre, s ott napunk ha elmerül,
Hullunk utána tengertelenül.
Most még ez a szemérmes kikelet
Vár, mosolyog. Igen, ez a Sziget.

PARLAMENT

Láttam a *speaker*-t pápaszemmel,
Bodros parókával fején.
Két komoly, térdnadrágos ember
Fogja talárja szegélyét.
Ahogy a boltív alatt áthaladt,
Valami érthetetlen áhítat
Fékezte idegen szívem hitetlen nevetését.

Áhítat, persze, nem enyém,
Azoké, akik körülálltak.
Éreztem, hogy a némaságnak
Elektromos töltése lett:
Nekik az ódon maskarából
Szikrák csaptak ki, s ami régen
Valamikor megtétetett,
Az most a jelkép közegében
Parókásan közeledett,
És megborzongtak a hívek,
Mint templomokban úrfelmutatáskor.

Míg a nevetséges kísértet
Az ünnepélyes termen átvonult,
Képzeletem tudatra ébredt,
A véres parlamenti múlt
Bennem is élt,
Dobogtak Cromwell skárlát hadai.

Mert mi volt az elfeledett
Misztérium, az a régi tett,
Mely a jelképet élteti?
Az a furcsa dolog,
Hogy legelőször épp az angolok
Vágták le királyuk fejét.

Bizony, a parlament
Sem az volt, amit nekünk ma jelent –
Nem mindig játszották e „*fair play*”-t.
Ezt a rendet, a nyugodt
Tapintatot, jogot
Eltombolt harcok közt keverték.

Tetszik vagy nem tetszik, hiába,
Bárhogy is tétováz a rím:
A nagy dolgokat e világra
A vér hozza, a vér,
S a józanság, barátaim,
Hit nélkül semmit sem ér.

VELAZQUEZ VÉNUSZA

NATIONAL GALLERY

Micsoda hát! A barna és tömött,
Fölfésült kontytól és a meredek,
Izgalmas nyakszirttől a kissé hosszúkás far
Két hívó gödröcskéjéig vezet,
Méltóságteljes ív, komoly testszín varázssal,

Mert átvezetett minden örömet
A velők s idegek törvényei szerint
Ez a merész vonalú, nyugodt gerinc,
Míg e nemes formába öltözött.

Lehet hiszen,
Hogy a görög márványok között
Ennél még szebb hát is akad,
De énnekem
Nem pótolja semmi e törött
Szürkét, a síma húson a foltokat.

Mert ez a testszín nem ragyog,
Ez nem a röneszánsz édes zománca,
Mellyel a megújódott
Emberiség a húst bevonta,
Mikor a szépségért rajongva
A földi megdicsőülést kívánta.
Ez nem az „édes, új stíl” százada,
Mely egyszerre volt akarat és álom,
Ez nem a Rafael káprázata,
Egyértelmű diadal a homályon,
Nem is az a már kissé irizálva
Mocsári hús-zöld, melyet Rafael
Festett végülis a sötét Fornarinára,
Mikor már tudta, hogy búcsúzni kell,
Hiába veti szalagon a karra
A birtoklás jeléül: „Raffaello”,
Hogy e veszendő húst még, még akarja,
Zöldell a hús, a máris szertehulló –

Nem, ez a talp nem fehéruha párna,
Látszik sarkán, hogy megszokta a földet,
Feszülő, izmos lábaszára
Szemünket ahogy vonzza följebb
A gödrös tomporig, megint
A hosszú hídat ívelő gerinc
Vezeti vissza a titokzatos fejig,
A testen végig a nápolyi sárga
Víz-szürke foltokba törik –

Igen, ez a komoly, természetes beszéd,
Ahogy hozzánk is szólt a szerelem,
Nem álom, nem megszépült messzeség,
Akárkitől kaptuk, áldott legyen,

Mert ennél többet és nagyobbat, komolyabbat
A sors és a művészet úgysem adhat,
Ha van megváltás, csakis ezen át,

S a tükörben az arc
Talán azért oly elmosódott,
Hogy ne is lehessen csalódnod,
Hogy azt lásd benne, amit te akarsz,
Bárki vagy, megbékülve gondold:
Igen, ilyen volt, a mienk volt
És megér egy halált.

MANET OLYMPIÁJA

JEU DE PAUME

Mikor először álltam vele szemben,
Azt gondoltam: Ez az hát? Ennyi csak?
Jelentősebb volt a képzeletemben
Ez a póz, ez az elfekvő alak.

Van hús ilyen fehér? Mert én bizony
Nem láttam ilyet.
Elnéztem s azt hittem, ez az idom
Kápráztató, gyönyörű felület,
Nem valóság, nem valóságon túli,
Csak mesteri tudás és játék-szerelem,
Hab-ágy, hab-test, amely nem tud kigyúlni,
Hiába szép, hiába meztelen,
Hiába szerelem-játékok fűszere,
Groteszk néger cseléd,
Keserű csokoládé s tejszínhab cukrozottan,
Bevált keverék,
A fehérpuha láb és hímzett hüvelye,
Egyik papucs lehullva,

Kikandikál öt lábaujja,
A másik öt megbúvik cifra tokban,
Hiába, a szerelem nincs sehol:
Itt semmi sem komoly.

De most, hogy egy hét múlva újra látom
E mesterkélt remekművet, barátom,
Kezdem megérteni:
Tudta, mi az, amit lepárol,
Ilyen volt körülötte a világ,
Amelyből eltűnt valami,
Elfoglalták az üres burzsoák,
Mint a nagy vásznanakon *Az erkély és A páholy*
Elegáns, léha urai.

S a nők, a nők! A szerelem,
Sikkes és leleményes, és szenvedélytelen,
Ahogyan kell a századvégi hímnek.
A játékra tenyésztett, kényeztetett alak –
Olympia meztelen,
De hajában rózsaszín szalag,
Pipogya lábán kis papucska, hímzett.

A századvégi, teremő hiány
Hozta létre fényűző testét,
Mert átalott csalatni, csalni.
És tündöklük Olympián
A korlátolt tökéletesség.

(Mit mondasz? Hogy ez forradalmi
Újdonság, és Manet az új festészet atyja?
Barátom, ezt itt senki sem vitatja.)

MI MARADT?

JEU DE PAUME

És mi maradt a többieknek?
A tárgyak, tengerek, a kertek,
Hatalmas fényvarázs... Monet!
A meglelt pillanat, az új szezám, a nagy láz,
A lángba olvadó roueni székesegyház,
Ahogy átalakítja a hajnal, a nap s az éj.

Meg a lóversenyek, cirkuszok, kabarék,
Regatták, mulatók, a *modern* keverék,
Melyet erős szemük világi glóriába font,
De nem élt ünnepélyek között, nem volt világi
A dicsfény, amelyet ő tudott megtalálni
Az ős dolgok körül: Vince, a szent bolond.

A székek, napraforgók, Auvers vad temploma,
A szálas fölrakás, a durva textura,
Ugy érzed, nemsokára elnyelik az egészet
A törzsek, levelek, rögök, homokszemek,
A mozgásra kapott vegetatív sereg,
A hatalmasodó és támadó tenyészet.

Ő maga is, akár egy megőrült napraforgó.
Emlékszel a szomszédban az öreg Tintoretto
Önarcképére, ahol búcsúzik?
Fehér szakáll, könnyezni kész, okos szem,
De a sosevoltat nem siratja most sem,
Csak azt, ami övé volt s amit majd elveszít.

De Van Gogh itt szenved, vibrál a képen,
És védtelenül mered rád a kék szem,
Kavarognak a vastag, kék, sárga huzalok.
Meggyötört, megriadt, eltévedt szomorúság,
Szakállából fakadnak a mártírfényű rózsák,
Vörös hajából is az örület lobog.

És bátrak bátra, te legnagyobb, hogy szeretlek,
Nagyúr és nyomorék, pap és pojáca Lautrec,
Kegyetlen szenvedő, Baudelaire testvére te!
Te nem féltél a test s az abszint démonától,
Vásznaidon vihogva táncol
Párizs halálfejű, vidám kísértete.

És mozdulat bűvésze, Degas, ki észrevetted
A kiszolgáltatott, torzult, szomorú testet,
Habár rivaldafényben és tüllök fátyolán át,
Felvillantottad a tündéri mozdulat
Lidércké, tejfehér sugárköre alatt
Tündöklő ballerínák szegény majompofáját.

S a nagy menekülés! Sóvár, primitív álmok!
Tahiti! Tarka hit, egyszer valóra váltott.
És terjed a ragály, a művelt babona.
Állati angyalok, meztelen, messze Éden,
Mákonyos felírás a festmény szögletében:
S a testük aranya... a testük aranya...

ÖT SZONETT

A CAFÉ DE FLORE TERASZÁN

Sajnáljam tán az elkényeztetett
Bandát, amely magas sarkú cipőkben
Hímsegget himbál s úzi az időtlen
Kövek között az élvezeteket

S a lányokkal, kiket megrészeget
A puha szél, az éles fény, előttem
Morzsolgatják egymás testrészeit;
Sajnáljam, amiért hideglelősen

Rettegnek, hallom, az új kényesek
Az apokalipszissé nőtt atomtól,
Rendcsinálástól, új társadalomtól,

Vagy bárhogy nevezzék a végzetet
E teraszon ficáncoló sűrűben?
Még félelmük is oly valószerűtlen!

A TÍZEZER GALÉRIÁBAN

Hideglelős ijedtség szülte – így
Mondják – új látásmódoktól csupáltan
A lélek kivetült lidérceit
Valószerűtlenül valóraváltan,

S futószalagon készített, hibátlan
Totemekké növesztett férgeit
Megérte a tömegesült *elit*
Szerte a tízezer galériában.

Gátlástalanul társult végtagok
S tárgyak után új teremtsébe fog
Mindenhatóan a tudatalatti:

Felszínre tör a perctől ihletetten
Vagy hosszú és elmélyült révületben
A salaktalan őselmény, a pacni.

A SZORTYOGÓ ÉRDEKESÉG

Mi lehet itt még érdekes? Ime
Példák: egy rinocéroszt rózsaszínre
Kifesteni s elstálni vele
A Montmartre-ra: ecset hegyire

Tengeri véglényt tűzni, hogy a kinja
Végsőket rángatózva fesse be
Meghívott műértők előtt a képet
Végöszönősséggel; vagy nem evégett

Halmoznak új s új undort a regények,
Új és új érdeklődést kelteni,
– Olykor csak visszás ingerekre éled

Az érzék, ha elveszti erejét –
A szépprózában szortyog a nemi
S emésztési váladék, ürülék.

TOVÁBBI

Tovább! Aki felváltva csatlakozhat
Ehhez meg ahhoz, rá sosem fizet,
Új hévvel ünnepelhet régi rosszat,
Emberáldozást, máglyát, vakhitet,

S ha ezt már unni kezdik, visszakozhat,
Látogatni, hogy Nyugat vagy Kelet,
És minden kötelek ha szakadoznak,
Valamely távol börtönbe vetett

Taránti vagy tungor hazafi mellett
Jobbakkal együtt bárki szót emelhet,
Habár lehetnek még hátrányai;

De megmaradni következetesnek,
Egy hű „feszítsd meg”-et kiáltani –
Ki tudja, ez talán még érdekesebb.

AZT HISZIK?

Azt hiszik tán, hogy ezzel a vizet
Gyanús malmukra hajtom én is immár,
A pállott szépség-kotyvalékot innám,
Melyet piszkos, de avatott kezek

Pancsolnak, egy kis korszerű meszet
Keverve hozzá, – hadd igya a kontár! –
Dicsérem, amit tűzre vetni nem kár,
A csalásukban cinkosuk lesznek?

Nem, ne is lehessen olyan sötét agy,
Ki azt mondhasa: te is a miénk vagy.
A régi lotyó az új piacon

Magát új s új kencékkel kikeríti,
De nem vénül meg harminc év előtti,
Első szerelmünk, a forradalom.

CAMBRIDGE-I ELÉGIA

Az íves boltozat alatt,
A legyező-gótika alatt,
Eszembe jutott Sárospatak,
Nem is tudom, miért.

Talán az együgyű kis boltozat
Jutott eszembe,
Ahol a faragott rózsza alatt
Négy tehetetlen magyar nagyúr
Vergődve, megromolva és bizalmatlanul
Egymással *sub rosa* beszélt,
Hogy mi lenne, ha... mi lenne...

És jártam, néztem, álltam
Kollégiumi parkvilágban,
Rododendronok, gótikák,
Röneszánsz kutak, azaleák,
A pázsit meg az Erasmus-ablak
Gyöngéd izzással felragyogtak
Hűvös, tengeri, szürke szélben.

Ezt is megéltem, ezt is megértem...
Hányszor gondoltam erre a veszélyben,
Mikor üldözve, zaklatottan
Diákjait, költőit fordítottam,
Börtönök, razziák közt, angol bombaverésben,
S háromszáz év után
Az ő lelkükkel egyetértve írtam,
Suckling, a gavallér, Marvell, a puritán,
Nyakfodros, régi angolok
Adtak erőt, hogy azt kibírjam.

S most innen arra gondolok,
Miről beszéltek a „rózsza alatt”!
Hát mit nekem nagyúri összeesküvők,
A kelepccébe hullt, szomorú dúvadak,
Mit tudok velük kezdeni?
Mit nekem a bécsújhelyi
Siralomház fala?

Mikor azt nézték, mit gondoltak ők?
Hogy „kár vala... kár vala...”?

És ugyanakkor itt
A Cam folyón ugyanígy
Siklottak *punt*jaik,
Rajtuk a csáklyázó diákok,
Velük a hamvas bőrű lányok,
Mezítláb akkor is, hűvös, tengeri szélben,
A költő kezében gitár –
Vagy lant inkább?

Kár vala, kár –
Ezt gondolhatta börtönében.

Egy ívelt kis kőhídon át
Fekete köntösében két diák –
Elég ma Cambridge-ből, elég!
Hogyan is szokás az elégiát
Befejezni? Él magyar, áll Buda még...
Csodának ez is épp elég.

Mert elmúltak a nagyurak,
De megmaradt Sárospatak,
Megmaradt Sárospatakon
A régi metszet a falon:
Zrínyi Péter
Horvát bán
Inas nyakán
Még levágatlanul szegény fejével.
Az egész alak
Áthúzva vastagon
– Tán Bretzenheim vagy Windischgrätz alatt –
Rajta felírás, kései,
És ma is hirdeti
Császárhűséggel a fekete tinta:
„*Decapitato in Vienna.*”

De megmaradt
Sárospatak
És megmaradtak ablakdíszei,

A röneszánsz domborművek,
A bajszos és kerek,
Víg magyar koponyák
Onnan néznek le rád,
És él magyar, áll Buda,
És ez is épp elég csoda,
A századokon át
Élnek a magyar koponyák,
A múlt csak példa legyen ma:
Decapitato in Vienna –
Elég volt már, elég!

Hol is vagyok? Szívem ritmust cserél.
Emeletes teázó, tej és erős tea.
Barátságosan szürke angol ég.
Rododendron, narancsvörös, lila,
Buján tenyésző sárga viola.
Tengerről fúj a szél.

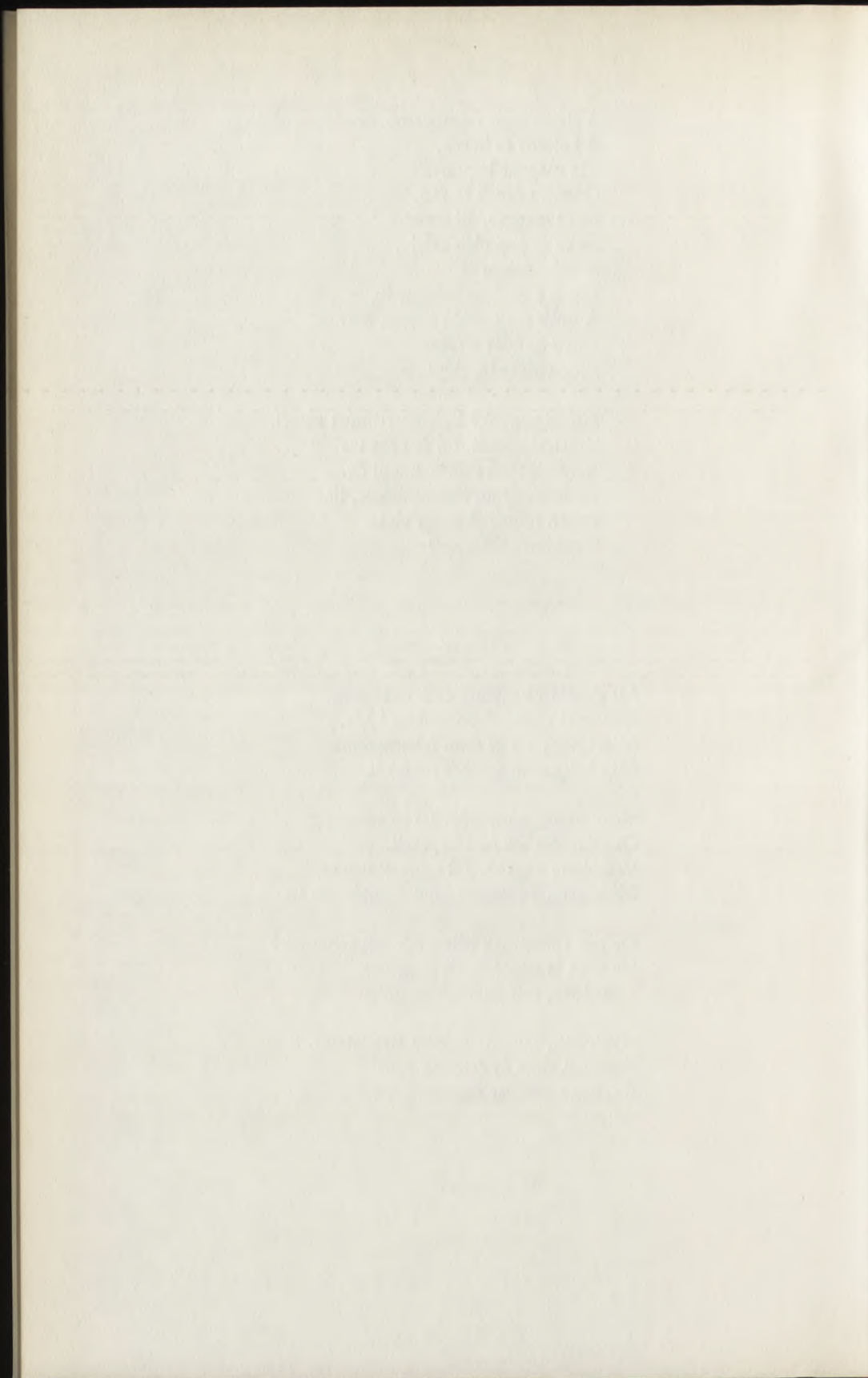
TITOK

Mi annyian vagyunk csak összesen,
Amennyi ember Londonban lakik.
Miért hogy ezt el nem felejthetem,
Míg hallgatom a város hangjait.

Nagy város, nagy nép. Itt az idegen
Öt világrésznek érzi kapcsait.
Vendégük vagyok. Jól bánnak velem.
Mint gyógyfürdőben, úgy nyújtóztam itt.

De mit tudhatnak rólam? S mit tehetnek?
Ha nem is angolok, de angyalok
Lennének, mit jelent rokontalan

Nyelvünk, szívünk nekik? Itt életemnek
Egyetlen titka és értelme van:
Az, hogy magyar vagyok.

TRISZTÁN

(Illés Endrével)

DRÁMA. HÁROM FELVONÁS

1956

CLARENCE

1870-1871

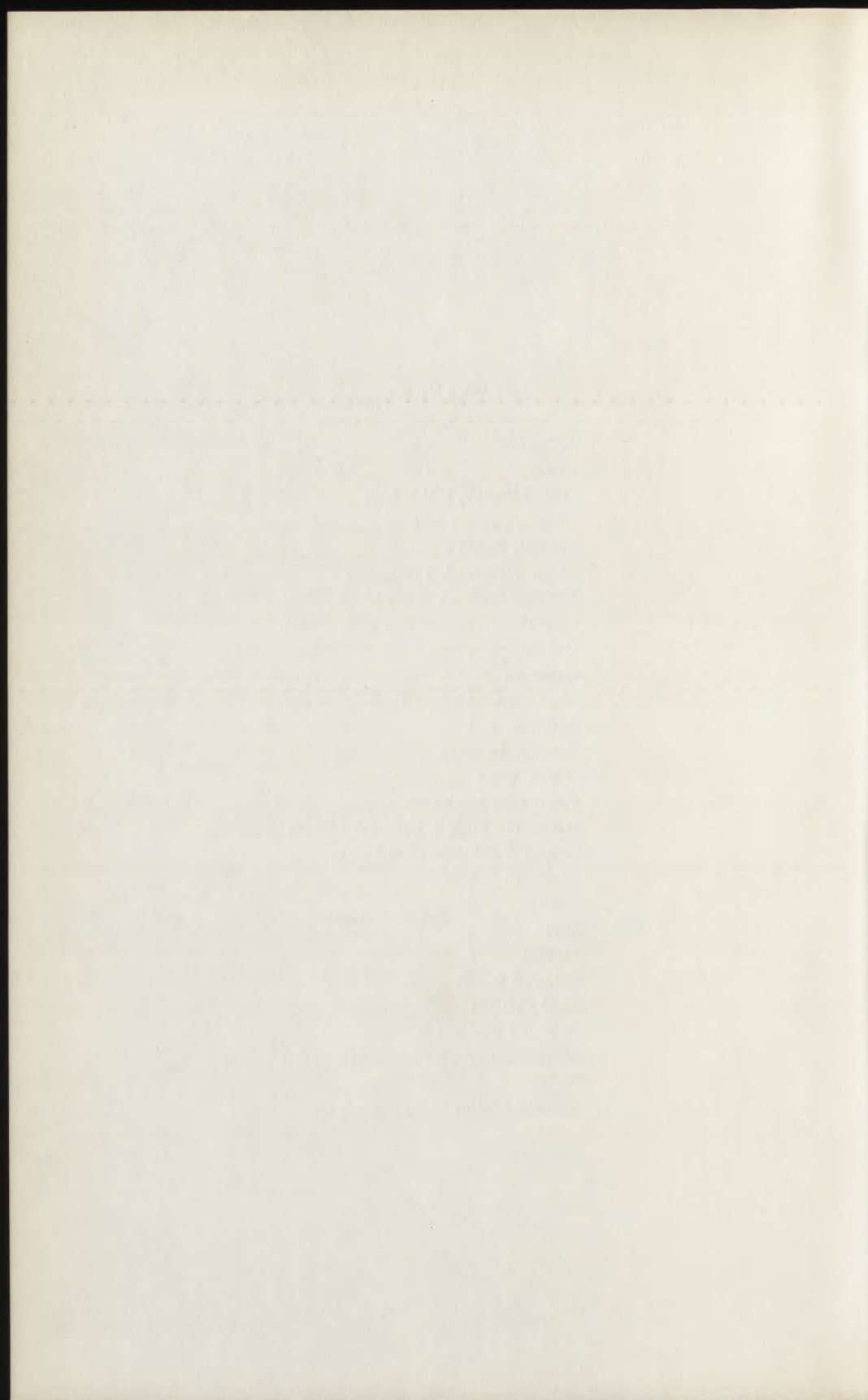
CLARENCE

1870

SZEMÉLYEK

TRISZTÁN
 IZOLDA
 MARKE KIRÁLY, Izolda férje
 GURMUN, Izolda apja
 VOLURA, Izolda anyja
 BRANGWAIN, Izolda szolgálója
 AGUYNGUERRAN, a gyáva lovag
 GORVENAL, Trisztán fegyverhordozója
 GUENELON }
 GONDOIN } Marke bárói
 DENOALEN }
 ARUNDEL }
 BANNOL, hadnagy
 OGRIN, törpe
 FEHÉRKEZŰ IZOLDA
 KEIREDDIN KIRÁLY, Fehérkezű bátyja
 VIVIEN, Fehérkezű udvarhölgye
 PLEHERIN }
 LITAN } Keireddin bárói
 JOVIN }
 GAVIOL }
 PELOT, a vadász
 ELSŐ GYILKOS
 MÁSODIK GYILKOS
 UDVARHÖLGYEK, LOVAGOK, APRÓDOK

Történi: Artus király idejében

ELSŐ FELVONÁS

A SZERELMESEK

ELSŐ KÉP

Cornwall. A tintageli vár lovagterme. Az előtérben trónszéken Marke király, körülötte áll a négy báró: Guenelon, Gondoin, Denoalen, Arundel.

Egy apród

GUENELON
a királyhoz

Trisztán!

ARUNDEL
a királyhoz

A kedvenced!

DENOALEN
a királyhoz

A kóborlovag!

GONDOIN
a királyhoz

S még utódod is?

GUENELON
a királyhoz

Tán ő örökölje trónodat?

ARUNDEL
a királyhoz

A behízelt idegen?

DENOALEN
Trisztán? Nem, sohasem!

GUENELON
Kalmárfinak mondta magát,
Mikor Cornwallba lépett.
Áöltözetben, álnokul
Jött behálózni téged.

MARKE KIRÁLY
És titeket is, cornwalli urak,
Kiket most elvakított a harag,
Nem nyert meg éppen így?
Ujjongva élém ki hozta
Újmódra feldarabolva
A szarvasok, őzek részeit?
S a vadászt magát?
Meg a hárfadalát?
Nem én kerestem őt, nem én!
Ti hoztátok elém.

DENOALEN
De te magad mellé vetted őt
Hárfázni színed előtt,
S azóta belopja a dalba,
A szívedbe lopja mérgeit,
Felkavar és lecsendesít,
Ahogyan épp akarja.
Varázsló volt a vadász,
A hárfajáték új varázs,
Szívedre szötte a hálót.

MARKE KIRÁLY

Amit varázslat megtehet,
Eléri a szív, a szeretet –
Mit tudtok ti ehhez, cornwalli bárók?

GUENELON

Le nem veszed róla a szemedet,
Ellopta tőlünk a szívedet.

MARKE KIRÁLY

A szív a vér szavának
Ellent hogy állhat?
Hiszen megtudtam aztán,
Hogy halott hugomnak, Fehérvirágnak
Szomorúságban szült fia Trisztán.

ARUNDEL

De mégis idegen,
Mert idegen volt az apja.
Tengeren túlról jött hugodért,
Fehérvirágért, Loonnois királya.

MARKE KIRÁLY

De miután a bitorlót leigázta,
Trisztán az országát otthagya magára,
A trónját másra bízta,
Ő maga hozzám jött vissza
S hűbéresemnnek itt maradt.

GONDOIN

Azért jött, hogy a trónodat
Előlünk megkaparintsa.

MARKE KIRÁLY

Jött, hogy velem nyargaljon a harcba
És védje a földeteket,
Ott villogott legelől a kardja,
De bezzeg elmaradt a tietek.
És akkor nektek is kapóra jött,

Mikor Morholt, az írek óriása
Várta, kit tűzzön mérgezett vasára,
S ő volt, aki vele megütközött.

GONDOIN

De a hízélgésben igazán kiváló.

GUENELON

Marke király! Kivette rád a háló.

ARUNDEL

Küldd vissza Loonnois-ba.

MARKE KIRÁLY

felpattan

Mit merészeltek, hűbéresek!

ARUNDEL

Vagy ha ez nem tetszik neked,
Gondolj törvényre és szokásra:
Házasodj meg.

GUENELON

Igen, azért jöttünk, hogy erre kérjünk.
Gyermektelenül halt meg hitvesed,
Fiatalon, s te özvegyi életet
Élsz már tíz éve. De nem késő most sem.
Engedd, hogy neked megkeressem
A legméltóbb királylányt feleségül,
Hadd szüljön trónodnak igaz utódot.
Híveidet a cselszövőtől,
Országodat a zavaros jövőtől
Így kell megóvnod.

MARKE KIRÁLY

Nem! amíg hallom, láthatom kedves hugom fiát,
Az ágyasházam küszöbét királylány nem lépi át –
Ó, lovagok! ne sértsen haragom –
De nem azért szoktam meg a magányt,
A hallgatást, merengést, nem azért

Leltem vigaszt a hárfadalban,
Hogy az asszonyi kacajt újra halljam
S nézzem az örvényt, mely magába ránt,
Érezni dagályban, apályban a vért.
Hív lovagjaim, hagyjatok engem
Kedvemre vadásznom, magamban merengnem –
Én nem házasodom.

GUENELON

Hát halljad, király!
Én szoltam nemcsak a magam nevében:
Cornwall harminc bárója tart velünk,
S ha kérésünket nem teljesited,
Mi várainkba visszavonulunk
S nem vagy többé urunk –
Lehetsz király mások felett.

MARKE KIRÁLY

a terem háttérébe vonul, egy oszlopnak támaszkodik. Magában

Hol az igen, mely nem-et mondana?
A megadás, mely képtelenség?
Szerencse, adj egy ötletet!

Kintről madárcsicsergés, két fecske berepül a terembe

GONDOIN

Ni, fecskék!

MARKE KIRÁLY

Csicsergő, drága vendég!
Parti fecske!
Ne szálljatok el még!
Maradjatok!
Kedvesebb vendég szorongatott
Tintageli váramba nem is jöhetne.
Mit hoztok, miféle örömet?
Nem féltek-e az orvmadarak között?
Széttépnek még e karvalyok.

A fecskék egy aranyszálat ragadnak ki egymás csőréből

GONDOIN

A csőrében valami arany ragyog!

DENOALEN

A másik kikapja!

GUENELON

Nem, hullani hagyja!

Az aranyszál földre hull

GONDOIN

Ni, leesett!

Kapd el, te gyerek!

Az apród odaszalad, fölveszi. Marke királynak adja.

A fecskék kiröpkülnek

MARKE KIRÁLY

Elröpkül már! Hova száll?

Mi ez? Micsoda aranyszál?

Hol a lány, akinek hajszála ez?

Hol a fa, melynek aranyága ez?

Hol a fej, ahol ilyen terem?

Váram alatt vagy túl a tengeren?

Ti lovagok!

Nos, itt a válasz, amit adhatok:

Akié ez a haj, az kell nekem –

Hozzátok el, én elveszem.

Lehet asszony vagy hajadon,

Én hitvesemnek elfogadom.

Ha tündér, ha falusi kislány,

Őt veszem nőül, senki mást –

Csak elhozzátok. És ha nem?

Én rajtatok nem követelem.

De aztán

Ne halljak többé unszólást.

Nos, föllelitek?

GUENELON

Uram, ki tudna ilyet?

ARUNDEL

kajánul

Nem tudhat ilyet, csak egy,
Az, aki téged úgy szeret,
Hogy a lehetetlenség lovagja lett.
Ezt aztán bizonyosan
Elvégzi boldogan:
Ki más tudhatja? – Trisztán.

MARKE KIRÁLY

Trisztán? És éppen ő?

Egy percre eltűnődik

De úgy is jó.

Az apródhoz

Kerítsd csak elő!

*Az apród kimegy. A király és a lovagok ellenséges távolságban
és hallgatásban*

MARKE KIRÁLY

a hajszálat nézegeti, egy idő után magában

Milyen hosszú! Milyen arany!
Máris milyen hatalma van!
Azt sem tudom, kit, s már kívánom.
Magához ránt csak egy hajszálon.
Magához ránt? Nem ránt – ez nem.
Ez nem lehet az örült szerelem,
Mely rombol és romokra hág –
Valami arany tisztaság
Tündöklék rajta. Merre van?
Trisztán, szerelmetes fiam,
Ha végső, nagy próbára indul,
Tán megleli itt vagy tengeren túl.

Belép Trisztán

Kedves öcsém! E jó lovagjaim
Jólétemért aggódva és az ország
Nyugalmát éber szívükön viselve
Kérésüket s tanácsukat élém
Tárták, hűségüket s hatalmukat
Vetették latba, hogy megházasodjam
S a trónnak fiú-örököszt szerezzek.
Én féltettem magányos lelkemet
És özvegy életemnek mélabús
Rendjét, nyugalmát, s így tanácsukat
Elhárítottam – de halld csak, mi történt!
Két fecske berepült komor vitánkba
És csőrükben arany üzenetet,
E hajszálat hozták nekem.

Atadja Trisztánnak

Csak ezt
A lányt vagy asszonyt, hogyha asszonyé,
Fogadom hitvesül, csak őt és senki más –
Ezt mondtam és e báróimra bízam,
Hogy megtalálják. De ők megriadtak
A feladattól s szokásuk szerint
Neved magasztalták s úgy vélekedtek,
Hogy csak te tudnád véghez vinni ezt is.
Kedves öcsém, azért hivattalak hát,
Hogy meghalljad – nem, nem parancsomat,
Kérésemet csupán: Érz-e kedvet
S erőt, bátyádnak menyasszonyt szerezni?
Útrakelni a lehetetlenért?

TRISZTÁN

Édes bátyám s királyom, mért teszel
Velem ilyet? E rágalom-szivű
Bárók dühös máját miért hevíted
Látszat gyanús szeszével?
Mért higgyék, hogy királynétól miattam
Van megfosztva királyi életed,
S trónörököstől aggódó nyugalmuk?
Hát hogyha már nem élnél, hát ha nem
A kedvedért, tudnék-e itt megülni,

Kalandokról lemondva, tengerekről?
Ó, drága bátyám, felséges királyom,
Csalatkoznak báróid, és te is
Tévedsz, ha azt hiszed, hogy lehetetlent
Bíztál öcsédre.

Az ablakhoz megy, a fény felé tartva nézegeti a hajszálat

Ez a szőke hajszál
Előttem ismerős.

Határozottan

Én láttam ezt
Hosszan leomló, arany sokaságban.

ARUNDEL
Már símogattad is?

TRISZTÁN
Nem, szép lovag, akkor erőm se volt,
Hogy kedvet kapjak a símogatásra.

MARKE KIRÁLY
Mikor, Trisztán?

TRISZTÁN
Uram, a fecskepár
Izolda haját hozta el közénk
Tengeren át. Aranyhajú Izolda
Egy szál haját hullatták el.

DENOALEN
Izolda?
Az ír királylány hajából való?

MARKE KIRÁLY
S a nagybátyját, Morholtot te megölted!

TRISZTÁN
Párbaj volt, bátyám!

MARKE KIRÁLY

Ott más neve lesz majd:
Gyilkosság! Nem! nem engedhetlek el:
Irországból ezer halál fogad.

ARUNDEL

Gondold csak meg, Trisztán! Ezer halál!

TRISZTÁN

Ezer vagy tízezer! Nem félek én
A sokfejű haláltól. S majd elér
Valamikor az egyetlen halál.

GUENELON

kajánul

S te Irországból ilyen ismerős vagy?

GONDOIN

Már jártál ott, Trisztán? S láttad Izoldát?

TRISZTÁN

Igen, mikor a viadal után
Sebemmel a tengernek nekivágtam.

MARKE KIRÁLY

Mert mérgezett sebedre csak a méreg
Hazájában várhattál gyógyulást.

ARUNDEL

Marke királyhoz

Te tudtad, uram?

MARKE KIRÁLY

Tudtam.

DENOALEN

És nekünk
Nem mondtad soha sem.

MARKE KIRÁLY

Nem! Nem engedlek, Trisztán, én fiam.
Kóbor hárfás szegény rongyaiban
Látott vendégül akkor Weisefort.
Ki sejtette, hogy Trisztán maga volt?
De most az én lánykérő követemnek,
Mint Trisztánnak kell Irországba menned
S ott jól tudják, hogy kedves hősüket,
A nagy Morholtot Trisztán ölte meg.
Rád lesnek Irország vitézei –

Felindultan

Nem engedlek Istent kísérteni!
Nem engedlek! Nekem drágább a véred!

TRISZTÁN

Bátyám, királyom, megpróbálom érted.
Indulok holnap. Adj velem száz lovagot,
S vagy meghalok vagy azt a királylányt megkapod.

MARKE KIRÁLY

Nem!

TRISZTÁN

Jól tudom: az sem volt könnyű út –
Ez nehezebb lesz.

MARKE KIRÁLY

Bajt hozó út. Halálos út.
Nem engedlek!

TRISZTÁN

Talán azt akarod,
Hogy báróid gyávának tartsanak,
Vagy azt higgyék, hogy fiatal fejem
Kívánja koronádnak szorítását,
S hogy tagjaim, izmaim trónuson
Óhajtanának majd elnehezedni?

Ha Cornwallban békét akarsz, uram,
A békét én hozom Aranyhajú
Izoldával!

ARUNDEL
gúnyosan

S azt hiszed, elhozod?

TRISZTÁN
Arundelhez

Sem te, sem más – csak én hozhatom el
Izoldát! És én elhozom!

MARKE KIRÁLY
nehéz sóhajjal

Szivem Trisztánja, menj hát. Védjenek
Áldásaim s minden jó szellemek.
Jézus legyen veled s a Szűzanya,
A fényességes Tenger Csillaga.

Függöny

MÁSODIK KÉP

Írország. Weisefort

Csarnok Gurmun király palotájában. Háttérben néhány lépcsőfok: kör alakú hatalmas ablakmélyedéshez vezetnek. Az ablakon túl a tenger. Izolda egyedül ül az ablaknál. A tengert nézi, hárfázik, halkan énekel

IZOLDA
énekel

Brán királyfi hajóra száll –
Hová, hová megyen?
Vitorla se kell, vad szél viszi el
Kavargó tengeren.

Szigetre ér, mely hófehér,
Hol minden arc nevet,
A szem, a száj nevetésre áll,
Fehér nevetés pereg.

De Brán királyfi nyugatra száll,
Nem nyugszik szíve még,
A tengeren át keresni tovább
A boldogok szigetét.

Az utolsó strofándl bejön Brangwain, megáll Izolda mögött, hallgatja

BRANGWAIN
Még mindig rá gondolsz? A hárfásra, Izolda?

IZOLDA

Két éve járt itt – nem könnyen felejték.

BRANGWAIN

Hallottam, az ő dalát énekelted.

IZOLDA

Azt hitte, meghal – ezt még akkor dalolta.
Én sem értem, hová tűnt – búcsút se vett.

BRANGWAIN

Furcsa neve volt. Tantrisz.
Soha nem hallottam ilyen nevet.

IZOLDA

Miféle lárma ez?
Nézd meg, Brangwain, kik járnak odalent.

BRANGWAIN

Kihajol az ablakon, majd visszaszól

Rőt Aguynguerrant láttam éppen, úrnőm,
Bannol hadnaggyal és fegyveresekkel.
Úgy láttam, egy foglyot hoznak magukkal
S ide jönnek vele a palotába.

IZOLDA

A gyáva Aguynguerran? Két napja még
Sárkánynak nézte a repülő halat,
S most fegyveresekkel őrizteti magát?

Rőt Aguynguerran beront

AGUYNGUERRAN

ízgatottan

Hol a király?

BRANGWAIN

Jól tudod, hogy a kikötőben:
Most bocsátják vízre a nagy hajót.
Volura királyné is vele van.

AGUYNGUERRAN

Izoldához

Elfogtam, elhoztam Morholt gyilkosát.
Kint van, a fegyveresek őrzik őt.
Ezer halál vár rá, és az ezerből
Kilencszázkilencvenkilencszer én ölöm meg.

IZOLDA

már ő is izgatott

Morholt gyilkosát? Hol van? Hadd, hogy én is
Láthassam! Hol van?

AGUYNGUERRAN

kikiált

Hozzátok be, hé!

Bannol hadnagy két fegyveressel és a sebesült Trisztánnal belép

AGUYNGUERRAN

izgatottan kikiált

Hej, fegyveresek! Jöjjetek be, még!
Mindannyian! Megszökhettek a foglyunk!

BANNOL HADNAGY

Elég lesz, uram, kettő is belőlük.
Láthatod, hogy a fogoly sebesült.
Jobb karját érte a vas, nehezen
Mozdíthatná meg.

AGUYNGUERRAN

S hátha balkezes?

Izgatottan hátrál

És balkezével osztja a halált?

BANNOL HADNAGY

Fegyvere sincs. Elvettük. Láthatod.

AGUYNGUERRAN

Megnézted, Bannol? Jól kitapogattad?
Egy tört, egy kést még mindig rejtegethet!

BANNOL HADNAGY

Nyugodj meg, uram, nincsen semmije.

AGUYNGUERRAN

hirtelen kiegyenesedik

Hogyan? Mit mondasz? Nyugodjam meg? Én?
Tudd meg, Rőt Aguynguerran szíve még
Senki miatt nem dobbant nyugtalanul.

BANNOL HADNAGY

Tudjuk, uram. Nyugtalanul soha.
Csak hevesebben.

Izolda ezalatt feldúltan nézi Trisztánt, aki bátran visszanéz rá

IZOLDA

Ki vagy?

AGUYNGUERRAN

odaugrik

Gyilkos! Gyilkos!

IZOLDA

Tantrisz, a hárfás?

BANNOL HADNAGY

Trisztán, Marke király lovagja.

AGUYNGUERRAN

izgatottan ide-oda ugrál

Trisztán... Tantrisz... Mindegy, akárki! Gyilkos!

IZOLDA

Tantrisz... Trisztán...

Fejét rázza

Aguynguerran, ne hidd,
Nem mindegy, hogy a két név egy férfit jelent.

Trisztánhoz

Hát nemcsak hárfázni tudsz?

BRANGWAIN

megdöbbenve

Ő az, a hárfás!

AGUYNGUERRAN

Úrnóm, elfogtam, idehoztam, itt van.
Éppen be akart lopódzni a várba.
Itt is csak gyilkolni akarhatott.

BANNOL HADNAGY

elébe lép

Nem úgy van, uram. A tengerparton
Láttam meg én még tegnap éjszaka.
A homokbuckák közt akart kikötni
Titkon, hajójával, kíséretével.
De egyedül lopódzott a szigetre.
Nyomában voltam egész éjszaka.
A kiserdőben bújt meg hajnalig.

Amig tíz emberemet összeszedtem,
Délelőtt elvesztettem a nyomát,
Most aztán rábukkantam. Ő az, Trisztán.
Trisztán, ki a hős Morholtot megölte.

AGUYNGUERRAN

Gyilkos! Gyilkos!

TRISZTÁN

vége megszólal, emelt hangon

Nem, nem gyilkoltam! Ne hidd el, úrnőm!

BANNOL HADNAGY

De hidd el! Megismerném, száz arc közül
Ezt a szemet és ezt a száját, orrot.
Már akkor észrevettem, amikor
Morholt kíséretében Tintagelben
Jártam, hogy behajtsuk az új adót
Marke királyon, hatszáz lányt s fiút.
Nem ismertek soha ilyen adót
Cornwallban addig még.

TRISZTÁN

közbevág

Meg is tagadta

Marke király az új adót.

BANNOL HADNAGY

De Morholt

Az adóért kihívta bajvívásra
Cornwall báróit. Ők meg sápadozva
Lehorgasztották fejüket s remegtek
Arany díszű, pompás páncélzatukban.
S akkor kiállt e villogó szemű,
Lobogó hajú, fiatal lovag.
És letérdelt Marke király elé
Csatát fogadni Morholt kardja ellen.

TRISZTÁN

És elindultunk egy sziget felé
Két kis dereglyén. Én az egyikén,
A másikon meg Morholt evezett.

BANNOL HADNAGY

S lett jajgatás a parton, amikor
A teljes nap szorongó némasága
Után alkonnyal a sziget felől
Morholt hajója, a bíbor vitorla
Tengerre szállt a víz s a levegő
Vérével egy bíborban. Persze, ők
Nem tudták, és nem sejtettük mi sem,
Hogy Trisztán rögtön reggel, amikor
Ott partra szálltak, a saját hajóját
Tengerbe rúgta, merthogy egyiküknek
Dereglyére nem lesz szüksége már.
És bíbor fényben szállt az egy dereglye,
S anyák sikoltottak feléje: „Morholt!”
S ekkor megláttuk, a dereglye orrán
Ott állt Trisztán, kezében póre kard,
Amelyen Morholt vére száradott.

Trisztán felé fordul

Nem gyilkoltad meg Morholtot, igaz,
De te ölted meg őt. S ha százszor is
Párviadal volt, akkor is te vagy,
És százszor is te vagy a gyilkosa.
És nem, azt sem felejttem el soha,
Hogy levágott hajjal, megszegyenülten
Kellott megtérnünk akkor Tintagelből.

AGUYNGUERRAN

Trisztán felé fordul, hadonászva

Gyilkos! Gyilkos!

IZOLDA

Most hagyjatok magunkra!

AGUYNGUERRAN

Kettesben maradnál vele?

BANNOL HADNAGY

Vigyázz,

Úrnőm!

IZOLDA

Mondom, hogy hagyjatok magunkra!
Beszélek vele.

AGUYNGUERRAN

Morholt gyilkosával?

BANNOL HADNAGY

Hát itt hagyunk, úrnőm. De itt marad
Két vitézem. Bár nem kell tőle félned:
Jól megkötözzük mégis.

Megkötözik Trisztánt

AGUYNGUERRAN

Nem kell tőle félned.
Láthatod, jó erősen megkötöttük.

BANNOL HADNAGY

Gyere, uram. Mi közben megkeressük
Gurmun királyt, és jelentjük neki:
Elfogtuk Morholt gyilkosát.

AGUYNGUERRAN

izgatottan

Gyere gyorsan. Jelentjük a királynak:
Elfogtam Morholt gyilkosát.

*Elsietnek, csak Trisztán és Izolda marad a színpadon és háttérben
a két fegyveres őr. Kis csönd*

TRISZTÁN

Hallgass meg, úrnőm.
Hosszú történet ez – végig kell mondanom.
Egy részét hallottad csak az imént
A hadnagytól. Engedd folytatnom, úrnőm...

IZOLDA

felkiált

Ne folytasd!... Nem hallgatlak!... Meg nem ejt
Többé a szavad! Ó, milyen simán
És édesen ejted a szót, ha kérsz –
És hazudsz!

TRISZTÁN

És hazudtam már neked?

IZOLDA

Mikor azt mondtad: Tantrisz – már hazudtál.
Hazug volt a neved, hazug volt mindened!
Ruhád, a hárfád, a tekinteted,
A fájdalomad!

TRISZTÁN

A fájdalomam igaz volt.
Sebem igaz volt. Morholt kardja vágta.

IZOLDA

Ó, Szűzanyám, hogy szégyelem magam!
Te! Te megölted Morholtot, a kedvest,
A legjobbat...

Fokozódó indulattal

És én! Hogy éppen én
Gyógyítottalak meg! S még büszke voltam!
Büszke, hogy ápoltalak! Büszke, hogy

Életre ápoltalak!... Ha tudom,
Hogy azt a sebet szegény, drága Morholt
Ejtette!... Ha tudom, hogy ez a kéz –

Megragadja Trisztán megkötözött jobbát, megtorpan

Fáj?

TRISZTÁN

Nem. Nem fáj. Csak megsebesítették
És megkötözték!

IZOLDA

Meg is kell kötni
A kezét, mely vasát Morholtba döfte!

TRISZTÁN

Tiszta kard volt, úrnőm, nem mérgezett.

IZOLDA

S még te vádolsz? Te még vádolni mersz?

TRISZTÁN

Nem vádlok. És nem védekezem.

IZOLDA

Pedig véd magad!

Rákiált

Hallod? Véd magad!
Könyörögj! Térdelj! És ott lenn maradj!
Csókold Irország földjét, kérj, zokogj,
Holtaktól, élőktől bocsánatot.
A süket földtől is! S hiába kérsz:
Nincs kegyelem. Nincs kegyelem! Egész
Irország temiattad gyászban állt.
Meghalsz! A halál szomjazik halált.
Meghalsz!

TRISZTÁN

Én meghalok. De gyászt, sebet
A bosszú még soha nem enyhített.

IZOLDA

ránéz

Nem enyhített? Akkor nem ismered
A bosszú minden hatalmát, lovag.

TRISZTÁN

Bosszú nem enyhített még kínokat.

IZOLDA

megátalkodottan

A bosszú jó vigasz... konok, sötét igazság.

TRISZTÁN

Izolda! A bosszú nem illik tehozzád!
A bosszú a gyávák, a gyöngék fegyvere!
Te bátor vagy, te szép vagy, erős vagy! Ne élj vele!

IZOLDA

Bátor?... Szép?... Erős?...

Hirtelen összeomlik

Ó, hogy tudtad kezedet Morholtra emelni?
Ismerted volna, tudom, nem teszed meg.
Erős volt, óriás volt, a legvitézebb,
S a legszelídebb szív volt. Állatot
Se bántott, soha nem is ment vadászni.
Erős karja, jó kardja arra volt csak,
Hogy védjen vele minket, az övéit.

TRISZTÁN

Igen, Irországban jó volt, szelíd volt,
De Cornwallba azért jött, hogy adót
Hajtson be rajtunk, s nem is aranyat:
Hatszáz fiú s leány volt az adó.

És ott a szigeten is nemcsak ő
Halhatott volna meg – én magam éppúgy,
És meg is haltam volna, ha te nem
Segítesz rajtam s nem segít anyád,
Volura királyné, mert a dereglyén
Akkor nem egy kard volt az én kezemben,
Mint a hadnagy mesélte az előbb,
Hanem kettő: a Morholt kardja is.
És Morholt mérgezett vasán az én
Vérem száradt. Mert, úrnőm, mérgezett volt
A jószívű Morholt vitézi kardja,
Melyet a csontjaim közé döfött,
S amikor ott hajómból partra szálltam,
Vérezve a király karjába hulltam,
És sebem nem tudott gyógyulni, egyre
Rohadt a vérem, bűzhödött a testem,
S mert nem akartam már terhére lenni
Az embereknek, kunyhómba vonultam
A tenger partján, és a dögletes
Párában nem bírta ki senki más,
Csak nagybátyám, Marke király. Csak ő
Maradt mellettem. Végül rothadó
Testemet föltétettem kis hajómra
És a tengerre bízam magamat.
Nem volt velem vitorla, evező,
Nem bírtam velük, s nem vittem magammal
A kardomat sem, csak a kicsi hárfát,
Azt még tudták pengetni újjaim.
És elvittek a habok messzire,
Épp Irországba, ahogyan reméltem.

IZOLDA

S miért akartál éppen ide jönni?
Kaján szíved a mi gyászunkra vágyott?

TRISZTÁN

Itt, Irországból főzték azt a mérget
S csak itt tudhatták gyógyítani is,
Itt, Irországból. S tudtam, hogy anyád
Balzsamok, füvek mesterasszonya.

Nem mondhattam meg a nevemet akkor
És nem jöhettem Irországba mint
Marke király rokona és lovagja.

IZOLDA

jó ideje hallgat, majd halkán kérdi, mint aki hosszú kábulatból ébred

S most miért jöttél, lovag?

TRISZTÁN

Érted.

IZOLDA

viesszafojtott izgalommal

Értem?

TRISZTÁN

Egy aranyló hajszál ígézetében.

Elővenné a hajszálat, de keze megkötözve

Úrnóm, a kezem megkötözve, téged
Kérlek, hogy nyisd föl mellemen az érmet.

IZOLDA

megteszi

Egy hajszál...

TRISZTÁN

E hajszálat ismered?

IZOLDA

Az enyém! Hogyan lett a tied?
Brangwaintől kapta a hárfás?
Azóta őrzöd?

TRISZTÁN

Egy fecske csőrében, ki észak felől jött,
A tengeren szállt át,

A légen át, égen át érkezett,
Mint légies, égi madár-üzenet,
S mint messzi aranyfa virága,
Lehullt a tintageli várba,
S én tudtam, hogy csak a tiéd lehet.

IZOLDA

Én is tudom még minden dalodat.
S íme, a szegény hárfapengető
Egyszerre híres lovag.
Mit szól majd hozzá anyám?
S te, lovag, gondoltál-e rám?

TRISZTÁN

S tudnád, milyen sokat!
Nem, nem feledtelek.
Sokszor kísértett hosszú hajad,
Az eleven aranyeső.
A ködben is köröttem lebegett.

IZOLDA

Sajoghat a karod. Várj csak, lovag,
Átvágom Bannol durva kötélét.

Az egyik őrhöz

Add a vadászkésedet!

AZ ŐR

habozik

IZOLDA

rákiált

Add a vadászkésedet!

AZ ŐR

ijedten átadja

IZOLDA
elvágja Trisztán kötelét

Nem volt hozzánk méltó semmiképp,
Hogy Marke király követét, lovagját
Megkötve őrizzük.

TRISZTÁN
Köszönöm, úrnőm!

*Zaj. Besiet Gurmun király, Volura királyné, Rőt Aguynguerran,
Bannol hadnagy, Brangwain s a kíséret*

GURMUN KIRÁLY
Azt mondták, itt van Morholt gyilkosa.

VOLURA KIRÁLYNÉ
Trisztánhoz

Te vagy az?

IZOLDA
most Trisztánt védve felkiált

Nem, nem gyilkos, anyám.
Halálos párviadal volt.

GURMUN
haraggal

És Morholtot, legjobb vitézemet megölték!

IZOLDA
Adóért ment Cornwallba Morholt:
Hatszáz fiút s leányt akart
Elvinni. És döntött a kard.

GURMUN
konokul

És Morholtot megölték.

IZOLDA

Trisztán is megsebesült bele.
És mérgezett volt Morholt fegyvere.

VOLURA KIRÁLYNÉ

Miért nem volt erősebb az a mérge!

IZOLDA

Gyógyítani a halálos mérgű vért
Hozzád jött, anyám, a balzsamodért.

VOLURA KIRÁLYNÉ

jobban megnézi

Tantrisz, te vagy?

GURMUN

Hogy mertél ide jönni?

TRISZTÁN

Felséges ur!
Az hajtott, hogy uram hajóján
A tengernek mégegyszer nekivágjak:
Feleségül kell kérnem lányodat...

GURMUN

félbeszakítja

A lányomat?
Merész álmaid vannak, te lovag!

AGUYNGUERRAN

Hallod? Merész álmaid vannak!

IZOLDA

különválík a többitől, előre jön

TRISZTÁN

A déli parton vár a gályám –
Száz cornwalli vitézem vár rám.
Hajónkra vár a tintageli vár:

Lányodért jöttem, felséges király.
Ha vállalkoztam e merész kalandra,
A tét ő volt, Aranyhajú Izolda.
Egyezz bele, uram, s kibékül két nagy ország,
S holnap Cornwall felé kibontjuk a vitorlát...

VOLURA KIRÁLYNÉ

Ne siess annyira, Tantrisz!

IZOLDA

kijavítja anyját

Trisztán!

AGUYNGUERRAN

Hallod, csak ne siess annyira –

megzavarodik

Tan... Trisz... tán!

TRISZTÁN

Érted jöttem, Izolda! Jöjj velem!
Én átröpítelek a tengeren...

GURMUN KIRÁLY

Sért minket a szavad, lovag! Elég!

VOLURA KIRÁLYNÉ

Már elfelejtetted Morholt öcsénket?

AGUYNGUERRAN

Már elfelejtetted, hogy ezer halál
Vár rád és kilencszázkilencvenkilencszer
Az én kardom végez veled!

Ijedten

De hol a kötél a kezedről?

IZOLDA
keményen

Én vágtam le!

GURMUN KIRÁLY
Te? Te vágtad le?

VOLURA KIRÁLYNÉ
Te? Izolda, te?

IZOLDA
Én vágtam le a kötelet, anyám!
Marke király követe és lovagja
Nem állhat itt előttünk megkötözve,
Mint... egy gyilkos!

TRISZTÁN
Marke király lovagja
Teérted jött, Aranyhajú Izolda!
Életem legszebb koronájú napja
Az lesz, ha majd a boldogító szélben
Hajóm veled, Izolda, délre szállhat...

Gurmun királyhoz

Felséges úr!
A lányodat kell feleségül kérnem

Hangosan, határozottan

Uramnak, Marke királynak!

GURMUN KIRÁLY
meglepetten, elgondolkodva

Marke királynak?

Tétován

Királyod asszonyt kíván?

VOLURA KIRÁLYNÉ

Az özvegy király?

TRISZTÁN

A legjobb király!
Férfi, akinél nincs különbség,
Komoly, mint északon a csönd,
Ragyogó vadász, tiszta kard,
Soha még rosszat nem akart,
Erős szív, gyöngéd bölcsesség,
Szava mint királyi pecsét,
Nagy példa, biztos cselekedet –
Büszke vagyok, hogy a lovagja lehetek.

IZOLDA

meginog, Brangwainre dől. Halkan

Hazug rablólovag! Ura vadászkopója!

Brangwain fölvezeti a mellvédhez, a sarokba

VOLURA KIRÁLYNÉ

elgondolkodva

Marke király nagy uralkodó lett.
Nemcsak hazájában s a szigeten,
Bretagne-ban is tisztelik a hatalmát.

GURMUN KIRÁLY

Hogy Marke felesége legyen a lányom?
Hát ezért neveltem?
Nehéz a szívem, a lelkem.
De mindenképpen örülök, ha látom,
Hogy sok viszályaink után országom és
Cornwall között békét teremtem e kötés.
Marke király egyenrangú velem. –
Trisztán, ezt a te kardod vívta ki,
Neked köszönheti,
S habár váltságul Morholtom esett el,
És te döfted belé a kardodat,
Cornwall ezáltal lett szabad,

És ezt ezennel
Én is elismerem.
Jöjj hát termembe s majd a szent nászünnepélyen
Átveszed lányomat Marke király nevében.

*Mindenki elvonul, csak Volura királyné, Izolda és Brangwain
marad a színen*

IZOLDA

Anyám, ezt túl nem élem!
Anyám, én nem megyek!

VOLURA KIRÁLYNÉ

Mi bajod, lányom, nem értelek!
Királyasszonynak, nem rabnőnek küldelek:
Uralkodol Cornwall felett.
Vagy talán Trisztánt szereted?

IZOLDA

hevesen kiegyenesedik

Mit gondolsz rólam, anyám!
A koldus hárfapengető?
Ezermester bűvészkedőt?
A szépszavút, a hazugot?
Hencegő kóborlovagot?
Inkább tengerbe ugranám.

VOLURA KIRÁLYNÉ

Akkor hát mit akarsz anyádtól?
Ez az én lányom, az erős, a bátor?

IZOLDA

Anyám, mit keresek
A tengeren túl, az idegen világban,
Az idegen házban, idegen ágyban?
Ismeretlen karban, idegen vágyban
Hová legyek?
Anyám, én nem megyek!

Zokogva dől a fához

BRANGWAIN

leülteti, eléje térdel, kezét csókolja, ölelgeti, becézi

Izoldám, úrnőm, én is érted reszketek.
Ó, hogy szánom tündöklő testedet!
Gőgös, tudatlan tisztaságodat –
Hogy bírod a szerelmet, majd ha rádszakad?
Ki fogja meg gyöngéden-izmos kezedet?

Megcsókolja a kezét

Ki érti meg királyi szívedet?
Úrnőm, Izoldám, hova visz a végzet?
Tied vagyok – szorongok érted.

IZOLDA

Nem, nem megyek!

VOLURA KIRÁLYNÉ

Mért kuporogsz zokogva térden,
Brangwainem, édes kis cselédem?

Fölemeli, magához vonja

Nem mindig úgy tartottalak,
Mint a kisebbik lányomat?
Te ír fogságba háborúban estél –
Láttam, hogy nemes családba születél.
Apád, anyád a harcban elesett,
Nem volt, aki a fogságból kiváltson,
Nem adtalak dologra, házamba vettelek,
S lettél Izolda mellett kicsi udvari lányom.
Róma hite szerint vele együtt neveltek,
S örültem, ahogy szépült a tested és a lelked.
Nem lettél prédája senkinek,
Óvtam a szűzességedet.
Elvehet akár egy lovag:
A lányom játszótársa vagy.

IZOLDA

Édesem! még játszani csak!
Maradjunk együtt mi ketten!

BRANGWAIN

a királynéhez

Én boldog akkor voltam, ha rabnője lehettem.
Süröghetett körülöttem cselédség,
Én lestem minden óhaját,
Én fésültem aranyhaját,
Én adtam rá büszke cipőjét.

VOLURA KIRÁLYNÉ

Brangwain, elkíséred!
Vigyázol rá, ugye megígéred!
Ismerem finom eszedet,
Tudom, hogy mennyire szereted!

BRANGWAIN

Övé vagyok, övé leszek,
S betöltöm, amit sorsom rendel:
Szolgálom egész életemmel.

VOLURA KIRÁLYNÉ

Akkor hát hallgass rám, s te is figyelj, Izolda.
Marke király szelíd és bölcs, mindenki mondja.
De már nem fiatal, s a szerelem, ki tudja,
Hová vezet, milyen tilos, baljós utakra.
És azt sem akarom, hogy hidegen, vágytalanul
Élj az idegen ágyban, társsal is társtalanul.
Brangwain, viszel magaddal sok balzsamot, gyógyfüvet,
De vigyázz! lesz közöttük egy különös üveg.
Mert veletek adom majd a szerelem italát –
Ha ketten abból isznak, egy lesz bennük a vágy.
Ha ketten abból isznak, két szív egymásra talál.
Egy lesz bennük a gondolat, az élet és a halál.
Brangwain, őrizd, mint életedet, a szerelem italát,
Csak nászunk éjszakáján nyújtsd kettejüknek át:
Nászéjszakájukon igyák, Izolda s Marke király –
Ne másban, bennük legyen egy a szerelem és a halál.

IZOLDA
felriadva

Anyám, anyám, a szavadra
Elfog a borzongó sejtelem:
Hogyan kerül egy italba
A halál meg a szerelem?
Azt hittem, a szerelem hajnali
Aranyragyogás, öröm,
Most érzem, bekerít valami,
Amihez nincs közöm,
Ami ha elfog, más leszek –
Én nem megyek! én nem megyek!

BRANGWAIN
Izolda! Veled megyek!

Függöny

HARMADIK KÉP

Hajó a tengeren, egy sziget előtt

A tatfedélzet az árbocrúddal, rajta a bevont vitorlával. A hajó – útközben – egy szigetnél kötött ki. A hajó mögött a szigetnek egy sziklás-erdős részlete látszik. Ragyogó délután, csak Trisztán és Izolda marad a hajón, kíséretük szétszéledt a szigeten

IZOLDA

Trisztán egy padon alszik, nyitott ingben, mellette áll Izolda, törrel a kezében

Trisztán fölé hajol

Trisztán! Meghalsz! Nem a szerelmem
Öl meg, de szégyenem.
Kivé változtattál te engem?
Mit tettél velem?
Kikötöttünk. A többiek sietve
Menekültek árnyékba, a szigetre –
Üres a hajó. Itt maradtam
Egyedül veled –
Fönt a nap ég, bennem a hajthatatlan,
Lobogó gyűlölet.
Királyodnak megszerezteél,
S viszel, mint diadaljelet,
Megvetettél, észre se vettél –
Meg kell hogy öljelek.
Meg kell hogy öljem testedet –
Pedig anyám meg én, mi ketten

Ápoltuk, mikor mérgezetten
A karjaimban reszketett.
Én füröszttöttelek,
Még amikor először láttam,
Tehetetlenül palotánkban
Nyomorult testedet,
Meg kell hogy öljelek –
Pedig karod, kezed,
Mely akkor nem tudta fogni a kést se,
Erőt kapott a sárkányölésre.
Hogy zihált kezem alatt,
És most szikrázva a nap
Beragyogja izmos melledet –
Meg kell hogy öljelek.
Mert nem, nem tűrhetem,
Hogy asszonya legyek egy idegennek,
És más gyönyörködjék tebenned,
A szépséged másé legyen!
Egy más királylány kapja meg,
Vagy csak egy szende kis cseléd?
Tudom, a gőgödnék az is elég.
De én nem szenvedek!
Megöllek előbb.
Nem lesz több szeretőd,
Se hercegnő, se parasztlány –
Meghalsz ma, Trisztán!
Utolszor hull a homlokodba
Fénylő hajad,
Szellő utolszor udvarolja
Hetyke arcodat.
Nem! az én szívem meg nem bocsát,
Hogy ezt tetted velem:
Töröm hegye hatoljon át
Vakmerő szíveden!

Fölemeli a tört

Egy pillanat s megáll szíved –
Egy pillanat, és észre sem veszed.

Már-már beledöfi – hirtelen meghökken

Egy pillanat? És szenvedést ne is érezz?

Leejti a tört

Egy pillanat – nem, énnekem kevés ez!
Én rosszabb leszek és kegyetlenebb:
Nem adok könnyű halált –
Merész, fölényes szívedet
A szerelem itala járja át.
Mert én nem iszom szerelmet varázsitalban!
S ha apámat, anyámat odahagytam
S ha elhagytam a szülő-szigetet,
Hogy Marke király hitvese legyek,
Hitvese a gyűlölt idegennek,
A szívemet tudva nem csalom meg,
De vállalom a sorsomat.
Nem akartad, hogy mi ketten
Legyünk egyek a szerelemben –
Hát add meg most magad!
A varázsszer ígézetében
Viseld mégis csak értem,
A halált, a bűnt, a kínokat.

Lemegy a hajó fenekére, egy idő múlva visszajön, teli serleggel a kezében

Trisztán!

TRISZTÁN

fölbred, szétnéz

Nem jöttek vissza még?

IZOLDA

Nem – egyedül vagyunk.
Most a legrekkenőbb a nap.
A szigeten a fák alatt
Hűsölnék bizonyára.
Nem szomjajztál meg a napon?

TRISZTÁN

De igen, úrnőm, szomjazom.

IZOLDA

Megsejtettem, ezért hozom itt
A vörösbort, a galliait.

Átnyújtja a serleget

Igyál, lovag, hajtsd fel Marke királyra!

TRISZTÁN

átveszi

Köszönöm, úrnőm: rá és terád.
Marke királyt s hites asszonyát
Köszönti ez a pohár.
Frigyetek az Úristen megáldja!
De előbb, urnőm, te igyál!

IZOLDA

Nem, nem, én borral nem élek.

TRISZTÁN

Mi ez a kezemben? A bosszú bora, méreg?
Meg akarsz ölni talán?

Isznak

TRISZTÁN

Izolda!

IZOLDA

Trisztán!

TRISZTÁN

Izolda, még soha se láttalak.
Izolda, még sose kívántalak.

IZOLDA

Rád nézek és már nem is látlak –
Belőled ragyog fénye a világnak.
Te vagy-e a sárkányölő lovag?
Te vagy a hárfás? Trisztán! mondd, ki vagy?

TRISZTÁN

Izolda! Tudod-e, hogy mi zuhant ránk –
A hajad mint a lobogó aranyláng,
A szemed kékje zöldbe kavarg,
Mint tenger, ha jönnek a viharok.

IZOLDA

Mert szívemre már a vihar lecsap.
Tudtam, mikor először láttalak,
Tudtam, mikor eltűntél búcsúvértlen,
Hogy te leszel teljesedő reményem.
Múlt az idő, én nem feledtelek –
Tudtam, hogy még találkozom veled.
Rád gondoltam, mikor a nap sütött,
Téged sejtettelek a köd mögött,
Ha szememet behúnytam, láttalak,
Minden hajóval téged vártalak,
Ha vihar volt, a hárfádra figyeltem,
Tudtam, hogy egyszer visszajössz, szerelmem.

TRISZTÁN

Fecskék hozták arany hajszáladat,
S hajóra szálltam, hogy meglássalak,
Mert úgy lett, ahogy rendelte a végzet,
És visszamentem, megszerezni téged.
Szerelmünket tudták a csillagok –
Itt vagy, enyém vagy, a tied vagyok.

IZOLDA

Trisztán! Én nem tarthatlak meg magamnak.
Trisztán! A szolgálód vagyok – uram vagy.

Eléje borul

TRISZTÁN

ijedten felemeli

Mért mondod ezt, Izolda? Mit teszel?
Királylány vagy! A királynőm leszel!
Te vagy, aki nekem parancsolsz, jól tudod –
A lovagod vagyok, szolgálád, vazallusod.

IZOLDA

Nem, én uram, tudod, hogy ez nem így van:
Egyetlen uramat, szolgállok holtomiglan,
S követlek bárhová, csak te akard –
Nincs vár, se zár, határ, mely engem visszatart.
Királynő, én? De nincs királyom kívüled:
Én nem leszek Marke királyé, akkor se, ha megölet.

TRISZTÁN

Marke király! Jaj, jaj! Miért említéd
Az én uramat, a bölcset, a szelídet?
Kedves bátyám, te védted, megszeretted
Az árva ismeretlent, üldözöttet,
Ápoltad, vigasztaltad, megsirattad
Az undok pusztulót, a nyomorultat,
Magamon éreztem a szemedet,
Tőled tudom, hogy mi a szeretet,
S tiszta lovagi fegyver a kardom csak azért lett,
Mert nem vontam ki még másért soha, csak érted.
Guenelon, Gondoin, Denoalen, Arundel,
Ragadozó báróid kevesebbel
Vádoltak, mint amit ellened vétkezem –
Ó bátyám, jótevőm, királyom – jaj nekem!
Akit neked merészen megszereztem,
Hölgyedre, hitvesedre tör áruló szerelmem!
Nem becsvágyam, hanem vágyam tör ellened –
Jobb lett volna, ha az árvát elkergeted,
S meghalnom üldözötten, nyomorultan,
Mintsem aljas szívem miatt
Eltörjem tiszta kardomat
És szégyennel a tengerbe hajítsam!
Aranyhajú királynő, te tündöklő, te tiszta!
A tengertől kivetett hárfást miért fogtad karodba?
Gyógyító szép kezed mért nyúlt gennyes sebemhez?
Az álnok, álruhás lovag szíve beszennyez.
Míg tiszta tudsz maradni, míg nem késő, Izolda,
Az áruló szívétől fordulj el undorodva!

IZOLDA

Trisztán, ne kárhoztasd magadat – tudd meg immár:
Nem bor volt, amit velem ittál.

Tudd meg, mit ittunk ketten: a szerelem italát,
 Ami ellen semmit sem ér a lovagi tisztaság,
 Ami ha véredbe hatol, nincsen többé erény,
 Csak olthatatlan vágyakozás, nincs más, csak te meg én.
 A szerelem italát, ami ha véredbe hatol,
 Ott hordozod halálodig és nélkülüm nem nyughatol,
 És nélkülüd én sem nyughatom, se élve, se halva már,
 Mert ez az, amitől egy bennünk az élet és a halál.
 A szerelem itala ellen gyógyszer anyám se tud,
 De ő adta, hogy Marke király meg én együtt igyuk,
 Hogy bennünk legyen egy az élet, a halál, a gondolat,
 S én neked adtam inni, hogy megalázzalak,
 Mert sértett büszkeségem fellázadt ellened,
 És veled együtt én is megittam a végzetet.
 Trisztán, ne kárhoztasd magadat, a bűnös én vagyok:
 Kétségbeesésbe vittem a legjobb lovagot,
 S a rossz varázssal magamat is veled együtt bekerítettem,
 S már minden gyötrelmemre van: az életem meg a testem,
 És gyötrelmem, amit hall a fülem s amit látok szememmel,
 És gyötrelmemre süt ez a nap s szikrázik az ég meg a tenger.

TRISZTÁN

Arany Izolda, egyetlen,
 Ne bánd a szerelmet, ne bánd,
 Hogy mi ittuk meg, mi ketten –
 És mit bánom Marke királyt!
 Nekünk kellett meginni ezt,
 Királynőm, neked és énnekem,
 Senki mást, minket illetett
 A varázsital, a szerelem.
 És mi ittuk meg anyád italát,
 És szikrát vet a tenger, az ég, a világ,
 És soha se bánd meg, és soha se bánjam,
 Az életben, sem a halálban!

IZOLDA

Miért menjünk a tintageli várba?
 Trisztán, miénk ez a gálya!
 S amerre a nap leszáll,
 A boldogok szigete vár.

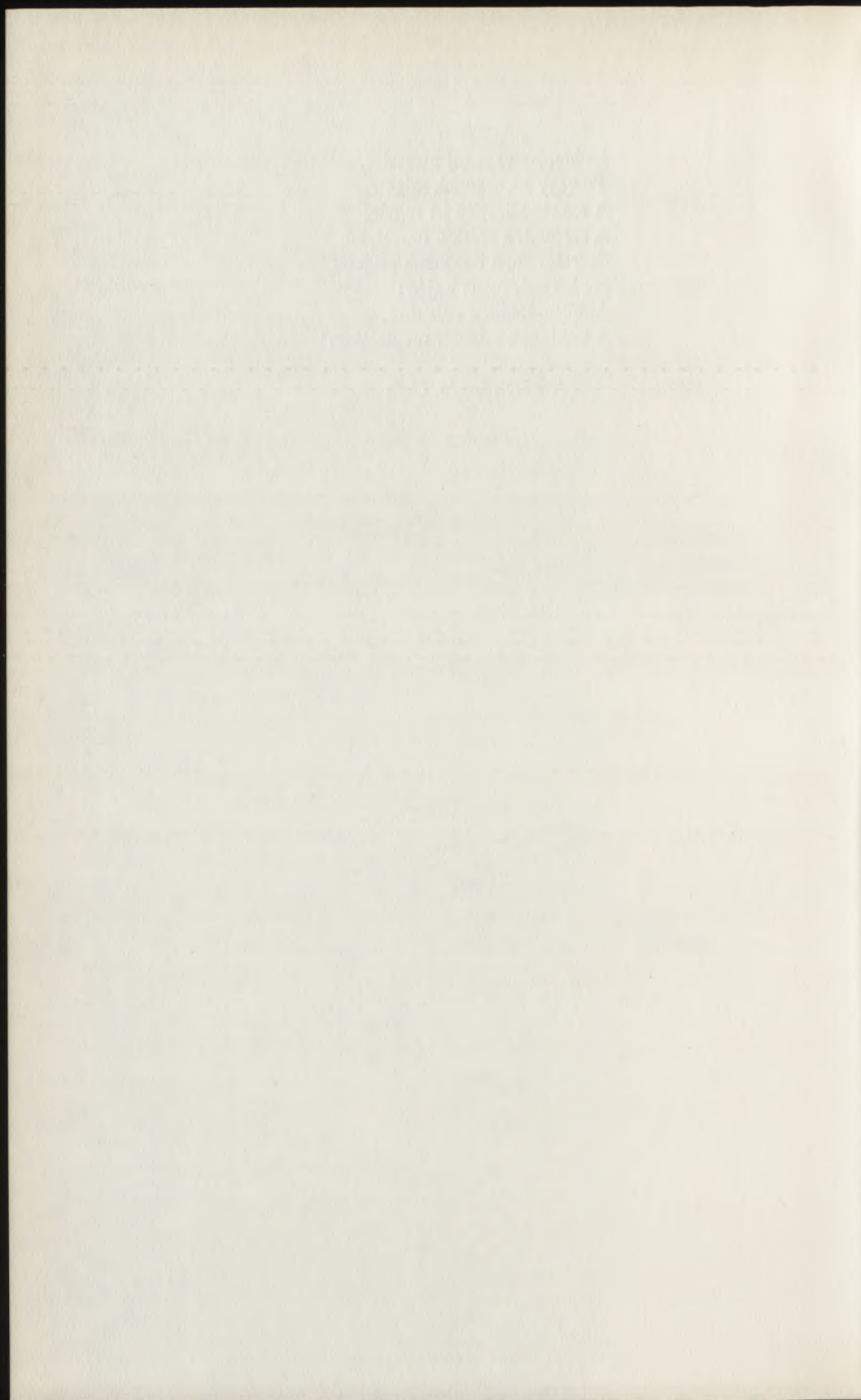

TRISZTÁN

Izolda, ne vágyódj messzire,
Te vagy a boldogok szigete,
A tenger közepén itt ragyog
A szemed, a szád, a mosolyod.
Szerelmem, a boldogok szigetét
Ne keresd, úgyis a tiéd:
Általtündöklík a ruhádon,
A boldogok szigetét megtalálom!

Karjába kapja. Csók

Függöny

MÁSODIK FELVONÁS

A HAZUGSÁG

ELSŐ KÉP

*A tintageli vár, Izolda hálóterme előtt. Félhomály: csak egy lámpás világít.
Izolda és Brangwain még a nászlakoma ünnepi díszében, feszülten
egymással szemben*

BRANGWAIN

A nászlakoma végetért.

IZOLDA

halkan felsikolt

Nem! Ne únszolj! Úgyis hiába!

BRANGWAIN

Mindjárt itt lesz Marke király.

IZOLDA

felkiált

Én nem fekszem vele egy ágyba!

BRANGWAIN

Meghallják – ne kiabálj.

IZOLDA

Hát hallják meg, a hölgyek, a lovagok,
Hogy nem akarok! És nem akarok!
S ha meghallják is –

BRANGWAIN

rémülten belevág Izolda mondatába

Nem is mégy be hálótermedbe?

IZOLDA

Nem!

BRANGWAIN

És ha híre támad –
Mit mondjak majd anyádnak?

IZOLDA

Miért hagyott megalázni engem?
Mit segíthet rajtam az idegenben?
Nem fekszem a királlyal egy ágyba – nem!

BRANGWAIN

ijedten

Nem?

IZOLDA

Mert nem szeretem!
Nem, nem tehetem!

Belép két udvarhölgy Izolda éji ruháival

ELSŐ UDVARHÖLGY

Hozzuk már, úrnőm, éji köntösödöt.

Izolda mereven áll, nem felel, a két udvarhölgy bemegy a hálóterembe

IZOLDA
fojtottan, türelmetlenül

Nem szeretem! Nem szeretem!

BRANGWAIN
halkan, megnyugodva

Nem szereted? Ó édesem!

A két udvarhölgy kilép a hálótérből, áthalad a színen és kimegy

IZOLDA
Levetkezni? Ágyba bújni? Átölelni?
Nem, az éji köntöst nem veszem fel!

BRANGWAIN
csittóán

Nem szereted még? Majd megszereted.
Tudod, mit adott velünk anyád.
A varázslatát... a szerelem italát.

IZOLDA
Megittuk már.

BRANGWAIN
Megittátok már? Te meg Marke király?

IZOLDA
Nem! Trisztán meg én – mi ketten.

Belép Trisztán

BRANGWAIN
Trisztán és te – Uramisten!

Hosszú csend

Boldogtalanok!
Tudjátok-e, mit ittatok?

A szerelemnek fűszeres borát,
A szívetek pörgető ostorát.

Trisztánhoz

Ha ők isszák meg, Marke és Izolda,
Termékeny örömmé válhatott volna,
De az Ősellenség mindnyájunkat kijátszott –
Az ő ostorára járjátok a táncot.
Tudjátok-e, mit ittatok?
A kurta gyönyört, az örök bánatot.
Forduljatok meg, meneküljetek,
Ha tudtok még – de nem! hisz nem lehet!
Kedveseim ti, átkozottak lesztek,
Az örömmel csak keserű gyümölcse jut tinektek,
Mert immár egy pillanat öröm sem ér,
Csak amit halálos fájdalom kísér,
És a teljesülésből csak az, ami megaláz,
Csak a bűn, és a nyomában a megbánás, a gyász,
S meghalnotok hiába, ó boldogtalanok, ti,
Szegény csontjaitok sem tudnak majd megnyugodni!

IZOLDA

És bármilyen áron, és bármi a vége,
Nem adnám semmiért cserébe.
Mert tudd meg, Brangwain: a tengeren,
A hajón kezdődött ez a szerelem,
Ott lettünk egymásé, én és Trisztán.

*Belép két udvarhölgy, az egyik boroskancsót és serleget hoz, a másik
egy tálcán gyümölcsöt*

HARMADIK UDVARHÖLGY

Trisztánhoz

Trisztán lovag, te itt vagy? Marke király keres.

TRISZTÁN

eddig dermedten hallgatott – most szó nélkül megfordul és kimegy

HARMADIK UDVARHÖLGY

Izoldához

Gránátalma, királynőm – Spanyolország kincse ez,
Ha éjszaka felébredsz, meglátod, hogy üdít.

NEGYEDIK UDVARHÖLGY

Én meg aszúbort hoztam, szintén hispániait.

*Izolda mereven bólint, Brangwain kétségbeesetten elfordul, a két udvarhölgy
bemegy a hálóterembe*

IZOLDA

halkan, diadalmasan

A tengeren, a tengeren, ott lettem Trisztán asszonya!

A két udvarhölgy kilép a hálóteremből, átmegy a színen, kimegy

Nem részegít meg Marke király bora.
Nem fekszem egy ágyba vele!

Csend. Nézi Brangwaint, egyszerre föl villan

Te fekszel ma bele!

BRANGWAIN

Én?

IZOLDA

Persze, hogy te. Csakis te. Te, te, te!

BRANGWAIN

Én?

IZOLDA

Marke királynak szűz kell. Megkapja hát.
Te szűz vagy – te töltöd vele az éjszakát.

BRANGWAIN

Én?

IZOLDA

Hát én töltsen vele? Ezt nem akarhatod.
Én, aki Trisztán asszonya vagyok!

BRANGWAIN

És én?

IZOLDA

Te más vagy. Nem szeretsz senki mást. Nem ismered még
A más ölelést, a férfi szerelmét,
Mint tó síma tükre a tested, a lelked:
A szél beleszánt – és rögtön elfelejtet.

BRANGWAIN

Én?

IZOLDA

Te. Igen, te! Tudom, hogy szeretsz engem –
Nem akarhatod, hogy ezt elviseljem.
Vedd fel az éji köntöst, vedd le már ezt a ruhádat –
Én nem tudok hazudni a testemmel Marke királynak.

BRANGWAIN

És én?

IZOLDA

Te nem hazudsz – te szűz vagy. Szűz vagy.
Azt vesztetted el, amire eddig ügyet se vetettél:
Brangwain, te nem szerelemre – te másra születted.

BRANGWAIN

Én?

IZOLDA

Szeretsz engem. Hát túrnéd, hogy elérjen
Idegenek között a megvetés, a szégyen?

Egészen közel lép Brangwainhez

A szégyentől te óvtál. S ha *ennek* híre támad,
Akkor mit mondasz, Brangwain, s én mit mondjak anyámnak?

Csend

Brangwain, hát nem felelsz? Nem felelsz, kis hugom?

Egyre bizonytalanabbul

Brangwain, ezt meg kell tenned! Hiszen szeretsz, tudom –
Ugye megteszed, Brangwain? Tudom, hogy megteszed.

Elhallgat, néznek egymásra

BRANGWAIN

végre odalép Izoldához, nagyon egyszerűen, nagy szeretettel megcsókolja

Gyere, felveszem az éji köntösödet.

Bemennek a hálóterembe

Néhány pillanatig üres a szoba. Belép Trisztán

TRISZTÁN

szétnéz

Izolda!

Odalép a hálóterem függőnye elé. Keserűen

Izolda! Már vetkezel? Fürgén, hogy el ne késs?
Milyen szelíd engedelem! Mekkora sietés!
Láttam, amikor hozták az éji köntösödet.
Az fogja, vagy az se, takarni, tündöklő testedet.
Hogy ölel majd a karod? Hogyan enged a térded?
Izolda, elveszítelek. Izolda, reszketek érted.
A dacos, a vad Izolda, lám, milyen engedelmes!
Érzed-e még, hogy öleltelek? Izolda, elfelejtesz?
Trisztán-e, aki itt sopánkodik? Nem az vagyok, aki voltam.
Izolda, emlékszel-e rám? Izolda, tudsz-e rólam?

*Brangwain kilép a hálóteremből Izolda éji köntösében. Trisztán hirtelen
odalép hozzá*

Izolda!

Megdöbben

Brangwain, te vagy? Ez nem a te ruhád!

Izolda kilép a hálóteremből Brangwain ruhájában

IZOLDA

gyorsan odalép Trisztánhoz

Trisztán, meneküljünk! Mutass utat!

TRISZTÁN

még mindig bénultan

Brangwain ruhájában? Izolda, te vagy?

Mi ez a maskara hát?

Belép az első udvarhölgy

ELSŐ UDVARHÖLGY

bejelenti

Marke király.

Brangwain besiet a hálóterembe, Izolda kisurran

TRISZTÁN

halkan utána szól

Követlek, úrnőm, Izolda, várj!

Trisztán is indulna kifelé, de Marke király éppen belép.

Az első udvarhölgy eltávozik

MARKE KIRÁLY
zavartan a félhomályban

Te vagy?

Némi leplezett szorongással

Trisztán, maradj!

TRISZTÁN
zavartan

Maradjak, uram?

MARKE KIRÁLY
már határozottan

Maradj!

Öcsém vagy és barátom, s immár királyném kamarása.

TRISZTÁN
Maradjak? Most, itt?

MARKE KIRÁLY
Örülök, hogy egyedül látlak ismét.
Három nap óta a készülétek
Között alig is szólhattam veled.
Alig is üdvözöltelek még.

Csend

Egy arany hajszálat bízta terád,
S te elhoztad az arany hajkoronát,
Magányos életemre koronának.
A tengeren át megtaláltad,
Szembenéztél ezer halállal érte és értem –
Kit nekem te szereztél, ott vár a feleségem.

Már-már megindul a hálóterem felé, aztán mégis marad

Elhoztad Izoldát – s vele kezdődik ma új életem.
Elhoztad – hogy melletted még egy hívem legyen.

Előremegy, megáll a hálóterem előtt

TRISZTÁN

Megyek, uram, bocsáss meg, hogy eddig is zavartalak.

MARKE KIRÁLY

hátra se néz

Trisztán, maradj! Nem könnyű e pillanat.
Nem könnyű feladni szomorú magányomat.
Nem könnyű megállni, ha betör az áradat
Kapumon, kertemen át.
Mert úgy tört rám ez a szerelem, mint a tenger,
S hullámai labdázna a szívemmel
S elöntik ezt a csöndes éjszakát.
Nem, nem könnyű ez a pillanat –
Maradj még itt velem.
Trisztán! Én most kezdem tudni csak,
Hogy mi a szerelem.
Az a régi talán nem is szerelem,
Csak maga az ifjúkorom volt,
Komoly-szép dallam, mellyel a menny
Kettőnket egybehangolt.
De ez, ez az óceán, az igazi,
Jön zöldtarajos dagálllyal,
Hajómat, ki tudja, hová viszi,
S miféle szörnyeket sodor magával.
De a régiek Szerelem-Asszonya is az óceán
Mélyeiből merült fel,
S ott csillámlott tündöklő mosolyán
A szörnyekkel teli tenger –
És én azt hiszem, Izoldában újraszületett
Az a Vénusz, a régi pogány,
S mint abban, benne is keveredett
Az Ég meg az Óceán,
És ezért egy benne is a napfény, a tisztaság
Meg a sötétlő, viharos végzet –

Megfordul

Trisztán! Neked köszönöm ezt az éjszakát,
Mikor Izolda enyém lesz.

TRISZTÁN

Igen, uram, elhoztam neked
A tündöklést, ami életedet
Felgyújtja arany haja lángjaival,
Szeme viharzik és vihart kavár,
Mert kékje mögött ott sötétlik a végzet,
És nem nyugodhatsz többé, ha egyszer a tiéd lett,
És az, aki voltál, nem lehetsz soha többé,
Mert Izolda felgyújtott, ő lobog benned örökké,
És fölperzselve minden szeretet, kötelék, határ,
Mert Izolda határtalan –

Észbe kap, elhallgat

MARKE KIRÁLY

fürkészőn nézi

No menj, Trisztán fiam. Jó éjszakát! Izolda vár!

TRISZTÁN

Jó éjszakát, uram.

Kimegy

MARKE KIRÁLY

visszafordul a hálóterem felé, kezdi széthúzni a függönyt

Izolda!

Függöny

MÁSODIK KÉP

*Erdő széle a tintageli vár mellett
Háttérben a lombos fák között néhány fenyő, előtérben egy öreg égerfa.
Hosszú árnyékot vető, késő délután.*

*Guenelon, Gondoin, Denoalen, Arundel és Ogrin, a törpe.
Guenelon faggatja a törpét, a három báró körülállja őket*

GUENELON

S ma éjszaka? Mondd! Ma éjszaka mi volt?

OGRIN

Hát ami az ágyban lenni szokott.
Hogy mi módi szerint,
Vad volt-e vagy szelíd –
Én bizony nem álltam ott,
Nem láttam az ágyi munkát.
Figyeltem én, de azt nem vettem észre,
Milyen volt a láb meg a kéz karolása,
S hogy izzadtak meg a nagy sietésbe.

DENOALEN

Hallgass, otromba pojáca!

GUENELON

Azt kérdem, ki bújt a királyi ágyba?

OGRIN

Ki más? Izolda királyné.

DENOALEN

Már második hete?

OGRIN

Ügylátszik, rájött az ízére.

ARUNDEL

Meg persze félt, hogy végül a király
Megtudja mégis a cserét.

DENOALEN

Nyaktörő játék!

GUENELON

Azért sikerült!

ARUNDEL

És Brangwain?

OGRIN

Az első héten bevált
S elmulattatta Marke királyt.
De veszélyes lett a cicamaca-játék,
A király egyre többet merészel –
Tán ez aggasztotta a jó királynét,
Mert föl hagyott már a kényeskedéssel,
Brangwain meg búsan őrzi szobáját,
Ábrándozik és várja, hogy újra hívják.

GONDOIN

Marke király ágyába ma éjjel
A királyné feküdt hát – bizonyos vagy ebben?

GUENELON

Királynénak mondod-e már te is
Azt a jöttment szukát?
Ó, ez a breton szerencsefi!
Egy arany hajszállal hajóra száll,
És a saját szeretőjét Marke király
Ágyába fekteti,
A ringyóját hozza a cornwalli trónra!
Azt mondja, királylány – ki tudhatja, urak?

DENOALEN

Írország messze van innen.

GUENELON

És nem hagyták abba itt sem :
Szemünk előtt úzik játéukat.

ARUNDEL

A gyöngypár mit merészel!
És milyen gőgös a szajhakirálynő :
Cornwallban nem viselhet zöld ruhát más, csupán ő.

GUENELON

S lecsapni rájuk mégse tudunk :
A csávából mindig kimásznak.
Hiába szóltam a királynak :
Nem hiszi el nemes urunk,
Csak amit lát a szemével.

OGRIN

Ma aztán láthat vele,
Ha ugyan nem húnyja be.

ARUNDEL

Hát nézzen is, mert ilyet még úgyse látott.
Mit művelhetnek ezek a mákvirágok!

GUENELON

S ha meglátja, takarodhat Izolda,
És Trisztán többé utunkba nem áll.

A törpéhez

De hallod-e, te! ha nem lesznek itt,
Ha orromnál fogva vezettél,
Én ketrecbe záratlak, mint egy bestiát,
S a tengerbe úgy dobatlak!

OGRIN

Kihallgattam őket: idejönnek.

DENOALEN

Itt szoktak? Éppen itt?

OGRIN

Épp ez alatt az égerfa alatt.

GUENELON

S azt mondod: nem először?

OGRIN

Tegnapelőtt is, mikor a király
Vadászni indult délután is,
Ők itt voltak, szépen elterültek –
Én láttam: volt mit túrni a fűnek.

GONDOIN

Emlékeztek? A délutáni
Vadászaton Trisztán nem volt velünk.

OGRIN

Marke király jön nemsokára,
S ők is itt lesznek rögtön utána.

GONDOIN

Nem volna jó, ha itt találna.

ARUNDEL

Még azt hinné, összebeszéltünk.

GUENELON

De itt maradunk a közelben –
Jelt adhatsz, ha szükséged lenne ránk.

A négy báró kimegy

OGRIN

Csak menjetek, fölgerjedd daliák!
Azt hiszitek, tiétek a világ.
Tiétek is. De mi lenne vele,
Ha ráhagynám, hadd folyják kedvire?
De nem hagyom. Nem. Útját én szabom meg

A háborúnak és a szerelemnek.
 S ahol valamit én véghez viszek,
 Ott sejteni kezdik a végétet
 Vagy a világ örök törvényeit.
 Vegyük csak példának, mi készül itt:
 Lesz csók és vér. Talán egy nagy rege
 Földhözragadt, gyanútlan kezdete –
 Trisztán, Izolda... szépek és merészek.
 Szárnyára kapja őket tán az ének.
 Szólnak-e róluk lantok, szép szavak?
 De valami biztosan kimarad.
 Ogrint, a törpét emlegetik-e?
 Pedig az ő keze, az ő esze
 Fordított úgy az eltítkolt szerelmen,
 Hogy késő századokra híre keljen.
 S a szerelmesek, harcosok, királyok
 Mögött a törpét mindig megtalálod,
 Azt, aki szemlél, fülel, megmutat,
 Ismeri a szavakat, szagokat,
 S ha birodalom vagy ábránd összedül,
 Kilép a gyászok és romok mögül
 S magasra hág s megáll a romokon
 A törpe, a legnagyobb hatalom.

A színpad mögé figyel

De csitt! munkám java még hátra van.

Belép Marke király

Hát mégiscsak megjöttél, nagyuram?

MARKE KIRÁLY

Hát mégis ide tudtál csalni engem.
 Ó, hogy agyon nem csaptalak dühömben!
 Ó, hogy rossz-szagú hazugságokat
 Belébe azonnal nem taposok!
 De úgylátszik, végére kell hogy járjak
 Ennek a veszedelmes ingoványnak.
 Hát itt vagyok. Nos, mit kell most csinálni?

OGRIN

Csupán erre az égerfára mászni.

MARKE KIRÁLY

Mit?... Fára mászni? Nem!

OGRIN

Ott a nagy ágon jó kényelmesen
És rejtve üldöghélhetsz s nézheted,
Hogy csinálja öcséd és hitvesed.

MARKE KIRÁLY

Fogd be a szád! Nem fogok fára mászni!

OGRIN

Kegyes uram, ha nem is vagy kíváncsi...

MARKE KIRÁLY

Igazad van: ha gyáva voltam egyszer,
S nem volt merszem, hogy rögtön nem-et mondjak
És hátat fordítsak a rágalomnak,
A szégyentől többé meg nem menekszem.

OGRIN

Azonnal itt lesznek. Siess, királyom.

MARKE KIRÁLY

Ne nézd, mikor a szégyenfára mászom.
Tanúra nincs szükségem itt. No, menj el.

OGRIN

Megyek, nagyúr, Te meg légy türelemmel.

*A törpe kimegy. A király egy darabig vár, aztán fölmászik a fára,
csöppet sem nevetségesen. Jóformán észre sem lehet venni,
és vadászügyességgel már fenn is van. Ettől fogva nem látható.
Hosszú ideig üres a színpad, aztán belép Trisztán.
Nagyon otthonosan mozog. Le akar dőlni a gyepre,
lefelé néz, már le is ülne, de hirtelen megtorpan*

TRISZTÁN

A levelek között egy férfi árnya –
Milyen tisztán kivethető a fej
Körvonala... Ki is ez? De hiszen
Ez Marke... Marke! Nem, nem, nem szabad
Fölfele néznem, fölpillantanom
A fára, mert akkor meglátom őt,
Ő meg szemembe láthat... Jaj, Izolda!
Izolda elé sem szaladhatok már.
Késő! Már késő! Meglátná a fáról.
Marke király a fán... A fán! A fára mászott...
Szegény! De nem szabad meglátnia –

IZOLDA

belép

boldog örömmel, csengő hangon

Trisztán!

TRISZTÁN

mereven ránéz, aztán lesüti a szemét

IZOLDA

Nem is néz rám... Mit nézhet? A füvet?

Követi Trisztán tekintetét, észreveszi az árnyékok

Egy árnyék... egy fej... Marke király!

Felegyenesedik, támad

Trisztán lovag, hogy mertél idehívni?
Ide az erdőszélre, egyedül!

TRISZTÁN

fellélegzik

Azért, királynőm, mert fontos dologban
Van beszédem veled, halaszthatatlan.

IZOLDA

S mi az, amit nem mondhatsz el a várban?

TRISZTÁN

Az, hogy a várban minden szavamat
Kihallgatják a fülek, a falak,
S a vád, a rágalom már hangosan szól,
Mérget párolva minden hű szavamból.

IZOLDA

És ezt tudod és mégis ide mersz
Hívatni? Csupa veszély ez a perc,
Ez a magány... ha valaki kiles,
Micsoda mocskos mendemonda lesz!
Lovag, s nem is törődöl énvelem?
Hogyan lehettél ilyen esztelen?

TRISZTÁN

Mert elvesztettem jobbik eszemet,
Mert megfullaszt a szenny, a gyűlölet!
Megzavarodtam, magamat sem értem –
Fuldoklom a hazugság tengerében.
Már kerülöm bátyám tekintetét –
Úrnőm, bocsáss meg a szavaimért,
De tudod-e, hogy már mit mondanak?
Hogy szeretőm vagy! Azt, hogy céda vagy!
Még áll a trónod nemes, nagy szívében,
De énbennem már nem tud bízni – érzem!
S ezt nem bírom el! Szörnyű, lehetetlen,
Hogy az, akit a legjobban szerettem,
Aki tanított, ápolt, szeretett,
Mikor üldöztek, védelmébe vett,
S csak jót tett velem ifjúkorom óta,
Úgy nézzen rám, mint bitang árulóra –
Úrnőm, a szívét csak te ismered,
Nem tud beszélni szívből, csak veled –
Te mondd el ezt neki, Izolda! Te!
Kérlek, királynőm, te beszélj vele!

IZOLDA

Nem, Trisztán, nem! Érzem, ez képtelenség.
 Én nem zavarhatom meg szíve csendjét.
 Méltatlan volnék hozzá, jól tudom,
 Ha azt hinném, hogy ilyen rágalom
 Meghallgatásra lel az én uramnál.
 Térj magadhoz, lovag! Te se szorongj már.
 Hogy Marke király téged ne szeressen,
 Öccsét, Trisztánját – nem, ez lehetetlen!
 Ilyesmiről többé nem akarok
 Hallani sem!

TRISZTÁN

Úrnőm, nem volna jobb,
 Egy ideig semmiről sem beszélni?
 A rágalomnak útjából kitérni?
 Ne maradjunk soha sem egyedül –
 Később, ha majd a rágalom elül,
 Akkor beszélhetünk nyugodtan újra –

IZOLDA

Ezzel adunk csak okot a gyanúra!
 Megadjam magamat a rágalomnak?
 Kettőnk szép barátságáról lemondjak?
 Nem, Trisztán, nem! Én nem feledhetem
 Utunkat a tavaszi tengeren,
 Uram felé, a szerelem felé –
 Ha ezt a szívem elfelejtené,
 Nem érdemlem, hogy királynő legyek.
 S kinek köszönhetem, ha nem neked?
 Neked, ki egy hajszállal megtaláltál?
 Neked, ki a bosszúval szembeszálltál?
 S felejtsem el, hogy én voltam, anyámmal,
 Ki a gyógyírt sebedre megtaláltam
 S gyógyultan hozzá visszaküldtelek,
 Mint ahogy hozzá indultam veled?
 S a szegény hárfást, elfelejtenélek?
 Tőled tanult dalaimat, zenémet?
 A hárfádat, melyről tudom ma már,
 Hogy benne lelt vigaszt Marke király?
 A szeretet, mely szívemben feléd

Ragyog, az is vele egy kötelék –
Marke király meg te meg én, mi hárman
Nem merülünk el az udvari sárban,
Mi elszállunk a rágalom felett:
Nem bűnünk – jogunk ez a szeretet.
Isten veled! Menj már, Trisztán lovag.

TRISZTÁN

Izolda! Lelkem királynője vagy.
S Marke király a bátyám és királyom:
Én kételkedtem benne – már belátom.
A gyöngé én voltam. Megértelek.
Bocsáss meg, úrnőm. És Isten veled!

Elsiet

IZOLDA

*Egy ideig mozdulatlanul áll. Trisztán után néz, aztán lehajol,
letép egy virágot. Elfogulatlanul, kitörő örömmel*

Kosbor! De szép!

Szétnéz, kissé távolabb meglát egy másik virágot. Letépi

Ez meg pacsirtafű!

MARKE KIRÁLY

leszól a fáról – még mindig láthatatlan

Izolda!

IZOLDA

felnéz – egy darabig mintha tétovázna

Te vagy az, uram? A fán?

MARKE KIRÁLY

Én! Igen, én... Marke király a fán.
Igen, ő az, a leleselkedő,
A hallgatózó, gyanakvó Marke király.
Hogy szállhatnék le? Hogy nézzek szemedbe?

IZOLDA
egyszerűen

Gyere le, uram!

MARKE KIRÁLY
most is egy pillanat alatt leugrik a fáról

Itt állok és... rám tudsz-e nézni még?
S hogy nézhetsz rám? És én, hogy nézzek én rád?
M megbocsátod-e énnekem valaha ezt az órát?

IZOLDA
De miért tetted, uram? S hogy tehetted?

MARKE KIRÁLY
Mert szenvedek, Izolda. Mert szeretlek.
Mert démonok játszanak már velem.
Mert most tudom csak, mi a szerelem.
Mert attól fogva, hogy megláttalak,
A hajad, a szemed, a mosolyod
Túl csöndes életembe becsapott,
Mint a villám vagy tengeráradat.
Mert tündöklés vagy – mintha a világ
Minden sugarát, minden viharát
Beléd lehellte volna – szerelem,
Mintha az egész világegyetem
Vonzása szólna belőled felém –
Féltő, féltékeny ezért lettem én.
Ó, milyen nevetséges is vagyok!

IZOLDA
De hát én mivel adtam rá okot?

MARKE KIRÁLY
Te okot? Te nem adtál semmivel.
Ó, hiszen soha nem felejttem el
Az első éj, az első éjszakák
Szerelmeit, szelíd varázslatát,
A gyöngédséget, az odaadást,
Testedben az első fellobbanást,

A szenvedélyt, az ártatlan gyönyört,
Mely szűziességed mögül kitört
S hullámozott karjaim közt önfeledten –
Hol van, akit az első éjszakákon
Szerettem? Azt már sehol nem találom.
Azóta más lettél, elérhetetlen,
Titokzatos, holdfényes messzeség,
Forró-hideg, gőgös sokféleség,
Elszökő forrás, melynek itala
Nem csillapítja szomjamat soha,
Nem adsz mást innom, csak új szomjuságot –
Elérhetetlenséged fölcsigázott,
És így lettem egész világ bolondja,
Csupa gyanú. Bocsáss meg hát, Izolda!

IZOLDA

Ó, uram, miért nem hiszel nekem?
Megismertél az első éjjelen.
Ki akkor voltam, ma is az vagyok –
Szesélyed, képzelgésed becsapott,
S úgy látszik, hogy gyanakszol már örökké.

MARKE KIRÁLY

Nem! Többé nem, Izolda. Soha többé!
Méltatlan voltam hozzád – és magamhoz.
Eltaposom szívemben a varangyot.
Felejtsd el hát s engedd, hogy elfelejtsem.
Világom vagy, új életem, szerelmem!
Bocsáss meg! Így kérlek, imádva, térdem.

Letérdel

IZOLDA

Ne szégyeníts meg így – ne szenvedj értem.

Kezét nyújtja neki. Marke király feláll. Csók

Függöny

HARMADIK KÉP

*Brangwain kamrája a tintageli várban. Háttérben a bejárat, jobboldalt ablak
Brangwain a nyitott ablakon kifelé néz*

BRANGWAIN

Nem néz fel... Nem! Mért is nézne vissza
Marke király az én ablakomra?
Tekintete mit keresne itt?
Fölnéz!... Izoldától búcsúzik.
S Izolda, míg visszaint neki,
Szemével már Trisztánt keresi.

Kis szünet

Marke király fenn ül a nyeregben –
Senki nem lovagol nála szebben.
Nem úgy nyargal, mint a hetyke ifjúság –
Király üli így meg a lovát,
Ilyen biztos, bölcs, szelíd erővel –

Kissé kihajol

Kanyarodnak... eltűnik előlem,
Eltűnik, mint ez a szerelem.
Nem is nézett vissza, nem!
Mért is nézne vissza?
Hiszen azt se tudja,
Hogy szeretem,
Hogy ő engem szeret,
Hogy engem keres,

Az első éjszakákat keresi –
De senki se mondja meg neki,
Hogy nem lesz soha nyugta,
Csak ha megtalál,
És nem talál meg soha már,
Mert nem szabad, mert nem lehet,
Mert nem tudja, hogy szeretem,
Nem tudja, hogy szeret,
Mert a végzet mást akar velem.

Fel-alá járkál, aztán leül az ablak mellett

Neki és nekem
A varázssítalból nem jutott,
Mégis ez a szerelem
Ránk is mennyi szenvedést hozott.
És szenvedek érte és szenved értem,
Én titokban,
Ő meg öntudatlan,
És nem vagyunk egyek, csak a szenvedésben.

Belép az első gyilkos

ELSŐ GYILKOS

Jó reggelt, kisasszonyunk!

Brangwain riadtan feláll – belép a második gyilkos

MÁSODIK GYILKOS

Kisasszonyunk, jó reggelt!

BRANGWAIN

eléjük megy a szoba közepéig

Mit akartok tőlem?

Az első gyilkos odalép hozzá, hátracsavarja a karját

MÁSODIK GYILKOS

Nyitva áll az ablak, úgy, ahogy szokott.

BRANGWAIN

Mit akartok, gazemberek?

ELSŐ GYILKOS

Szép csöndesen kiejtünk az ablakon.

BRANGWAIN

Engem? Az ablakon? Miért?

MÁSODIK GYILKOS

Ne kérdezd!

ELSŐ GYILKOS

Egy perc mulva úgyis az árok
Mély fenekén vagy, elnyel a víz,
S hinárja fölötted összezsapódik.

MÁSODIK GYILKOS

De nem fulladsz meg mégse, ne félj:
Sziklán szétloccsan előbb a fejed.

BRANGWAIN

Ki küldött? Marke király?

ELSŐ GYILKOS

Késsel dolgozni csúnya dolog:
Véres munka, kegyetlen.

BRANGWAIN

Ő küldött! Mert tud mindent.

MÁSODIK GYILKOS

Nem jobb a kötél se, ne hidd;
Elcsúful szörnyen az arcod.

BRANGWAIN

Mindannyian megcsaltuk – legjobban én!

ELSŐ GYILKOS

Mindenki azt hiszi majd,
Magad ugrottál le a mélybe.

MÁSODIK GYILKOS

Mert ki ne tudná? Marke királyba
Szerelmes a szomorú Brangwain.

BRANGWAIN

Megtudta hát! Megtudta ő is!

ELSŐ GYILKOS

Mindenki látta: az ablakban állt,
Itt leste Marke királyt.

Brangwain kitepi magát, a sarokba menekül, rámered a két gyilkosra

MÁSODIK GYILKOS

Vigyázz! Ki ne szökjön!

ELSŐ GYILKOS

az ajtónál

Ne félj! Itt vagyok. Nem menekül.

BRANGWAIN

Nem! Marke király nem küldhetett:
Nem büntet így, az nem lehet –
Engem nem büntet így!

ELSŐ GYILKOS

Ne ellenkezz, kisasszony!

MÁSODIK GYILKOS

Kár volna bizony, ha talán emiatt
Még bántódásod esnék.

BRANGWAIN

Akkor Guenelon küldött vagy Arundel –
Csak ők lehettek!

ELSŐ GYILKOS

Megmondtuk már: ne kérdezd!

MÁSODIK GYILKOS

És ha tudod, mit érsz vele?

BRANGWAIN

Tudjátok, ki vagyok, gazemberek?
A királynő első hölgye vagyok.
Még otthon a kedvence lettem.
Irországból idehozott,
Engem választott, engem,
A legjobban engem szeret.

A két gyilkos felröhög

ELSŐ GYILKOS

Mit mondtál, kisasszonyunk?

MÁSODIK GYILKOS

A kedvence vagy?

ELSŐ GYILKOS

A legjobban téged szeret?

BRANGWAIN

A királynő megölet benneteket –
S ha van anyátok, feleségeitek,
Ha gyerekeitek van, meglakol
Az is, eléri a halál!
A királyné kegyetlen bosszut áll!

ELSŐ GYILKOS

A királyné?

MÁSODIK GYILKOS

Azt kérdezted, ugye, ki küldött?

ELSŐ GYILKOS

Megmondjuk hát neki?

MÁSODIK GYILKOS

Mondjuk csak meg szegénynek,
Hadd tudja a víz fenekén!

ELSŐ GYILKOS

No halld meg: a királyné küldött.

BRANGWAIN

Izolda királyné? Nem igaz!

A két gyilkos felröhög

ELSŐ GYILKOS

A gyerekkori barátnőd!

MÁSODIK GYILKOS

Aki otthonról Cornwallba hozott –
Ezért hozott magával!

ELSŐ GYILKOS

Terme mélyén ott vár a királyné,
Ha végeztünk veled, elmegyünk hozzá,
A bérünket megadja érted.

MÁSODIK GYILKOS

Már van is neki új cselédje.

ELSŐ GYILKOS

Nem ismered? A Doëtte.

BRANGWAIN

felsikolt

Izolda!

MÁSODIK GYILKOS

majdnem szánakozva

Szegény kislány!

ELSŐ GYILKOS

Nem ismered te a királynékat!

MÁSODIK GYILKOS

A királynékat mi ismerjük jobban.

BRANGWAIN

végre kitör belőle a zokogás

Izolda! Ha Izolda adta nektek
A parancsot, dobjatok le rögtön!

Belép Izolda

IZOLDA

Végeztetek?

Meglátja Brangwaint

BRANGWAIN

eléje borul

Úrnőm, kegyelmezze!

MÁSODIK GYILKOS

Megvagyunk már, királyné!

ELSŐ GYILKOS

Felrántja Brangwaint a királyné lába elől

No, elég volt!

IZOLDA

felocsúdvá, szégyenkezve, rémülten

Engedjétek el!

A két gyilkos tovább vonszolja Brangwaint

Engedjétek el már, ha mondom!

*A két gyilkos tétován megáll. Izolda ellenük fordul,
és dühösen kiált rájuk*

Pusztuljatok innen, ügyetlenek!

A két gyilkos kisurran. Odasiet Brangwainhez, megrendülten átöleli

Halálodat akartam!

BRANGWAIN

kibontakozik az ölelésből, hátrál

De miért? De miért?

IZOLDA

Mert félek!

Mert csapdák és török közt élek!

Mert éjszaka arra ébredek,

Hogy ágyam körül a sötétben

Szemek villognak, lélegzetek

Akadnak el,

Valaki les, valaki figyel,

Ahova lépek, a követ, a szőnyeget

Liszttel behintik

Ágyam körül a sötétben,

És bármit teszek és bárhova megyek,

Valaki figyel mindig,

De a kepecét mindenütt érzem,

És félek a naptól és félek az éjtől,

A cornwalli ködtől, a sziszegő téltől,

S tudom, milyen tanácsot

Adtak a királynak a bárók,

Hogy a leprásoknak vessen oda,

Legyek a leprások asszonya,

S öleljen sorba száz,

Naponta más

Nyomorék, gennyes, fekélyes –

S ha éjszaka ágyamba fekszem,

Már sokszor a bőröm, a testem

Leprás csókokat érez.

BRANGWAIN

De tőlem is félsz, Izolda?

Ki életemet neked adtam,

Neked adtam mindenemet
S nyomorultul magamra maradtam –
Tőlem félsz? Tőlem? Az nem lehet!

IZOLDA

Tőled is félek! A legjobban tőled!
Brangwain, én semmibe vettelek,
És annyi voltál nekem, mint lábam előtt a szőnyeg,
De elvettem egyetlen kincsedet
És azóta tőled rettegek
És összezsugorodtam előtted,
Mert ameddig valami még a tied,
Addig én nyugtot nem lelhetek.
És tudom, hogy Marke királyt szereted,
S mert őt szereted jobban, Brangwain,
Végül majd elárulsz engem.

BRANGWAIN

Izolda, elvette eszedet
A bűn és a félelem,
És csak a magad szerelmét ismered.
Az enyém néma és reménytelen –
Nem törhet ellened.

IZOLDA

Brangwain, te tudod a titkomat
S feláldoztad magad értem –
Ha én el nem pusztítalak,
Én pusztulok bele, érzem.
S mert ismered bűneim gyökerét,
S elárulhat a szerelmed –
Ha megöllek, az se volna elég –
Én akkor is félnék kihúnyt szemedtől
És visszajáró szellemedtől –
Brangwain, haza kell menned!

BRANGWAIN

Ha elküldesz, senkid se marad
A cornwalli ég alatt,
S magadra maradsz, magadra –
Ne küldj haza, Izolda!

IZOLDA

Brangwain, hiába beszélsz!
Félek tőled, ameddig élsz,
És nem tudok bízni benned,
És nem tudok bízni magamban,
Mert halálotat akartam –
Brangwain, én megvakultam,
Sötétlő mélybe hulltam,
És nem tudok a szemedbe nézni,
És nem tudok veled egy ég alatt élni –
Brangwain, haza kell menned!

Kirohan

BRANGWAIN

kétségbeesetten utána kiált

Izolda!

Függöny

NEGYEDIK KÉP

Az égerfa alatt – a második kép színpada. Ősz van, Trisztán hanyatt fekszik a gyepen, a magasba néz. Izolda éppen felkönyököl. Trisztán felé fordul. Izgatott. Szenvedélyes szóváltás utolsó mondatait halljuk

IZOLDA

Ne kínozz tovább! Minden szavad,
Mint héja, a szívemre csap.

Kis szünet

Mert azt hiszed, énnekem
Könnyű volt, mikor a hosszú éjeken
Marke ágyába feküdtem,
Marke karjába feküdtem,
S ha ölelt, behúnytam szememet...

Trisztán nem felel

És ne hallgass! A hallgatásod
Mint kődarab, nehéz –
Mit hallgat el? Miért nem beszélsz?

TRISZTÁN

Még mindig a magasba néz

Mert nem jó nekünk beszélni
És hallgatni se jó nekünk
És jobb volna nekünk nem élni,
Ha másképpen nem élhetünk.

IZOLDA

És nem jó már a szemembe nézned?

TRISZTÁN

hirtelen felül, Izolda felé fordul

De az még jó! Csak az jó... látni téged,
Szemedben a hajót, a tengert, a tavaszt,
Azt, amikor először láttalak,
Amikor a fényedben, a szemedben
A boldogok szigete csillogott előtttem,
És első, titkos öleléseinkben
Benne ringott a tenger, a tenger!
És amikor Marke nászéjszakáján
A szobámba szöktél, a szobámban háltál!
Az az éjszaka még ma is ott van
A válladban, a derekadban,
S néha, mikor a lóról leemellek,
Azt remegi vissza titokban a melled,
S az elveszett, büszke éjszakákat
Hordozza még, ahogy lép, a lábad,
Mert a derekad, a lábad, a vérem, a testünk,
Nem érzi még, hogy örökre elvesztünk,
Egésznek érzi még az életet
S nem érzi bűnnek, amiről nem tehet.

IZOLDA

Nekem megérte akkor is, ha belehalok –
És ártatlanok vagyunk, Trisztán, ártatlanok!
És mi nem tehetünk róla, ha megszegtük a törvényt,
Mert nem mi akartuk azt, ami történt.
És most már értem vagy a világon s én nem vagyok, csak teérted,
És több a mi szerelmünk, mint mi magunk – nem érzed?

TRISZTÁN

Izolda mellé fekszik, átkarolja

Nem érzek mást, Izolda,
Csak a bőrödet, a szádat!
Karolj erős karodba –
Én már csak téged látlak,

Szikrázni a szűnhetetlen
Vágyakozást a szemedben,
E világon mást se lássak,
Ne szűnjön a varázslat,
Rejts el hosszú hajadban,
Takarjon arany sötétség,
Csak a lélegzésed halljam,
Csak a melled remegését,
Csak a diadalmas hangod –

Hirtelen felül

Hallottad? Ág reccsen... valaki jön –
Nem hallod? Most se hallod?

IZOLDA

kábultan felül

Nem hallom...

TRISZTÁN

feláll, szétnéz

Túl van a patakon –
A parton, a bokrok közt valaki bujkál –

Felkapja a gyepen heverő kardját, kivonja pengéjét, messzire hajtja hüvelyét

Ez ugyan nem fog hírt vinni rólunk!

megdermed

Marke!... A hátunkba került!

IZOLDA

felugrik

Fussunk!

TRISZTÁN

Késő! Egy pillanat... itt lesz és meglát.

IZOLDA

riadtan nézi a kivont kardot Trisztán kezében

Rá akarsz támadni?

TRISZTÁN

főleszmél

Karddal Marke királyra?

*Tétován körülnéz, keresi a kard hüvelyét, nem látja, hirtelen mozdulattal
földbe szúrja a kardot*

Királyom ellen, Marke ellen
Nem lehet kard a kezemben!

IZOLDA

Mit tegyünk?

TRISZTÁN

Mintha aludnánk!

*Már hanyatt is vágódott. Izolda egy pillanatig nézi, aztán ő is lefekszik
– a kard másik oldalára kerül*

Kis ideig csönd

*Belép Marke király, és meglepetten megáll. Aztán odalép Trisztán és Izolda
mellé, nézi őket. Hosszú csönd*

MARKE KIRÁLY

Boldogtalanok!
Köröttetek rágalom és mocsok,
A bárók, az udvar –
S ti itt alusztok, köztetek a karddal.
De miért is volnátok boldogtalanok?
Boldogok vagytok ti, boldogok!
Az arcotokra hinti szép varázsát
A fiatal, a gyanútlan barátság –
Ti kedvesek, tiszták, ártatlanok!
Boldogtalan csak én vagyok.

Csak én vagyok tisztátlan, megalázott,
 Csak én, aki nyugalmat nem találok,
 Nekem nem volt elég a legutóbbi:
 Jöttem megint leselkedni, lopódzni,
 Jöttem megint gyanúval a szivemben
 S megint itt állok s nézem szégyenülten
 A Trisztán kardját kettejük között,
 Azt, amely Morholt szívébe döfött,
 S melyet csatáimon mindig kivonva láttam,
 És mindig engem védett csattogó villogásban,
 S ahol e penge látszott, nem kellett arra nézmem,
 Amíg e penge táncolt, nem kellett soha félnem.
 Mert éltem én magányban, vénülő, céltalan gondban,
 S a hitről, bizalomról már régóta lemondtam,
 De jött Trisztán s mikor ő jött, fény villant életembe,
 S értem harcolt a kardja, a legtisztább lovagi penge,
 S a hárfája zengeni kezdett és húrja szivembe talált
 S elűzte a szivemben szétterjedő homályt –
 Ó, mit is adhattam én Trisztánnak cserébe? Semmit.
 Minden öreg király ajándékozhat ennyit.
 De az, amit ő adott énnekem, az nem jut soha királynak –
 Belőle a kardnak, a dalnak lángoló lelke áradt.
 Kard és dal lángolását, nagylelkű, halhatatlan
 Szépséget, ifjúságot – én mindent tőle kaptam.
 És mit adtam érte cserébe? Kételyt, kislelkű gyanakvást –
 Csak menekülni innen, mielőtt ébred és meglát,
 Mielőtt szemembe nézhet s itt láthat szégyenemben –
 Meneküljek, hazudjak? Nem, legalább ezt nem!
 Magammal viszem a kardját s az enyém itt marad –

Kirántja a földből Trisztán kardját, s helyébe a magáét tűzi

Tudja meg, itt voltam megint s szégyellem magamat.
 Meglátja majd, milyen vén vagyok, gyanakvó, reménytelen –
 S talán meglátja azt is, hogy nagyon szeretem.

Elmegy

Kis szünet

IZOLDA

felül

Elment!

Csend

Trisztán! Hallod? Elment!

TRISZTÁN

lassan, vonakodva feláll, majd kitör

Nem bírom el!

IZOLDA

Mit nem bírsz el, Trisztán?

TRISZTÁN

indulattal

A szégyent!
A hazugságot, a csalást!
Hogy megint itt feküdtünk
Az égerfa alatt –
Hogy átkaroltalak –
Hogy az enyém vagy, hogy szerelembe kezdtünk,
Hogy ilyen hittel állt fölöttünk!
Hogy így tud bízni bennem!
Hogy így szeret engem!
Hogy szeretem
És mégis meg tudom csalni!
Hogy a kardját itt hagyta nekem!
Meg kellene halni
A bizalmától, a szégyenemben!

IZOLDA

fellélegezve

Trisztán! Megmenekültünk!

TRISZTÁN

lassan, visszafojtott indulattal

Gyűlöllek!

Izolda megdöbbenően feláll, szembefordul Trisztánnal

Gyűlöllek, mert semmit sem értesz,
Gyűlöllek, mert azt sem érzed,
Hogy megromlott a levegő körülünk,
Mert megvakultál, megsüketültél,
Mert önzésedben elmerültél,
Gyűlöllek, mert nem is látod,
Hogy megrontottuk a világot,
Hogy az ős aljasság részesei lettünk.
Részesei? Legfőbb pártfogói!
Belőlünk él, bennünk és általunk.
A báróknak, kik ránk acsarognak,
A rágalomnak, a bűnnek, a mocsoknak
Már nem is ellenfelei – a cinkosai vagyunk!

Hevesebben

Ezért gyűlöllek!
És gyűlöllek, mert magadban is megölted
Azt, ami benned valaha szép volt –

IZOLDA

Ami valaha volt, az nem az enyém volt!
Bennem a legjobb, a legszebb
Az, hogy szeretlek!
És mit bánom a világot!
Hát nem látod, azt se látod,
Hogy mi adjuk a világnak a lángot,
Azt, ami élteti,
Azt, ami édeni,
Azt, ami nélkül sárrá omlana?
És mit számít emellett
Marke király unalmas udvara?

És Cornwall ködben úszó földje?
A mi szerelmünk kisütött fölötte!
A mi szerelmünk örök ragyogása –

TRISZTÁN

Hazugság, rossz varázslat, tarka pára!
Ez a te ragyogásod,
Csillogó bűn, erőszak, átok,
Határtalan önzésed, aminek
Feláldoznád a földet, az eget –
Brangwaint már odadobtad,
Kincsetől megraboltad,
A szelidet, a szűzet,
Marke ágyába űzted,
Mohóságodnak prédául vetetted,
Majdhogynem megöletted,
Mert lelkedben gyilkos vagy már,
Szeszélyedért vért ontanál –
Gyűlöllek! És gyűlölöm a szerelmedet.

IZOLDA

Nem igaz! Nem lehet!
Szeretsz. Tudom. Nem lehet másképp.
A mi szerelmünk nem átok: ajándék,
Akkor is, ha nehéz.
A ragyogása is szenvedés.
A szenvedés vakított meg engem,
És gyilkosságra vetemedtem,
De megóvott szerelmünk csillaga:
Nem öltem meg – elküldtem haza.

TRISZTÁN

Elküldted, kifosztva, meggyalázva,
Örök magányra, örök némaságra.
Magadra maradtál – és te magad
Mohó hazugság, már egyéb se vagy,
Mert életedből semmi sem maradt,
Csak önző vágy, rögeszmés akarat.
Gyűlöllek! Köztünk a legnemesebbet,
Marke királyt, bátyámat, mibe vitted?
Nemtudva meggyalázta azt, aki

Örökre némán most is szereti,
Azt, akit sose-tudva, reménytelen szeret,
Azt, aki rabló-szerelmünk áldozata lett.
Hogy megaláztad Markét! Felmászott a fára!
Aztán lejött, s bizalma még jobban megalázta.
És én, aki megcsaltam, belőlem mi lett?
Szégyen! Árulás! Hazugság! Örület!
Én, aki valaha kardot azért viseltem,
Hogy fegyverkezzem a Gonosz ereje ellen,
Beszennyeztem kardomat s a lovagság foltja vagyok.
Gyűlöllek! Te hoztad rám ezt a káprázatot.
Méreg volt kezekben a szerelem itala –
Izolda, elmegyek! Nem látsz többé soha.

IZOLDA

Trisztán! Szeretsz! Ne menj el! Hova mennél?
Nem vagy erősebb a szerelemnél.
Szöknél a szerelem elől, mert fáj és megaláz –
Magadtól nem menekülhetsz – elér a pusztulás.
Magunk elől, a szerelem elől, Trisztán, nincs menedék –
Ne hívd fejünkre a végzet pusztító erejét.
Nincs segítség. Ne menj! Szeretsz! S én szeretlek örökre téged.

TRISZTÁN

Megyek. És nem bánom azt se, ha betelik rajtam a végzet.
Csak szökni! El innen! Akárhova! És akármit, csak ezt nem!
Inkább a dalt, a hárfát, a kardot is elfelejtsem,
S ha fogvacogva, lázban valahol lerogyok,
És rám borul az óceán, vagy a sivatagsárga homok,
Csak tőled szabadulni! Csak messze! Csak nélkülöd!
S ha van boldogok szigete, nem mennék oda se veled!

IZOLDA

Minden hiába! Nem változol. S nem változom én se soha.
S ha eszedbe jutok, ha mást akarsz – csak hívj! Akárhova.
Nincs vár, se zár, határ, mely engem visszatart –

TRISZTÁN
kirántja a földből Marke király kardját

Elválaszt tőled ez a kard.

Indul

IZOLDA
utána kiált :

Trisztán! Én szeretlek örökké!

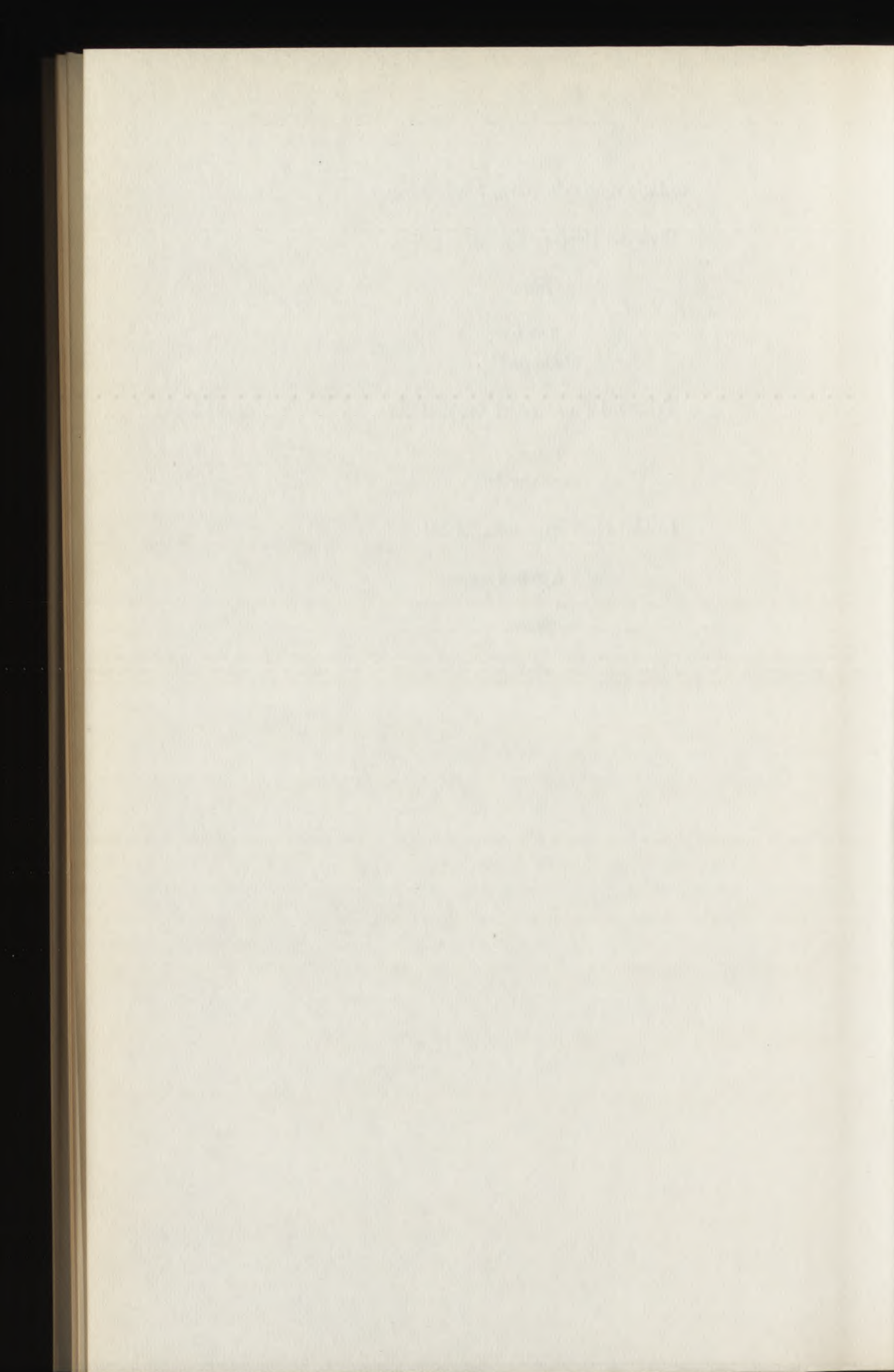
TRISZTÁN
visszafordul

Izolda! Nem látsz soha többé!

Kirohan

Függöny

HARMADIK FELVONÁS

ELSŐ KÉP

Bretagne. Keireddin királynál, a carhaix-i várban

A lovagterem. Baloldalt nagy asztal boroskupákkal. Keireddin karosszékekben ül az asztalfőn, aranyzakátja van. Az asztal körül áll Keireddin négy bárója: Pleherin, Litan, Jovin, Gaviol – mind fiatal: huszonkét-huszonöt évesek. Az ajtónál négy-öt apród

Isznak. Keireddin énekel és énekelteni báróit és apródjait:

Úgy lett volna, jó lett volna,
Víz alatt a Vénusz dombja,
Az a híres du-du-Doonie,
Az a híres du-du-Doonie.

KEIREDDIN

Litan, ülj le. Alig állsz már a lábadon.
Jól elbántak veled.

LITAN

Uram, ez rágalom.

KEIREDDIN

Rágalom? Megbocsáss – tévedtem, hős oroszlán.
Kutyabajod, Litan! Gyere hát ide hozzám.

Litan odasántikál

Te sántítsz!

LITAN

Én?

KEIREDDIN

Vagy úgy? Nem láttam ezt se jól:
Csak elbillent a föld a ballábad alól.
S te, Gaviol vitéz? Te hogy vagy? És miért nem
Nézel rám?

GAVIOL

Bedagadt a szemem, uram.

KEIREDDIN

Értem.

Te túlságosan is megnézted a „Patak
Tündérét”, akiért vívtatok, s azalatt
Trisztán a lándzsáját jól sisakodba bökte.
De meg kell adni, szép is volt a nimfa teste,
Ahogy ott meztelen a vízben lebegett –
No, igyunk rá, ha nem is lett a tietek!

*Felragadja boroskupáját, kiissza, a bárók kelletlenül isznak egy-egy kortyot
a magukéból*

Te balkézzel iszol, Jovin? Miért? No, persze,
Mikor Trisztán neked rontott, a jobbkezedre
Estél. – S te, Pleherin, leghősebb daliám?
Mért búsulsz? A patak szép sellője után?

PLEHERIN

selypít

Me-ert két fogamat Trisztán úr kiütötte.
De megfizet ezért, esküszöm az egekre.

KEIREDDIN

No, ne búsuljatok, bretagne-i nemesek!
Trisztán nagylelkű volt – kárpótol titeket:
A „Patak Tündérét” ő nektek felajánlja –

Odaszól az egyik apródnak

Andriol! Merre van Trisztán úr adománya?

Két apród kimegy

PLEHERIN

Pimasz!

LITAN

Sértés!

JOVIN

Velünk ilyet mer!

*A két apród egy nagy ezüsttálcnál behozza és az asztalra helyezi
a „Patak Tündérét”, aki áttetsző fátyolban mozdulatlan fekszik
a tálcán*

KEIREDDIN

Ugye, szép?

Nézzétek kebleit... hasát... a köldökét!
Sűrű sellőhaját nézzétek! Síma combját!

GAVIOL

Ezt adja minekünk? Carhaix piaci rongyát?

PLEHERIN

A Doonie ez, a molnár elzúllott kedvese.

LITAN

Uram, ez vért kíván! Nem tűrheted te se!

KEIREDDIN

Hát ha sehogyse kell tinektek, menjen innen!

*A „Patak Tündére” leugrik az asztalról, kiszalad,
a két apród utánaviszi az üres tálcát*

Nem is tudom, miért van Trisztán a begyetekben –
Ezt, esküszöm aranyszakállamra, nem értem.

JOVIN

Mi meg azt nem, királyunk, miért nincs a tiédben.

GAVIOL

Nem értjük, hogy kegyedbe ennyire mért fogadtad.

LITAN

Tudod-e, hogy kire tékozlod a bizalmad?

JOVIN

Kalandor!

GAVIOL

Idegen!

PLEHERIN

Fattyú!

LITAN

Kóborlovag!

JOVIN

Miért kószál örökké?

GAVIOL

Mért lakja váradat?

LITAN

Saját várát magára hagyta – mért hagyta ott?

KEIREDDIN

Mert Keireddin királynál még jobban mulatott.

PLEHERIN

Igaz, egy éve már itt lebzselget, mulat,
S végigharcolja minden lovagjátékokat.

KEIREDDIN

Az acsargást, urak, únom! Ebből elég!
Mit kertetek? Tudom, mitől döglük a légy:
Az a ti bajotok, hogy jött Trisztán lovag
S az orrotok elől elnyerte húgomat.

PLEHERIN

Igen – Fehérkezű Izolda az övé lett!
Nekünk ígérted őt – és Trisztánnak ítélted.

LITAN

Ó, Keireddin király! Mondd meg igaz szavadra:
Egy jöttmentnek való Fehérkezű Izolda?

KEIREDDIN

S talán nektek való, azt hiszitek, urak?
Én férfihoz akartam adni a húgomat,
S nyergetekből, urak, Trisztán azért vetett ki,
Mert nemcsak vívni tud, de jobban tud szeretni.

LITAN

Igen? Jobban? Szeretni? Fehérkezű Izolda
Azért boldogtalan?

KEIREDDIN

Hogyan?

LITAN

Mindenki tudja,
Mindenki látja ezt, király, csupán neked
Nem mondja senki, mert te vak vagy és süket.

KEIREDDIN

Boldogtalan? Az én húgom? Az nem lehet!

JOVIN

Király! Nem látod azt sem, hogy egyszer sem nevet?

KEIREDDIN

Nem volt az én húgom vidám leány soha...

PLEHERIN

De azelőtt mosolygott – most nincs egy mosolya.

GAVIOL

Boldoggá tette őt? Titokban sír Izolda!

KEIREDDIN

megdöbben, kissé zavartan

Eh, hagyjuk már, urak! Ez mind csak mendemonda!
Boldogság... az jutott eszembe, van-e, ki
Köztetek, lovagok, e fürtöt ismeri?

Elővesz a zsebéből egy hajfürtöt, a bárók körbeadják

LITAN

halkan Jovinhoz

Ízetlen tréfa ez!

JOVIN

halkan Litanhoz

Ugyan, mit akar ezzel?

PLEHERIN

hangosan, miközben visszaadja Keireddinnek

Ki nem ismeri ezt, uram? Vedd vissza, tedd el!
Mind tudjuk, ki a hölgy: a barna Karize,
Szomszédunk, Beladis herceg szép hitvese.

KEIREDDIN
elteszi a fűrtöt

Nos, ez nem a „Patak Tündére”. Uri dáma!
Harcunkra érdemes, méltó lovagi pálma.
No hát, ki jön velem egy könnyű kard-ki-kardra,
Szép hölgyeket rabolni, szép lovagi kalandra?

A négy báró kelletlenül hallgat

LITAN
Uram, én járni sem tudok.

GAVIOL
Én látni sem.

JOVIN
Nem bírja el a kardot megbénult jobbkezem.

PLEHERIN
Hogy menjek hölgyeket rabolni így, fogatlan?

KEIREDDIN
Gyávák! Azt hiszitek, hogy rátok számítottam?
Trisztán ott lesz velem: elkísér – megigérte.
No mit kerestek itt? Menjetek a fenébe!

A lovagok kimennek

Az apródokhoz

Ti is mehettek!

Az apródok kimennek

Boldogtalan... és én nem tudom.
Hiába figyellek, szeretlek,
Testvérem, édes kishugom.
Boldogtalan vagy!
Te udvaromnak,
Egyetlen valódi ékköve!

Hiszen szorongva láttam,
Hogy a tarka csillogásban
Csak te sápadtál el, Izolda, te!
Játékaim közt fehérlett
Halovány árvaságod,
Szép gyermek-nevetésed
Szomorúságba virágzott.

Az ablakhoz lép, kinéz

Te szomorú, tiszta magány!
Hányszor láttalak állni Penmarch sziklafalán
S nézni a tengert vágyódva, némán –
Azt hittem, a boldogságod jött meg Trisztán hajóján.

Ellép az ablaktól, nyugtalanul járkál fel-le

Azóta sápadtabb lett arca...
Trisztán a bánatát csak felkavarta?
Elhiggyem? Rosszul bánt hugommal?
Ezt meg kell tudnom – és azonnal!

Kiszól az ajtón

Ruol!

Belép egy apród

Mondd Trisztánnak, hogy kéretem.

Az apród elindul

Várj! Előbb jöjjön Vivien!

Az apród elmegy

Ő tudhatja – vele beszélek!
Ő mondta el minden titkát életének.
Titkát! De hiszen nem volt soha titka –
Titoktalan volt, szomorú és tiszta.

*Belép Vivien. Szép, fiatal nő. Néhány évvel idősebb a király húgánál,
Izoldánál – okos, gunyoros, ravasz*

Fontos dologban kérettelek.

VIVIEN

Fontos dolog? Az csak Izolda lehet.
Mindig akkor hívatasz, ha róla kérdezel.

KEIREDDIN

Igen, mert csak te vagy hozzá közel.
Te vigyáztál mindig az életére,
Gondoztad, mint kis testvérét a nénje,
Mellette vagy a gyerekkora óta,
Te voltál apró titkai tudója,
S mindent elmondtál róla énnekem.

VIVIEN

Sose volt róla mit jelentenem.

KEIREDDIN

De férjhez ment – s te udvarhölgye lettél.
Mondd meg, ha most valamit észrevettél.
Milyen a házasságuk, Vivien?

VIVIEN

A házasságuk, uram? Semmilyen.

KEIREDDIN

Hogy értsem ezt?

VIVIEN

Izolda szűz.

KEIREDDIN

Hogyan?

VIVIEN

Izolda szűz – épp úgy, mint volt, uram.

KEIREDDIN

Honnan tudod? Ilyen bizalmasuk vagy?

VIVIEN

Királylányokról mindent tudni szoktak.
Hidd el, uram, érintetlen maradt.

KEIREDDIN

Megdöbben ten hallgat, majd kis szünet után kiszól az ajtón

Ruol, hívd be a húgomat!

VIVIEN

Engedd, hogy ennél ne legyek jelen.

KEIREDDIN

Jól van, siess! Köszönöm, Vivien.

*Vivien elszet. Kis szünet. Keireddin fel-alá járkal.
Belép Fehérkezű Izolda*

FEHÉRKEZŰ IZOLDA

Hívattál, bátyám.

KEIREDDIN

ránéz

Hugom, szomorú vagy.

FEHÉRKEZŰ IZOLDA

Nem, Keireddin, csak te látsz szomorúnak.

KEIREDDIN

Ki bántott – Trisztán?

FEHÉRKEZŰ IZOLDA

Hogy mondhatsz ilyet?
Trisztán? Engem? Trisztán nagyon szeret.

KEIREDDIN

Kishúgom, mondj meg valamit nekem :
Nyíltan felelj, egyenesen,
Hiszen te nem hazudsz soha.
Féléve vagy már Trisztán asszonya,
S azt mondták nekem, szűz vagy még, Izolda.
Igaz?

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

zavartan

Mit mondasz? Én? Miért? Ki mondta?
Ezt nem mondhatta senki!

KEIREDDIN

Vivien.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

határozottan

Trisztán szeret. És én is szeretem.

KEIREDDIN

S aggodalomra nincs okom?

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Nincs. Szeretjük egymást. Nagyon.

KEIREDDIN

indulatosan

Akkor Vivien nem mond igazat.
Hazudott – és itt többé nem marad.
Száműzőm udvaromból – még ma. Máris mehet.

Elindul

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

tétovázva

Száműzöd? Énmiattam? Nem, ezt nem teheted.

Utánaszól Keireddinnek

Megállj, bátyám! Vivien nem hazudott.

KEIREDDIN

visszafordul

Mondj el hát mindent.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

De mikor semmit sem tudok.

KEIREDDIN

Nem tudod, hogyan éltek?

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Úgy –

Megfelelő szót keres

mint a testvérek.

KEIREDDIN

Rosszul bánik veled?

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Trisztán, tudom, szeret,
S gyöngéd, mint igazi lovag.

KEIREDDIN

De te a felesége vagy!

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

nehezen mondja ki

Nem úgy él velem, mint a férjem.

KEIREDDIN

De miért nem?

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Azt nem tudom, Keireddin. És nem értem.
S a megfejtését hiába kerestem:
Mindig távoli, mindig ismeretlen,
Mindig szomorú, vigasztalan,
S nem tudom, mi a bánata –
Érzem, valami titka van.

KEIREDDIN

És nem kérdezted meg soha?

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Nem – erről soha nem beszéltem,
És nem szólt róla ő sem.

KEIREDDIN

De én megkérdem tőle!
Trisztán! Hogy megcsalt! Rászedett!
És így bánt veled!

Kiszól az ajtón

Ruol!

Az apród belép

Hívd Trisztánt!

Az apród kimegy

Most majd kikérdezem.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Nekem kell vele beszélnem – énnekem.
Keireddin, bízd rám. Ez az én dolgom.
Bízz meg bennem – majd elmondom.

Keireddin habozik

Siess már, nehogy itt találjon.

KEIREDDIN

Utána rögtön gyere hozzám.

Keireddin kimegy

Izolda mozdulatlan áll. Hosszú szünet. Belép Trisztán

TRISZTÁN

Te hívatál, Izolda? Azt hittem, a királyom.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Nem – én akartam beszélni veled.

Csend. Nézi Trisztánt

Múlt éjszaka hosszan kémleltelek.
Álltam fölötted gyertyával kezemben:
Alvó arcodat figyeltem.

TRISZTÁN

Tudom.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Tudod?

TRISZTÁN

Nem aludtam én sem:
Lehúnyt szemmel feküdtem ébren.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

S miért tartottad szemedet lehunyva?

TRISZTÁN

Mert nem mertem a szemedbe nézni, Izolda.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

De nem először álltam én
Így gyertyával föléd hajolva.
Egy éjszaka, az elején,
Álmodban azt suttogtad: „Izolda”.
Olyan forrón, vadul kívánva
Súgtad bele az éjszakába,
Ahogy soha nem mondod ébren.
Azóta már sokszor figyeltelek,
Hallgattam alvó lélegzésedet,
De nem tudtam meg soha, hogy miért nem
Vonsz magadhoz, ha így kívánsz?
Mi a titkod, Trisztán, mi bánt?

TRISZTÁN

Fehérkezű Izolda, kár neked
Ébren töltened az éjeket!
Kár a titkomat kutatnod –
Jobb volna magamra hagynod,
Mert titkom éji ingoványa
Lehúz téged is, tisztaság virága,
Le a fertőző titokba.
Halljad meg hát, mert hallgatnom hasztalan:
Ketten vagytok – két Izolda van!

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Két Izolda?

TRISZTÁN

Az is királylány, túl a tengeren.
Bűnös, tilos, nem-akart szerelem
Kötött hozzá, nem földi, emberi –
Varázslat tud így kényszeríteni.
Úgy ittuk meg, erős varázsitalban –
Megittam én nemtudva, akaratlan.
Ő volt, aki velem megittatta,
Hiú büszkeségtől megvakítva,
Tudatlan, leányi gyűlöletben,

Mert megsértettem, mert észre se vettem,
S ő is itta, magát is lerántva
A bűnbe, rossz kötésbe, pusztulásba.
Mert azt a gyönyört ittuk, mely beszennyez,
Halál keveredett a szerelemhez,
Hazugság volt a szavunk, ölelésünk,
Pusztultunk, öltünk, égettünk és égtünk,
S halál zihált kifúlt lehelletünkben.
Vergődtem, fuldokoltam – menekültem.

Mégragadja Fehérkezű Izolda kezét

Megláttalak – sápadt, szigorú arcod
Ígéret volt, az örvényből a part volt.
Tisztaságod szép ígázatában
Gyógyulást – a megváltást reméltem.
Elvettelek választott szerelemmel –
De gátjaimon áttört az a tenger,
Az a tűzvész a csontomig égett
S itt füstöl, bekormozva téged.
S ha szabadságomat nappal kivívtam,
Rabságom visszasír az álmaimban,
Amit titkoltam, suttogva kimondja –
Ezt hallottad, Fehérkezű Izolda!

FEHÉRKEZŰ IZOLDA

Ezért nem tudtál soha megölelni?

TRISZTÁN

Mert nem akartalak hazudva megölelni.
Mert a csalással én torkig beteltem,
Mert az igazat szomjazta a lelkem
És még mélyebben bukott le a sárba,
Mert te voltál a világ tisztasága,
Akit nem lehet bűnömbe keverni –
Ezért nem akartalak megölelni.

FEHÉRKEZŰ IZOLDA

Szegény Trisztán!

TRISZTÁN
könyörögve

Ó, nézz le irgalommal szégyenletes kinomra –
Ó, engedj vissza engem Izoldához, Izolda!
Csak most, csak egyszer engedj oda engem –
Csak most, csak egyszer kell még visszamennem
Utolsó búcsúra, végső leszámolásra,
Hogy visszatértemet többé ő se kívánja,
Szerelmünk kötelékét szenvedve már ne hordjuk,
Hogy nehéz akarattal a bűnünket feloldjuk,
S megváltott szerelemmel térhessek vissza hozzád,
Hogy meg tudjam ölelni az egyetlen Izoldát.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA
csüggedten, mégis igen határozottan

Elengedlek, Trisztán. Most és egyszer.
Ha visszajössz, tőlem már nem mehetsz el.

Függöny

MÁSODIK KÉP

A tintageli vár udvara – éjszaka

*Az előtérben Trisztán és Gorvenal a hold fényében
Trisztán vizsgálódva néz körül*

GORVENAL

Uram, uram, ne félj: itt senki sem
Lephet meg – mindent elrendeztem én.
Mind barátunk, aki őrségen áll.

TRISZTÁN

Csak hallgatok – nem félek, Gorvenal.
Milyen csöndes az udvar... ez a vár.
Csöndes éj... milyen nehéz elviselnem!

GORVENAL

Igen – minden csöndes már Tintagelben.

TRISZTÁN

Mit tudtál meg a várban, Gorvenal?

GORVENAL

Még reggel sikerült bejutnom ebben
A kalmáröltözetben – meg sem ismert
Senki barátom – aztán én magam
Mondtam meg, ki vagyok, s barátaink
Őrségre álltak, hogy most veled együtt
Beengedjenek.

TRISZTÁN

S hol van Guenelon?
Nem szaglászik utánam, nincs-e itt
Valahol a sötétben, új kelepçét
Nem készít-e kettőnknek?

GORVENAL

A király
Számüzte Guenelont, több mint egy éve.

TRISZTÁN

S a többiek? A bárók? Meg a törpe?

GORVENAL

A király elkergette mind a hármat,
A váraikból kivetette őket,
S a törpe kútba ugrott bánatában.

TRISZTÁN

És Marke király?

GORVENAL

Megöregedett.
Régi, derűs, nyitott szemű magánya
Homályos, vén rosszkedvvé változott.
Már nem nyargal az erdőkbe vadászni,
Ének és húr se hangzik udvarában.

TRISZTÁN

habozva, nehezen, félve

S Izolda? Mit tudtál meg róla? Mondd!

GORVENAL

Marke király mellett itt él a csöndben.

TRISZTÁN

szorongva

Hogy él vele?

GORVENAL

Mint apjával a lánya.

TRISZTÁN

Bejutottál hozzá?

GORVENAL

Még délelőtt.

Megmondtam, hogy estére itt leszel
S vele akarsz beszélni.

TRISZTÁN

Mit felelt?

GORVENAL

Megígérte, hogy éjfélkor lejön,
S beszélhetsz vele itt az udvaron.

Az árnyékban feltűnik Izolda alakja. Megáll a fal mellett

Éjfél –

Hátrafordul

Már itt is van! Megyek, uram.

Eltűnik

TRISZTÁN

Izolda!

Csend

Visszajöttem Tintagelbe.
Még egyszer beszélnem kell veled:

Nehezen szánja rá magát, végül mégis kimondja

Tudnod kell, hogy mást szeretek.
Feleségem van, túl a tengeren,
Az is Izolda – a Fehérkezű,

Ártatlan, egyszerű,
És szeret, és szeretem.
És ez is szerelem –
Nem villámló varázsütése,
Nem is a halál bűnvetése,
Ez az érzés én magam vagyok,
Ez az, amit élni akarok,
Választott szerelemben!

Csend

Izolda, bocsáss el engem!
Engedd, hogy boldog legyek –
Add vissza a szememet,
Add vissza az életemet,
Mert nem láttam, nem éltem,
Csak az örületben, csak a szenvedélyben,
Mert minden érzékemet leigáztad,
S a tengeren át követett a varázslat,
Az erőd, az akaratom.
A holdsugárral, a nyugati széllel
A lényed, a fényed, a lehelleted ért el
S megbénított és felkavart –
Hagyd abba, Izolda! Ne akard!

Csend

Nem felelsz... és én itt állok előtted.
Hallgatsz, mert te vagy az erősebb?

Kiáltva

Az erődért is csak gyűlöllek!
S a hazugságodért, amibe engem
Merítettél, hogy mérgezetten
Mégmérgezek mindent körülöttem
S megrontom a levegőt, a földet.
Gyűlöllek –

Hirtelen átcsap

Nem! Most se gyűlöllek:
Szeretlek, örökre megsebezve.
És azt mondtad, te is szeretsz örökre,
Azt mondtad az égerfa alatt,
Amikor elhagytalak,
Mert nem akartam hazugságban élni
S azt hittem, lehet életet cserélni –
De hazugságban csak azóta éltem,
Hazugság a szándékom, a reményem,
És nem tudok már hazudni és visszajöttem érted –
Szeretsz, Izolda, megígérted!

Lélegzetvételnymi szünet

Izolda! Felelj! Felelj!
És azt mondtam, hogy mindent megmérgezel
És mindenkit boldogtalanná teszel –
Azt mondtam, és ez is hazugság:
Én teszem boldogtalanná Fehérkezű Izoldát
És én teszem boldogtalanná magamat –
Szeretsz! Megígérted az égerfa alatt
És nem felejtetted el –
Izolda! Felelj!

*Nem bír magával, előrelép, karját vágyakozva kinyújtja.
Az árnyékban álló magas női alak kilép a holdfénybe.
Trisztán belenéz a nő arcába, megütődve felkiált:*

Ki vagy te? Doëtte! A cselédje!
A cselédjét küldte le hozzám!

Visszatántorodik, Doëtte kisurran

Hideg, fölényes számításod
Hogy kiismert, hogy megalázott!
Én tébolyultan könyörögtem,
S te fönről néztél nevetve közben!
Most már tudom, ki vagy, Izolda! Végre!
Ringyók ringyója! Szerelem szörnyűsége!
Te minden rossz ősforrása! Te átok!
Elvetted tőlem a világot!

De lesz még, hogy örjögve, lázban
Kivánczol majd énutánam,
Futnál hozzám gyalog, mezítláb –
Soha többé nem látjuk egymást!

Gorvenal berohan

GORVENAL

Meneküljünk, uram!

Trisztán bénultan áll

Siess! Kivül
Katonák gyülekeznek a sötétben.
Barátainkat, kik őrségen álltak,
Lefegyverezték. Jőjj!

A katonák benyomulnak

Késő! Hiába!

*A katonák körülveszik őket. Trisztán kardot ránt.
Az árnyékból a katonák közül kiválik Marke király*

MARKE KIRÁLY

Állj meg, Trisztán! Bocsásd le kardodat!
Marke előtt állsz!

*Trisztán tehetetlenül visszaereszti kardját a hüvelyébe.
Marke király a katonákhoz fordul*

Ti pedig mehettek
Vissza a kapuhoz, őrségen állni.

A katonák kivonulnak. Gorvenal is elhúzódik. Ketten maradnak a színen

Eljöttél, Trisztán! Tudom, most se hozzám.
Izoldához jöttél lopózva, Trisztán,
Jöttél, hogy megint megrabolj –

TRISZTÁN

Királyom –

MARKE KIRÁLY

Ne szólj! Ne magyarázd meg! Nem kívánom!
Tudnál megint elhíthető meséket –
Merő csalás, hazugság már a lényed.

Kis szünet

Itt vagy, Trisztán! Megölhettelek volna.
De nem azért fordult hozzám Izolda –
S az én szívem lassan hűlő magánya,
Az sem a büntetést, nem a bosszút kívánja.
Volt egy Trisztán... soha el nem felejttem –
Itt harcolt, itt hárfázott Tintagelben.
Öreg szívem most sem tud nem-szeretni,
De azt, ami van, nem lehet eltemetni.
Boldogtalan! Tudom, hogy árulásod
Örvénye milyen zuhogóba rántott,
S szitről szirtre verődöl tehetetlen,
Átkozott szerelemben forogtok már ti ketten,
Meghajszott szívetek nyugalmat nem találhat,
S egymást keresitek mint szegény rögök vagy árnyak.
A bűn hozzád szegődött, hiába nem akartad,
S én hiába akarnék már segíteni rajtad.
Menj utadra – rossz csillagod vezet.
Szegény Trisztán! Isten veled.

Megfordul, kimegy

Trisztán bénult, mozdulni sem tud

Függöny

HARMADIK KÉP

Terem a carhaix-i várban – fénylő reggel

*Hátul tengerre néző, nagy ablak. Jobbról-balról ajtó.
Az ablaktól távol az előtérben nagy karosszék*

*A jobboldali ajtón belép Keireddin, átsiet a színen,
kissé kinyitja a baloldali ajtót*

KEIREDDIN
kiszól

Vivien!

*A baloldali ajtón belép Fehérkezű Izolda – nagyon sápadt,
dermedten nyugodt*

Izolda! Mégis itt vagy? Trisztán mellett maradtál?
Négy napig virrasztottál. Megigérted,
Hogy végre ma lefekszel, s most az ötödik
Éjszakádat is így töltötted, ébren.

*Izolda nem felel, az ablakhoz lép, szótlanul kinéz.
A nyitva hagyott ajtón belép Vivien*

VIVIEN
Hogy mozdulhatott volna el, uram,
Amikor Trisztán egész éjszaka
Őt szólította csak, az ő nevét
Mondta ki újra s újra, hajnalig.

KEIREDDIN

Ébren volt?

VIVIEN

Nem – álmában szólította.

KEIREDDIN

És a sebe?

VIVIEN

Úgy látszik, gyógyulóban.
De lázas még, nem tudja, mit beszél.
A tengert emlegeti, minthacsak
Onnan várná, a tengerről, Izoldát.

KEIREDDIN

Gyászos nap volt az – szomorú vadászat!

VIVIEN

Csúnyán belehasított az a vadkan.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

hátrafordul, de nem mozdul el az ablaktól

Furcsa vadászat volt – húsz embered
Odaveszett, bátyám! Nagyon dühös
Egy vadkan lehetett – húsz embered
Se bírt vele – mind felöklelte őket.

KEIREDDIN

Hiába – megesik ilyen vadászat.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Furcsa vadkannak kellett lenni – Trisztán
Sebe is olyan keskeny, mintha kést
Vágtak volna a bordái közé.

VIVIEN

Az már igaz, hogy nem vadkanra vall.

KEIREDDIN

Miért mondasz ilyeneket, Izolda?

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Mindenféléről suttognak a várban.

KEIREDDIN

Ki suttog ilyesmit?

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Mindenki, bátyám –
A lépcsők, a falak, az éjszaka.

KEIREDDIN

zavartan

Majd megtudom, ki mondta. Szétütök
A hírhordók, a suttogók között!

Sarkon fordul, kimegy

VIVIEN

Ideje már Trisztánhoz visszamennem.

kimegy

*Fehérkezű Izolda ismét a tengert nézi. A jobboldali ajtó óvatosan kinyílik.
Belép Andriol, az apród*

ANDRIOL

Úrnőm, itt a vadász, akit hívtál.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Jöjjön be!

Andriol kimegy. Fehérkezű Izolda előrejön. Belép Pelot

Te vagy az, aki életben maradtál?
Te sebesültél meg Trisztán lovag
Közelében – ott a vadászaton?

PELOT

Én, kegyes úrnőm – én vagyok – igen.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Látom, meggyógyultál.

PELOT

Három napig

Feküdtem én is – most már jól vagyok.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Azért hivattalak, Pelot, hogy elmondd,
Mi volt – mi történt veletek? De aztán
Úgy mondd, ahogy volt – semmit ki ne hagyj!

PELOT

összeszedi gondolatait

Kora hajnalban kaptuk a parancsot,
Hogy készüljünk, mert vadkanra megyünk.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Vadkanra hajnalban indultatok?

PELOT

habozva

Hajnalban, úrnőm – nagy út állt előttünk.
Sietnünk kellett: még este akartunk
A Jajgató mocsárig érni, hogy
Még éjszaka a kan nyomára jussunk.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

A Jajgató mocsár már Beladis
Herceg országa. Honnan kaptatok hírt,
Hogy ott pusztít a kan?

PELOT

zavartan

A herceg hívatott.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

És Beladis hercegnek nincsenek
Vadászai?

PELOT

belezavarodik, nem tud felelni

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Mondd tovább!

PELOT

Alkonyatra

A Jajgató mocsarat el is értük
S ott ketté váltunk.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Ketté váltatok?

Miért?

PELOT

A mocsárnál Trisztán lovag
Azt mondta akkor Keireddin királynak,
Álljon lesben a parton, és mi majd
A kant az erdő felől odaűzzük.
Huszonhárman indultunk meg a kant
Keresni – nem gondolta senki akkor,
Hogy annyi emberből mindössze hárman
Tudunk megmenekülni.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

A királlyal

Hányan maradtak?

PELOT

Hatan.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Mondd tovább.

PELOT

Már aztán megtaláltuk azt a kant,
És az bizony csúnyán végzett velünk.
Ilyen vadkant nem láttam még soha!
Olyan agyara volt, akár a kard.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Mi történt?

PELOT

Felöklelt mindannyiunkat.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Mindent? Mind a huszonhárom vadászt?

PELOT

Mind a huszonhármat

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

És a kutyák?

A kutyák nem kapaszkodtak a kanba?
A kutyák elpusztultak már előbb?

PELOT

Bizony, kutyákat nem vittünk magunkkal.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Pelot, te hazudsz!

PELOT

Hogy mernék neked

Hazudni, úrnőm?

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Mondd el, hogy mi történt!

De az igazat mondd!

Elővesz egy aranyakkal teli zacskót, odaadja Pelotnak

Ez az arany

A tied.

PELOT

Az igazat mondtam, úrnőm –
És nem mondhatok mást –

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Szégyelld magad!

Emlékezz csak, Pelot: ezen a télen
A kislányod beteg volt – én naponta
Lementem hozzá, én vittem neki
Meleg levest, hímeztem főkötőket,
Kabátot szabtam, bábukat csináltam,
Hogy felviduljon – Mi is a leánykád
Neve?

PELOT

A kislány neve Mariol –
És igazad van, úrnőm – én hazudtam.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Hát akkor mondd az igazat!

PELOT

De aztán,

Ha Keireddin király megtudja ezt,
A kutyáit uszítja rám, azok
Szaggatnak szét!

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Ne félj – én védelek meg.

PELOT

nekifoházkodik

Nem vadkanra indultunk mi, úrnőm.
Másféle zsákmányt akartunk hazahozni.
A hercegasszonyt elrabolni mentünk.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Trisztán lovag? Asszonyt akart rabolni?

PELOT

Keireddin király kérte rá.

S mért maradt hátra akkor a király?

PELOT

Trisztán úr volt köztünk leghangosabb.
 Veszett kedvében volt egész uton.
 S mikor a Jajgató mocsárhoz értünk,
 Trisztán úr így szólt Keireddin királyhoz:
 „Maradj csak itt, te Keireddin király!
 Bízd rám az asszonyt – én megyek a várba.
 Asszonyszerzéshez értek én – ne félj!
 Más királynak is szereztem már asszonyt!”
 És Trisztán úr már vágat is előre,
 Mi meg utána – haj, vigan, vigan.
 Bezörgetünk a várba – jól fogadnak.
 Tudtuk mindnyájan, mit kell mondani:
 Hogy eltévedtünk, ránk sötétedett.
 A herceg úr asztalhoz ültetett,
 Jóltartott minket – volt mit enni, inni.
 Sok bor volt, jó bor volt – Trisztán lovag
 Kupát kupára döntött le a torkán.
 Aztán egyszerre, Trisztán úr jelére
 Felugrottunk mindnyájan – kard ki kard!
 Trisztán kiált: „A hölgyet én hozom” –
 S vad ugrásokkal elszőkellt előlünk.
 S már jött is, karjában a hercegasszony,
 A lépcsőkön le, aztán fel, nyeregbe,
 Mi meg röhögve, részegen utána.
 Hej, kár is volt röhögni, annyit inni,
 A vár vitézeit fegyverbe hagyni!
 Már kardot rántva tódultak utánunk,
 Felpattantak a jó pihent lovakra,
 – A mieinket mi egész nap üztük –
 A Jajgató mocsárnál utólértek,
 És aprított a kard és folyt a vér,
 És egyre ontotta a vár a népét,
 S akik még éltünk, minket belenyomtak
 A Jajgató mocsárba, és a herceg
 Vadászai ismerték ott a járást,
 Sötétben is jól forgatták a kést –

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

És a király nem jött segíteni?
Nem kiáltottatok neki a bajban?

PELOT

Hosszú a Jajgató mocsár – ha tán
A jajsavunkat Keireddin király
Hallotta is – nem egyszer hangzik éjjel
A mocsarakból jajgatás, nyögés.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

S Trisztán lovag? Ő hogy járt? Mondd tovább!

PELOT

Trisztán úr legelől járt – jaj, de hol volt
Karjából, nyergéből a hercegasszony?
És hol volt már a nyerge, paripája?
Én ott vergődtem mindig a nyomában,
De egyszerre combomba kés hatolt,
Lebuktam a mocsárba, túrve, némán
S húnyt szemmel, mozdulatlan így maradtam,
Amíg a herceg úr vadászai
Elszéledtek a hallgató mocsárból.
És akkor megláttam Trisztán urat
Mocsári tölgyhöz támasztott fejével,
És láttam, hogy a fa törzsét karolja,
S még él, de a melléből vér szivárog,
És kettesben előre vándoroltunk
S hajnalra értünk Keireddin királyhoz.

Elhallgat, kis szünet

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

És? Mondd tovább!

PELOT

Tovább? De nincs tovább!

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Megint hazudsz!

PELOT

De úrnőm! Hogy hazudnék?

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Ketten értetek Keireddin királyhoz?
Az előbb még azt mondtad, hogy ti hárman
Tudtatok menekülni annyiból –
Hárman huszonhárom vadász közül.

PELOT

Hármat mondtam? Nem – ketten menekültünk.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Hazudsz!

PELOT

Úrnőm, csak ketten menekültünk.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Belső cselédem lesz a feleséged
És itt lakhattok mellettem a várban,
Ha igazat mondsz.

PELOT

Itt lakunk a várban?

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Ki volt a harmadik? Mondd!

PELOT

küszködik

Gorvenal.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

S vele mi lett?

PELOT

Trisztán úr útra küldte,
Messze, tengeren túlra.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Tintagelbe?

PELOT

Igen, Cornwallba.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Kihez küldte őt?

A királynéhez?

PELOT

Hiszen tudod, úrnőm.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

S mi volt az üzenet?

PELOT

Hogy a királyné

Jöjjön, gyógyítsa meg Trisztán urat,
S gyorsan, ha még élve akarja látni.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

És mit mondott még?

PELOT

Hogy fehér vitorlát

Húzzon fel Gorvenal, ha a királyné
Is ott lesz a hajón – és hogyha nem,
Fekete vitorlával keljen át.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

És Keireddin király? Ő is tud erről?

PELOT

Nem – Gorvenal még onnan a mocsárból
Titkon elindult.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Jól van. Elmehetsz.

PELOT

De Keireddin király kegyetlenül
Megbüntet, ha ez a fülébe jut.

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Ne félj: nem eshetik bajod. No, menj.

*Pelot kimegy. Izolda megint a tengert nézi. A bal oldali ajtón
belép Vivien*

VIVIEN

Jöjj, Izolda! Trisztánnal nem birunk:
Fölkelt az ágyból, lázas, nyugtalan,
És ide akar jönni mindenáron.
Nyugtasd meg gyorsan. Gyere már, Izolda!

A bal oldali ajtón Ruol, az apród segítségével betámolyog Trisztán

TRISZTÁN

Nem nyugtathat meg senki engem –
A tenger kell énnékem, a tenger!

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

odasiet hozzá

Trisztán, mért keltél föl? Feküdj le, kérlek!

TRISZTÁN

*Az ablakhoz vonszolja magát, görcsösen megkapaszkodik az ablak
belső oszlopában*

A tengert ne vegyétek tőlem el –
Ha nem látom, megvakulok,
Ha nem hallom, mit beszél,
Hogy kérdésemre mit felel,
Ha nem éltet a jó nyugati szél,
Megsüketülök, elmulok!

Szemmel láthatóan küzd a gyöngeségével

Az én elemem a tenger,
A tengert jártam egész életemben,
Befogadta beteg,
Rohadó testemet,
Mikor a föld már nem viselt el.
És felragadtak nagy hullámai,
Messzire vittek, gyógyítani –
Új életet adott nekem a tenger!
És a tenger szeretett engem,
És én csak a tengert, a tengert szerettem.
Szerettem rajta a ragyogást,
Szerettem tajtékzó viharát,
Szerettem a kéket, a zöldet, a szürkét,
Szerettem a tarajos hullámok ezüstjét,
A síma tükrét, a veszélyét,
Örök nyugalmat, hirtelen szeszélyét –
Ó tenger, az én tengerem!
Szerelemnél erősebb szerelem!
Könyörülj haldokló életemen!

*Megtántorodik, elengedi az oszlopot, előrebukna, de Ruol odarohan,
megfogja, lassan a karosszékhez támogatja. Közben*

FEHÉRKEZŐ IZOLDA
hidegen Vivienhez

Hozzatok párnákat, szőnyegetek!

*Vivien kiszalad, hamarosan visszatér két apróddal és párnákkal,
szőnyegekkel, amiket leterítenek a karosszékbe, és elhelyezik
benné Trisztánt. Fehérkező Izolda megint a tengert nézi*

VIVIEN
Látod, uram, kár volt felállnod:
Sebed is felszakadhat,
Megindulhat megint a véred.

TRISZTÁN
Nem halhatok meg, nem, nem,
Amíg a tengert látom –
De nem láthatom innen,

Pedig lesbenáll a halálom.
Izolda, te mondd el,
Milyen most a tenger!

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Ragyog, világos zölden.

TRISZTÁN

És a szél, mondd? Fúj a szél?

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Légy nyugodt, Trisztán. Nyugati szél fúj.
A part felé fúj a szél.

Kís szünet

TRISZTÁN

És most milyen? Most is ragyog?

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Szikráznak a habok.

Felkiált

Penmarch foka mellett
Hajó szeli a tengert –
Bekanyarodott.

TRISZTÁN

izgatottan felkiált

Milyen hajó, mondd? milyen hajó?

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

Szép hajó, Trisztán. Kicsi hajó.
Ki jöhet vele?
Nyugati szél hajtja be az öbölbe,
Csak úgy duzzad a vitorla repülve.

TRISZTÁN

Milyen a vitorla?

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

megfordul, Trisztánt nézi, csöndesen, határozottan kimondja

Fekete.

TRISZTÁN

Fekete? Jól látod, Izolda?

FEHÉRKEZŐ IZOLDA

megint kinéz, hátra se fordul

Fekete vitorla.

TRISZTÁN

Fekete vitorla.

Fölegyenesedik, előre hajol, önkívületben

Itt hagyott magamra!
És meghalok és csak őt nem látom,
Csak őt nem!
De mégis itt vagy!
Világom, életem, halálom!
Te földöntúli reményem!
Mert kiittam és kiittad –
A szívem vére, a szíved vére –
Szeretlek, Izolda!
És megint karomba foglak –
És repül a hajó a boldogok szigetére –
Jaj, jön már a fekete vitorla –

A melléhez kap, hátrahanyatlik, meghal

VIVIEN

odarohan hozzá, fölébe hajol

Trisztán, mi történt? Trisztán, nem hallod?

Megfogja

Meghalt.

Főlegyeneseodik

Nincs többé Trisztán.

Izolda odamegy, hosszan nézi Trisztánt

Izolda, hallod? Nincs többé Trisztán!
Izolda, nem felelsz?

Izolda hallgat, kis szünet. Belép Keireddin

KEIREDDIN

Ki jöhetett ezzel a hajóval?
Ezzel a ragyogó fehér
Vitorlával ki jöhetett?

VIVIEN

Fehér vitorlával? Izolda,
Miért mondtad, hogy fekete vitorla?

Fehérkezű Izolda nem felel. Vivien odalép az ablakhoz

Csakugyan fehér! Most vonja be.
Izolda, mért mondtad, hogy fekete?

Fehérkezű Izolda nem felel, kimegy

Izolda!
Miért mondtad, hogy fekete vitorla?!

KEIREDDIN

Azt mondta, fekete?
Hiszen csak úgy ragyog!
Az én húgom még sose hazudott.

Megpillantja Trisztánt

Mi van vele?

VIVIEN

Meghalt – a sebe felszakadt.

KEIREDDIN
odalép Trisztánhoz

Trisztán! Trisztánom! Lovagok lovagja!
Mért vittelek el a szégyen-kalandra?
Hogy a mocsárban vergődj elhagyottan
S elbukjál meggyalázva énmiattam!
Mindenkinél jobban szerettelek,
Mégis én hoztam rád a végzetet!

*A bal oldali ajtón belép Izolda, az aranyhajú, megáll az ajtónál,
mögötte Gorvenal. Keireddin és Vivien nem veszi észre*

VIVIEN
Te hoztad rá, uram? Ki tudja?
Fekete vitorlát mondott Izolda –
Ekkor vesztette el eszméletét,
S önkívületben, lázban, haldokolva
A fekete vitorláról beszélt –

IZOLDA
észreveszi Trisztánt, odarohan, ráborul

Trisztán! Trisztán! Szerelmem! Ébredj!
Itt vagyok! Hallod? Eljöttem érted.
Meggyógyítlak, nyisd ki a szemedet!
Én vagyok! Én! Megint megmentelek!
Izolda van itt, a te Izoldád!
Kibontottuk a fehér vitorlát,
Nem a feketét, a fehérét!

Feláll

Ő igen – meg tudott ölni – én nem!
Egyetlen szóval kivégzett!
De kiért haltál meg, ha nem értem?
Mert én hoztam halálos lázadat,
A halálloddal én kínáltalak,
A mérget itattam meg veled,
És méreg volt, hogy szerettelek,
És én voltam a kés, mely beléd döfött,

És én voltam a seb a bordáid között,
És én voltam a hosszú szenvedés,
És a hirtelen megdermedés,
Halálra én ítéltelek,
Arra, hogy másképp nem lehet –

Hirtelen átcsap

És nem lehet! És nem lehetett!
Trisztán! Szerettél! Szerettelek!
És megmérgeztelek, és énnekem éltél,
És amire ítéltelek, arra ítéltél,
S amit nem tudtam elérni, elérted,
Hogy egyedül viseljem a kínokat érted –

Megint átcsap

De nem! És nem! Soha sem!
Hívott! Engem várt! Követem!
És a boldogok szigete vár! Ott túl van a part –
Nincs vár, se zár, határ, mely engem visszatart!

Trisztán fölé hajol

És úgy hajlok föled, mint a sziget előtt,
A hajón, amikor neked szögeztem a tőrt,
S a tör, amivel meg nem öltelek,

Előrántja a tőrt

Vascsókjával összeköt veled,
És te vagy a tör, aki a szívembe talált,
Mert együtt ittuk az életet és a halált!

Szíven szúrja magát

Függöny

TARTALOM

MEMORIAL

.....

KÉRDEZŐ IDŐ (1945-1947)

- 7 KÉRDEZŐ IDŐ
- 10 ÉJFÉL UTÁN
- 12 ALFÖLD
- 13 A TEJ, A HÚS, A BOR...
- 15 SZERETNÉK ÉN IS
- 16 NEKEM BESZÉLHETSZ
- 16 AZ ÉRTI ŐT...
- 17 VÁCI UTCA, SZILVESZTER, 1945
- 18 A BÉKEKÖTÉS ELÉ
- 21 UTAZÁS
- 22 VILLÁM, FEKETE LÓ
- 23 RÓZSADOMB
- 25 ÖSSZEFOGLALÁS
- 27 TERÉZ KÖRÚTI ELÉGIA
- 29 A NAGY HIÁNY
- 29 VIDES UT ALTA STET
- 31 BOLDOG ISTEN
- 31 NEGYVEN FELÉ
- 33 ÓDA AZ ÉSZHEZ

RÓMAI PILLANAT (1947)

- 37 INDULÁS ELŐTT
- 38 VONATON
- 38 A HATÁRON ÁT
- 39 HARMINCNYOLC ÉV
- 40 SÓHAJOK HÍDJA
- 40 SZENT MÁRK

- 41 NÉGY KŐLOVAG
- 42 TINTORETTO
- 43 LIDÓ
- 43 SZENT MÁRK TÉR
- 44 VELENCE
- 45 IMA A SZENT PÉTER TEMPLOMBAN
- 46 KATAKOMBÁK
- 47 EZ AZ ÚT...
- 47 SIXTUSI KÁPOLNA
- 49 FRASCATI
- 49 HÁROM CSÁSZÁRSZOBOR
- 51 FORUM ROMANUM
- 51 EZ VOLT AZ A MOCSÁR...
- 52 ÍVEK, OSZLOPOK...
- 53 A SKÁRLÁT ASSZONY
- 54 FLAVIA
- 55 SANTA MARIA ANTIQUA
- 56 RÓMAI RABLÁS
- 58 BANCO DI SANTO SPIRITO
- 58 NICOLAÛS CUSANUS SÍRJA
- 59 RÓMAI BESZÉLGETÉS
- 60 RÓMAI PILLANAT
- 61 AQUAPENDENTEI ELÉGIA
- 62 KESSELRING
- 63 TERRA DI SIENA
- 63 SIENA
- 65 BÚCSÚ A TENGERTŐL

A TEREMTETT VILÁG (1947–1956)

- 69 UDVAR
- 70 A BÚCSÚ
- 72 NYARAK
- 73 NEM HASONLÍT
- 74 A MÉRGEZETT VETÉS
- 75 ROMANUS SUM
- 75 MAJD SZÁZADOK UTÁN
- 76 AZ ŐS ALJASSÁG
- 76 A LÁTHATATLAN ELEM
- 77 CSIKÓK

- 78 KÁNIKULA, VIHAR, ŐSZ
79 AZ IMÁDKOZÓ SÁSKA
81 NÁSZDAL
82 FELELET A FORGÓSZÉLBŐL
85 PERZSA DALOK
87 HASONLAT
88 PILLANAT
89 ÁMNON ÉS TÁMÁR
91 JELEK A PORBAN
92 VÁLTOZATOK EGY CSUVAS DALLAMRA
92 ERDŐ
93 ESTE
93 OKTÓBER
93 CSILLAGOK
93 NEM A VERS
94 NAPLÓ
94 ELMÚLT EGY NAP
94 HIÁBA
95 ÉBREDÉS
95 SKIZOFRÉZIA
95 OLVADÁS
95 ÚJ RENDSZER
95 MADARAK
95 CSÓKA
95 CSAK
96 JÓ ÉLET
96 KIS ARS POETICA
96 TE MINDENT ÚGY CSINÁLTÁL...
96 VÁCI UTCA, FEBRUÁR 18.
96 GYOMOR
96 NÉPFI
97 HEGEDŰSZÓ AZ UDVARON
97 EGY ÉRTEKEZLET MARGÓJÁRA
97 EGY ÓRA MÚLVA
97 MI IS?
98 FELELET
98 BÉKE
98 AUGUSZTUSI KÁNIKULA
98 HÁROM NÉGYSOROS EGY FRANCIA LEMEZRŐL
98 GITÁR
98 FANYAR KERINGŐ

99	KOZMOPOLITA
99	ÁPRILISI FÉNYEK
100	ZÁRT SZEMPILLÁM FALÁRA ÍROM
100	JEGYZETEK EGY ÁLOMHOZ
101	SOHA MÉG
101	MŰVÉSZET
103	BADACSONYI ŐSZ
103	SZEPTEMBER
104	BÚCSÚ A BADACSONYTÓL
105	KÖZÖS BŰN
106	ZOKOG A GYILKOS...
106	ESZMÉK ÉS TÁNCLEMEZEK
107	HA ESZEMBE JUT
107	CSAK TŐLED
108	AMIT TÖNKRETETTÉL
108	ÍGY LETT VÉGE
115	TERÁD VONATKOZIK...
115	NYÁRBAN ŐSZ
116	TÖRTÉNELEM
117	JELENIDŐ
117	A PRÉDIKÁTOR DALAIBÓL
121	A FORDÍTÓ KÖSZÖNETE
123	RAPSZÓDIA A BÁTORSÁGRÓL
127	A SÜKETNÉMA KISLÁNY
129	KAKASSZÓ
130	RAPSZÓDIA A HÚSÉGRŐL
130	RADNÓTI NAPLÓJÁT OLVASVA
131	KÉT NAP MŰLVA
133	SUMMA FIDEI
134	SZÜLETÉSNAPI ÓDA
135	MÁRTON BÁCSI
137	HÁROM NAP
139	ÚJ NYÁR
140	A ROSSZ HÁLÓZATA
141	ITT KELLETIK
141	A HANG
142	ÁPRILISI GÁZEL
143	MÁJUS HAVA
145	NYÁRIGÉZET
146	MOSTANÁBAN
146	ULTIMA REALITAS

- 148 BADACSONYI SZONETTEK
150 HIÚ ZSOLTÁR
151 ELÉGIA EGY SZERELMI ANTOLÓGIA
SZERKESZTÉSE KÖZBEN

RAPSZÓDIA EGY ŐSZI KERTBEN (1957–1959)

- 155 PESTI ELÉGIA
156 EGY RÉGI DAL VISSZHANGJA
160 NEMÉRTETT AZONOSULÁS
162 SZABÓ LŐRINC HALÁLÁRA
163 EZÉKIEL
164 ÖTVEN FELÉ
169 EGY ESTE A NÉGY SZÜRKÉBEN
171 MOTORBICIKLI
172 MIKOR A RÓZSÁK NYÍLNI KEZDTEK
173 ELŐHANG
174 RAPSZÓDIA EGY ŐSZI KERTBEN

ÁTKELÉS (1959)

- 179 INDULÁS ELŐTT
180 ELKÉSETT ÚT
180 ÁTKELÉS
182 PARLAMENT
183 VELAZQUEZ VÉNUSZA
185 MANET OLYMPIÁJA
187 MI MARADT?
188 ÖT SZONETT
188 A CAFÉ DE FLORE TERASZÁN
189 A TÍZEZER GALÉRIÁBAN
189 A SZORTYOGÓ ÉRDEKESÉG
190 TOVÁBB!
190 AZT HISZIK?
191 CAMBRIDGE-I ELÉGIA
193 TITOK

- 195 TRISZTÁN (*Illés Endrével*)

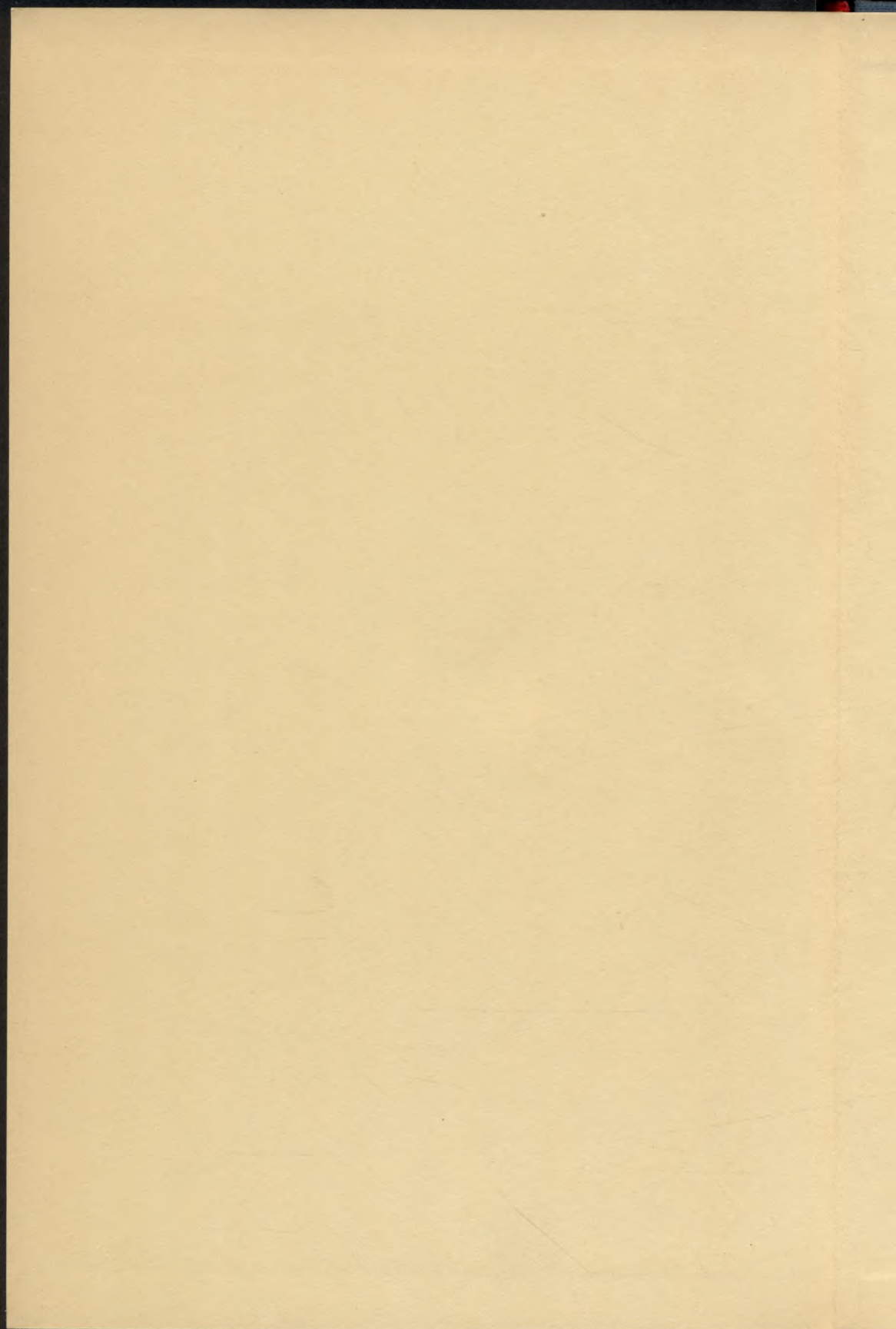
*Felelős kiadó a Szépirodalmi Könyvkiadó igazgatója / Felelős szerkesztő Ács Margit
Műszaki szerkesztő M. Beck Anna / A borító-, kötésterv és tipográfia Pintér László
munkája / Megjelent 1977-ben, 25,2 (A/5) ívterjedelemben, 1 db műmelléklettel / Készült
a Kner Nyomdában Gyomán, Plantin (10/11) betűvel, famentes papíron
Sz 2649-I-7778*

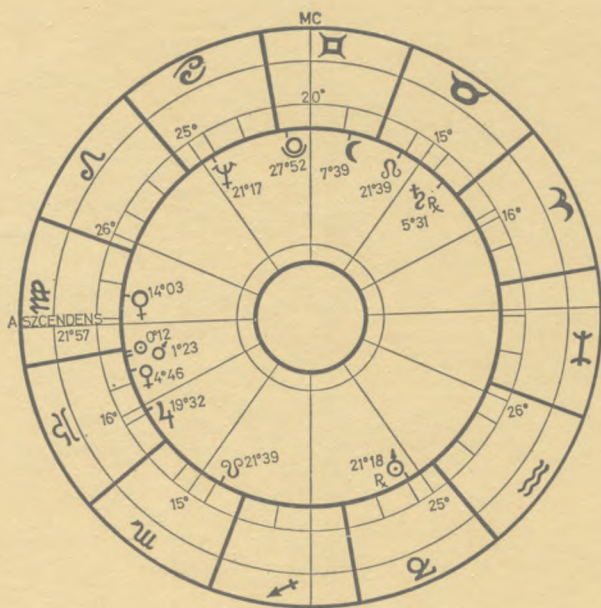
ISBN 963 15 0823 4 ÖSSZKIADÁS

ISBN 963 15 0825 0

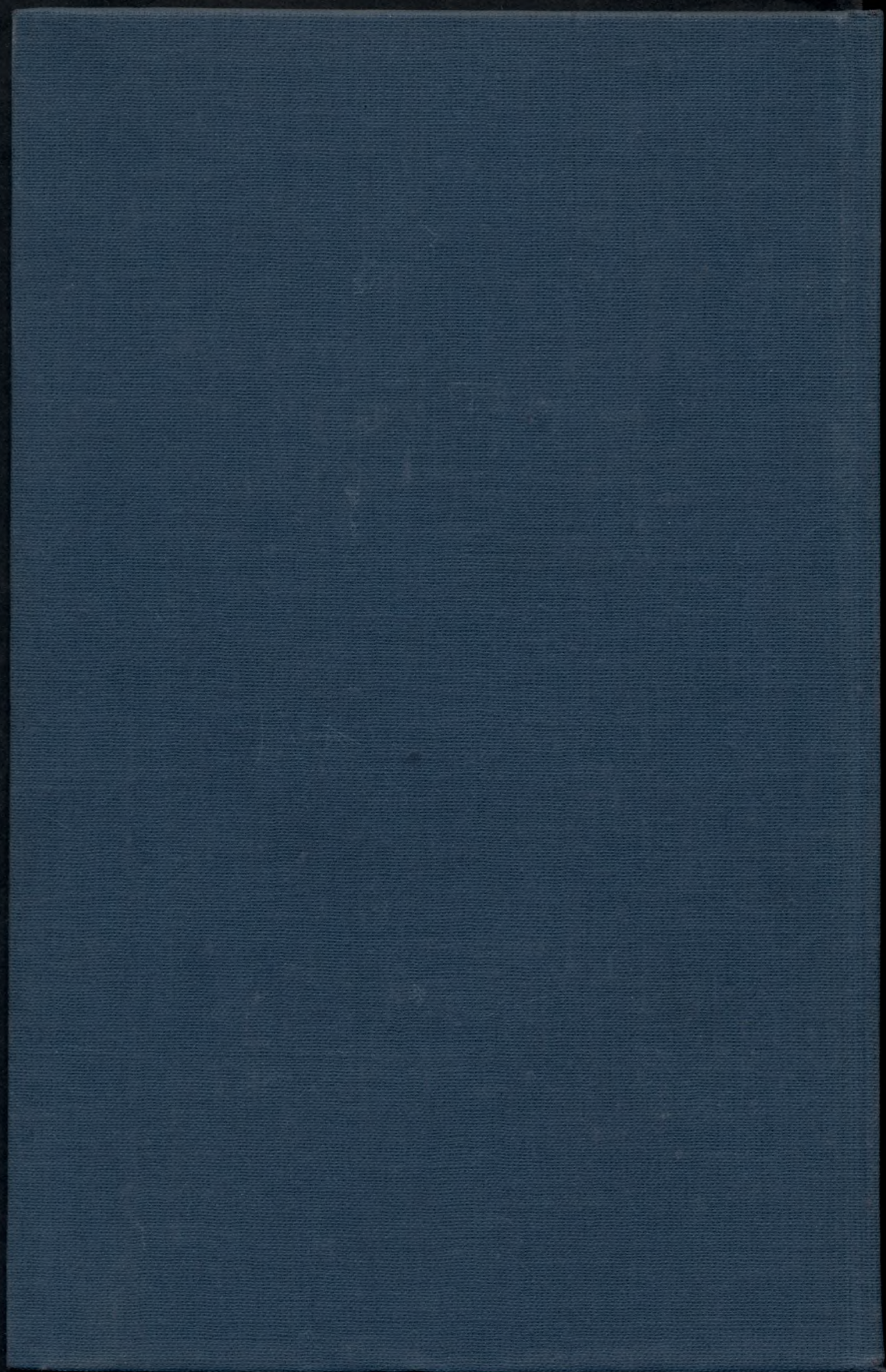

VAS ISTVÁN

RAPSZÓDIA
A HŰSÉGRŐL